

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
OBMOČNA ENOTA SEŽANA

LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT
V. PRIMORSKEGA
LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA
(2021–2030)

Načrt sprejela:
Vlada Republike Slovenije
Ljubljana, _____

(Ur. l. RS št. _____)

Podpisnica:
Irena Šinko, ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

KAZALO VSEBINE

1. POVZETEK	1
2. UVOD	3
3. OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA	4
3.1 Lega in upravna ureditev	4
3.2 Opis naravnih razmer	6
3.2.1 Značilnosti površja.....	6
3.2.2 Značilnosti podnebja.....	6
3.2.3 Hidrološke in hidrogeološke razmere.....	8
3.2.4 Vegetacijski oris območja in značilnosti rabe tal	9
3.3 Dejavnosti v prostoru	11
3.4 Ekološka povezljivost območja	13
3.5 Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote	14
4. OCENA STANJA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA IN POPULACIJ DIVJADI	16
4.1 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi	16
4.1.1 Stanje in spremembe v življenjskem okolju divjadi.....	16
4.1.2 Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi	17
4.2 Vpliv populacij divjadi na okolje	19
4.2.1 Vpliv rastlinojede divjadi na naravno pomlajevanje	19
4.2.2 Škode od divjadi na lovnih površinah.....	21
4.2.3 Drugi vplivi divjadi v okolju	23
4.3 Ocena stanja populacij divjadi	24
4.3.1 Evropska srna	24
4.3.2 Navadni jelen.....	28
4.3.3 Damjak	32
4.3.4 Gams.....	35
4.3.5 Divji prašič.....	38
4.3.6 Evrazijski šakal	42
4.3.7 Lisica	45
4.3.8 Jazbec.....	47
4.3.9 Kuna zlatica	50
4.3.10 Kuna belica.....	52
4.3.11 Poljski zajec.....	55
4.3.12 Nutrija.....	57
4.3.13 Navadni polh	60
4.3.14 Rakunasti pes.....	61
4.3.15 Fazan	61
4.3.16 Poljska jerebica	63
4.3.17 Raca mlakarica.....	66
4.3.18 Sraka.....	68
4.3.19 Šoja	71
4.3.20 Siva vrana	73
5. PRESOJA TRAJNOSTNEGA UPRAVLJANJA DIVJADI IN ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA	77

5.1	Presoja izvedbe ukrepov	77
5.1.1	Presoja izvedbe ukrepov v populacijah divjadi	77
5.1.2	Presoja izvedbe ukrepov v življenjskem okolju divjadi	80
5.2	Presoja doseganja zastavljenih ciljev	82
5.3	Presoja ustreznosti prejšnjega načrta	83
5.4	Glavne prednosti in problemi upravljanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja	86
6.	TEMELJNI VIDIKI UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA	88
7.	CILJI IN USMERITVE	91
7.1	Strateški cilji in prednostne naloge upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja	91
7.1.1	Strateški cilji	91
7.1.2	Prednostne naloge	91
7.2	Cilji in usmeritve za posamezne vrste divjadi	93
7.2.1	Evropska srna	93
7.2.2	Navadni jelen	96
7.2.3	Damjak.....	99
7.2.4	Gams	101
7.2.5	Divji prašič.....	103
7.2.6	Evrazijski šakal	105
7.2.7	Lisica.....	106
7.2.8	Jazbec	107
7.2.9	Kuna zlatica	108
7.2.10	Kuna belica	108
7.2.11	Poljski zajec	109
7.2.12	Nutrija	110
7.2.13	Navadni polh	111
7.2.14	Rakunasti pes	111
7.2.15	Fazan	112
7.2.16	Poljska jerebica	112
7.2.17	Raca mlakarica	114
7.2.18	Sraka	115
7.2.19	Šoja.....	115
7.2.20	Siva vrana	116
7.3	Oblikovanje življenjskega okolja divjadi	118
7.3.1	Operativni cilji oblikovanja življenjskega okolja divjadi	118
7.3.2	Usmeritve za določitev ukrepov v življenjskem okolju divjadi.....	118
7.4	Časovne, prostorske in ostale omejitve lova	133
7.5	Usmeritve za usklajevanje rabe prostora	134
8.	NEVARNOSTI IN TVEGANJA UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA	137
9.	METODOLOGIJA IZDELAVE NAČRTA	139
10.	LITERATURA	140

11. NAČRT SO IZDELALI.....	142
12. PRILOGE	143

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Lovišča v Primorskem LUO	5
Preglednica 2: Struktura zemljiških kultur (Vir: Raba tal, MKGP 2010, 2020).....	9
Preglednica 3: Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote.....	15
Preglednica 4: Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi	18
Preglednica 5: Ovrednotena škoda v obdobju 2011-2020 po škodnih objektih in vrstah divjadi	23
Preglednica 6: Realizacija odvzema divjadi v obdobju 2011-2020	77
Preglednica 7: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v obdobju 2011-2020	82
Preglednica 8: Uspešnost upravljanja z divjadjo v obdobju 2021-2030	83
Preglednica 9: Presoja ustreznosti načrta za obdobje 2021-2030	85
Preglednica 10: Starostno-spolni razredi pri srni.....	93
Preglednica 11: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu.....	94
Preglednica 12: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno	94
Preglednica 13: Starostno-spolni razredi pri navadnem jelenu.....	97
Preglednica 14: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu.....	98
Preglednica 15: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno	98
Preglednica 16: Starostno-spolni razredi pri damjaku	99
Preglednica 17: Starostno-spolni razredi pri gamsu	102
Preglednica 18: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu.....	102
Preglednica 19: Starostni in spolni razredi pri divjem prašiču.....	103
Preglednica 20: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu.....	104

KAZALO SLIK

Slika 1: Lovišča v Primorskem LUO in lega v Sloveniji.....	5
Slika 2: Spremembe temperature v obdobju 1961 - 2020 in napovedi sprememb v prihodnjih desetletjih	7
Slika 3: Spremembe padavin v obdobju 1961 - 2020 in napovedi sprememb v prihodnjih desetletjih	8
Slika 4: Gozdni rastiščni tipi - GRT v LUO Primorske.....	11
Slika 5: Prikaz ključnih koridorjev v LUO za ohranjanje ekološke povezljivosti	14
Slika 6: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju.....	19
Slika 7: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE: Kras	20
Slika 8: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE: Brkini.....	20
Slika 9: Vpliv divjadi na uspešnost pomlajevanja gozda in trend objedenosti bukve.....	21
Slika 10: Prostorska razporeditev odvzema evropske srne v Sloveniji v obdobju 2011-2020	24
Slika 11: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema evropske srne v obdobju 2011-2020	25
Slika 12: Spolna in starostna struktura odvzema evropske srne v obdobju 2011-2020	25
Slika 13: Dinamika višine in strukture izgub evropske srne v obdobju 2011-2020	26

Slika 14: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali evropske srne v obdobju 2011-2020	26
Slika 15: Prostorska razporeditev odvzema navadnega jelena v Sloveniji v obdobju 2011-2020	28
Slika 16: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema navadnega jelena v obdobju 2011-2020	29
Slika 17: Spolna in starostna struktura odvzema navadnega jelena v obdobju 2011-2020	29
Slika 18: Dinamika višine in strukture izgub navadnega jelena v obdobju 2011-2020	30
Slika 19: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali navadnega jelena v obdobju 2011-2020	30
Slika 20: Prostorska razporeditev odvzema damjaka v Sloveniji v obdobju 2011-2020 ...	32
Slika 21: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema damjaka v obdobju 2011-2020	33
Slika 22: Spolna in starostna struktura odvzema damjaka v obdobju 2011-2020	33
Slika 23: Prostorska razporeditev odvzema gamsa v Sloveniji v obdobju 2011-2020	35
Slika 24: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema gamsa v obdobju 2011-2020	36
Slika 25: Spolna in starostna struktura odvzema gamsa v obdobju 2011-2020	36
Slika 26: Prostorska razporeditev odvzema divjega prašiča v Sloveniji v obdobju 2011-2020	38
Slika 27: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020	39
Slika 28: Spolna in starostna struktura odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020 ..	40
Slika 29: Dinamika višine in strukture izgub divjega prašiča v obdobju 2011-2020	40
Slika 30: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev divjega prašiča v obdobju 2011-2020	41
Slika 31: Prostorska razporeditev odvzema evrazijskega šakala v Sloveniji v obdobju 2011-2020	42
Slika 32: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema evrazijskega šakala v obdobju 2011-2020	43
Slika 33: Dinamika višine in strukture izgub evrazijskega šakala v obdobju 2011-2020 ...	44
Slika 34: Prostorska razporeditev odvzema lisice v Sloveniji v obdobju 2011-2020	45
Slika 35: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema lisice v obdobju 2011-2020 ..	46
Slika 36: Dinamika višine in strukture izgub lisic v obdobju 2011-2020	46
Slika 37: Prostorska razporeditev odvzema jazbeca v Sloveniji v obdobju 2011-2020	48
Slika 38: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema jazbeca v obdobju 2011-2020	48
Slika 39: Dinamika višine in strukture izgub jazbeca v obdobju 2011-2020	49
Slika 40: Prostorska razporeditev odvzema kune zlatice v Sloveniji v obdobju 2011-2020	50
Slika 41: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kune zlatice v obdobju 2011-2020	51
Slika 42: Dinamika višine in strukture izgub kune zlatice v obdobju 2011-2020	51
Slika 43: Prostorska razporeditev odvzema kune belice v Sloveniji v obdobju 2011-2020	53
Slika 44: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kune belice v obdobju 2011-2020	53
Slika 45: Dinamika višine in strukture izgub kune belice v obdobju 2011-2020	54
Slika 46: Prostorska razporeditev odvzema poljskega zajca v Sloveniji v obdobju 2011-2020	55
Slika 47: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljskega zajca v obdobju 2011-2020	56
Slika 48: Dinamika višine in strukture izgub poljskega zajca v obdobju 2011-2020	57

Slika 49: Prostorska razporeditev odvzema nutrije v Sloveniji v obdobju 2011-2020.....	58
Slika 50: Dinamika realiziranega odvzema nutrije v obdobju 2011-2020	58
Slika 51: Dinamika višine in strukture izgub nutrije v obdobju 2011-2020.....	59
Slika 52: Prostorska razporeditev odvzema fazana v Sloveniji v obdobju 2011-2020.....	61
Slika 53: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema fazana v obdobju 2011-2020	62
Slika 54: Dinamika višine in strukture izgub fazana v obdobju 2011-2020.....	62
Slika 55: Prostorska razporeditev odvzema poljske jerebice v Sloveniji v obdobju 2011-2020	64
Slika 56: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema jerebice v obdobju 2011-2020	64
Slika 57: Prostorska razporeditev odvzema race mlakarice v Sloveniji v obdobju 2011-2020	66
Slika 58: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema race mlakarice v obdobju 2011-2020	67
Slika 59: Dinamika višine in strukture izgub race mlakarice v obdobju 2011-2020	67
Slika 60: Prostorska razporeditev odvzema srake v Sloveniji v obdobju 2011-2020.....	69
Slika 61: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema srake v obdobju 2011-2020	69
Slika 62: Dinamika višine in strukture izgub srake v obdobju 2011-2020.....	70
Slika 63: Prostorska razporeditev odvzema šoje v Sloveniji v obdobju 2011-2020.....	71
Slika 64: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema šoje v obdobju 2011-2020	72
Slika 65: Dinamika višine in strukture izgub šoje v obdobju 2011-2020.....	72
Slika 66: Prostorska razporeditev odvzema sive vrane v Sloveniji v obdobju 2011-2020	74
Slika 67: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema sive vrane obdobju 2011-2020	74
Slika 68: Dinamika višine in strukture izgub sive vrane v obdobju 2011-2020	75
Slika 69: Pomembnost posameznih vidikov v Primorskem LUO	90
Slika 70: Časovne in prostorske omejitve lova v Primorskem LUO	133

1. POVZETEK

Lovsko upravljavski načrt za V. Primorsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2021 – 2030 (nadalje načrt) skupaj z gozdnogospodarskimi načrti za Kraško, Postojnsko, in Tolminsko gozdnogospodarsko območje predstavlja celovit pristop načrtnega upravljanja z gozdnim ekosistemom. Vključuje novejšo ugotovitve s področja upravljanja populacij divjadi in upošteva strategije drugih rab prostora. V načrtu zastavljeni cilji bodo preko dvoletnih načrtov za Primorsko lovsko upravljavsko območje (nadalje LUO) uresničevali trajnostno upravljanje populacij divjadi.

LUO leži v jugozahodnem delu Slovenije. Njegovo jedro predstavljajo gozdnata območja Brkinov in Čičarije ter pogorja Vremščice in Slavnika. Nekoliko bolj specifične značilnosti ter življenjski pogoji divjadi so na Krasu in Istri. Velik vpliv na stanje in upravljanje z divjadjo imata tudi sosednji državi R Hrvaška in R Italija, saj je Primorsko LUO dobesedno vrinjeno med njiju. Vse vrste divjadi, razen damjaka in nutrije, so tu avtohtonega izvora. V območje spadajo še zgornja Vipavska dolina, s pretežno kmetijsko krajino. V LUO se nahaja 30 lovišč, ki jih zaradi različnih orografskih značilnostih združujemo v tri nižje načrtovalske enote (NNE) Kras, Brkine in Istro.

Površje LUO razdelimo na dva dela: flišno območje Slovenske Istre, Vipavskih brd in Brkinov z reko Reko z značilnimi mehko zaobljenimi oblikami ter planotast kraški svet. Značilno je zmerno sredozemsko podnebje, ki pa se proti vzhodu prepleta z zmernim celinskim podnebjem. Padavinski režim je manj ugoden, značilnost območja so sušnata obdobja. Zime so izrazito mile. Na lokalne podnebne značilnosti vpliva tudi razgiban relief. Večji del LUO ima izrazito kraški značaj. Gozdnatost v območju je 60 %. Na Krasu in v Istri prevladujejo hrastovi gozdovi s primesjo črnega gabra in malega jesena. Znatno delež tu predstavljajo tudi gozdovi črnega bora, ki so nastali z zaraščanjem kmetijskih površin ali pogozdovanjem v preteklosti. Brkine poraščajo hrastovi in bukovi gozdovi. Kmetijskih površin je 33,8 %, prevladujejo travniki in pašniki.

Primorsko LUO predstavlja zahodni robni del večjih gozdnih masivov v Sloveniji, ki jih poseljuje visoka divjad in velike zveri. Predstavlja pomembno povezavo med gozdovi Čičarije, Snežniško – Javorniškega masiva, Trnovskega gozda in R Italijo (vidik povezljivosti habitatov velikih zveri med Dinaridi in Alpami). V LUO so 4 gozdni habitatni tipi Natura 2000, 24 Natura 2000 območij, ki pokrivajo 84 % površine, 32 zavarovanih območij in 176 naravnih vrednot.

V preteklem obdobju ni prišlo do večjih sprememb rabe tal, povečevanje gozdnih površin se postopno umirja, je pa prišlo do strukturnih sprememb v gozdovih, ki predstavljajo prevladujočo rabo. Naravne ujme, deloma tudi požari so povzročili presvetlitev in ogolitev velikih površin gozdov, kar je močno povečalo pašne površine in izboljšalo razmere za rastlinojedo parkljasto divjad. Skupni vpliv sprememb okolja na populacije parkljaste divjadi v preteklem obdobju ocenjujemo kot zelo ugoden, za malo poljsko divjad se razmere niso bistveno spremenile, celo bolj negativne so (obdelanost kmetijskih površin zmanjšuje, površine se prostorsko razpršujejo, se ograjujejo...). Negativni vpliv rastlinojede divjadi na pomlajevanje gozda se zmanjšuje, je pa še vedno otežena naravna obnova na majhnih pomladitvenih površinah ter slabih rastiščih. Škode od divjadi v kmetijstvu so nizke, razen škod od divjih prašičev ter vseh vrst ptic.

V območju se pojavljajo naslednje vrste divjadi: evropska srna, navadni jelen, damjak, gams, divji prašič, evrazijski šakal, lisica, jazbec, kuna zlatica, kuna belica, poljski zajec, nutrija, fazan, jerebica, raca mlakarica, polh, sraka, šoja in siva vrana. Vse navedene vrste

divjadi, z izjemo damjaka, gamsa, fazana, jerebice, race mlakarice in nutrije so prisotne na celotnem LUO. **Srna** je vrsta, ki nima izrazitega vpliva na okolje. V zadnjih letih je redkejša na vseh predelih LUO (mogoče nekoliko manj v obalnih loviščih). V delu kjer so prisotni volkovi se z njo adaptivno upravlja v smislu ohranjanja vrste kot zagotovo prehranske baze za velike zveri. **Jelen** je vrsta, ki v območju pospešeno narašča tako številčno kot tudi prostorsko in ima lahko velik vpliv na okolje. V NNE Kras in Istra so večja vinogradniška območja, kjer jelenjadi ne želimo, Tu se načrtuje znižanje številčnosti s poudarkom preprečevanja širjenja jelenjadi iz gozdnatih predelov v kmetijske. Osrednje območje jelenjadi v LUO ostaja NNE Brkini, kjer je cilj ohraniti zdajšnjo številčnost. **Damjak** je prisoten v izoliranem območju med avtocestama in nima vpliva na okolje. Smiselno je upravljanje s skupino s ciljem ne-širitve izven tega območja. **Divji prašič** je divjad z največjim vplivom na kmetijski prostor. Številčnost je previsoka, cilj znatno znižanje. Velik okoljski problem v območju je **evrazijski šakal**, cilj je znižati številčnost ter s tem uskladiti medvrstne odnose in znižati škode na drobnici. Preostale vrste divjadi nimajo bistvenega vpliv na okolje - jazbec, lisica in kuna belica, lahko pa ob višji številčnosti negativno vplivajo na malo poljsko divjad. V okolju se povečuje številčnost sive vrane in šoj, ki že povzročata škode v kmetijstvu.

Pri problemih upravljanja z divjadjo so izpostavljeni problemi ogroženosti dolgoročne ohranitve populacij male poljske divjadi ter zmanjšana vitalnost populacije evropske srne. Velik problem je tudi visoka in naraščajoča številčnost ter prostorska širitev divjega prašiča, zaraščanje kmetijskih površin in ograjevanje večjih pašnih kompleksov ter pomanjkanje mlajših razvojnih faz gozda.

Kot izziv na probleme so v načrtu zastavljeni strateški cilji: trajnostno ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in drugih prostoživečih živali ter njihovih habitatov, sooblikovanje življenjskega prostora divjadi in drugih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst, zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju, zagotavljanje prehranskega vira za velike zveri in preprečevanje širjenja invazivnih tujerodnih vrst. Kot prednostna naloga je postavljeno, da se gotovi kakšen pomen ima naravna ponudba hrane na reprodukcijo divjih prašičev ter vpliv krmljenja pri tem, kakšne so prioritete del za izboljšanje habitatov za malo poljsko divjad in kako bi sistemsko uredili vlogo ali nagradili lastnike zemljišč za izvedbo ukrepov za izboljšanje življenjskega okolja male poljske divjadi ter uvesti enotno in za vse deležnike sprejemljivo sistematično ocenjevanje, vrednotenje ter evidentiranje škod, ki jih v okolju povzročajo prostoživeče živali.

2. UVOD

Temeljni namen Lovsko upravljavskega načrta V. Primorskega lovsko upravljavskega območja za obdobje 2021 – 2030 je, da se na podlagi analize preteklega upravljanja populacij divjadi in njihovega življenjskega okolja ter presoje stanja določi cilje in usmeritve v okviru trajnostnega upravljanja populacij divjadi, ki bodo usklajene z okoljem, in primernega življenjskega okolja za prihodnje desetletno obdobje.

Pričujoči načrt je izdelan hkrati z gozdnogospodarskim načrtom Kraškega gozdnogospodarskega območja. Skupaj predstavljata celovit pristop načrtnega gospodarjenja oziroma upravljanja z gozdnim ekosistemom na navedenih območjih. Je že tretji dolgoročni lovsko upravljavski načrt za to LUO.

Načrt je strategija upravljanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja v naslednjem desetletju ter zavezujoča podlaga vsem dvoletnim načrtom obravnavanega lovsko upravljavskega območja. Izdelan je na osnovi relevantnih analiz podatkov v populacijah divjadi in njihovem življenjskem okolju v preteklem desetletju. Načrt vključuje relevantne novejšje ugotovitve s področja upravljanja populacij divjadi, prav tako pa upošteva strategije drugih rab prostora. V načrtu so zastavljeni cilji, ki jih bomo uresničevali preko dvoletnih načrtov v okviru trajnostnega upravljanja populacij divjadi in zagotovitve ravnovesja med divjadjo in njenim okoljem.

Lovsko upravljavski načrt za V. Primorsko lovsko upravljavskega območja za obdobje 2021 – 2030 je izdelan skladno z:

- Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur. l. RS, št. 16/04 in nasl.),
- Zakonom o gozdovih (Ur. l. RS, št. 30/93 in nasl.),
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur. l. RS, št. 91/2010 in nasl.),
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l. RS, št. 110/04 in nasl.),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l. RS, št. 128/04 in nasl.),
- Uredbe o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v RS (Ur. l. RS, št. 117/04 in nasl.),
- Uredbe o ustanovitvi lovišča s posebnim namenom Brdo pri Kranju (Ur. l. RS, št. 114/04),
- Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur. l. RS, št. 101/04 in nasl.),
- Smernicami za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021 – 2030 in
- osnutkom Gozdnogospodarskega načrta Kraškega gozdnogospodarskega območja za obdobje 2021-2030.

Za pogosteje uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – lovsko upravljavsko območje
- LD – lovska družina
- NNE – nižja načrtovalska enota
- GGO – gozdnogospodarsko območje
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije

3. OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA

3.1 Lega in upravna ureditev

Primorsko LUO se razteza ob meji z R Italijo po celotnem območju Krasa, na skrajnem severu do reke Vipave, preko Vremščice (1027 m n.v.), čez Košansko in Vremsko dolino, preko celotnih Brkinov, Čičarije, na mejo z Republiko Hrvaško ter po njej, mimo Slavnika (1028 m n.v.), Kojnika (807 m n.v.) na območje celotne Slovenske Istre.

Območje je razgibano, večinoma gričevnato, zajema tako površine tik ob morju, kakor tudi posamezne vrhove nad 1000 m n.v.

LUO leži v jugozahodnem delu Slovenije, na severnem delu meji na Zahodno-visokokraško, na vzhodnem pa na Notranjsko LUO. Njegovo jedro predstavljajo gozdnata območja Brkinov in Čičarije ter pogorja Vremščice in Slavnika. Velik vpliv na stanje in upravljanje z divjadjo imata tudi sosednji državi R Hrvaška in R Italija, saj je Primorsko LUO dobesedno vrinjeno med njiju. LUO ima v Sloveniji velik pomen predvsem v razmeroma dobri ohranjenosti naravnih pogojev bivanja za večino vrst avtohtone divjadi, predstavlja zahodni robni del večjih gozdnih masivov v Sloveniji, ki jih poseljuje visoka divjad in velike zveri. Tvori pomembno povezavo med gozdovi Čičarije, Snežniško – Javorniškega masiva, Trnovskega gozda in R Italijo (vidik povezljivosti habitatov velikih zveri med Dinaridi in Alpami).

Površina LUO je 140.551,14 ha, od tega je 82.725,03 ha gozda. 96,49 % LUO-ja je v Kraškem GGO, 3,46 % v Tolminskem in 0,05 % v Postojnskem GGO.

LUO leži šestnajst občin: Ajdovščina, Ankaran, Divača, Hrpelje-Kozina, Ilirska Bistrica, Izola, Komen, Mestna občina Koper, Miren-Kostanjevica, Mestna občina Nova Gorica, Piran, Pivka, Postojna, Renče-Vogrsko, Sežana in Vipava.

Slika 1: Lovišča v Primorskem LUO in lega v Sloveniji

Preglednica 1: Lovišča v Primorskem LUO

Šifra lovišča	Ime lovišča	Skupna površina (ha)	Lovna površina (ha)	Površina gozda (ha)
501	FAJTI HRIB	2.885,87	2.723,07	1.914,64
502	TRSTELJ KOSTANJEVICA	4.596,33	4.491,85	2.913,97
503	TABOR DORNBERK	3.021,86	2.903,04	1.884,40
504	JEZERO KOMEN	4.194,56	4.101,50	2.649,08
505	DOLCE KOMEN	3.757,69	3.667,40	2.095,06
506	BRJE ERZELJ	3.914,49	3.850,72	2.168,44
507	ŠTANJEL	2.806,15	2.710,67	1.515,28
508	KRAS DUTOVLJE	6.270,55	6.085,52	3.721,14
509	VRHE VRABČE	3.587,01	3.526,63	2.588,59
510	RAŠA ŠTORJE	2.676,41	2.620,68	1.522,27
511	TABOR SEŽANA	5.883,25	5.442,19	3.467,22
512	GABERK DIVAČA	5.764,57	5.475,72	3.364,41
513	SENOŽEČE	5.555,06	5.387,73	3.533,39
514	VIDEŽ KOZINA	6.564,49	6.337,23	4.249,99
515	TIMAV VREME	4.998,80	4.906,58	3.567,63
516	GRADIŠČE KOŠANA	6.275,47	6.039,43	4.071,16
517	PREM	5.126,00	5.046,78	3.935,72
518	BUKOVCA	5.671,25	5.512,78	3.924,08
519	BRKINI	5.542,38	5.409,26	3.759,94
520	ŽABNIK OBROV	5.673,68	5.598,33	4.132,48
521	SLAVNIK MATERIJA	6.585,02	6.490,00	4.614,98
522	KOJNIK PODGORJE	5.881,63	5.762,25	2.914,27
523	RIŽANA	3.657,67	3.486,85	2.132,27
524	ISTRA GRAČIŠČE	6.502,27	6.385,53	3.983,23
525	MAREZIGE	3.673,10	3.555,64	2.137,86
526	DEKANI	3.018,26	2.841,71	1.770,96
527	KOPER	5.595,73	4.297,22	750,98

Sifra lovišča	Ime lovišča	Skupna površina (ha)	Lovna površina (ha)	Površina gozda (ha)
528	ŠMARJE	4.634,96	4.427,46	2.295,31
529	IZOLA	2.867,87	2.521,57	748,78
530	STRUNJAN	3.422,76	2.073,04	397,47
	SKUPAJ	140.605,14	133.678,38	82.725,00

3.2 Opis naravnih razmer

3.2.1 Značilnosti površja

Površje LUO razdelimo na dva dela: flišno območje Slovenske Istre, Vipavskih brd in Brkinov z reko Reko z značilnimi mehko zaobljenimi oblikami ter planotast kraški svet .

Površinski vodotoki so in še preoblikujejo površje, kjer je matična osnova fliš. V slovenski Istri so glavna značilnost priobalnega pasu flišni klifi. V Šavrinskih brdih, Brkinih in Vipavskih brdih je relief gričevnat. Na območju Vipavskih brd so zastopana tudi strmejša severna pobočja, ki se s kraške planote spuščajo v Vipavsko dolino.

Planota Kras je deloma uravnano območje nad Vipavsko dolino, kraški tip reliefa je značilen tudi za Vremščico, območje Slavnika, Čičarije, Podgorskega krasa in Podgrajskega podolja. Območje je nagnjeno proti jugozahodu. Tu je značilen kraški tip površja. Prevladuje apneniško kraško površje za katerega so značilne kraške kotanje in kopasti vrhovi. Najpogostejša oblika površja so vrtače.

Najnižjo točko m n.v. predstavlja gladina morja, najvišjo točko pa vrh Razsušica (tudi Glavičorka) 1.083 m n.v. v slovenski Čičariji [3].

3.2.2 Značilnosti podnebja

Za LUO je značilno zmerno sredozemsko podnebje, ki pa se proti vzhodu prepleta z zmernim celinskim podnebjem. Na lokalne podnebne značilnosti vpliva tudi razgiban relief.

Značilno je močno nihanje povprečnih in maksimalnih temperature od obale v notranjost, kar je povezano z višanjem nadmorske višine. Srednja letna temperatura skoraj povsod presega 10 °C, najvišja je ob morju (14 °C), najhladnejša pa so višje ležeča hribovita območja Brkinov in Čičarije.

Padavinski režim je manj ugoden. Padavin ni malo (od 1.000 mm ob Jadranskem morju do 2.000 mm pod Snežniškim masivom), vendar je njihova sezonska razporeditev neugodna. Količina padavin se stopnjuje od morja do gornjega roba Krasa ter od Tržaškega proti Reškemu zalivu. Po vrhovih Čičarije in pod Snežniškim masivom so padavine najobilnejše (povprečna letna višina padavin 1.600 do 1.800 mm). Največ padavin je jeseni in spomladi, v poletnih mesecih, ko sta vročina in suša največji, pa je padavin malo.

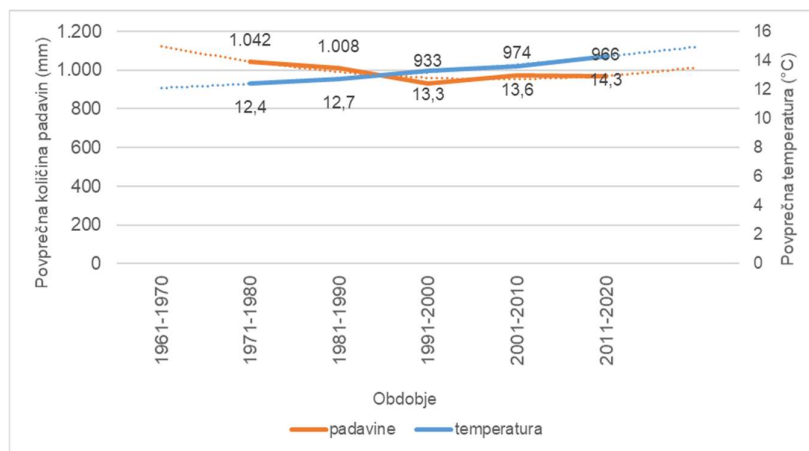
Značilna vetrova sta severovzhodni veter – burja in jugozahodni veter – jugo. Pihata ob vsakem letnem času, vendar je burja poleti redkejša. Jugo prinaša običajno dež, ki spomladi in jeseni traja tudi daljše obdobje.

Po napovedih sprememb povprečne letne temperature v obdobju 2011-2040 v primerjavi z obdobjem 1981-2010 bo v jugozahodni regiji dvig temperature znašal 0,8 °C (po srednjem

scenariju). Pričakuje se tudi podaljšana rastna doba, spomladanski fenološki razvoj bo zgodnejši. Pričakuje se izrazito zmanjševanje višine snežne odeje [6].

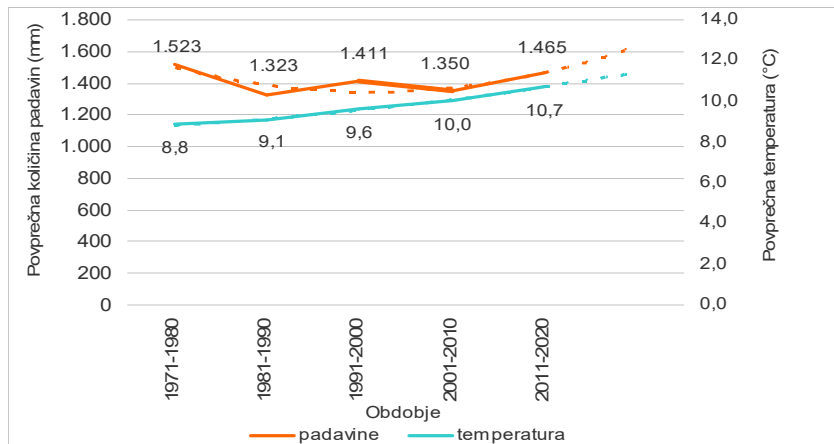
Zaradi višjih temperatur zraka ter manj ugodne sezone razporeditve padavin lahko pričakujemo, da se bo divjad v sušnih in vročih obdobjih pomikala v območja strnjene gozda in kjer so prisotne tudi površinske vode (zaledje Slovenske Istre, Vipavska brda – Vrhe ter Brkini). V splošnem pa pričakujemo izboljšanje življenjskih razmer za večino vrst divjadi. Daljša rastna doba pomeni daljše obdobje zelene paše. Posledica pa je še povečana prehranska kapaciteta okolja za rastlinojedo divjad. Zaradi nižje snežne odeje pa pričakujemo, da bo naravna smrtnost nekoliko upadla.

V slovenski Istri je prevladujoč tip podnebja obalno zmerno sredozemsko podnebje. Tu je značilna povprečna letna temperatura najhladnejšega meseca višja kot 4° C ter povprečna letna količina padavin med 1.000 in 1.200 mm. Po podatkih meteorološke postaje Letališče Portorož je povprečna temperatura narasla za slabi 2° C, povprečna letna količina padavin pa se je znižala pod 1000 mm.

Slika 2: Spremembe temperature v obdobju 1961 - 2020 in napovedi sprememb v prihodnjih desetletjih

Zmerno celinsko podnebje zahodne in južne Slovenije pokriva območje Brkinov, Vremščice in snežniškega pogorja. Tu je značilna povprečna aprilska temperatura nižja od oktobrske, submediteranski režim padavin ter povprečna letna količina padavin med 1.300 in 2.800 mm. Po podatkih meteorološke postaje Ilirska Bistrica je povprečna temperatura narasla za skoraj 2° C, povprečna letna količina padavin pa ostaja na približno na enaki ravni, to je okrog 1.400 mm.

Slika 3: Spremembe padavin v obdobju 1961 - 2020 in napovedi sprememb v prihodnjih desetletjih

3.2.3 Hidrološke in hidrogeološke razmere

V Primorskem LUO se hidrološke razmere spreminjajo glede na vrsto matične podlage. Za kraški svet je značilno, da nima površinskih voda. Hidrografska mreža je razvita pod zemeljskim površjem. Na Krasu in apnenem delu Istre ter Čičariji so zelo pomembni antropogeni vodni viri. Tu najdemo številne kale, lokve, škovne. Pomanjkanje vode je kritično za divjad zlasti v poletnem, sušnem obdobju ter tudi preko zime, ko temperature padejo pod ledišče, snega pa ni. Antropogeni vodni viri so tudi za upravljanje z divjadjo ključnega pomena.

Na flišnem delu in rečnih naplavinah je razvit površinski vodni odtok. Prisotnih je veliko stalnih in občasnih potokov; nekateri imajo značaj hudournikov. Flišna matična podlaga je v povezavi z večjimi nakloni terena močno dovzetna za erozijske procese in zemeljske plazove, kar je treba upoštevati pri izvajanju posegov v prostor.

Glavni vodotoki v območju so reke: Reka, Dragonja, Rokava, Rižana, Badaševica, Vipava, Branica, Raša in Glinščica. Vodnatost večjih vodotokov je precej stalna, ker so izviri praviloma povezani s kraško podzemno vodo. Izdatnost manjših vodotokov pa je izključno vezana na obilnost padavin.

Večji del LUO ima zaradi karbonatne matične podlage izrazit kraški značaj, zato tu ni večjih površinskih vodotokov. Večina rek je ponikalnic, spadajo v povodje Jadranskega morja in sicer v porečje reke Soče (Vipava, Branica, Raša, Reka), ostale pa v povodje Slovenske Istre.

Za raco mlakarico in ostale vodne ptice so pomembna tudi mokrišča (Škocjanski zatok, Sečoveljske in Strunjanske soline) ter večja vodna zajetja (Klivnik, Mola in Vanganel).

3.2.4 Vegetacijski oris območja in značilnosti rabe tal

Preglednica 2: Struktura zemljiških kultur (Vir: Raba tal, MKGP 2010, 2020)

Skupina dejanske rabe	Šifra dejanske rabe*	Površina		%	
		ha	ha	2010	2020
Njive in vrtovi	1100	2.954	2.576	2,1	1,8
Travniki in pašniki	1300 in 1800	29.525	25.565	21,0	18,2
Trajni nasadi	1200	7.487	7.882	5,3	5,6
Druge kmetijske površine	1400, 1500 in 1600	6.535	11.578	4,7	8,2
Gozdovi	2000	85.208	83.710	60,7	59,6
Pozidano in sorodna zemljišča	3000	7.950	8.249	5,7	5,9
Vode in mokrišča	4000 in 7000	553	561	0,4	0,4
Ostala zemljišča	5000 in 6000	202	296	0,1	0,2

*šifre dejanske rabe so povzete po interpretacijskem ključu rabe tal (http://rkg.gov.si/GERK/documents/RABA_IntKljuc_20131009.pdf), v kolikor določene rabe tal v vašem območju ni, šifro izbršete iz nabora šifer dejanske rabe v preglednici.

Preglednico pripravimo na podlagi podatkov rabe tal 2009 in 2020, ki sta dostopni: 2009 v arhivskih podatkih rabe (http://rkg.gov.si/GERK/documents/RABA_old/index.html) oziroma 2020 (\\zgsnas0010\gis\MapMKGP\Raba tal\2020_12_16_raba). V kolikor so bile v določeni rabi velike spremembe v povezavi z gozdom, v komentarjih to podrobneje opredelite.

Po podatkih MKGP [8], [9] se je raba tal v preteklem ureditvenem obdobju nekoliko spremenila. Prevladuje gozdnata krajina (76 %), gozdne krajine je 10 %, kmetijske in primestne pa je 14 %. Najbolj se je spremenil delež travniških površin, drugih kmetijskih površin in ostalih zemljišč, ki se je zmanjšal na račun zaraščanja.

Površina gozda se v primerjavi s prejšnjim ureditvenim obdobjem ni bistveno spremenila in predstavlja 60 % površine LUO. Večji godni kompleksi se nahajajo v Čičariji, Brkinih, na pobočjih Vremščice ter na celotnem grebenu od Senožeč, preko Vrhov čez greben Črnih Hribov proti meji z R Italijo. Slednji so predvsem podvrženi požarom, kjer so v preteklosti pogorele velike površine (požarišča Šumka, Brestovica, Fajti hrib). V LUO prevladuje trije gozdni rastiščni tipi, ki skupaj predstavljajo skoraj 75 % vseh gozdov. Prevladuje primorsko hrastovje in črnogabrovje na apnencu, ki predstavlja 40 % gozdov in porašča predvsem Kras, večji del Istre in vzhodni del Čičarije na bolj izpostavljenih mestih. To so pretežno enomerni, panjevski, ponekod dvoslojni, gozdovi, z majhnim rastiščnim potencialom in so gospodarsko manj zanimivi. Kisloljubno gradnovo bukovje prevladuje v Brkinih, na pobočjih doline reke Reke ter na južnih legah na Vrheh. Gozdovi so pretežno enomerni, mestoma panjevskega nastanka, raznovrstne zgradbe in večinoma slabše sestojne zasnove. Sicer pa so gospodarsko med bolj pomembni gozdovi v LUO. Primorsko bukovje so večinoma enomerni sestoji semenskega in panjevskega nastanka. Porašča severne lege v Čičariji, dolini Malenske v Istri ter severna pobočja Vrhov. Zaradi nizke intenzitete gospodarjenja, predstavljajo gozdovi v LUO za prostoživeče živali veliko potencialnega življenjskega prostora. Visok delež hrastov in bukve v teh gozdovih bistveno vpliva na ugoden prehranski potencial okolja za divje prašiče, katerih pomemben del prehrane predstavljata žir in želod. V smislu naravne ponudbe hrane za rastlinojede vrste – predvsem jelenjadi, pa so nekoliko manj primerni, saj je podrast zelo skopa ali pa je za prehrano manj primerna.

Površina njiv in vrtov znaša 1,8 % površine LUO in se je v primerjavi z desetletjem poprej zmanjšal za 378 ha ali 12,8 %. Ocenjujemo, da se je delež zmanjšal na račun opuščanja njiv, tako zaradi demografskih sprememb v prebivalstvu, drugih virov prihodkov, zaposlovanja v mestih, nizkih donosov pridelave, krajevno tudi večjega pritiska divjadi na

obdelovalne površine. Spremembe so večje na podeželju, kjer se zaraščajoče površine vse bolj približujejo vsem (podeželje Krasa, Brkinov in zaledje Istre).

Površina trajnih nasadov predstavlja 5,6 % LUO in se je povečala za 396 ha (oz. 5,3 %). Predvsem se je povečal delež vinogradov, oljčnikov, nekoliko manj pa tudi delež intenzivnih sadovnjakov. Največ na novo osnovanih vinogradov in oljčnikov je v širšem obalnem pasu v Istri. Na Krasu je največ oljčnikov v spodnjem delu Krasa (občina Miren – Kostanjevica in severni in vzhodni del občine Komen) in v srednjem delu Krasa (južni del občine Komen, severni in vzhodni del občine Sežana).

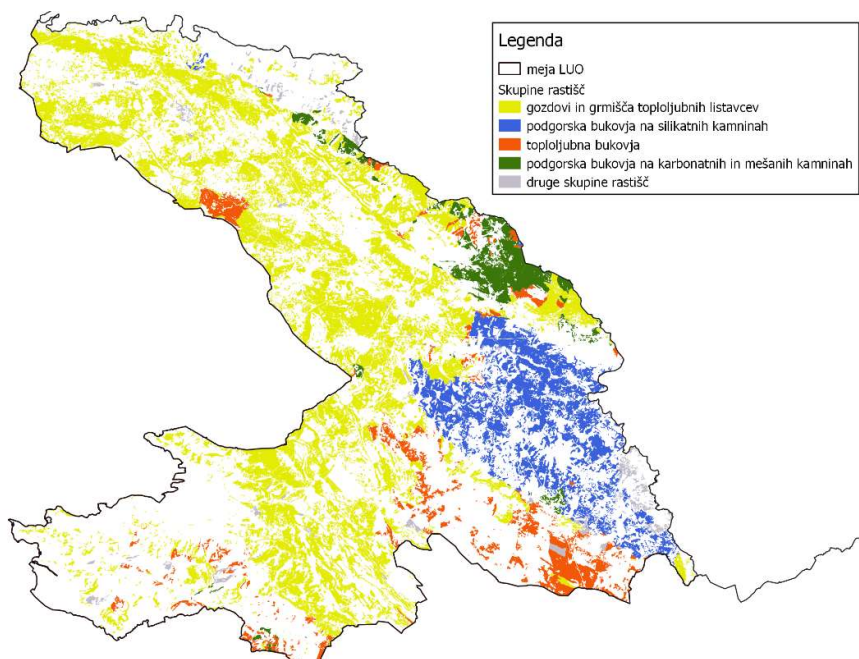
Velik del sprememb je na travniških površinah, ki zajemajo 18,2 % površine LUO in so se zmanjšale za 3.960 ha (oz. -13,4 %), predvsem na račun zaraščanja. Znotraj skupine rabe tal prevladujejo trajni travniki, manjši je delež kmetijskih zemljišč, poraslim z gozdnim drevjem. Največ travnikov in pašnikov v LUO je na spodnjem Krasu (Miren – Kostanjevica, Komen), okolici Dolenje Vasi s Senadolsko dolino, pobočju Vremščice, Košanski dolini, Matarskem in Podgrajskem podolju z Brkini, pobočju Žabnika in V. Plešivce z okolico Golca, Podgorskem Krasu ter vzdolž Kraškega roba, manj pa tudi v zaledju Istre (Movraška vala, okolica Pregare).

Najbolj se je povečala površina v skupini drugih kmetijskih površin (to so kmetijska zemljišča v zaraščanju, neobdelana kmetijska zemljišča ter drevesa in grmičevje). Zajema 8,2 % površine LUO in se je povečala za 5.043 ha (oz. 77,2 %) predvsem na račun opuščanja in zaraščanja kmetijskih površin. Največ zaraščanja zaznavamo v Istri, Petrinjskem Krasu, Matarskem podolju ter na celotnem območju Krasa. Z oddaljenostjo od vasi intenziteta obdelovanja zemlje upada. Posledica je zaraščanje opuščanih kmetijskih površin in nastajanje večjih gozdnih kompleksov.

Površina ostalih zemljišč se je povečala za 401 ha (oz. 4,6 %) in je najbolj izrazito v okolici urbanih centrov (obalni pas Istre, Sežana), nekoliko manj izrazito pa naselja na Krasu in Brkinih. Predvsem so se povečale površine pozidanih zemljišč za infrastrukturo (ceste, komunalna infrastruktura, objekti,...).

V LUO so 4 gozdni habitatni tipi Natura 2000, Po površini je največ ilirskih bukovih gozdov, ki pokrivajo v glavnem Čičarijo. Sledijo srednjeevropski kisloljubni bukoví gozdovi, ki se nahajajo na Vrheh nad Rašo. Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi pa poraščajo Dolino Branice in Dolino Vipave [13]. Naznaten delež pa pokrivajo fragmenti gozdov hrasta črnike v Istri. Vsi habitatni tipi se nahajajo v večjih gozdnih kompleksih, v sklopu katerih predstavljajo ugoden življenjski prostor za prostoživeče živali.

Opažamo, da so se zaradi zaraščanja zmanjšale površine travnikov, s tem pa tudi ugodna ponudba naravne hrane. Z oddaljenostjo od vasi intenziteta obdelovanja pada. Posledice so nastajanja velikih gozdnih kompleksov in vse večji pritisk divjadi na kmetijske površine. V območju se izboljšujejo pogoji za razmnoževanje in bivanje prostoživečih živali, manj ugodni pa so prehranski pogoji. Posledica so dnevne migracije prostoživečih živali iz gozdnih kompleksov na obdelane kmetijske površine. Zaradi manj obdelanih površin, pa je ta pritisk še toliko bolj izražen (vse večje škode). Tudi novo osnovane pašne površine so vse bolj pogosto zagrajene z namenom zaščite živine pred napadi zveri. S tem postanejo te površine za rastlinojedo divjad nedostopne. Veliki zagrajeni pašni kompleksi, predvsem v Čičariji, sekajo oz. preprečujejo migracijske poti. Vzpostavitev sistema uporabe premičnih ograj je v območju zelo dobrodošlo.

Slika 4: Gozdni rastišni tipi - GRT v LUO Primorske

3.3 Dejavnosti v prostoru

Primorska je dežela, ki je zelo privlačna za turistično dejavnost. Tu ne gre zgolj za obmorski turizem, temveč se v prostoru vedno bolj izraža kolesarstvo, pohodništvo in druge oblike rekreacije v prosti naravi. Razne dejavnosti v okolju so pogojene z ustrežno odprtostjo prostora s prometnicami in različnimi potmi, kolovozi. Z vidika pohodništva in rekreacije je prostor zelo odprt. V LUO poleg različnih pešpoti in gozdnih cest prostor odpirajo še protipožarne preseke I. reda in v veliki meri tudi javne ceste. Protipožarne preseke odpirajo prostor v območjih z zelo veliko in veliko požarno ogroženostjo. Za gospodarjenje z gozdom je zaprtih površin velikosti nad 100 ha kar nekaj, največja so: južno in severno pobočje Vremščice, strma severna pobočja od Branika do Dornberka, območje od Železnih vrat do Žigonov, severno pobočje od Kokoške do Prelož pri Lokvi in območje od Hrpeljske gore preko Špičnika do Matarskega vrha.

Razne dejavnosti v okolju so pogojene z ustrežno odprtostjo prostora s prometnicami. V LUO poleg gozdnih cest prostor odpirajo še protipožarne preseke I. reda in v veliki meri tudi javne ceste. Protipožarne preseke odpirajo prostor v območjih z zelo veliko in veliko požarno ogroženostjo. Z zaraščanjem prostora se je le ta tudi zaprl. Zaprtih površin velikosti nad 100 ha je kar nekaj, največja so: južno in severno pobočje Vremščice, strma severna pobočja od Branika do Dornberka, območje od Železnih vrat do Žigonov, severno pobočje od Kokoške do Prelož pri Lokvi in območje od Hrpeljske gore preko Špičnika do Matarskega vrha.

Primorska je dežela, ki je zelo privlačna za turistično dejavnost. Tu ne gre zgolj za obmorski turizem, temveč se v prostoru vedno bolj izraža kolesarstvo, pohodništvo in druge oblike rekreacije v prosti naravi. Pritisk ljudi v naravno okolje je zelo velik. Toplejši deli dneva predstavljajo te aktivnosti v zgodnje jutranje in pozno večerne ure, kar ima negativni vpliv

tako na izvajanje lova kot tudi na obnašanje divjadi (kasnejše izstopanje divjadi na travnate površine, drugačen cikel prehranjevanja, divjad nima miru...).

V LUO se obdelanost kmetijskih površin zmanjšuje z oddaljenostjo od naselij. Kmetijske površine so, podobno kot gozdne, lastniško zelo razdrobljene in so v prostoru lokacijsko razpršene. Ponekod je gozd že na robu obdelanega kmetijskega zemljišča. Zato je pritisk divjadi nanje zelo velik. Raba kmetijskih zemljišč se je v območju spremenila. Na Krasu in v Vipavski dolini je dobro razvito vinogradništvo, konflikt nastaja s prehodom na nižje vzgojne oblike (prej latnik, sedaj enojni ali dvojni guyot), pri katerih je grozdje lahko dosegljiva hrana. Zaradi pritiska divjadi na vinograde se ti ograjujejo, krajina postaja mozaik zagrajenih površin. Podobna situacija je v Slovenski Istri pri nasadih oljk ali v Brkinih pri sadovnjakih. Vedno večji del kmetijske dejavnosti je usmerjen v pašništvo govedi ali drobnice. Zaradi pritiska velikih zveri se tudi pašne površine neprehodno zagrajujejo. Gre za celice, tudi nekaj 10 ha velike površine s fiksnimi ograjami. Ograjeni pašniki ne le zmanjšujejo pašne površine rastlinojedi divjadi, temveč tudi zmanjšujejo njen življenjski prostor oz. otežujejo migracije velikih rastlinojedov in velikih zveri po prostoru.

V predelih LUO, kjer je poseljenost velika, objekti pa razmeroma razpršeni po območju (Ankaranski polotok, Strunjanski polotok, zaledje Izole, območje od Kopra do Svetega Antona ter del LUO v Vipavski dolini), je izvajanje lova zelo težavno in tvegano. Se pa konflikti zaradi prisotnosti prostoživečih živali stalno povečujejo (škode na nelovnih površinah in pticah).

Avtocestno omrežje v LUO pomeni prekinitev migracijskih poti divjadi, kar brez zadostnih in prostoživečim živalim prilagojenih prehodov, pomeni slabšanje življenjskega prostora divjadi. Na odsekih AC prometnic v področju selitvenih poti, so izgube divjadi zaradi prometa večje (odseki med Senožečami in Divačo, Divačo in Kozino). Povozi nakazujejo potrebo po ureditvi zelenih nadvodov za divjad tam, kjer so žrtve prometa zlasti medvedi in parkljarji najpogostejše. V območju je nekaj odsekov regionalnih cest, kjer so hitrosti relativno velike, in je trkov vozil z divjadjo veliko (Izola–Sečovelje, Koper–Rižana, Rižana–Sočerga, Koper–Dragonja, Hrpelje–Starod, Podgrad–Ilirska Bistrica, Pivka–Ilirska Bistrica, Divača–Sežana, Sežana–Lokev, Sežana–Senožeče, Sežana–Nova Gorica). V preteklem desetletju se je kar nekaj teh odsekov opremilo z vizualno ali zvočno zaščito, ki sta vplivali na manjše število nesreč. Vpliv na število izgub imajo tudi povozi na razvejanem železniškem omrežju, kjer pa zaščite kot na cestnem omrežju ni.

Koncem ureditvenega obdobja se je pričela gradnja II. tira železniške proge Koper–Divača, ki je bistveno vplivala na populacijo divjih prašičev in srnjadi. Gre za zmanjšanje življenjskega okolja in odmik živali iz vplivnega območja gradnje. Podoben vpliv imajo tudi širitve kamnolomov (Mali Medvejk, Lipica, Črni kal).

3.4 Ekološka povezljivost območja

Primorsko LUO predstavlja zahodni robni del večjih gozdnih masivov v Sloveniji, ki jih poseljuje visoka divjad in velike zveri. Predstavlja pomembno povezavo med gozdovi Čičarije, Snežniško – Javorniškega masiva, Trnovskega gozda in R Italijo. Glavna povezovalna smer poteka v smeri jugovzhod – severozahod ter manj izrazita sever - jug.

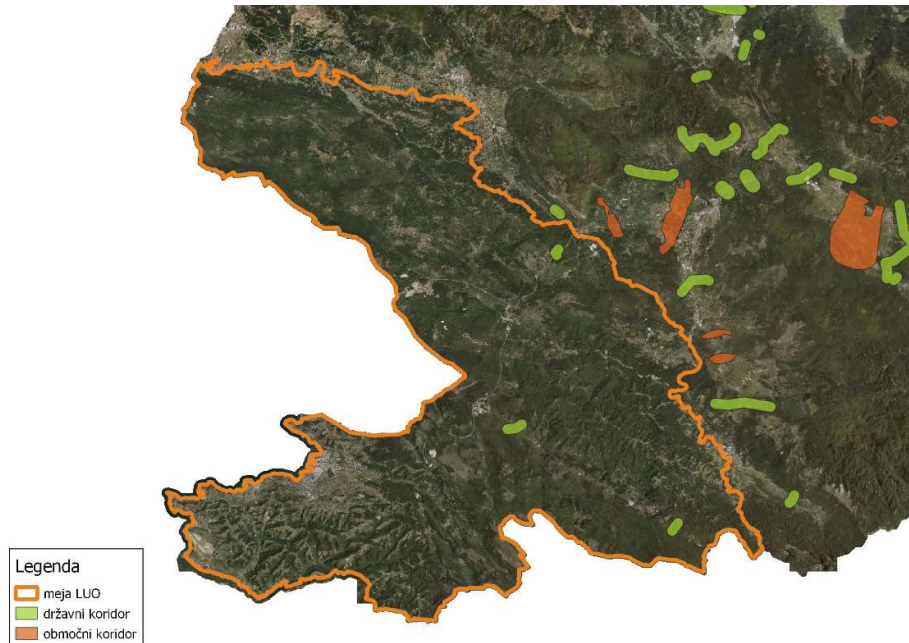
Za velike zveri je pomembna prostorska povezljivost gozdov Snežniškega masiva s Čičarijo in nadalje zaledjem Istre (tako hrvaškega kot slovenskega dela). V tem delu velja izpostaviti dva pomembna koridorja: Tublje pri Hrpeljah in Račice. V primeru Tubelj je pomemben prehod preko državne ceste Hrpelje – Starod, ki je nekaka ločnica med Čičarijo in Brkini. Gre za pomemben koridor tudi v smislu dnevnih prehranskih migracij jelenjadi, ki iz gozdnega predela Slavnika prehajajo v dokaj obdelane površine v Brkinih. Koridor je pomemben tudi za širjenje populacije rjavega medveda proti Slavniku in naprej proti Istri. Koridor Račice predstavlja prostorsko povezljivost območja Snežnika proti večjim gozdnim kompleksom Učke. Ta koridor je podobno pomemben za prehajanje velikih zveri in jelenjadi.

Povezljivost populacij Krasa in Brkinov s Trnovsko planoto in Javorniškim pogorjem zagotavljata koridorja pri Senožecah in pri Razdrtem (na ustju Vipavske Doline). Avtocestni odsek Koper – Razdrto je presekal prehode vse vrste divjadi med Krasom ter Vremščico in Brkini. Koridorja pri Senožecah sta bistvenega pomena za prehajanje prostoživečih živali z Krasa preko Vrhov do severnih pobočij Vremščice in naprej v Snežniško – Javorniški masiv. Kljub pomanjkanju ustreznih premostitvenih objektov se v tem delu zaznava prehajanje tako jelenjadi, srnjadi, divjih prašičev, velikih zveri kot tudi gamsa. Slednje je deloma omogočeno pod avtocestnima viaduktoma (Bandera in Goli Vrh) ter viadukti in tuneli na AC Razdrto – Vipava), ki se jih živali precej poslužujejo.

Fragmentacija prostora je v Primorskem LUO precejšnja. Osnovno skoraj nepremostljivo oviro predstavlja AC Sežana – Divača in nadalje Postojna ter AC Divača – Koper. Nekaj manjših podhodov je pod AC na odseku Divača – Kozina ter Divača – Sežana, ki pa so za parkljasto divjad ali velike zveri manj uporabni. Manj problematično je prehajanje AC na odseku Koper – Kozina saj zeleni pasovi nad tuneli (Kastelec in Tinjan) ter večji viadukti (Črni Kal, Glinščica) omogočajo relativno dober prehod ter omogočajo širitev oz. migracije divjadi v R Italijo.

Na avtocestnem odseku Divača – Sežana ni za živali ustreznih prehodov. Prisotnih je sicer nekaj podvozov in nadvozov, ki pa so primarno namenjeni motornim vozilom. Tudi zeleni pas nad tunelom Tabor pri Sežani s tega vidika nima velikega pomena, saj se zaključijo skoraj v mestu Sežana.

Za povezljivost populacij velikih zveri in jelenjadi ter zagotavljanje viabilnosti v prostoru so pomembna območja, ki omogočajo prehajanje divjadi preko Kraškega roba v Istro, Podgorski Kras ter doline Malinske in Movraške Vale v Istri. Slednje območje je pod stalnim pritiskom ponovne rekultivacije zaraščene krajine v ograjene velike pašnike, zato je treba poudariti pomen tega koridorja ter tudi divjadi pustiti naravne prehode med Čičarijo in pogorjem Slavnika v Istro.

Slika 5: Prikaz ključnih koridorjev v LUO za ohranjanje ekološke poveztivosti

3.5 Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote

V LUO je opredeljenih 24 območij Natura 2000, ki se razprostirajo na 84 % površine LUO. Štiri območja predstavljajo 45 % površine območij Natura in so bila opredeljena na podlagi direktive o pticah (SPA) (Reka – dolina – SI5000003, Škocjanski zatok – SI5000008, Sečoveljske soline – SI5000018 in Kras – SI5000023), druga so bila določena na podlagi direktive o habitatih (SAC).

Območje natura 2000 Kras (SI5000023) je največje ter predstavlja dobrih 35 % površine LUO. Kras je bil tudi določen kot kompleksno območje Nature 2000, zaradi prisotnosti večjega števila kvalifikacijskih vrst. Območje je pomembno z vidika ohranitve habitatov za ujede (sršenar, kačar,...), ptice pevke (rjavi srakoper, smrdokavra,...), sov (veliki skovik, velika uharica) in kotorne. Po velikosti sledi območje Kras (SI3000276), ki je pomembno za ohranitev habitatov za netopirje, dvoživke, hrošče ter nekatere rastline. Predstavlja pa 34 % površine LUO. Omenjeni območji se večinoma prekrivata in zajemata območja skoraj celotnega Krasa, Čičarije, del slovenske Istre z apneno matično podlago. Večji območji sta še Dolina Branice (SI3000225) ter slovenska Istra (SI3000212) – območje med Šmarjami, Glemom in Belvedurjem vključno z dolino reke Dragonje. Območji skupaj zajemata 8 % površine LUO [13], [14].

Med 32 zavarovanimi območji, ki zajemajo slabih 19 % LUO, sta dve območji s statusom krajinskega parka (Beka – dolina Glinščice ter Krajinski park Strunjan). Dve območji imata status naravnega rezervata (Škocjanski zatok in Naravni rezervat Strunjan). Vzpostavljen pa je tudi Regijski park Škocjanske jame s širšim vplivnim območjem. Ostala območja imajo status naravnega spomenika in predstavljajo le slabo četrtno LUO. Daleč največje območje

je območje Regijskega parka Škocjanske jame z vplivnim območjem, ki zajema 17,5 % površine LUO v porečju reke Reke.

V LUO je šest gozdni rezervatov, kjer gospodarjenje z gozdom ni dovoljeno in kjer so gozdovi prepuščeni naravnemu razvoju (Krkavška Komunela, Kojnik, Plešivski gozd, Volnik, Čuk in Nad Braniškim gradom). Skupaj zajemajo 193 ha gozda. Naravnemu razvoju je prepuščenih še dobrih 477 ha gozda izločenega v obliki ekocelic.

Prisotnih je 176 naravnih vrednot, ki pokrivajo dobre 4 % površine LUO. Največ naravnih vrednot v LUO, glede na zvrst, je površinskih in podzemnih geomorfoloških naravnih vrednot (3.446 ha). Sledijo botanične naravne vrednote (2.447 ha), hidrološke naravne vrednote (2.371 ha), ekosistemske naravne vrednote (2.291 ha), zoološke (1.970 ha), oblikovane (339 ha), najmanj pa je drevesnih naravnih vrednot (8 ha). Območja različnih zvrsti naravnih vrednot se večinoma prekrivajo, oziroma eno območje ima lahko več zvrsti naravnih vrednot. Evidentiranih je tudi 121 objektov točkovnih naravnih vrednot ter 2011 zaščitene podzemnih jam (skupaj 2131 objektov).

Na območju LUO se izven območij z naravovarstvenim statusom nahajajo tudi zavarovane prostoživeče vrste, zavarovane z Uredbo o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah in Uredbo o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah. Velike zveri (volk, rjavi medved in ris) se, vsaj prehodno če ne kar stalno, nahajajo v vseh večjih gozdnih kompleksih. Znane so tudi lokacije gnezd velike uhariče. Prisotna pa so tudi območja večjih koncentracij prezimujočih zavarovanih vodnih ptic. Naravnemu razvoju so poleg gozdnih rezervatov prepuščeni tudi gozdni sestoji, bodisi v obliki ekocelic ali drugih sestojev pomembnih za zavarovane vrste. Lovsko upravljavski načrti z biomeliorativnimi posegi, ki so prvenstveno namenjeni divjadi, izboljšujejo prehranske kapacitete za zavarovane vrste. Antropogeni vodni viri pa so nenadomestljiv habitat za dvoživke ter ostale prostoživeče živali.

Preglednica 3: Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote

	Ploskovni objekti (ha)	Točkovni objekti (število)
Natura 2000	118.136	/
Zavarovana območja	26.395	49
Naravne vrednote	6.218	2.131

4. OCENA STANJA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA IN POPULACIJ DIVJADI

4.1 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi

4.1.1 Stanje in spremembe v življenjskem okolju divjadi

Življenjsko okolje divjadi se na Primorskem stalno spreminja. Po podatkih Rabe tal se na večjem delu območja umirja povečevanje gozda, površina se je celo nekoliko zmanjšala. Zmanjšanje je na račun krčitev v kmetijske namene, delno tudi zaradi večanja razne infrastrukture. Z vidika presoje ohranjanja življenjskega okolja divjadi to ni ravno pozitivno, saj se z manjšimi krčitvami v bistvu sili kmetijsko dejavnostjo neposredno v območje večjega vpliva divjadi. Po drugi strani pa se, na račun pašnikov in travnikov, povečujejo površine v zaraščanju. Zaraščajoče kmetijske površine v neposredni bližini naselij prav tako omogočajo divjadi večji kontakt z ljudmi. Kriterij lastništva je na Primorskem pač eden glavnih oz. odločujočih pogojev. Gozdni prostor tvori prevladujočo rabo prostora in dosega skoraj 60 % celotne površine. V LUO se nakazujejo večja območja strnjenih gozdnih predelov v Čičariji, pogorju Slavnika in Vremščice, Brkinih ter zgornjem delu Vrhov, kjer je poseljenost ljudi že zelo nizka.

V območju se spreminjajo kmetijske površine, med katerimi še vedno prevladujejo travniške in pašniške površine, sledijo jim druge kmetijske površine ter trajni nasadi. Najmanj je njivskih površin. Največ trajnih nasadov je v Slovenski Istri ter v Vipavski dolini, kjer je tudi gozdnatost najnižja in kjer prevladuje kmetijska in primestna krajina. Spremenjena kmetijska raba poslabšuje pogoje za naravni dvig številčnosti male poljske divjadi.

Sprememba okolja je zaznana tudi v pozidavi. Njen delež se povečuje, nima pa bistvenega vpliva na manjšanje življenjskega prostora prostoživečih živali. Delež urbanizacije je največji v Istri.

Prehranske razmere so se v LUO v zadnjem desetletju izboljšale, predvsem za visoko gozdno divjad, med katero lahko izpostavimo jelenjad in divje prašiče. Pestrost in velikost prehranske kapacitete rastlinojedov je večja zaradi intenziviranja sečenj v gozdovih poškodovanih po ujmah (žledu) in požarih. V območju je bilo po žledu poškodovanih 4.615 ha, predvsem bukovih gozdov, v katerih se je izvedla tudi sanacija/posek. V Brkinih se je saniralo tudi 1.135 ha v vetrolomu poškodovanega drevja črnega in zelenega bora ter 120 ha po snegolomu poškodovanih smrekovih in jelševih gozdov. Presvetlitev teh sestojev je omogočila bistveno povečano produkcijo biomase, še slasti v sestojih z večjim deležem iglavcev. V glavnem se je prehranska ponudba povečala na celotnem območju, saj se je sečnja v gozdovih podvojila. Večji je delež sestojev v obnovi in mladja, kar se nenazadnje pozna tudi na stopnji objedenosti gozdnega mladja, ki je v Primorskem LUO med najnižjimi v Sloveniji. V preteklem desetletju smo zaznali štiri večja semenska leta oz. leta močnega gozdnega obroda hrastov in kostanja (2011, 2015, 2016 in 2018). Na večjo prehransko kapaciteto na Krasu, v manjšem obsegu tudi v Istri, vplivajo tudi površine poškodovane po požarih. Te površine se po sečnji bodisi umetno obnovi ali pa prepusti naravni obnovi. Pri obeh se poveča prehranska kapaciteta rastlinojedi divjadi, saj se ob dresnem in grmovnem delu bistveno poveča tudi zeliščni del. V preteklem desetletju je bilo površin poškodovanih po požarih 1.341 ha. V kmetijski krajini so se prehranske razmere rahlo poslabšale, kar je posledica zaraščanja travnatih površin ter manjšanja površin njiv.

Obdelane površine polj so se ohranile v bližini naselij, kar posledično tudi privablja divjad bližje naseljem.

Delež površin, ki nudijo kritje in s tem varnost, je zelo velik in se je v preteklem obdobju povečal na račun zaraščajočih površin, ki skupaj z gozdom tvori dobro tretjino površine. Slabše so razmere v kmetijski krajini, kjer smo ob nadaljevanju zaraščanja priča tudi vse večjim površinam ograjenih pašnikov (tudi znotraj gozda), ki ne samo zmanjšujejo življenjski prostor temveč tudi otežujejo migracije živali. V območju je kar nekaj pašnikov zagrajenih na način, ki popolnoma onemogoča prehajanje (zaščita pred velikimi zvermi) in ki so velikosti par 10 ha. V kmetijski krajini je največja težava izginjanje posamičnega gozdnega drevja, omejkov ter gozdnega robu. Zelo pogosto se rob gozda konča na robu kmetijske površine.

Vseskozi smo v prostoru priča urbanizaciji, ki ožja življenjski prostor prostoživečim živalim. Primestna krajina ne dosega 10 % površine območja in je gledano z okoljskega vidika bolj problematična le v Istri. Podatki kažejo, da so spremembe zaradi urbanizacije manjše kot jih največkrat izkazujemo. Največjo motnjo v okolju predstavlja novozgrajena avtocestna povezava med Sežano, Postojno in Kozino, ki je presekala oz. prekinila tradicionalne migracijske poti ter splošno ekološko povezljivost. V bistvu je območje razdelila na tri ekološke dele, ki jih tudi uporabljamo v zvezi z upravljanjem z divjadjo – Kras, Brkine in Istro. Območje ima izrazito slabo ekološko povezljivost za vrste, ki so vezane na vodne habitate, saj je teh v prostoru malo, ob tem so tudi medsebojno zelo oddaljeni.

V zadnjem desetletju se v prostoru povečujejo rekreacijske in turistične aktivnosti. Turizem je v zadnjem času v velikem razmahu. Slovenska Istra, pa tudi Kras in Brkini so od nekdaj priljubljene destinacije, ki v prostor vabijo veliko število ljudi. Z vsakdanjimi, tudi masovnimi planinskimi pohodi (izven markiranih poti), rekreacijo, kolesarjenjem, ježo, še bolj pa vožnjo z motorji v naravnem okolju, se v okolje vnaša nemir, ki spreminja življenjske navade divjadi. Odprtost prostora je velika, kar nudi možnost dobrega dostopa skoraj v vse predele LUO. V letu 2011 je bilo v LUO 1.476 km različnih kategorij prometnic. Koncem leta 2020 se je dolžina povečala in znaša 1.544 km. Razlika je predvsem v 93,53 km novozgrajenih protipožarnih presekah. Prometnice so različnih kategorij od gozdnih cest, protipožarnih presek do javnih prometnic pomembnih za gospodarjenje z gozdom. Konstanten nemir ljudi, poleti tudi v nočnem času, povzroča odmik divjadi v njej manj primerne habitate, preveliko obremenitev posameznih območjih, s tem pa tudi konflikte v prostoru.

4.1.2 Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi

Večji, strnjeni kompleksi gozda, v katerih so mozaično vpletene tudi pašne in grmovne površine, zagotavljajo primerno življenjsko okolje in omogočajo preživetje rastlinskih in živalskih vrst, prilagojenih na razmere v omenjenih predelih. Prehranski pogoji za večino živalskih vrst so se v LUO izboljšali. Ujme in povečan delež sečenj so s presvetljenostjo omogočile pomladek ter močan sloj trav in zelišč, kar je v prostoru še povečalo prehransko kapaciteto. Ob ugodnih klimatskih značilnostih submediterana je tudi časovna dostopnost zelene paše povečana. V območju skoraj ni zim (oz. je njen vpliv kratkotrajen), ki lahko predstavljajo prehransko ozko grlo divjadi. Zelo velik pomen imajo semenska leta oz. leta z velikim gozdnim obrodrom hrastov in kostanja. Do sprememb je prišlo v kmetijski in primestni krajini. Za razliko od gozdov, te spremembe negativno vplivajo na življenjsko okolje male poljske divjadi, saj so se zarasle njivske površine, travniki in pašniki.

Primerjava rabe tal [8], [9] ne prikazuje večjih sprememb na podlagi katerih bi lahko sklepali, da so se razmere za divjad bistveno poslabšale. Delež gozdov se je celo nekoliko zmanjšal z 60,7 % na 59,6 %. Med kmetijskimi površinami je prišlo do strukturnih sprememb, saj se

je močneje zmanjšal delež travnikov in pašnikov z 21 % na 18,2 %, se je pa povečal delež drugih kmetijskih površin s 4,7 % na 8,2 %.

Urbanizacija oz. pozidava ni pomembno vplivala na rabo prostora. Delež pozidanih in sorodnih zemljišč se je v desetletju povečal za 0,2 %. V skupni rabi predstavljajo ta zemljišča 5,9 %.

Na kvaliteto življenjskega okolja Primorskega LUO bistveno vplivajo motnje oz. nemir. Obseg rekreativnih in turističnih dejavnosti se je povečal. Nastale so številne tematske poti, odprtost prostora in informiranost ter sodobna tehnologija omogoča dostop tudi do skrajnih odmaknjenih delov. Povečane motnje so v prvi vrsti posledica razvoja turistične in rekreacijske dejavnosti, saj se je samo število nočitev turističnih gostov v zadnjem desetletju na ravni Slovenije podvojilo. LUO leži neposredno ob meji z R Italijo ter večjega mesta Trst in je prva ter najbližja naravna destinacija okolja. Veliko motnjo za divjad v okolju predstavlja AC ter ograjenost južne meje (R Hrvaška), kjer so znane ilegalne migrantske poti.

Preglednica 4: Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi

	Prehranske razmere	Razmere za kritje	Ekološka povezljivost	Motnje
SRNA	3	4	3	3
NAVADNI JELEN	4	4	3	3
DAMJAK	4	4	3	3
GAMS	4	1	2	3
ALPSKI KOZOROG	*	*	*	*
MUFLON	*	*	*	*
DIVJI PRAŠIČ	3	4	4	4
ŠAKAL	3	4	4	3
LISICA	3	4	4	3
JAZBEC	3	4	4	4
KUNA ZLATICA	3	2	4	4
KUNA BELICA	4	4	4	4
ALPSKI SVIZEC	*	*	*	*
PIŽMOVKA	*	*	*	*
POLJSKI ZAJEC	2	3	3	1
NUTRIJA	4	4	2	4
NAVADNI POLH	3	4	4	3
RAKUNASTI PES	*	*	*	*
FAZAN	2	1	2	1
POLJSKA JEREBICA	2	1	2	*
RACA MLAKARICA	4	3	2	3
SRAKA	4	4	4	4
ŠOJA	4	4	4	4
SIVA VRANA	4	4	4	4

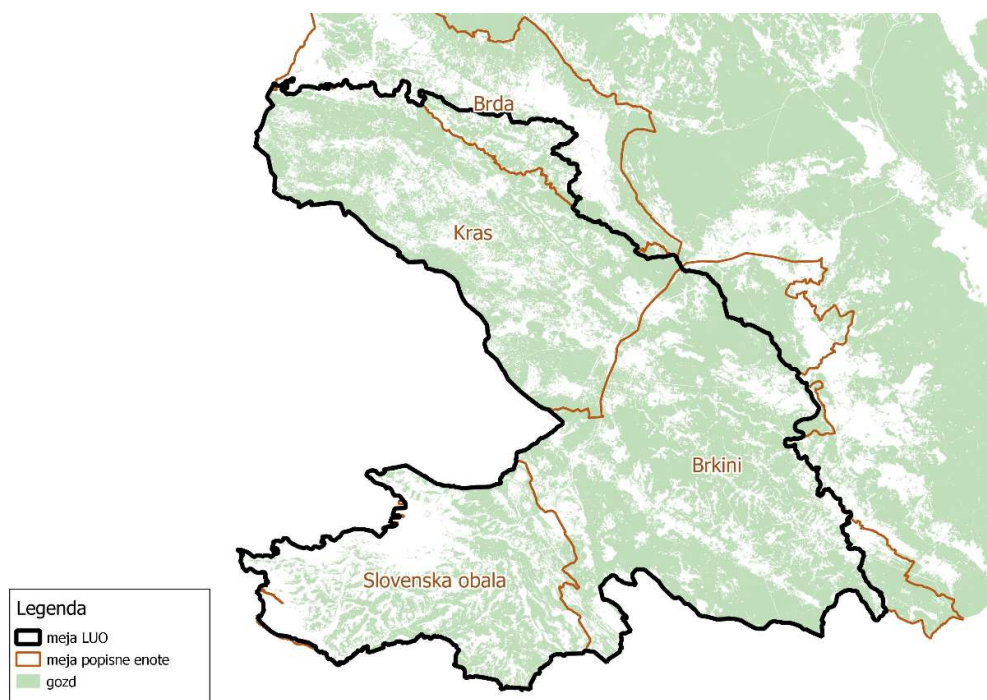
* 1 - zelo neugodno, 2 – neugodno, 3 – ugodno, 4 - zelo ugodno

4.2 Vpliv populacij divjadi na okolje

4.2.1 Vpliv rastlinojede divjadi na naravno pomlajevanje

Objedenost gozdnega mladja

Na ZGS smo na ravni države izvedli štiri zaporedne popise poškodovanosti gozdnega mladja v letih 2010, 2014, 2017 in 2020. Med 32 popisnimi enotami (dalje: PE), ki predstavljajo prostorski okvir za izvedbo popisa, v Primorskem LUO (z več kot 20 % površine) segajo tri PE: Kras, Brkini in Slovenska obala (slika 2). V nadaljevanju predstavljamo rezultate popisov v navedenih PE, ki so ključni z vidika kontrolne metode pri upravljanju parkljaste divjadi: objedenost in trendi objedenosti bukve ter skupno za vse drevesne vrste.

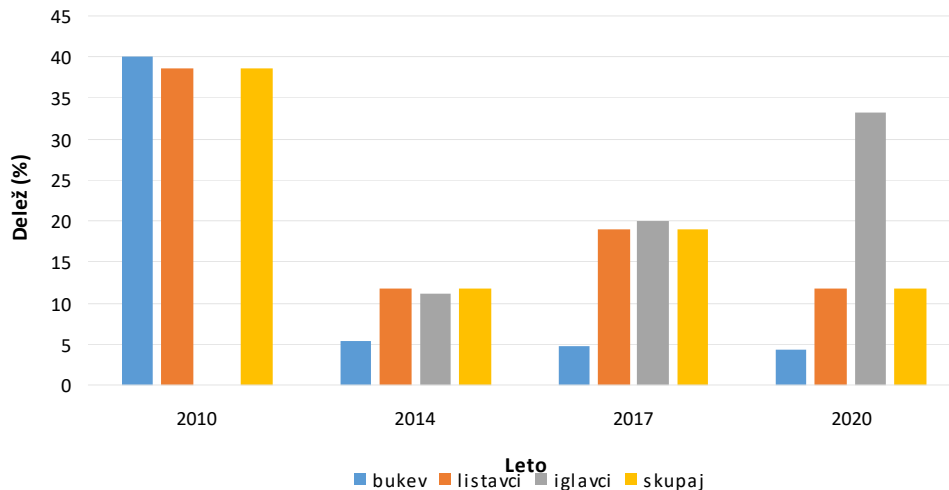
Slika 6: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju

V PE Kras se je skupna objedenost v zaporednih popisih 2010, 2014 in 2017 značilno spreminjala, med letoma 2014 in 2010 se je zmanjšala. Nato se je leta 2017 glede na leto 2014 nekoliko povečala. Objedenost v letu 2020 je glede na vse pretekle izvedene popise najmanjša, se pa rezultati popisa v letu 2020 v primerjavi s popisom leta 2014 značilno ne razlikujejo [18].

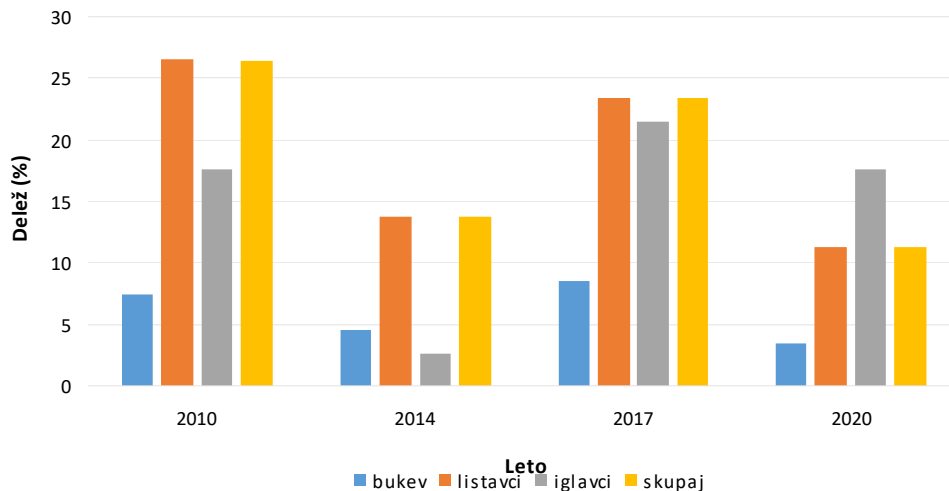
Objedenost bukve se je v PE Kras do leta 2017 vedno nižala. V letu 2020 se je objedenost še zmanjšala. V letu 2020 sta bili v tej PE med vsemi PE v Sloveniji tako skupna objedenost (11,7) kot objedenost bukve (4,3 %) med najnižjimi.

V PE Brkini sta tako skupna objedenost kot objedenost bukve med zaporednimi popisi nihali, višji sta bili v popisih 2010 in 2017, pri čemer je bila skupna objedenost v letu 2020 med vsemi popisi najnižja. V popisu 2020 sta bili tako skupna objedenost (11,3 %) kot objedenost bukve (3,5 %) med najnižjimi v Sloveniji.

V PE Slovenska obala se popisa objedenosti ne izvaja, saj se na podlagi mreže stalnih vzorčnih ploskev v tej enoti ne da izločiti 51 popisnih ploskev, na katerih je glavni kriterij razvojna faza - mladje ali sestoj v obnovi.

Slika 7: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE: Kras

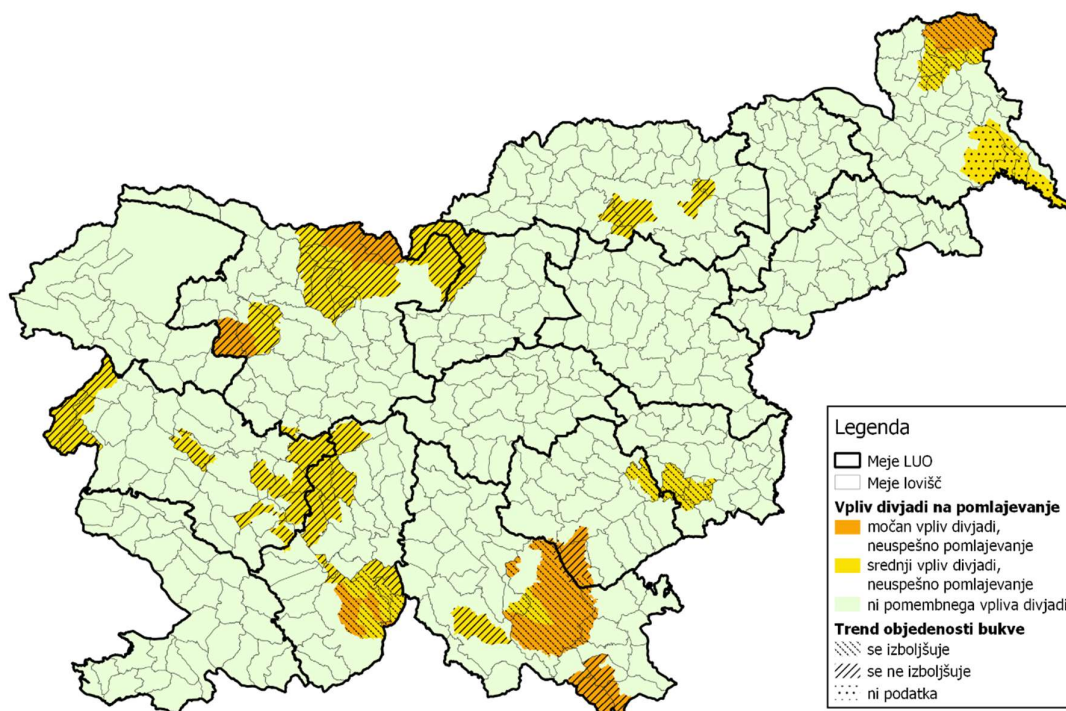

Slika 8: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE: Brkini

Vpliv divjadi na uspešnost pomlajevanja gozda

V letu 2021 smo na ZGS za vse gozdnogospodarske enote (GGE) v Sloveniji ugotavljali stanje uspešnosti pomlajevanja in vpliva rastlinojede parkljaste divjadi na pomlajevanje. Oboje smo ugotavljali na podlagi serije kazalcev stanja in trendov gozdnega mladja, pridobljenih na osnovi razpoložljivih podatkov ter ekspertnih ocen [18]. Na sliki 3 so obarvana območja (GGE), kjer smo pomlajevanje gozda ocenili kot pretežno neuspešno, pri čemer ločujemo območja, kjer je neuspešno pomlajevanje v največji meri posledica vpliva parkljaste divjadi (oranžna območja) in območja, kjer divjad so-pogojuje neuspešno pomlajevanje skupaj z ostalimi okoljskimi dejavniki. Na vseh ostalih območjih (svetlo zeleno) je pomlajevanje bodisi ocenjeno kot uspešno, bodisi neuspešno pomlajevanje ni povezano z vplivom divjadi. Na območjih neuspešnega pomlajevanja zaradi vpliva divjadi z različno šrafuro prikazujemo tudi prisotnost ali odsotnost trenda izboljšanja objedenosti bukve [18], ki razmeroma dobro odraža trend pritiska divjadi na mladje z objedanjem.

V Primorskem LUO je najuspešnejše naravno pomlajevanje prisotno na najboljših rastiščih, medtem ko je naravno pomlajevanje na revnejših rastiščih Krasa in Istre zaradi sušnih razmer in prisotnosti bujnega sloja trav, precej oteženo. Na teh rastiščih je obnova gozdov v precejšnji meri vezana na panjevsko obnovo oziroma trde listavce. Vpliv divjadi na pomlajevanje je nebistven, objedenost v letu 2020 je bila 11 % [18]. Slednje potrjuje tudi vrast nosilnih drevesnih vrst, razen borov, ki so zaradi sukcesijskih procesov v upadu in njihovo mesto zavzemajo večinoma trdi listavci. Na področjih žledoloma se v podmladku nakazuje več plemenitih listavcev, uspešnost preraščanja bo znana v prihodnjih letih.

Slika 9: Vpliv divjadi na uspešnost pomlajevanja gozda in trend objedenosti bukve

4.2.2 Škode od divjadi na lovni površinah

Škode v prostoru so relativno visoke, a glede na številčnost divjadi oz. zagotavljanje povračila odškodnine, še vedno znosne. V LUO je izražena škoda le v kmetijstvu, škode v gozdovih v preteklem desetletju se praktično ni obravnavalo. Višina škod v posameznih letih niha in je posledica večje ali manjše številčnosti divjih prašičev. Posredni vzrok za nihanja vrednosti škod so periodična izboljšanja življenjskih razmer v obliki obrodov gozdnega plodonosnega drevja (žir, želod, kostanj) in milejših zim, ki posledično vplivajo na povečan prirastek divjih prašičev. Najvišje škode so bile v začetku desetletja (vrh 2012), kasneje so škode nižje (v zadnjih 7 letih so skoraj enake).

Največji negativni vpliv na okolje ima divji prašič, ki je povzročil 85 % vse škode v LUO. 45 % škod prašiči povzročijo na raznih kulturah – krompirju, koruzi in drugih poljščinah, 40 % na travinju kot ritje travne ruše in 15 % v vinogradih z žrtjem grozdja. Škode od prašičev so zelo odvisne od nihanja njegove številčnosti, kljub temu pa so v zadnjih 6 letih dokaj konstantne. To je posledica visokega odvzema ter tudi boljše zaščite kmetijskih površin. Večja težava je reševanje škod na travinju, ki jih je skoraj nemogoče zaščititi, so pa pomemben delež v strukturi škod ter dodatno vplivajo na zaraščanje prostora. Kmetije enostavno obupujejo nad sanacijo po prašičih konstantno poškodovanih površin.

Skupna višina škod od rastlinojedov predstavlja 15 % vseh škod v LUO in zaenkrat še ne predstavlja težave v okolju, je pa lahko lokalno problematična škoda od jelenjadi v posameznih, predvsem nezavarovanih vinogradih. 9 % škod rastlinojedov je od jelenjadi, ki ima naraščajoč trend, 6 % pa je škod od srnjadi, ki izkazujejo padajoč trend. Kar 53 % škod od rastlinojede divjadi je škod v vinogradih, 23 % na raznih vrtninah, 11 % na sadnem drevju, 4 % na raznih žitih, 3 % na oljkah. V 6 % je evidentirano drugo.

V LUO so evidentirane tudi škode od jazbeca, lisice, poljskega zajca in sive vrane. Njihov delež je manj kot 1 % vseh škod v LUO. Pomembno je omeniti dejstvo, da se v LUO beleži velika škoda od šakala, ki pa ni vrednotena. Po uvrstitvi šakala na seznam divjadi škodo do konca leta 2022 še vedno plačuje država. Škode od šakala imajo naraščajoč trend.

Po obsegu ovrednotene škode v kmetijstvu v obdobju 2011 – 2020 sodi Primorsko LUO v predele s povečano škodo in rahlo presega povprečje škod v Sloveniji. Izstopajoča in v državnem nivoju visoka je zlasti škoda od divjih prašičev. Škode od ostalih vrst so nizke.

Preglednica 5: Ovrednotena škoda v obdobju 2011-2020 po škodnih objektih in vrstah divjadi

Vrsta divjadi	Škodni objekt	OVREDNOTENA ŠKODA (v EUR / 100 ha)										Delež (%) 2011-2020
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
SRNA	kulture	0,50	0,40	0,45	2,53	0,66	1,35	0,90	0,37	0,01	0,06	
	sadno drevje	1,80	2,15	0,85	0,51	1,07	3,42	3,32	0,94	1,02	0,70	
	ostalo		0,05		0,04	0,10	0,15	0,27				
skupaj SRNA		2,29	2,59	1,30	3,08	1,83	4,91	4,49	1,31	1,03	0,76	6,0
NAVADNI JELEN	kulture	1,37	0,94	1,34	0,26	0,08	1,01	0,67	1,07	2,22	1,66	
	travniki	0,19				0,03		0,17		0,10		
	sadno drevje	4,22	3,93	2,58	2,44	0,90	0,78	0,68	1,95	4,93	1,80	
	gozd											
	ostalo	0,95	0,52			0,21	0,30	0,08		0,10	0,58	
skupaj NAVADNI JELEN		6,74	5,39	3,92	2,70	1,22	2,09	1,59	3,02	7,35	4,03	9,0
DIVJI PRAŠIČ	kulture	12,79	23,84	33,81	16,78	15,31	12,90	13,04	8,39	12,07	8,60	
	travniki	13,62	18,33	31,92	5,87	7,23	11,04	14,63	8,19	12,32	16,31	
	ostalo	4,22	13,94	7,44	6,83	4,28	2,76	4,62	1,72	4,98	3,65	
skupaj DIVJI PRAŠIČ		30,63	56,10	73,18	29,49	26,82	26,70	32,29	18,30	29,38	28,57	85,0
SKUPAJ PARKLJARJI		39,66	64,09	78,4	35,27	29,87	33,7	38,37	22,63	37,76	33,36	
JAZBEC		0,05						0,06	0,16	0,09		
POLJSKI ZAJEC				0,02			0,05		0,06		0,42	
LISICA					0,25	0,04	0,05	0,19	0,03			
OSTALE VRSTE												
SKUPAJ OSTALE VRSTE		0,05	0	0,02	0,25	0,04	0,1	0,25	0,25	0,09	0,42	0
VSE SKUPAJ		39,71	64,09	78,42	35,52	29,91	33,80	38,62	22,88	37,85	33,78	100

* vrednosti v preglednici prikazujejo ovrednoteno škodo (izplačana odškodnina, vrednost izdanega materiala in vrednost opravljenih ur sanacij: 1 ura = 5 EUR)

4.2.3 Drugi vplivi divjadi v okolju

Pritisk divjadi na urbana območja je velik. Lahko dosegljiva hrana v bližini naselij je glavni vzrok približevanja tako prašičev kot tudi ostalih parkljarjev. Škode, ki jih divjad povzroča v neposredni bližini stanovanjskih hiš, vrtov, sadovnjakov..., je veliko. Dodaten vzrok zadrževanja, predvsem srnjadi, bližje hišam je tudi vse večja številčnost velikih zveri in šakala. Varnost srnjadi, predvsem pa obdelanost krajine, se namreč zmanjšuje z večanjem oddaljenosti od naselij. V ruralni krajini je kar nekaj zapuščenih objektov, ki so idealni za naselitev kun, sov ter ostalih prostoživečih živali. Hrana divjadi je neposredni konflikt, ki jo ocenjujemo v obliki škod na nelovnih površinah. V povprečju je na leto ocenjenih 49 primerov, z letno ovrednoteno škodo 49.550 Eur. Na urbanih območjih največ škode povzročajo šoja (32 %), divji prašič (31 %), srna (23%) in navadni jelen (12 %). Od ostalih vrst pa še jazbec, lisica, poljski zajec, kuna belica in šakal. Pričakujemo probleme z nutrijo na nelovnih površinah mesta Koper ter kmetijskih površinah ob vodotokih.

4.3 Ocena stanja populacij divjadi

Posamezne vrste v LUO obravnavamo glede na različne naravne pogoje in glede na gostoto vrste po nižjih načrtovalskih enotah in po teh tudi načrtujemo ukrepanje [5]. Te enote so:

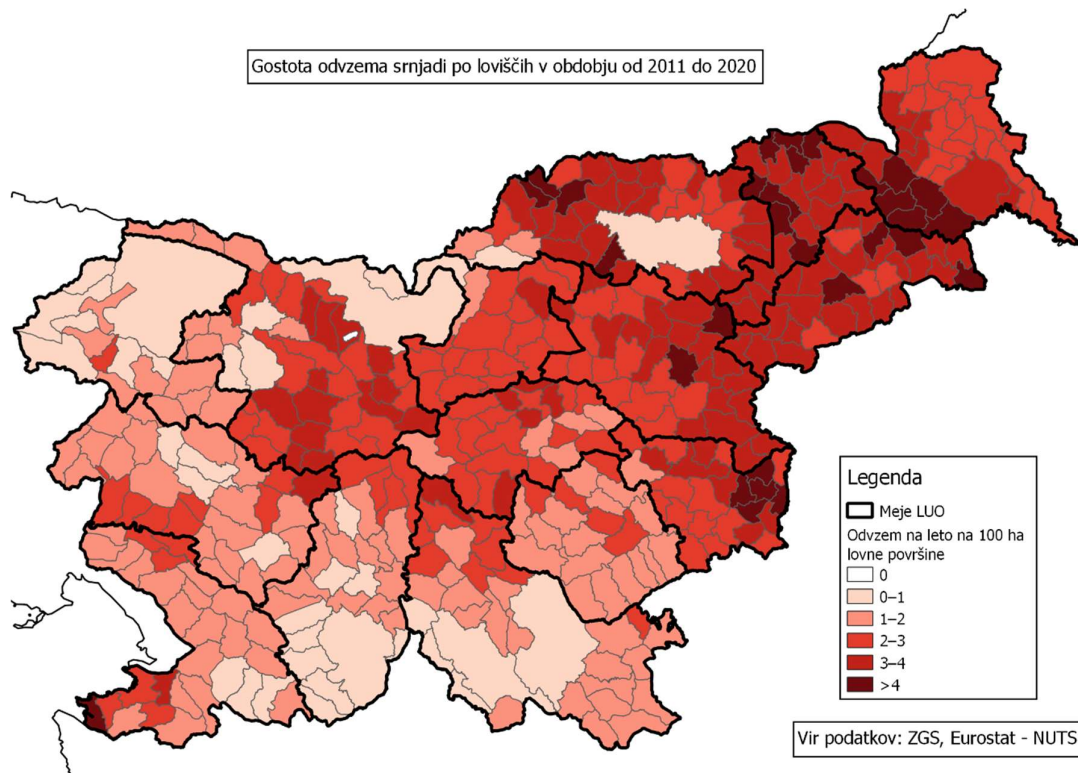
- Kras, ki združuje lovišča kraške planote, zgornjega dela Vipavske doline.
- Brkini, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Vremščice in Slavnika, Brkine, ločnica je Kraški rob.
- Istra, ki združuje lovišča pod Kraškim robom – lovišča slovenske Istre.

4.3.1 Evropska srna

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

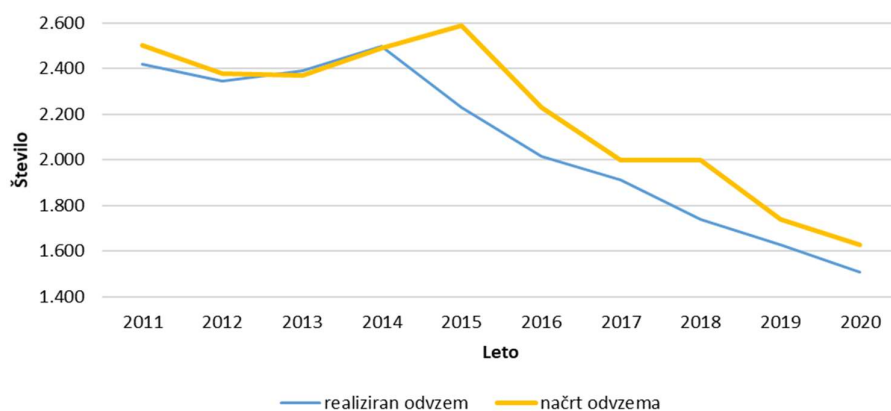
Prostorsko srno obravnavamo v okviru LUO enotno.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 10: Prostorska razporeditev odvzema evropske srne v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Za razliko od preteklosti srnjad v zadnjem desetletju ni več najštevilčnejša in lovsko gospodarsko najpomembnejša vrsta divjadi. Razširjena je sicer dokaj enakomerno, gostote pa so največje v Istri, v obalnih loviščih. Zelo velika razlika v številčnosti srnjadi je na Krasu, kjer so posamezni predeli z zelo nizko številčnostjo. Na ravni Slovenije so populacijske gostote srnjadi v Primorskem LUO med nižjimi, kar se odraža tudi v nizki gostoti odvzema

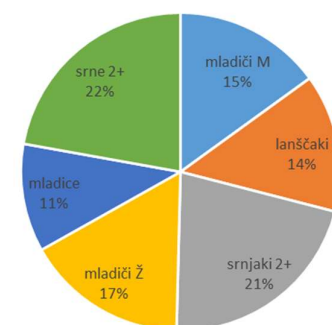

Slika 11: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema evropske srne v obdobju 2011-2020

Odvzem izkazuje trend padanja številčnosti srnjadi, ki je še posebej izrazit v drugi polovici desetletja. Iz grafa je razvidna zakasnela reakcija na upadanje številčnosti, ki jo nismo uspeli pravočasno zaznati. Padec je bil nenaden in nepredvidljiv ob dejstvu, da je odvzem pred padcem celo začel naraščati. V kasnejših letih se je načrt prilagajal stanju v okolju. Kljub temu, da se je po letu 2014 načrtovani odvzem stalno zniževal, je realizacija odvzema zaostajala glede na načrt.

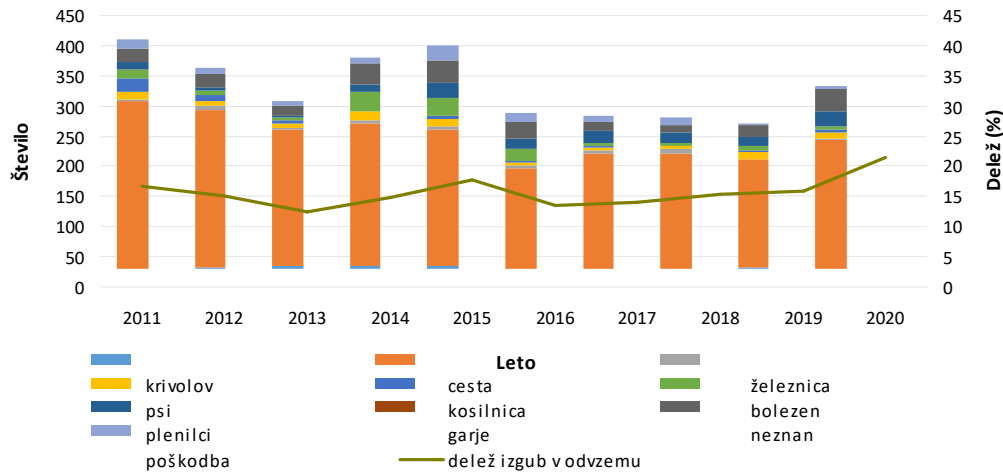
Spolna in starostna struktura odvzema

Spolna struktura odvzema v desetletju je poravnana s 50 % moških in 50 % ženskih osebkov. V odvzemu sta presežena deleža srnjakov (21 %) in srn 2+ (23 %). Prenizek je odvzem v starostni strukturi mladičev ženskega spola (16 %) in moškega spola (15 %). Skupaj to pomeni odvzem iz narave 31 % mladičev, 25 % enoletnih živali in 44 % starejših. Med prvo in drugo polovico dekade obstaja značilna razlika med poseganjem v vse starostne skupine. Največja razlika je pri mladičih obeh spolov - delež in število odvzetih mladičev sta bila v prvi polovici precej višja.

Slika 12: Spolna in starostna struktura odvzema evropske srne v obdobju 2011-2020

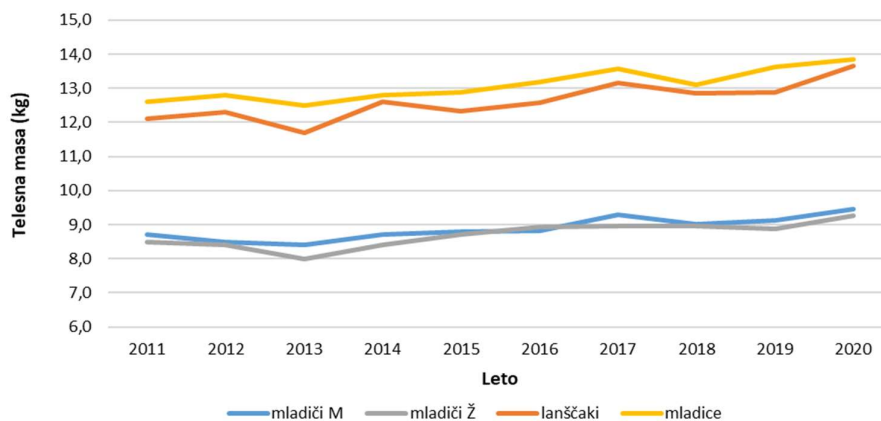
Izgube

Slika 13: Dinamika višine in strukture izgub evropske srne v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletju je bilo skupaj evidentiranih 3.211 izgub. Delež izgub v odvzemu je v povprečju dobrih 15 % in se v desetletju spreminja od 12 % do skoraj 22 %. Izrazito prevladujejo izgube od povozov na cestah z 72 %. Ostale evidentirane izgube so: plenilci 5 %, bolezn 4 %, poškodbe 4 %, psi 3 %, pokosi 2 %, povoz na železnici 2 %. Dobrim 8 % izgub ni bilo mogoče določiti vzroka in se jih je opredelilo kot neznano. Delež t.i. naravnih izgub, ki so posledica delovanja okolja, je bilo 18 %. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem so se povečale izgube od bolezn, povozov na železnici, plenilcev, poškodb ter neznano. V splošnem v LUO ni moč zaznati posebnega trenda v izgubah, gre le za različna medletna nihanja.

Telesne mase

Slika 14: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali evropske srne v obdobju 2011-2020

Trend gibanja telesnih mas kaže na spremembe v populaciji. Telesne mase mladičev in enoletne srnjadi (obeh spolov) v zadnjem desetletnem obdobju naraščajo ter kažejo

statistično značilne razlike v spremembi številčnosti - nižanju številčnosti populacije. Mase mladičev (obeh spolov) so se v povprečju povečale za 0,8 kg ali 9 %, pri mladicaх se je masa povečala za 1,3 kg ali 10 %, pri lanščakah pa se je masa povečala za 1,5 kg ali 12 %.

Telesne mase so se povečale tudi pri starejši srnjadi.

Medvrstni vplivi

Izrazito negativnih prostorskih in prehranskih medvrstnih odnosov z ostalimi vrstami skoraj ni moč zaznati, razen v konkurenčnem odnosu z jelenjadjo v predelih povečane številčnosti jelenjadi ter vpliva plenilcev - volka, lisice in šakala. Velike zveri in njihov selektivni vpliv na srnjad je znaten na širšem območju Vremščice in Slavnika - številčnost srnjadi se je v teh predelih zmanjšala. Ocenjujemo, da ima na srnjad izrazito negativen vpliv šakal, saj je številčnost srnjadi v območjih povečane številčnosti šakala zelo nizka (celoten Kras, Kraški rob, notranjost Istre). Vpliv plenilcev je najbolj občuten v kategoriji mladičev. Na prirastek srnjadi, takoj po poleganju, ima kot vsejed vpliv tudi divji prašič.

Ocena stanja populacije

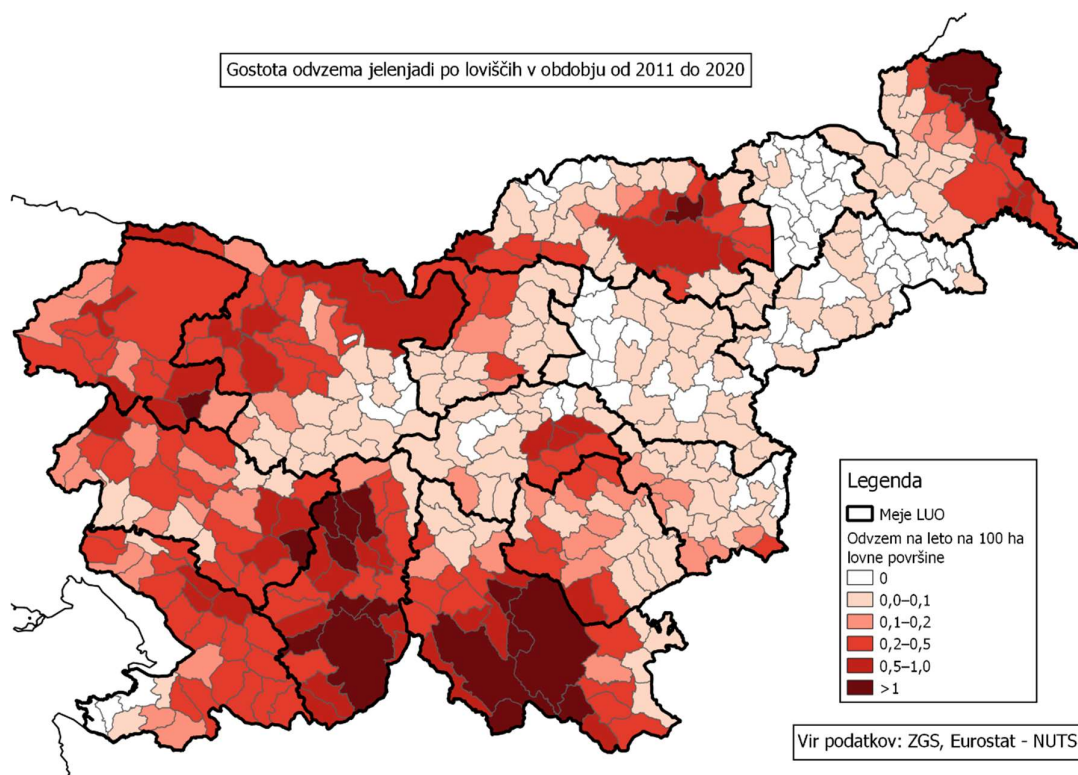
Populacija srnjadi v Primorskem LUO številčno pada. V celoti gledano je prostorsko še vedno dokaj enakomerno porazdeljena v vseh loviščih, vendar se že nakazujejo območja, kjer je njena številčnost izrazito nizka. To je predvsem posledica visoke smrtnosti mladičev kot posledica vpliva različnih dejavnikov. Vitalnost populacije upada zaradi neustreznega razmerja starostnih in spolnih razredov. Trenutno v populaciji primanjkuje mlajši razred. Populacija ne samo, da se številčno manjša, temveč se tudi stara (analiza ocene starosti po čeljustnicah odvzetega razreda 2+). Srnjad ima nekoliko boljše življenjske pogoje, kakor tudi manjši vpliv plenilcev, le še v obalnih loviščih v Istri. Najslabše stanje populacije je na Krasu, v predelih z veliko številčnostjo šakala. Težko je podati razlog tako hitrega in močnega padca številčnosti, saj se, ne glede na postopno spreminjanje krajine, pogoji za njeno življenje niso bistveno spremenili. Ocenjujemo, da je vpliv plenilcev na mladiče trenutno prevelik in bi lahko pomenil nadaljnjo številčno upadanje populacije.

4.3.2 Navadni jelen

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

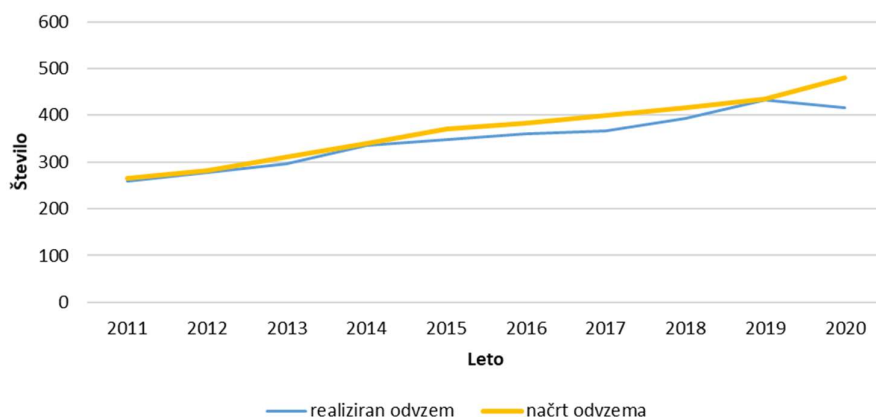
Prostorsko jelenjad obravnavamo v okviru LUO enotno, pri čemer le-tega z razvrstitvijo lovišč delimo na osrednje, robno in območje nezaželene prisotnosti. Lovišča zgornje Vipavske doline in obalnega dela Istre so območja, kjer si jelenjadi ne želimo.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 15: Prostorska razporeditev odvzema navadnega jelena v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Osrednje območje jelenjadi so gozdni predeli LUO. Največja številčnost in z njo tudi odzem je v zahodnem delu Vrhov, pogorju Vremščice, Brkinih, Čičariji, pogorju Slavnika in zaledju Istre (od Zazida do doline Malinske Iz teh predelov se jelenjad pospešeno širi v preostali del Krasa in nižje po Istri.). V Primorskem LUO je intenziteta odvzema jelenjadi na 100 ha lovne površine v zadnjem desetletju naraščala iz 0,19 živali na 0,31 živali. V LUO ni evidentiranega odvzema le še v treh obalnih loviščih (Strunjan, Izola, Koper).

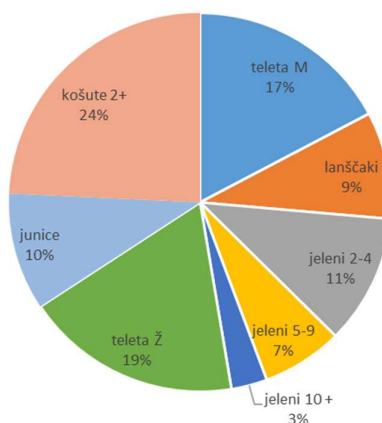

Slika 16: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema navadnega jelena v obdobju 2011-2020

Tako načrt, kot tudi odvzem, izkazujeta trend naraščanja. Realizacija tesno sledi načrtovanemu odvzemu in ga nikoli ne presega. V zadnjem letu (2020) beležimo rahel padec odvzema, ki pa je bolj posledica razmer ob epidemiji covid-19 ter izvajanju lova, kot pa stanja v populaciji jelenjadi.

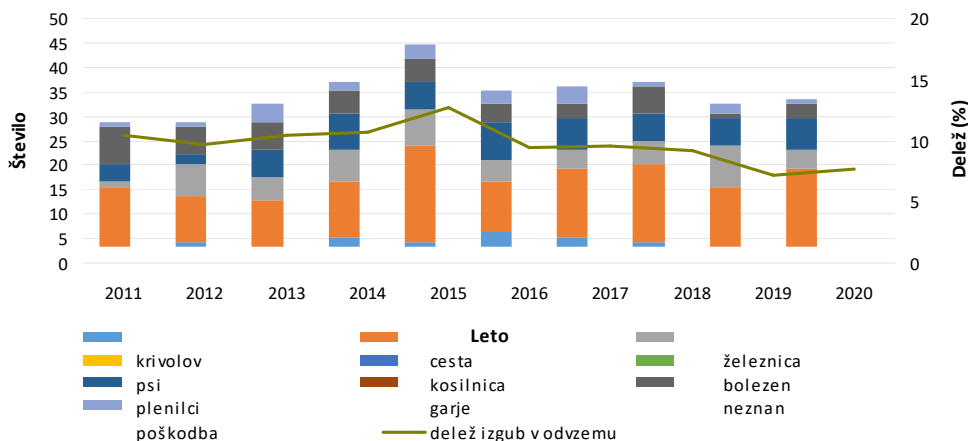
Spolna in starostna struktura odvzema

V starostni in spolni strukturi odvzete jelenjadi se je v preteklem obdobju povečeval odvzem ženskega spola jelenjadi. V največji meri je dvig posledica povečevanja deleža odvzetih košut 2+. V povprečju 10. let je bilo odvzete 53 % jelenjadi moškega spola in 47 % ženske jelenjadi. To je ugodno, saj tako razmerje bistveno prispeva k usklajenosti jelenjadi z okoljem. Odvzem trofejnih jelenov je v povprečju znašal 21 %, kar je rahlo več od načrtovanega. Odvzem košut 2+ se je iz 23,9 % v letu 2011 povečal na 24,9 % (petletno povprečje). Med prvo in drugo polovico dekadje obstaja značilna razlika med poseganjem v košute - v prvi polovici je bil 19 %, v drugi pa 25 %.

Slika 17: Spolna in starostna struktura odvzema navadnega jelena v obdobju 2011-2020

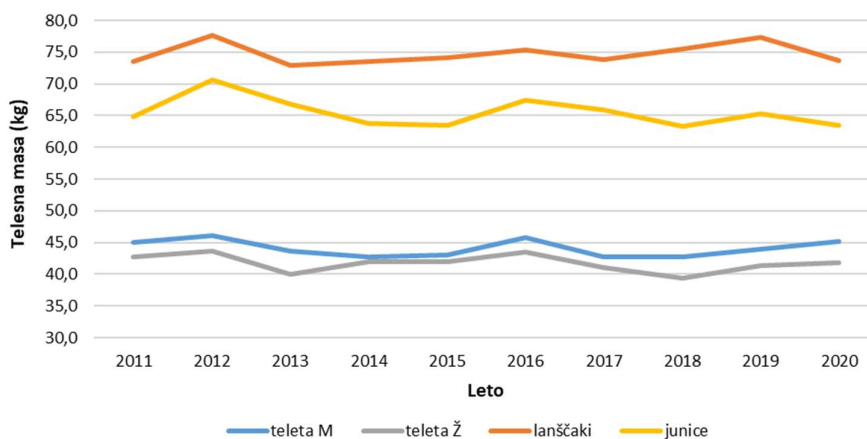
Izgube

Slika 18: Dinamika višine in strukture izgub navadnega jelena v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletju je bilo skupaj evidentiranih 333 izgub. Delež izgub v odvzemu je v povprečju slabih 10 % in se v desetletju spreminja od 7 % do skoraj 13 %. Največ izgub (42 %) je zaradi povozov na cestah. V LUO so znatne tudi izgube zaradi plenilcev (18 %), povozov jelenjadi na železnici (16 %), drugih vzrokov (7 %) ter krivolova (3 %). Dobrim 14 % izgub ni bilo mogoče določiti vzroka in se jih je opredelilo kot neznano. Delež t.i. naravnih izgub, ki so posledica delovanja okolja, je bil 32 %. Z večanjem številčnosti jelenjadi v zadnjih letih se večja tudi število izgub. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem se je najbolj povečal delež izgub od plenilcev.

Telesne mase

Slika 19: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali navadnega jelena v obdobju 2011-2020

Telesne mase jelenjadi se v preteklem desetletnem obdobju, v primerjavi s predpreteklo dekadno, niso bistveno spremenile. Za gibanje telesnih mas je značilno rahlo nihanje v povprečju po letih in po strukturi. Ta nihanja pripisujemo nihanjem različnih okoljskih dejavnikov, ne pa pomembnejšim spremembam v populaciji.

Medvrstni vplivi

Negativnih vplivov z ostalimi vrstami skoraj ni moč zaznati, razen v konkurenčnem odnosu do hrane s srnjadjo v predelih povečane prisotnosti jelenjadi ter vpliva velikih zveri - volka in medveda. Zveri in njihov selektivni vpliv na jelenjad beležimo predvsem na širšem območju Vremščice in Slavnika. Ocenjujemo, da šakal nima neposrednega vpliva na jelenjad. V delih, kjer je zaznana zelo velika gostota divjega prašiča, se zaradi njegove agresivnosti in glasnosti v prostoru jelenjad odmika v druge bolj mirne dele.

Ocena stanja populacije

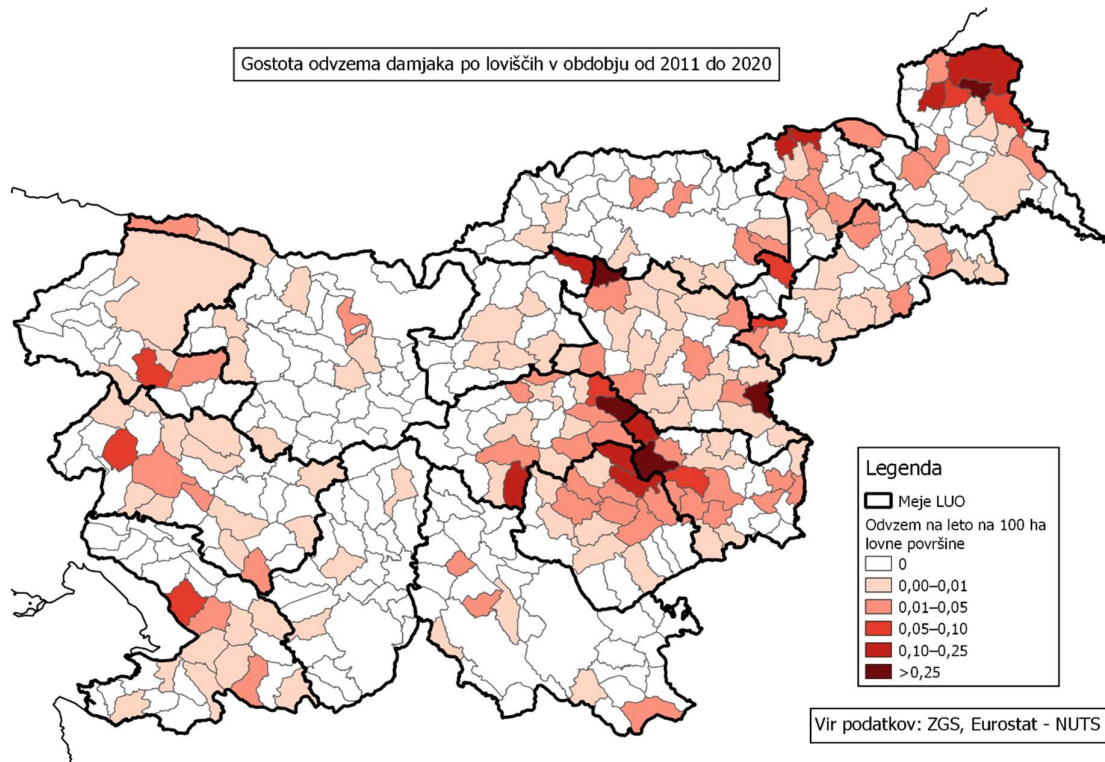
Populacija jelenjadi v Primorskem LUO ima trend naraščanja številčnosti. Še vedno se tako prostorsko kot tudi številčno širi v večini lovišč znotraj LUO. Najizrazitejša je širitev po Krasu, v Vipavsko dolino in iz zaledja Istre proti morju (dolina reke Dragonje). Avtocestna povezava notranjosti države z obalo in R Italijo je ustvarila umetno pregrado, ki predstavlja veliko oviro pri migracijah jelenjadi v notranjost LUO, zato je številčnost jelenjadi v posameznih območjih odvisna tudi od ukrepov v populacijah jelenjadi sosednjih LUO ter R Hrvaške. Naravne danosti primorskega območja so za jelenjad zelo ugodne, saj ji zaraščajoče površine, v osrednjem (brkinskem) delu, ki se združuje v večje komplekse zaprte gozdne krajine, nudijo dovolj dobrih prehranskih in bivalnih pogojev. Populacija je vitalna, škode na poljščinah, vinogradih in v gozdu so prisotne, lokalno lahko tudi problematične, a vseeno obvladljive.

4.3.3 Damjak

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

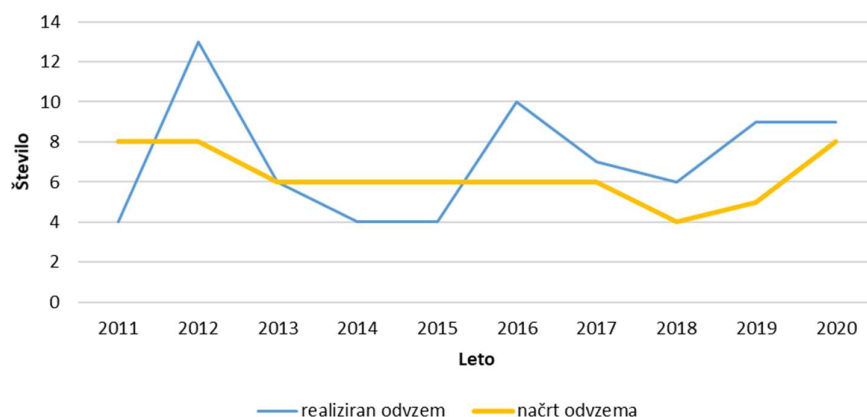
Prostorsko damjaka obravnavamo enotno v LUO. Pojavlja se v obliki skupine okrog Lipice.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 20: Prostorska razporeditev odvzema damjaka v Sloveniji v obdobju 2011-2020

V Primorskem LUO je bil damjak naseljen okrog leta 1970. Takrat so se lovske družine (za popestritev vrst divjadi v loviščih ter po presoji, da območje ustreza življenjskim navadam damjaka), odločile ter v naravo spustile osebke damjaka. Po 50 letih se je damjak skoncentriral na kolonijo v širšem območju Lipice. Območje damjaka tako predstavlja izoliran prostor (t.i. trikotnik), ki ga omejujejo avtocesta Ljubljana-Sežana in Ljubljana-Koper, kraški rob ter državna meja z R Italijo. Le posamezni osebki, ki so posledica pobegov iz obor, so videni in odstreljeni tudi izven tega območja.

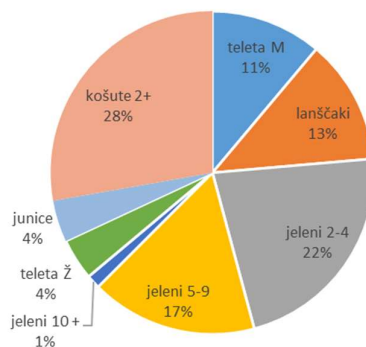

Slika 21: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema damjaka v obdobju 2011-2020

V skladu z načrtom odvzema, ki je količinsko sicer bil načrtovan do 10 živali/letno in bi se navzgor lahko presegal, je bil ta nihajoč ter bolj posledica naključnega odstrela iz obor pobeglih damjakov kot načrtnega upravljanja z vrsto. Odvzem izkazuje rahel trend naraščanja. Večja ali manjša odstopanja so posledica (nenačrtovanega) odstrela iz obor pobeglih živali.

Spolna in starostna struktura odvzema

V spolni strukturi odvzema izrazito prevladuje moški spol, njegov delež je 64 %, delež ženskega spola je 36 %. Zelo visok je bil delež odvzema jelenov – 40 % ter košut 28 %. Skupaj to pomeni odvzem iz narave 15 % telet, 17 % enoletnih živali in 68 % starejših. Struktura odvzema je nekoliko zamaknjena v višje starostne razrede, kar je posledica načrtnega upravljanja s ciljem pomladitve skupine damjakov, saj se v predpreteklem desetletju ni dovolj visoko posegalo v razred košut (le 18 %). V odvzemu je previsok delež jelenov 1+ in jelenov nad dve leti starosti.

Slika 22: Spolna in starostna struktura odvzema damjaka v obdobju 2011-2020

Izgube

V preteklem desetletju je bilo skupaj evidentiranih 11 izgub ali v povprečju 1 žival/leto. Največ izgub je zaradi povozov na cestah 46 %. V LUO so evidentirane tudi izgube zaradi plenilcev 18 % in povozov na železnici 18 %. 18 % izgub ni bilo mogoče določiti vzroka in se jih je opredelilo kot neznano. Delež t.i. naravnih izgub, ki so posledica delovanja okolja, je bilo 36 %. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem so se povečali deleži izgub od plenilcev in železnice.

Po spolu je 55 % vseh izgub ženskega spola, po strukturnih razredih pa je največ izgub med košutami 2+, njihov delež je 37 %, sledijo lanščaki moškega spola z 18 %. Največ izgub košut je v povozih na cestah 50 %.

Telesne mase

Na nivoju območja za pretekla leta ni bilo mogoče primerjati mase tekom let, saj je odvzem nizek, v posameznem starostnem razredu le velikosti ene živali, dveh ali nič. Ugotovitve sprememb so zaradi relativno majhnega vzorca zgolj informativne in statistično popolnoma nezanesljive.

Medvrstni vplivi

V območju, kjer upravljamo z damjakom sta od ostale parkljaste divjadi prisotna srnjad in divji prašič, navadni jelen redko. Negativni medvrstni vpliv se izraža v odnosu z divjim prašičem, ki mu predstavlja velikega in neposrednega konkurenta v prehrani in zaradi povzročanja nemira, kar odvrča damjaka in proži njegove migracije iz omenjenega območja. V tem okolju damjak nima naravnih sovražnikov. Vpliv šakala ni zaznan. Damjak kot alohtona vrsta bi lahko predstavljal konkurenco za prostor srnjadi, vendar je ta vpliv glede na številčnost le lokalni in zanemarljiv.

Ocena stanja populacije

Damjak se pojavlja v območju, ki ga obkrožajo avtocestni povezavi Kopra in Divače ter Sežane in Divače. Možnost prehajanja izven tega območja je minimalna. V omenjenem območju je skupina damjakov, ki ima po izvedenih ukrepih delne pomladitve (večji odvzem košut 2+) trend naraščanja številčnosti. Skupina se iz območja prostorsko ne širi.

Na ožjem območju Lipice so se ponovno formirali manjši tropi, ki koloniji dajejo večjo vitalnost. Vpliv divjih prašičev pa je pripomogel, da se je vrsta razširila na gozdnate predele Starega tabora nad Povirjem ter Kokoške in divaškega Radvanja.

V posameznih letih smo beležili več nenaključnih odstreliv posameznih živali, ki so v prosto naravo prišle kot pobegle živali iz obor. Največji pobeg je bil iz obore Finida v Brkinih. Odstreljene prav gotovo niso vse pobegle živali, zato je verjetnost pojavljanja posameznih živali ali manjših skupinic, izven izoliranega območja okrog Lipice, velika.

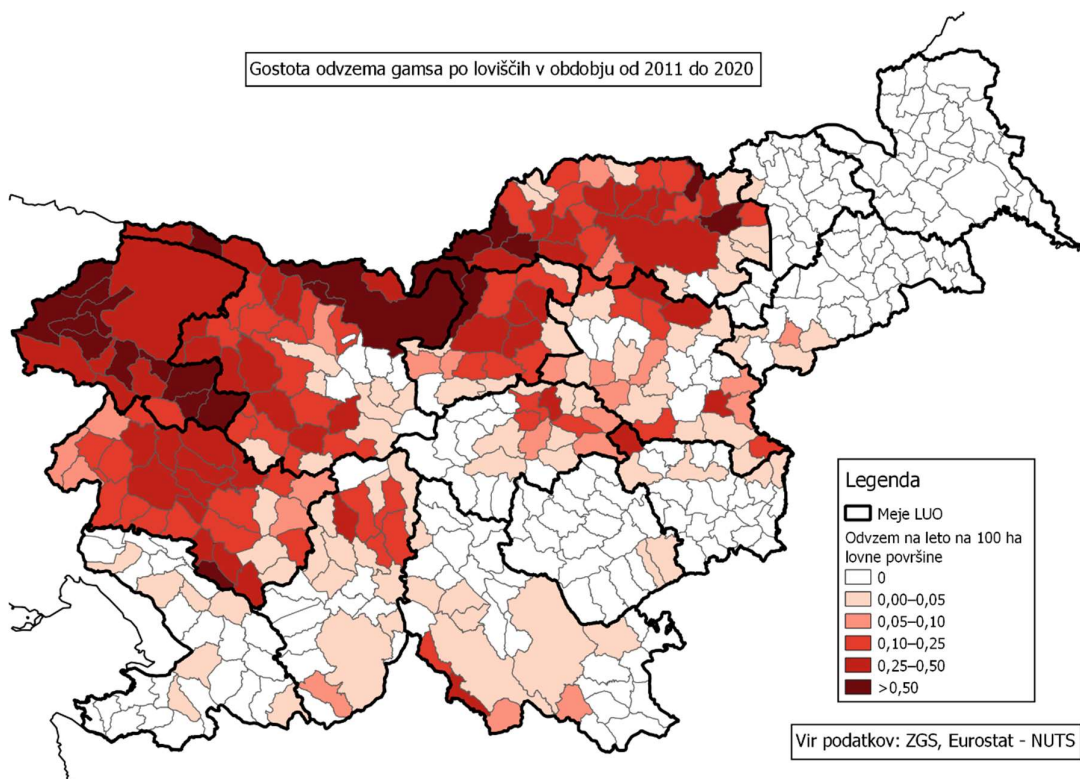
Okoljsko je damjak v Primorskem LUO neproblematična divjad.

4.3.4 Gams

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

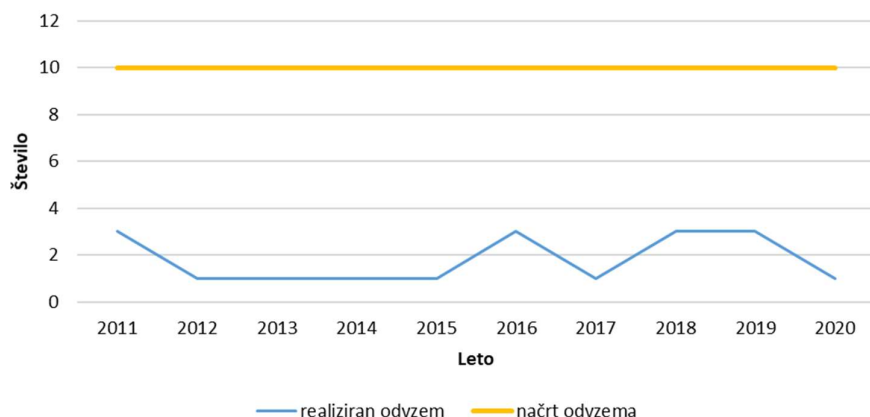
Prostorsko gamsa obravnavamo v okviru LUO, v prostoru se pojavlja kot posamezne skupine.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 23: Prostorska razporeditev odvzema gamsa v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Gamsi se v Primorskem LUO pojavljajo v glavnem na treh mestih: dolina reke Raše kot manjše skupinice ali posamezni osebki, ki v ta prostor pridejo iz Nanosa, območje Brestovice na Krasu kot posamezni osebki ali manjše skupine kolonije v Italiji izpuščenih gamsov ter Kraški rob, v katerega gamsi zaidejo iz R Italije ali R Hrvaške. Posamezne osebke lahko slučajnostno najdemo tudi v drugih loviščih LUO.

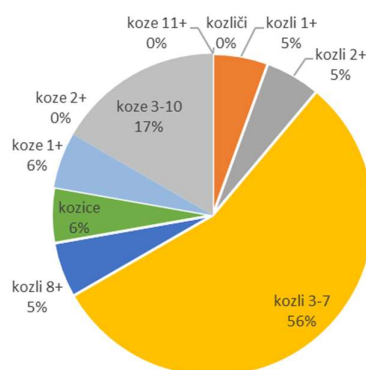

Slika 24: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema gamsa v obdobju 2011-2020

V skladu z načrtom odvzema, ki je količinsko bil načrtovan do 10 živali/letno, se je iz narave odvzelo 18 živali. Odvzem je nihajoč ter je bil bolj posledica naključnega odstrela, kot načrtnega upravljanja z vrsto.

Spolna in starostna struktura odvzema

Iz narave je bilo v zadnjem desetletju odvzetih 72 % moških in 23 % ženskih osebkov. Med osebki moškega spola je bilo 15 % živali iz prvega starostnega razreda, 77 % iz drugega in 8 % iz tretjega starostnega razreda. Od ženskih je bilo 40 % živali iz I. in 60 % iz II starostnega razreda. V III. starostnem razredu odvzema ni bilo. Skupaj je bilo tako uplenjenih 22 % živali, mlajših od treh let, 72 % srednje starih živali (kozli od 3 do 7 let, koze od 3 do 10 let) in 6 % starejših živali.

Slika 25: Spolna in starostna struktura odvzema gamsa v obdobju 2011-2020

Izgube

V obravnavanem obdobju v Primorskem LUO med gamsi ni zabeleženih izgub.

Telesne mase

Povprečne telesne mase mlajših kategorij gamsov (kozlički, enoletni osebki) letno nekoliko nihajo, a so spremembe statistično neznačilne. Število živali je letno po posameznih kategorijah premajhno za zanesljivo statistično posploševanje.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje do sedaj uplenjenih in v naravi videnih posameznih živali je bilo in je dobro. Na celotnem območju ni opaziti nikakršnih bolezenskih znakov, prav tako na tem območju ni pričakovati izbruha večjih epidemij bolezni.

Medvrstni vplivi

Trenutna prisotnost gamsov in njihova številčnost nima vpliva na medsebojne odnose z drugimi živalskimi vrstami v območju. Zaradi specifičnih habitatov (skalovita pobočja) nima nikakršnega vpliva na druge vrste.

Ocena stanja populacije

V območju se gamsi pojavljajo slučajnostno, v habitatih, ki si jih izberejo sami. Večja verjetnost pojavljanja je na območju Brestovice na Krasu kot posamezni osebki ali manjše skupine kolonije v R Italiji izpuščenih gamsov ter v loviščih Raša Štorje, Vrhe Vrabče, Senožeče, Tabor Dornberk kot manjše skupinice ali posamezni osebki, ki v ta lovišča pridejo iz Nanosa. Možnost pojavljanja gamsov je tudi Kraški rob.

Prisotnost gamsov je stabilna, z nakazanim trendom rahle rasti. V prostoru so dokaj razpršeni. Največkrat se gamse videva v manjših skupinicah (do 3 živali) na strmejših, skalovitih predelih doline Raše.

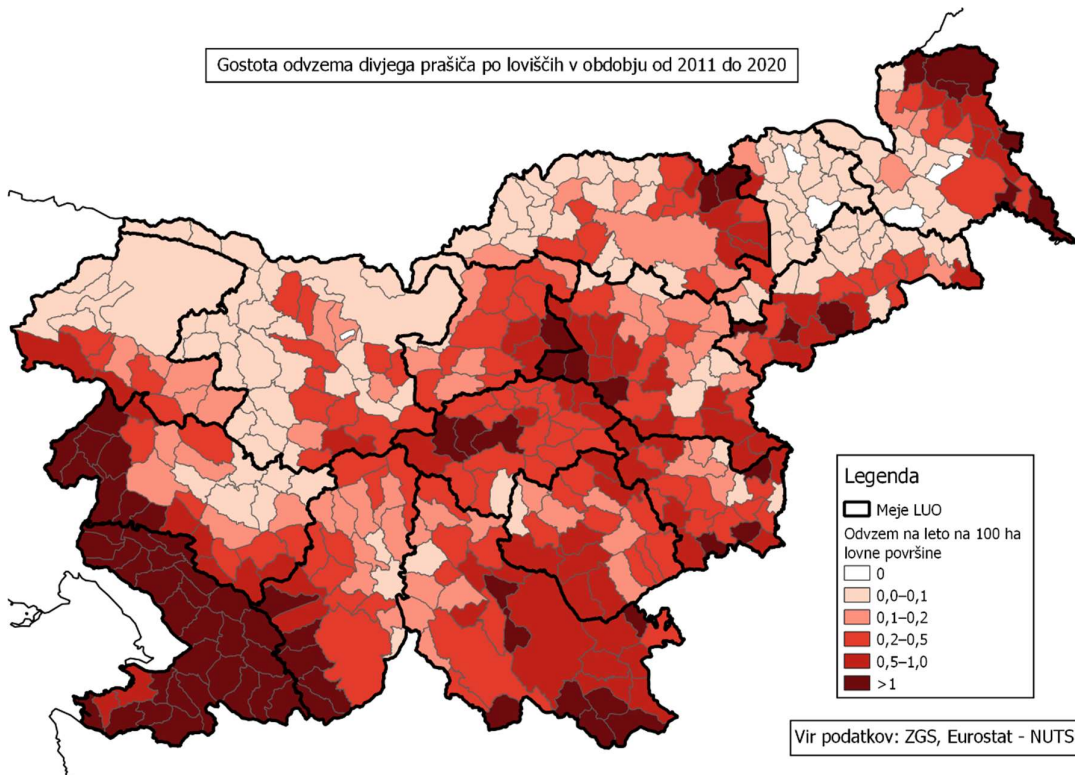
Mesta pojavljanja gamsov so že nekaj let podobna. Tekom let se številčnost bistveno ne spreminja. Okolje dopušča večjo številčnost gamsov, ki bi v Primorsko LUO prišli iz Nanoške planote ob dolgi zimi z veliko snežne odeje. Ocenjujemo, da kolonija v Italiji številčno ne narašča, s tem se tudi naraščanje številčnosti pri nas upočasnjuje. Gams je v območju izrazito obrobna divjad, ki je zelo odvisna od dogajanj v populaciji Zahodno- visokokraškega LUO ter kolonije v R Italiji.

4.3.5 Divji prašič

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorsko divjega prašiča obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

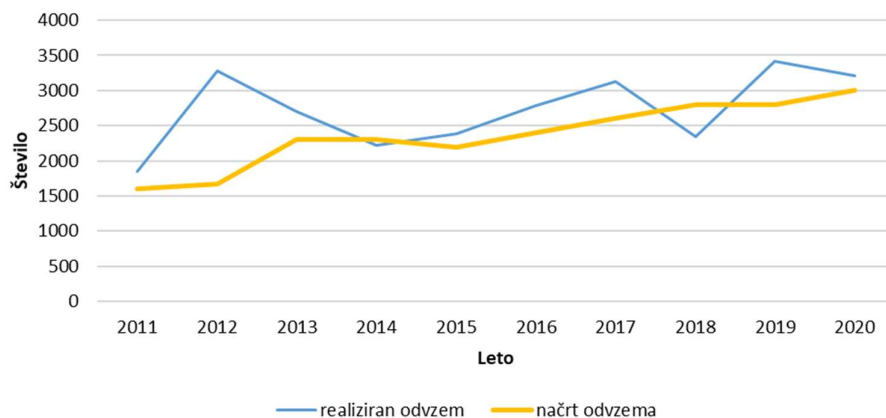
Slika 26: Prostorska razporeditev odvzema divjega prašiča v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Divji prašič je prostorsko razširjen po celem LUO. Z ostalimi LUO v Sloveniji je tu najmočnejše zastopan in dosega najvišje populacijske gostote. Je najštevilčnejša in najpomembnejša lovno gospodarska vrsta v LUO. Pojavlja se dokaj enakomerno, nekoliko manj ga je le v priobalnih loviščih (Izola, Koper), vendar se tudi v njih številčno krepi in prostorsko širi. V LUO intenzivno prihajajo prašiči tudi iz smeri sosednjih držav R Italije in R Hrvaške. V loviščih ob meji z R Italijo se večjo številčnost prašičev beleži predvsem v času setve ter zorenja žita, še posebej koruze.

Zaradi različnih naravnih prehranskih in bivalnih pogojev ter zaradi boljše preglednosti pri obravnavi razvoja te vrste, posamezne ukrepe v območju prostorsko obravnavamo ločeno po nižjih načrtovalskih enotah, ki predstavljajo tudi nekakšne ekološke enote: Kras, Brkini in Istra.

V Primorskem LUO je bila intenziteta odvzema divjega prašiča na 100 ha lovne površine od 1,39 živali leta 2011 do 2,55 živali leta 2019, povprečno 2,04 živali. V intenziteti poseganja med populacijo divjega prašiča so med NNE velike razlike, kar je predvsem

odraz različnih naravnih pogojev. Največja intenziteta odvzema na 100 ha lovne površine je bila v zadnjih letih v NNE Istra 3,32 živali, sledi NNE Kras 2,79 živali in NNE Brkini 1,89 živali.

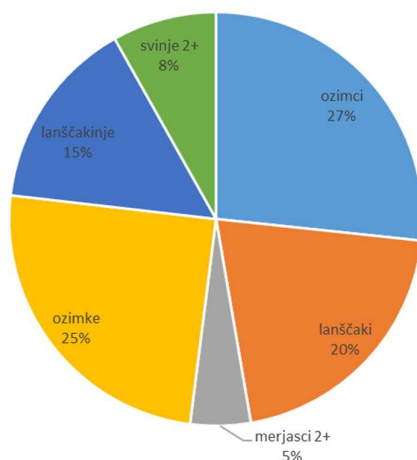

Slika 27: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020

Tako načrtovan kot tudi realiziran odvzem izkazujeta trend naraščanja. Odvzem sicer z leti, ali manjšimi periodami, niha. Nihanje je posledica let z večjim obrodом plodnosnega drevja in s tem večjega prirastka vrste. Slednje nas je puščalo v negotovosti načrtovanja odvzema, saj so bile razlike tekom let velike. Načrtovali smo spodnjo obvezno višino odvzema, navzgor se odvzem po letu 2014 ni omejeval, zato je realizacija skoraj vedno presegala načrtovani odvzem. Izjema je leto 2018, ko je realizacija pod načrtom. Vzrok gre iskati v manjši ponudbi hrane (zelo slab obrod, poletna suša) v letu 2017 in s tem manjšemu prirastku.

Spolna in starostna struktura odvzema

V desetletju je bilo odvzetih 52 % moških in 48 % ženskih osebkov. Od tega je bilo med moškimi osebki 51 % ozimcev, 40 % lanščakov in 9 % merjascev. Od ženskih osebkov je 52 % ozimk, 31 % lanščakinj in 17 % svinj. Skupaj je bilo tako uplenjenih 51 % živali, mlajših od enega leta, 36 % enoletnih živali ter 13 % živali, starejših od dveh let. Odvzem rodnega dela populacije - svinje in lanščakinje predstavlja 23 % skupnega odvzema. V prvi polovici desetletja 22 %, v drugi 24 %. Letno se je delež spreminjal in sicer od 21 % pa tudi do 26 % odvzema.

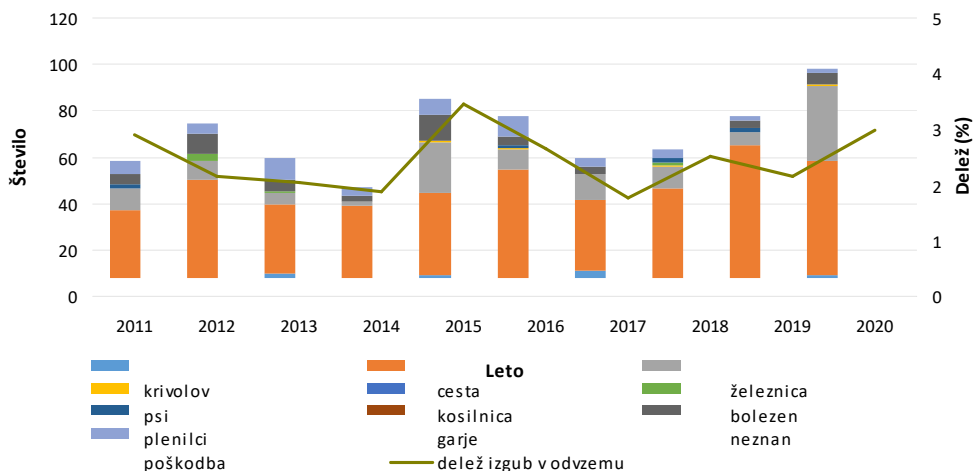

Slika 28: Spolna in starostna struktura odvzema divjega prašiča v obdobju 2011-2020

Izgube

Delež izgub v odvzemu ni velik. V povprečju desetih let znaša dobra 2 % kar pomeni 662 živali in se giba v razponu od 1,8 % do največ 3,4 %.

Največ izgub je zaradi povozov na cestah 63 %. V LUO so evidentirane tudi izgube povozov na železnici 18 %, raznih poškodb 8 %, plenilcev 1 %, krivolova 1 %, bolezni 0,8 % in psov 0,6 %. 7 % izgub ni bilo mogoče določiti vzroka in se jih je opredelilo kot neznan. Delež t.i. naravnih izgub, ki so posledica delovanja okolja, je bilo 10 %. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem so se zmanjšali deleži izgub od bolezni, prometa na cestah in neznanem vzroku ter povečali od železnice in raznih poškodb. Po spolu je 60 % vseh izgub ženskega spola, po strukturnih razredih pa je največ izgub med svinjami 2+, njihov delež je 24 %, sledijo ozimke in ozimci s po 21 %, lanščakinje in lanščaki s po 15 %. Najmanj izgub je med merjasci, njihov delež je le 4 %.

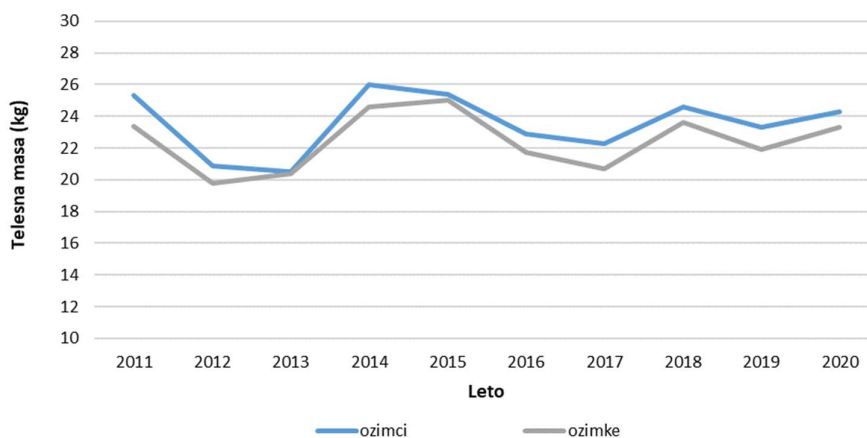

Slika 29: Dinamika višine in strukture izgub divjega prašiča v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletju izgube v populaciji divjih prašičev v Primorskem LUO niso pomembneje vplivale na stanje te divjadi.

Telesne mase

Telesne mase prašičev so na Primorskem sicer nekoliko nižje od povprečja v SLO. Ob italijanski meji so še vedno prisotni prašiči drugega genotipa, ki imajo predvsem manjše telesne mase. Povprečne telesne mase ozimcev obeh spolov dobro kažejo trend naraščanja ali padanja številčnosti populacije. Podatek o telesni masi sicer lahko nekoliko spremeni tudi obilen obrod plodonosnega drevja, kar pa posledično spet vodi v povečanje prirastka in s tem večjo številčnost prašičev. Razlike v telesni masi ozimcev so med leti tudi do 5,5 kg, ozimk pa do 5,2 kg.

Slika 30: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev divjega prašiča v obdobju 2011-2020

Telesne mase v smislu kontrolne metode ne dajejo nobenih razpoznavnih trendov. Edini pomemben podatek o spremembi telesnih mas je pri ozimkah v letih z bogatim jesenskim gozdnim obrodом, kar bistveno doprinese k zgodnji spolni zrelosti ter povečanemu prirastku v naslednjem letu.

Medvrstni vplivi

Ob prostorski razporeditvi ter sedANJI številčnosti divjadi ugotavljamo negativni vpliv divjih prašičev na srnjad in damjaka. Divji prašič je vsejed in v odnosu do ostalih vrst divjadi glede hrane konkurenčen predvsem jelenjadi, jazbecu in medvedu. Kot vsejedi prašiči priložnostno plenijo manjše živali, vendar praviloma ne vplivajo na dinamiko njihovih populacij, morda le pri plenjenju mladičev srnjadi.

Naravni plenilci divjega prašiča so velike zveri in šakal, a v LUO večjega vpliva ni zaznati.

Ocena stanja populacije

Populacija prašičev ima trend naraščanja številčnosti, je pa res, da številčnost niha v bolj ali manj dolgih ciklih. Povečana številčnost sovpada s povečanim gozdnim obrodом hrastov

in kostanja na Krasu in Istri ter bukve v Brkinih. Prostorsko je prašič dokaj enakomerno porazdeljen po celotnem LUO. Izrazito povečana številčnost je ob italijanski meji, kjer se pojavljajo prašiči drugega genotipa. Ta populacija je razširjena tudi na območje Krasa v R Italiji, zato je številčnost soodvisna tudi o tamkajšnjih ukrepov.

Naravne danosti primorskega območja so za prašiče zelo ugodne, saj jim zaraščajoče površine in v osrednjem (brkinskem) delu gozd, ki se združuje v večje komplekse zaprte gozdne krajine, nudijo dovolj dobrih prehtanskih in bivalnih pogojev.

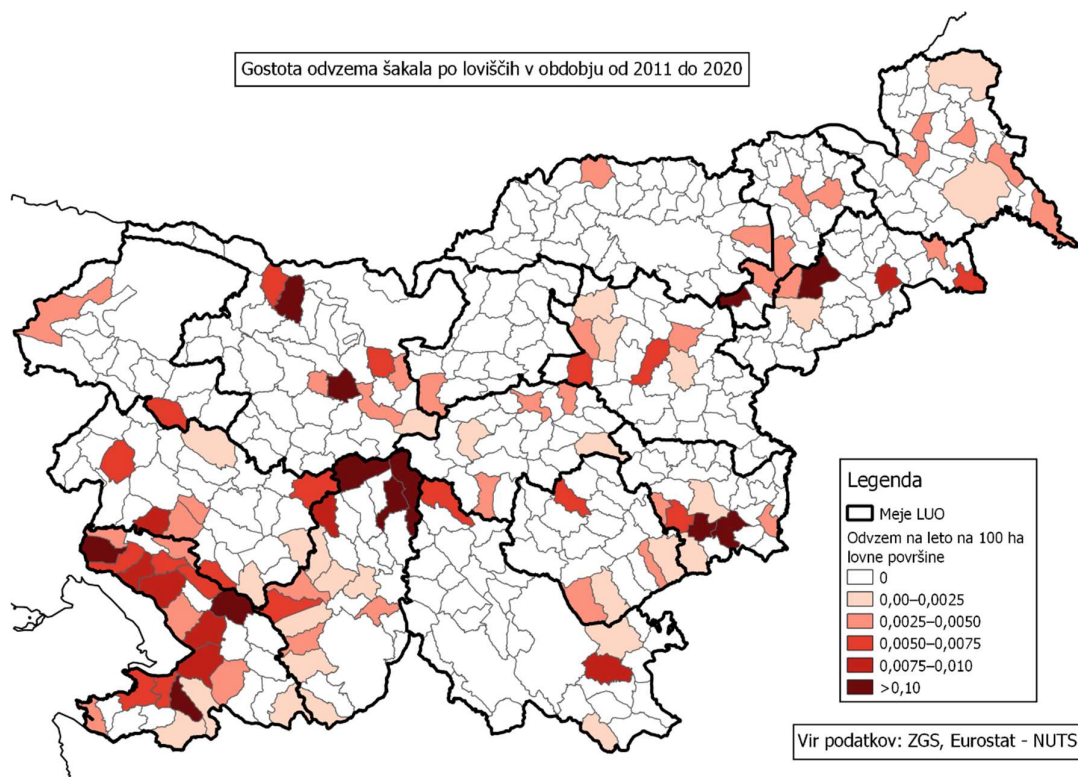
Populacija je zelo vitalna, škode na poljščinah, vinogradih in travnikih so visoke ter marsikje problematične in neobvladljive.

4.3.6 Evrazijski šakal

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

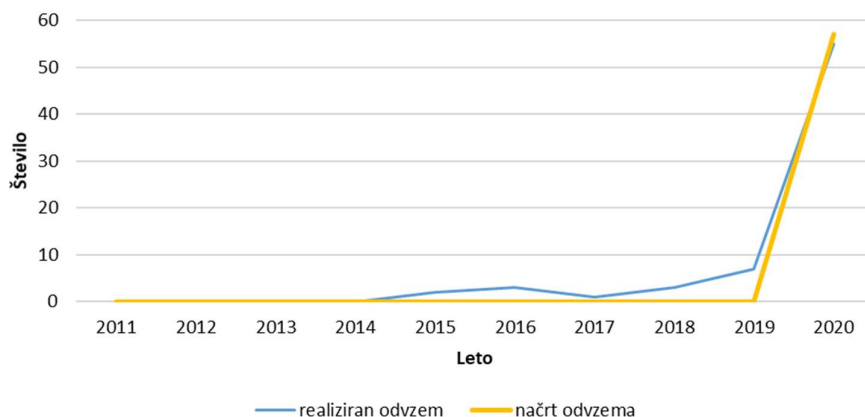
Prostorsko šakala obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 31: Prostorska razporeditev odvzema evrazijskega šakala v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Šakal se v LUO pojavlja v vseh loviščih. Številčno in prostorsko širjenje je bilo zelo hitro. Največjo številčnost beležimo na Krasu in širši okolici Kraškega roba. Nekoliko manjšo opažamo le v brkinskem LUB, zlasti v predelih, kjer je prisoten volk (Čičarija, okolica Vremščice, Slavnika). Na nivoju Slovenije je šakal najbolj razširjen in tu dosega največje populacijske gostote oz. gostoto zasedenih teritorijev.

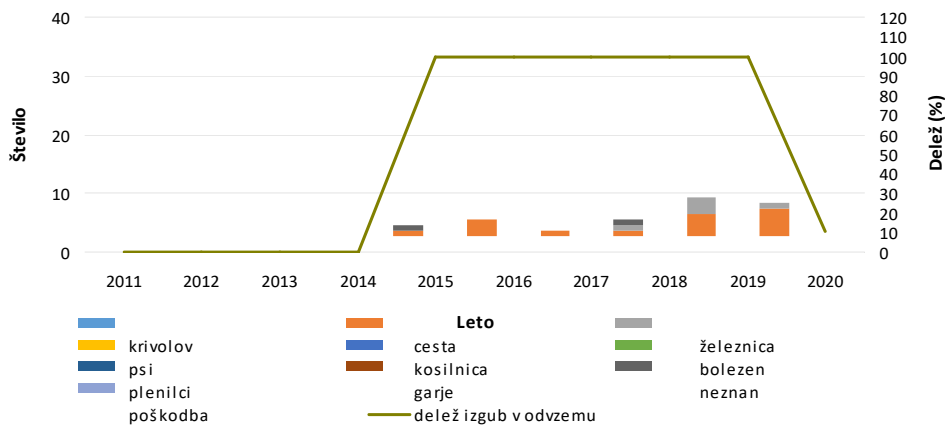

Slika 32: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema evrazijskega šakala v obdobju 2011-2020

Z zaščito šakala se je zanimanje za to vrsto povsem ustavilo. Odstrel ni bil načrtovan, kljub temu, da so lovci opozarjali na njegovo stalno prisotnost in večanje številčnosti. Večji pritisk lovcev za odstrel je zaznati po letu 2015, ko se je v LUO pričel drastičen padec številčnosti srnjadi, takrat se je tudi začel evidentirati odvzem in bil do leta 2019 zaznan le kot izgube. V letu 2020 se je prvič načrtoval tudi odstrel.

Izgube

V desetletnem obdobju so se, skladno s pojavom ponovnega interesa spremljanja vrste in njene večje številčnosti, pričele beležiti izgube. Od leta 2015, ko beležimo prvi dve izgubi do konca 2020, ko se je že izvajal redni odstrel, je bilo iz narave izgubljenih 22 živali ali 31 % odvzema. Več kot 90 % vseh izgub je nenaravnega vzroka, prednjači povoz na cestah 68 %, sledi povoz na železnici 23 %. Pri nekaj manj kot 10 % je vzrok neznan. V spolni strukturi izgub je 23 % ženskega spola in 77 % moškega spola. 41 % izgub je bilo v Istri, 32 % na Krasu in 27 % v Brkinih. Delež izgub v letu 2020, ko se je izvajal redni odstrel, je slabih 11 %.

Slika 33: Dinamika višine in strukture izgub evrazijskega šakala v obdobju 2011-2020

Medvrstni vplivi

Odnos med šakali in lisicami še ni najbolj raziskan, a opazamo, da je na območju, kjer so šakali, lisic manj. Bolj kot neposredno plenjenje je verjetna konkurenca za hrano. V LUO je opazen negativni vpliv šakala na srno. Zlasti je zaznan njihov vpliv na mladiče, kar je eden izmed vzrokov za upadanje številčnosti srnjadi. Negativen vpliv ima tudi malo poljsko divjad. Šakali so redkejši v predelih znanih volčjih tropov. Literatura navaja, da lahko prihaja tudi do mešanja z volkovi, a poredko, bolj pogosto je križanje s psom. Ob morebitnem povečevanju številčnosti in prostorskem širjenju šakala v LUO lahko pričakujemo še naraščanje vplivov na plenske vrste in povečano število konfliktnih situacij zaradi plenjenja domačih/rejnih živali.

Ocena stanja populacije

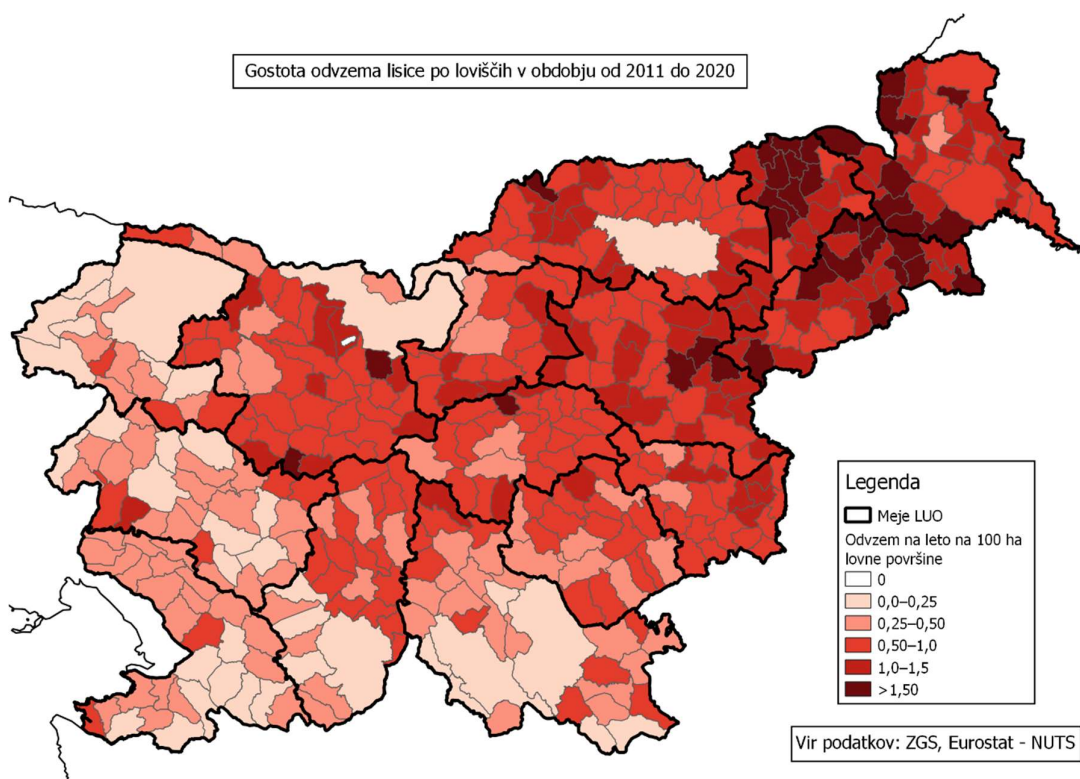
Šakali so se zlasti v zadnjih 5 letih znatno razširili po LUO, tako številčno, kakor tudi prostorsko. Najdemo jih domala v vseh loviščih, mogoče je številčnost nekoliko nižja v predelih Čičarije in vznožja Vremščice, kjer sta evidentirana tropa volkov. Zelo očitnih negativnih posledic zaenkrat ne opazamo, razen da se ponekod povečujejo škode na drobnici ter upad številčnosti srnjadi. Potrebujemo bolj poglobljene raziskave, da bi ugotovili, kakšen je dejanski vpliv šakalov na srnjad in v kolikšni meri so za upad pomembni drugi dejavniki. Skladno z ugotovitvami projekta CRP »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste Zlati šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji« (Potočnik in sod., 2018; dalje CRP) velja na ravni Slovenije ocena, da je populacija šakala v ugodnem stanju, vitalna in sposobna dolgoročnega obstoja ter ekspanzije predvsem v njej najbolj primernem življenjskem prostoru, tj. v agrarni krajini in krajini z intenzivnejšim vplivom človeka. Realiziran odstrel ni vplival na zmanjšanje številčnosti. Šakal je zelo prilagodljiva vrsta, pogosto se nahaja tudi v bližini naselij in mest. Razlog je v tem, da tam najdejo precej hrane v obliki raznih odpadkov in glodavcev, po drugi strani pa se na ta način verjetno tudi izogibajo volkovom. Številčnost šakala je, vsaj na Krasu in v zgornjem delu Istre previsoka.

4.3.7 Lisica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorsko lisico obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

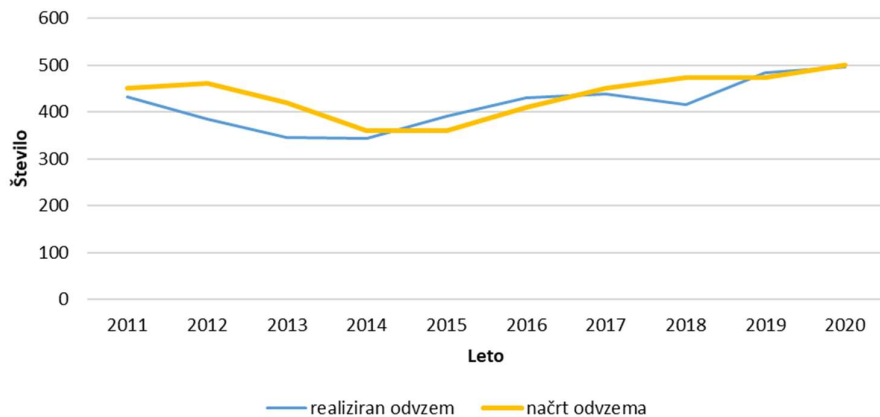
Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 34: Prostorska razporeditev odvzema lisice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Lisica naseljuje celotno območje Primorskega LUO dokaj enakomerno. Najdemo jo vse od obale do vrhov nad 1000 m n. v. Odvzem je realiziran v vseh loviščih.

V Primorskem LUO je intenziteta odvzema lisic na 100 ha lovne površine nihala od 0,19 živali leta 2011 do 0,37 živali leta 2020, povprečno 0,31 živali.

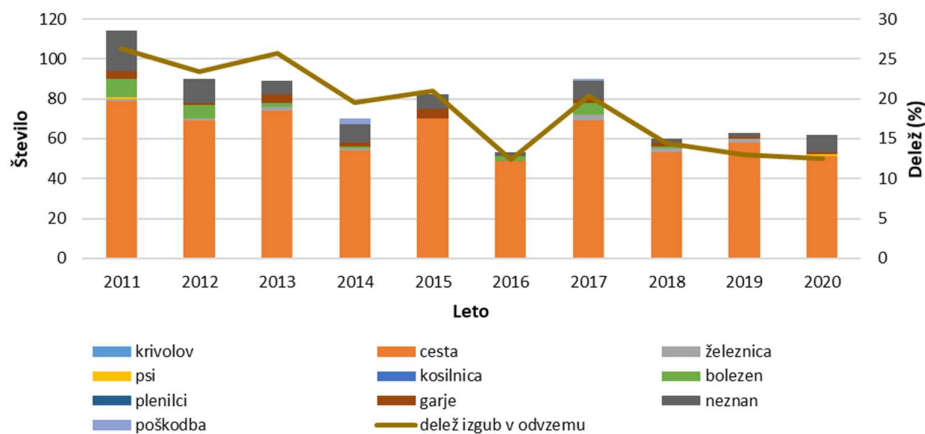
Slika 35: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema lisice v obdobju 2011-2020

Odvzem je zelo različen, v prvi tretjini desetletja padajoč, nakar se je obrnil (umiritev garij) in izkazuje trend naraščanja.

Menimo, da odstrel ni odločujoči dejavnik številčnosti, je pa vplival na zmanjšanje pojava garij, ki so že resno ogrožale populacijo lisic na Primorskem. Splošno se v zadnjem desetletju srečujemo z upadanjem interesa lovcev za lov na to vrsto.

Izgube

V preteklem desetletju je bilo skupaj evidentiranih 769 izgub. Delež izgub v odvzemu je v povprečju dobrih 18,5 % in se tekom let spreminja od 12 % do skoraj 26 %. Izrazito prevladujejo izgube od povozov na cestah z 81 %. Ostale evidentirane izgube so: bolezni 4 %, garje 3 %, povoz na železnici 2 %, psi 0,3 %. Dobrim 10 % izgub ni bilo mogoče določiti vzroka in se jih je opredelilo kot neznan. Delež t. i. naravnih izgub, ki so posledica delovanja okolja, je bil 16 %. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem se je delež izgub povečal, se je pa zmanjšal delež naravnih izgub (bolezni).

Slika 36: Dinamika višine in strukture izgub lisic v obdobju 2011-2020

Zdravstveno stanje

Garjavost lisic je bistveno in močno zreducirala njeno številčnost. Padec odvzema pripisujemo prav večji prisotnosti garij in s tem tudi večjim poginom ter posledično nižji številčnosti. Zdravstveno stanje populacije lisic se spreminja. Razen garij v preteklem obdobju nismo beležili nobenega znaka pojava stekline ali drugih vrst bolezni.

Medvrstni vplivi

Lisica predstavlja plenilca mnogim vrstam divjadi. Močan vpliv ima na stanje male poljske divjadi, predvsem poljskega zajca. V zadnjih štirih letih je zaznan močan vpliv šakala na lisico. V predelih njegove povečane številčnosti je številčnost lisic zelo nizka.

Ocena stanja populacije

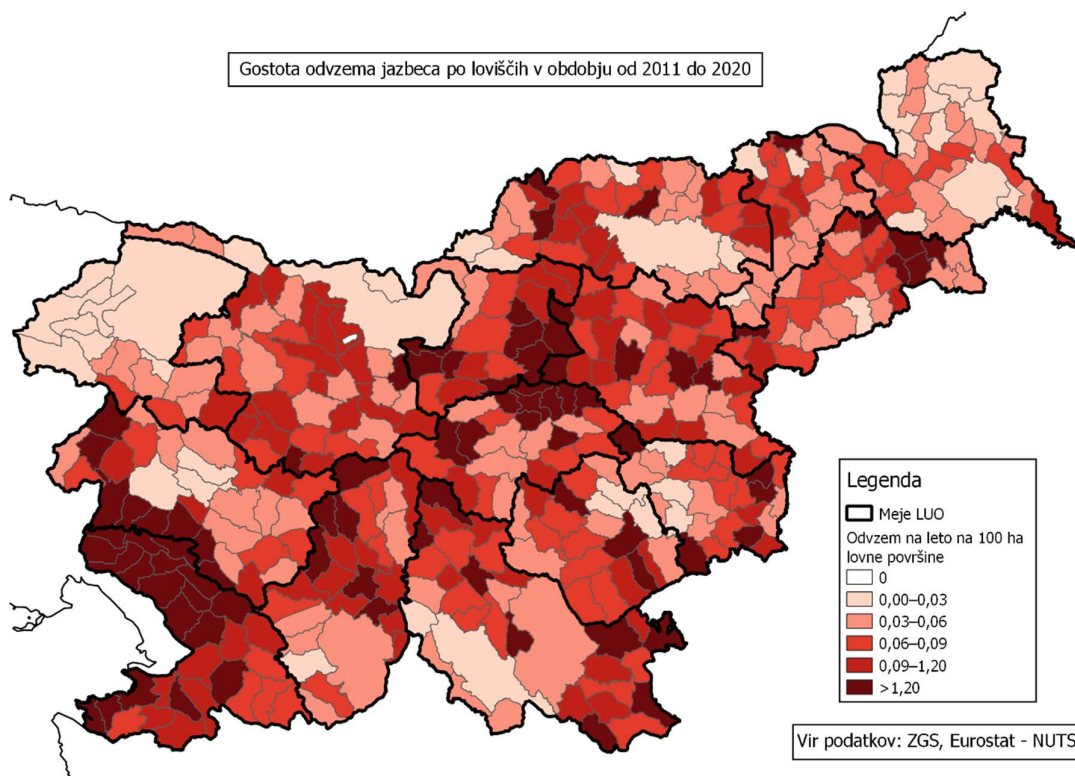
Lisica je dokaj enakomerno razporejena po vsem območju. V predelih z večjo številčnostjo šakala je njena prisotnost že dokaj redka. Na urbanizacijo in človeka se uspešno prilagaja. Številčnost populacije niha. Bolj kot od odstrela je odvisna od bolezenskih pojavov. Mestoma se še pojavlja garjavost, ostalih bolezni ne beležimo. Ocenjujemo, da sta spolna in starostna struktura populacije ugodni, populacija je vitalna. Kot vrsta, ki lahko povzroča škode, je v okolju trenutno neproblematična, njen vpliv na malo poljsko divjad pa velik.

4.3.8 Jazbec

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorsko jazbeca obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

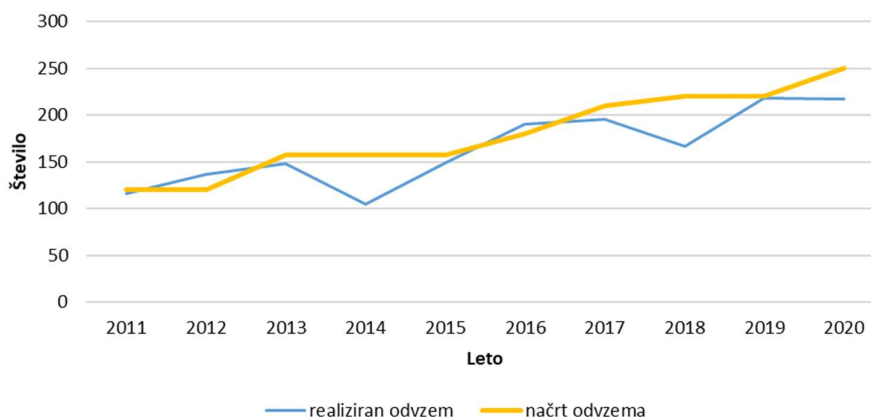
Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 37: Prostorska razporeditev odvzema jazbeca v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Jazbec naseljuje celotno LUO dokaj enakomerno. Najdemo ga tako ob morju, kot tudi v področju vrhov do 1000 m n. v. Odvzem se je izvajal v vseh loviščih. Številčno je največji na Krasu, sledijo Brkini, najmanjši pa v Istri.

V Primorskem LUO se je intenziteta odvzema jazbeca na 100 ha lovne površine povečevala od 0,09 živali leta 2011 do 0,16 živali leta 2019, povprečno 0,12 živali.

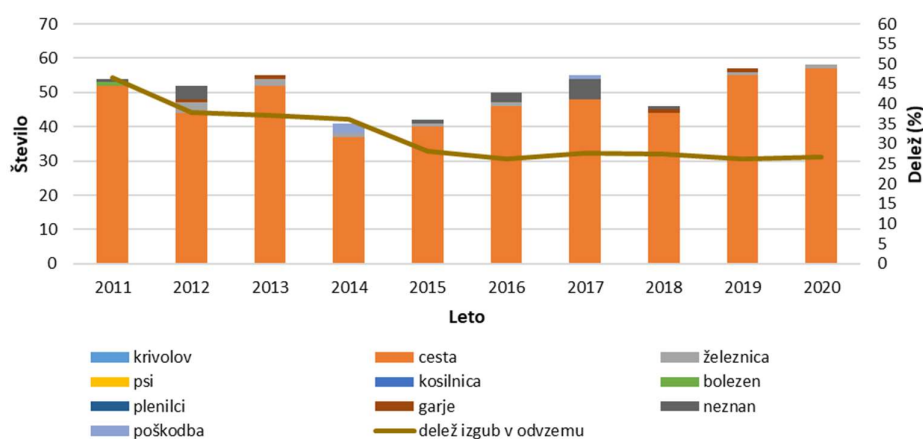

Slika 38: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema jazbeca v obdobju 2011-2020

Odvzem je po letih različen, izkazuje trend naraščanja številčnosti. Lahko sledimo, da realizacija v glavnem, s posamičnimi letnimi odstopanji, sledi načrtu. Načrti so bili vsa leta doseženi v okviru dovoljenih odstopanj. Realizacija bi bila verjetno višja, v kolikor bi bile evidence izgub natančnejše.

Izgube

V preteklem desetletju je bilo skupaj evidentiranih 769 izgub. Delež izgub v odvzemu je v povprečju dobrih 30 % in se tekom let spreminja od 26 % do skoraj 47 %. Izrazito prevladujejo izgube od povozov na cestah s 94 %. Ostale evidentirane izgube so: povoz na železnici 2 %, druge poškodbe 1 %, bolezen 0,2 %. Dobrim 3 % izgub ni bilo mogoče določiti vzroka in se jih je opredelilo kot neznan. Delež t. i. naravnih izgub, ki so posledica delovanja okolja, je bil 3 %. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem se je delež izgub zmanjšal.

Slika 39: Dinamika višine in strukture izgub jazbeca v obdobju 2011-2020

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje populacije je zelo dobro, večjih poginov zaradi boleznih ne beležimo.

Medvrstni vplivi

Vrsta je plenilec mnogih avtohtonih vrst živali, vključno s talnimi gnezdilci, med katerimi so tudi redke in ogrožene vrste ptic.

Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da je populacija jazbeca na celotnem območju zdrava, stabilna in vitalna, njena številčnost je v ponovnem porastu. Zastopanost vrste je enakomerna na vsem območju. Zdravstveno stanje jazbecev je po zatonu stekline (pri lisici) dobro, poginov zaradi boleznih sploh ne beležimo.

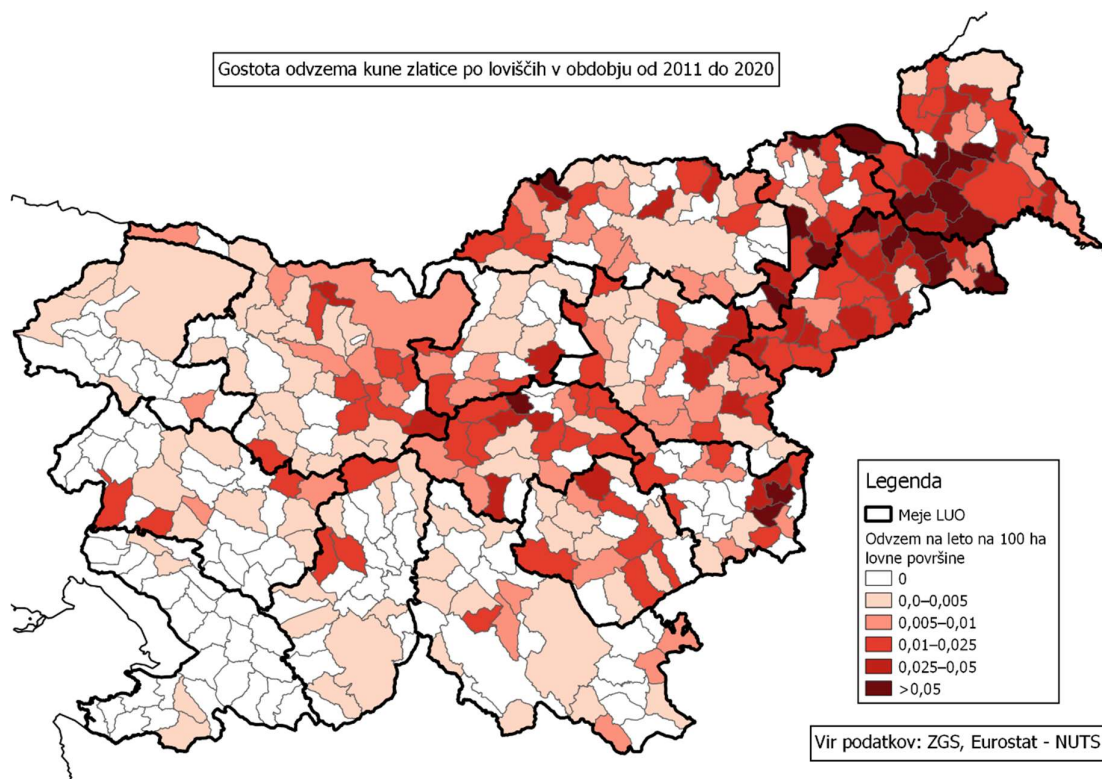
Populacija je z vidika povzročanja škod v okolju s svojim okoljem relativno usklajena. Občasno prihaja do škode, ki pa je lokalnega pomena.

4.3.9 Kuna zlatica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

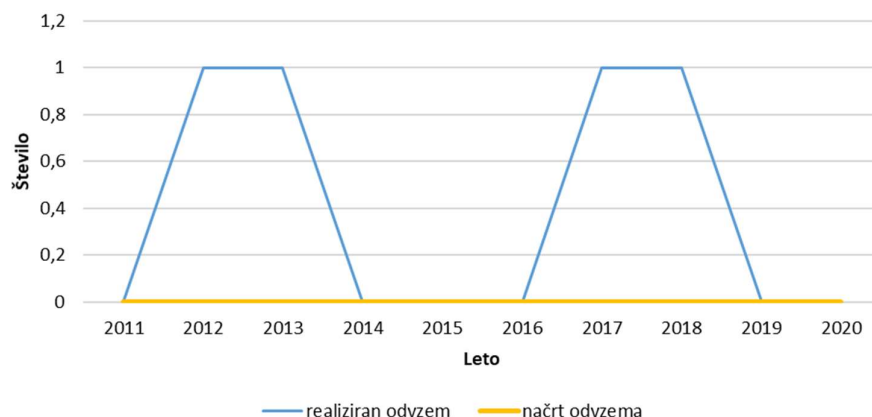
Prostorsko kuno zlatice obravnavamo v okviru LUO enotno.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 40: Prostorska razporeditev odvzema kune zlatice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Številčnost kun zlatic je v Primorskem LUO nizka. Slednje se izkazuje tudi preko odvzema, ki je v desetletnem obdobju manjši od 1 živali letno. Odvzem je evidentiran le v treh loviščih na Krasu – Tabor Dornberk, Štanjel in Trstelj Kostanjevica ter dveh loviščih v Istri – Rižana in Istra Gračišče.

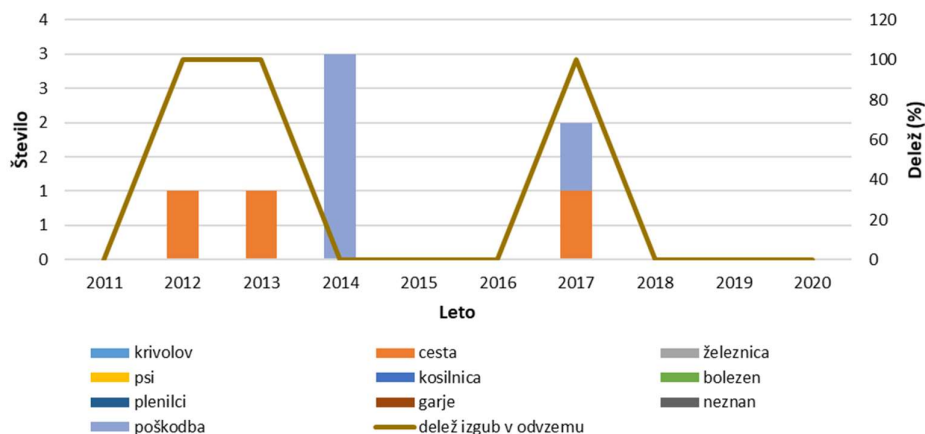

Slika 41: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kune zlatice v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletnem obdobju zaradi nizke številčnosti nismo načrtovali odvzema. Nizek odvzem ni posledica dinamike v populaciji, ampak drugih razlogov, tudi upada interesa za lov na to vrsto. Trend odvzema je v primerjavi s prejšnjim obdobjem rahlo negativen.

Izgube

Delež izgub kune zlatice je relativno visok in v povprečju za obravnavano obdobje predstavlja 80 % odvzema. Kot vzrok izgub beležimo le povoze na cestah.

Slika 42: Dinamika višine in strukture izgub kune zlatice v obdobju 2011-2020

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje populacije kune zlatice je dobro, saj za to ni nobenih znakov, izgub zaradi bolezni ni bilo registriranih. V območju ni bilo za preteklo desetletje prav tako znanih nobenih dogodkov, ki bi nakazovale pristnost bolezni med to vrsto (neobičajno obnašanje, preiskave odvzetih živali ...).

Medvrstni vplivi

Kuna zlatica vpliva primarno na manjše vrste sesalcev in ptic, med katerimi so tudi vrste, ki so uvrščene med divjad. Neposrednih dokazov o medvrstnih vplivih za zadnje desetletje nimamo.

Ocena stanja populacije

Številčnost kune zlatice ostaja na ravni predpreteklega desetletja, torej nizka. Vrsta je krajevno prisotna in razpršeno razporejena. Spolna in starostna struktura kun ni znana, domnevamo pa, da je naravna. Ob evidentiranju odvzema se spol in starost ne določata. Učinkovitosti varovanja kune zlatice (odsotnost načrtovanega odvzema), ki smo jo uvedli v zadnjih letih, se še ne da ugotoviti. Opaža se, da se v območju še vedno nadaljuje nezainteresiranost lovcev za lov tako na kuno belico kot kuno zlatico.

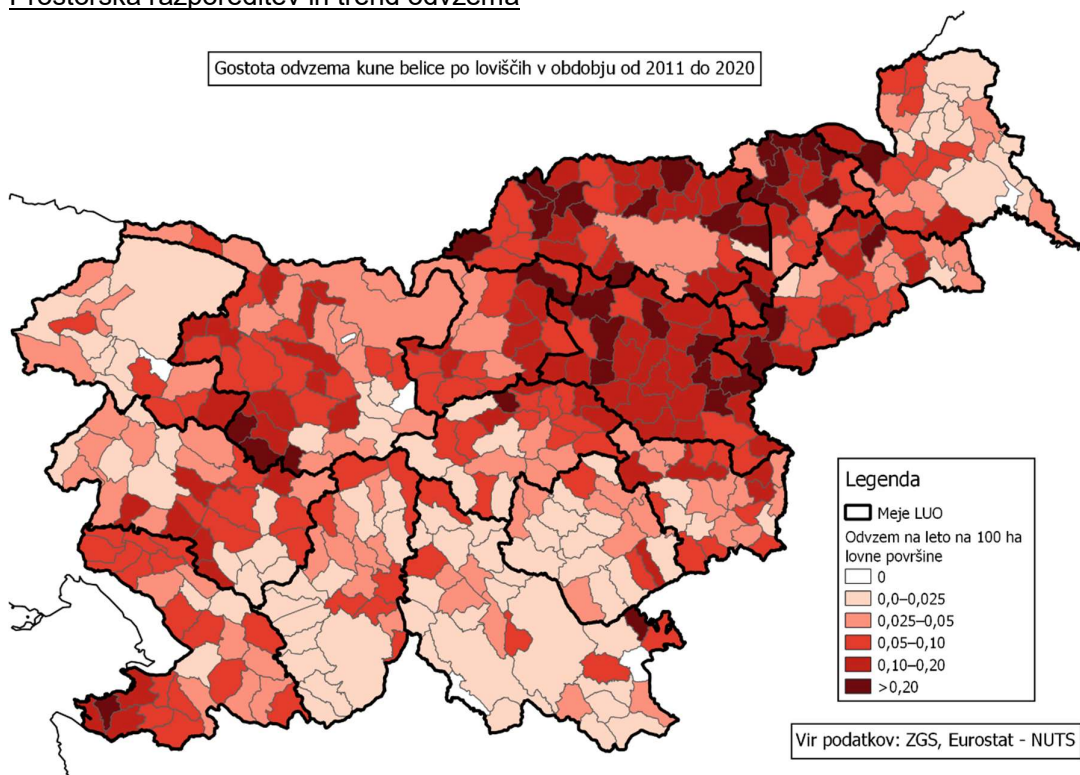
Predstavljeni podatki ne nakazujejo stanja in trendov v populaciji.

4.3.10 Kuna belica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorsko kuno belico obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

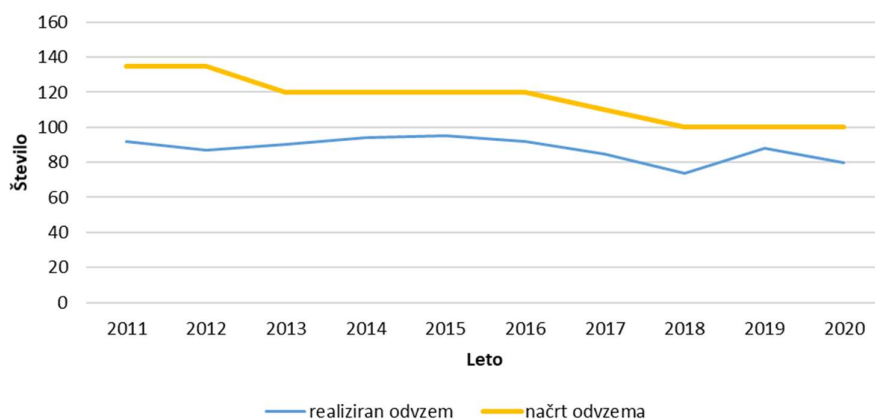
Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 43: Prostorska razporeditev odvzema kune belice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Kuna belica je prisotna na celotnem območju dokaj enakomerno. Odvzem je bolj služnosten in v povezavi z morebitnimi težavami, ki jih povzročata v urbane predelih. Odvzem se izvaja skoraj v vseh loviščih LUO.

V Primorskem LUO je intenziteta odvzema kune belice na 100 ha lovne površine v zadnjem desetletju povprečno 0,08 živali.

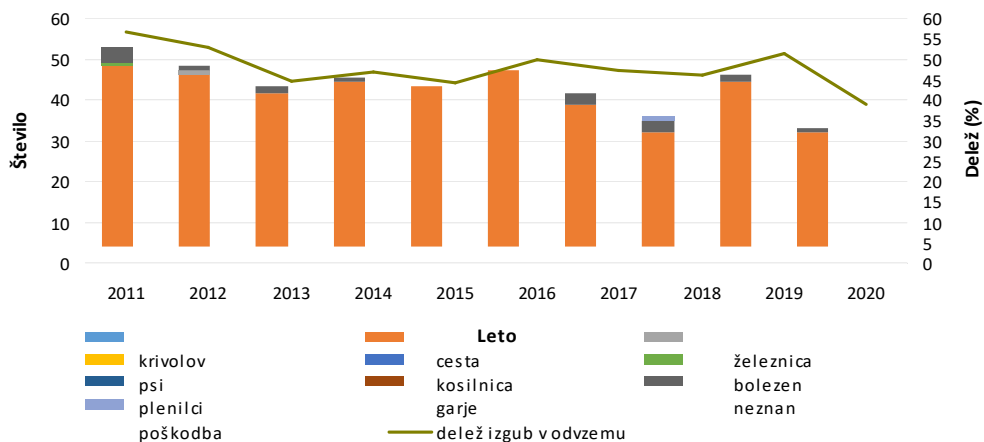

Slika 44: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kune belice v obdobju 2011-2020

Realizacija nekako stalno sledi načrtu in je bolj ali manj odvisna od evidentiranih izgub. Načrt smo zmanjševali glede na delež realizacije preteklega leta in stanja v naravi. V desetletju smo načrt odvzema zmanjšali za skoraj 25 %. Realizacija ne dosega načrta v nobenem letu. Večjih nihanj, ki bi bila posledica problemov v populaciji ali okolju, nismo zaznali, zato je tudi odvzem med leti dokaj poravnan.

Izgube

Delež izgub kun belic je bil v preteklem desetletju zelo visok. Za obravnavano obdobje v povprečju predstavlja skoraj 48 %. Verjetno je ta delež še višji, saj niso evidentirane vse izgube, prav tako so v LUO lovišča, ki nimajo evidentiranih nobenih izgub, kar je nerealno. Najnižji delež so izgube predstavljale v letu 2020 (39 %), najvišji pa leta 2011 (57 %). Največ izgub je nastalo zaradi povoza na cesti (96 %), posamezen primer izgub so še povoz na železnici in druge poškodbe. 4 % izgub je neznanega vzroka.

Slika 45: Dinamika višine in strukture izgub kune belice v obdobju 2011-2020

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje populacije kune belice je zelo dobro, v preteklem desetletju je zabeležena le ena izguba zaradi bolezni. V območju ni registriranih nobenih dogodkov, ki bi med to vrsto nakazovale pristnost kakršnihkoli bolezni.

Medvrstni vplivi

Večjih negativnih vplivov z ostalimi vrstami v območju ni. Nekoliko večji problemi so opazni le v NNE Istra, saj kune še dodatno negativno vplivajo na že tako nizko številčnost male divjadi, predvsem poljskih kur.

Ocena stanja populacije

Kuna belica je prisotna na celotnem območju LUO. Številčnost je relativno stabilna, morda celo v rahlem v porastu. Zastopanost kune belice je na vsem območju dokaj enakomerna, nekoliko več jo je v istrskem LUB. Zdravstveno stanje je dobro, poginov zaradi bolezni ne

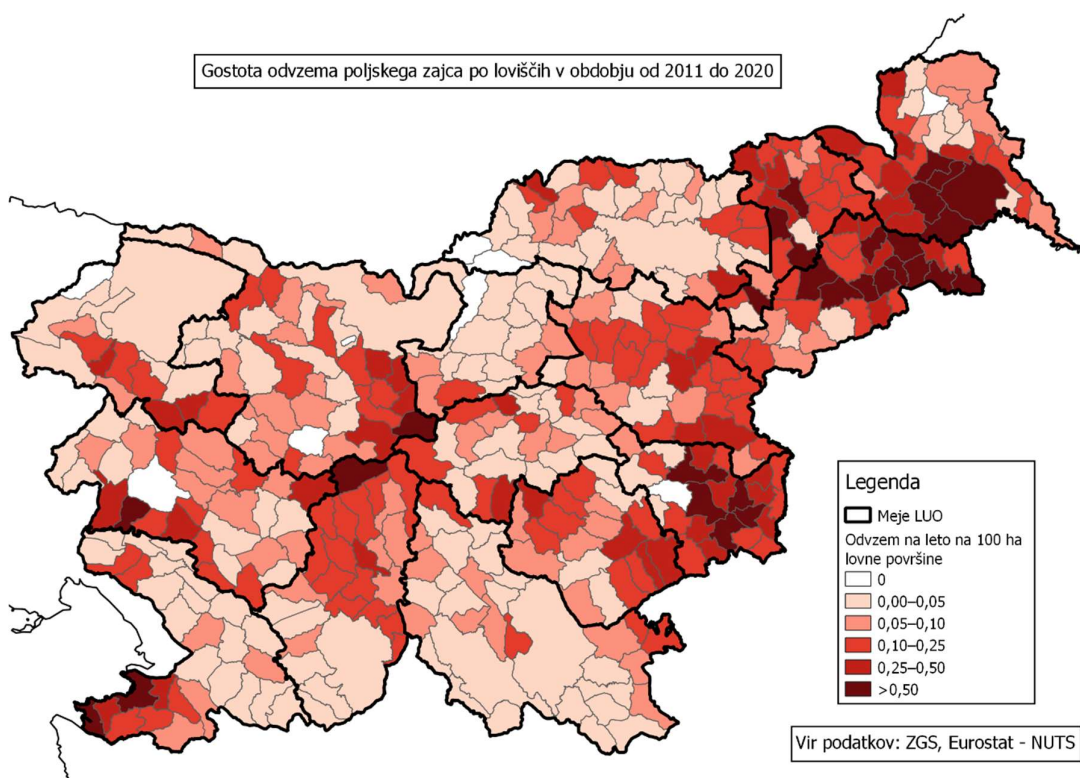
beležimo. Prisotna je zlasti v bližini naselij, predvsem pa tam, kjer je dovolj hrane. Spolna in starostna struktura populacije kun ni znana, domnevamo pa, da je naravna. Opaža se, da se v območju še vedno nadaljuje nezainteresiranost lovcev za lov tako na kuno belico kot kuno zlatico.

4.3.11 Poljski zajec

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorsko poljskega zajca obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

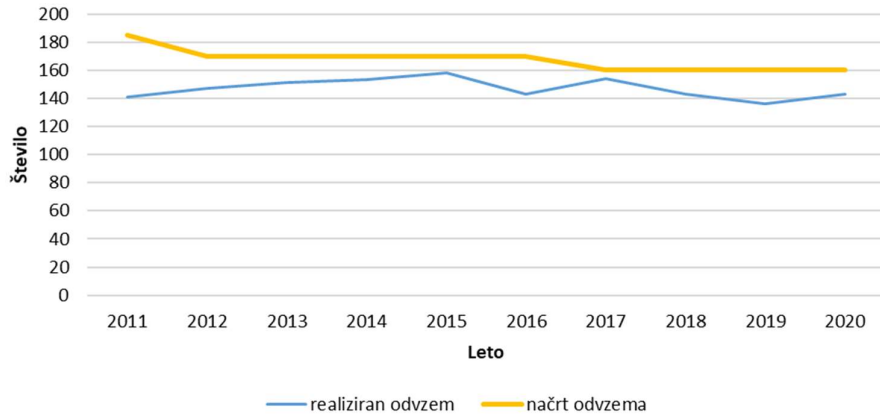
Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 46: Prostorska razporeditev odvzema poljskega zajca v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Nekdaj ena najštevilčnejših in lovno gospodarsko pomembnejših vrst divjadi je postala manj številna, v določenih predelih že skoraj ogrožena. Odvzem se izvaja skoraj v vseh loviščih LUO. Številčno nekoliko boljše stanje kaže v posameznih lokalnih območjih, izraziteje v istrskem bazenu, kar pa iz odvzema ni moč sklepati z gotovostjo. Mogoče je nižji odvzem posledica manjše intenzitete lova na zajca. Glede številčnosti zajca je treba izpostaviti lovišče Koper, ki še vedno lahko trajnostno upravlja z dokaj zadovoljivim številom zajca.

V Primorskem LUO je intenziteta odvzema poljskega zajca na 100 ha lovne površine, v zadnjem desetletju, naraščala do leta 2015, ko je bilo odvzetih 0,12 živali, nato pa je padala in je najnižja leta 2019 ko znaša 0,10 živali. Povprečno je bilo v zadnjem desetletju odvzetih 0,11 živali na 100 ha lovne površine.

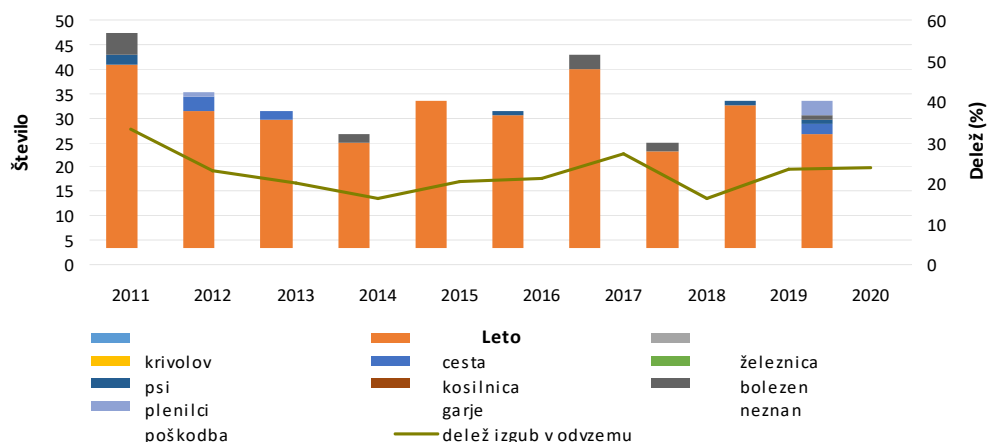

Slika 47: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljskega zajca v obdobju 2011-2020

Realizacija nekako sledi načrtu in je bolj ali manj odvisna od evidentiranih izgub. Realizacija ne dosega načrta v nobenem letu. Načrt odvzema se je stalno prilagajal ocenam številčnosti zajcev v naravi. Večjih nihanj, ki bi bila posledica problemov v populaciji ali okolju, nismo zaznali, zato je tudi odvzem medletno dokaj poravnan.

Izgube

Izgube pri poljskem zajcu predstavljajo precejšen delež odvzema. Verjetno je ta delež še višji, saj niso evidentirane vse izgube, prav tako so v LUO lovišča, ki nimajo evidentiranih nobenih izgub, kar je nerealno. V preteklem desetletnem obdobju so izgube v povprečju predstavljale 22 % celotnega odvzema ter so za 10 % nižje kot v predpreteklem obdobju. Najvišji delež izgub je bil leta 2011 (33 %), najnižji pa leta 2018 (16 %) ob primerljivem odvzemu. Daleč največ izgub je nastalo zaradi povoza na cesti (91 %), sledijo pokos (2 %), plenilci (1,5 %), razne poškodbe (1 %). Neznane izvora je 4 % izgub.

Slika 48: Dinamika višine in strukture izgub poljskega zajca v obdobju 2011-2020

Medvrstni vplivi

Poljski zajec predstavlja plen mnogim plenilskim vrstam divjadi ter zavarovanim vrstam prostoživečih živali, tudi ujedam in sovam.

Ocena stanja populacije

Problematika male divjadi se kaže tudi na populaciji poljskega zajca. Njegova številčnost je s konca 90-ih let izrazito padla, kar lepo nakazuje tudi višina odvzema v zadnjem desetletju. Vzroke za tako stanje v populaciji gre iskati v spremenjenih življenjskih razmerah, negativnih vplivih kmetijske proizvodnje, uporabi pesticidov in drugih kemičnih pripravkov, večjemu zaraščanju površin in nenazadnje povečanemu številu potepuških psov, mačk, ujed ter ostalih plenilcev. Stanje se je v zadnjih letih spremenilo in kaže nekoliko boljšo sliko. Nakazuje se rahla rast številčnosti, izraziteje v istrskem LUB.

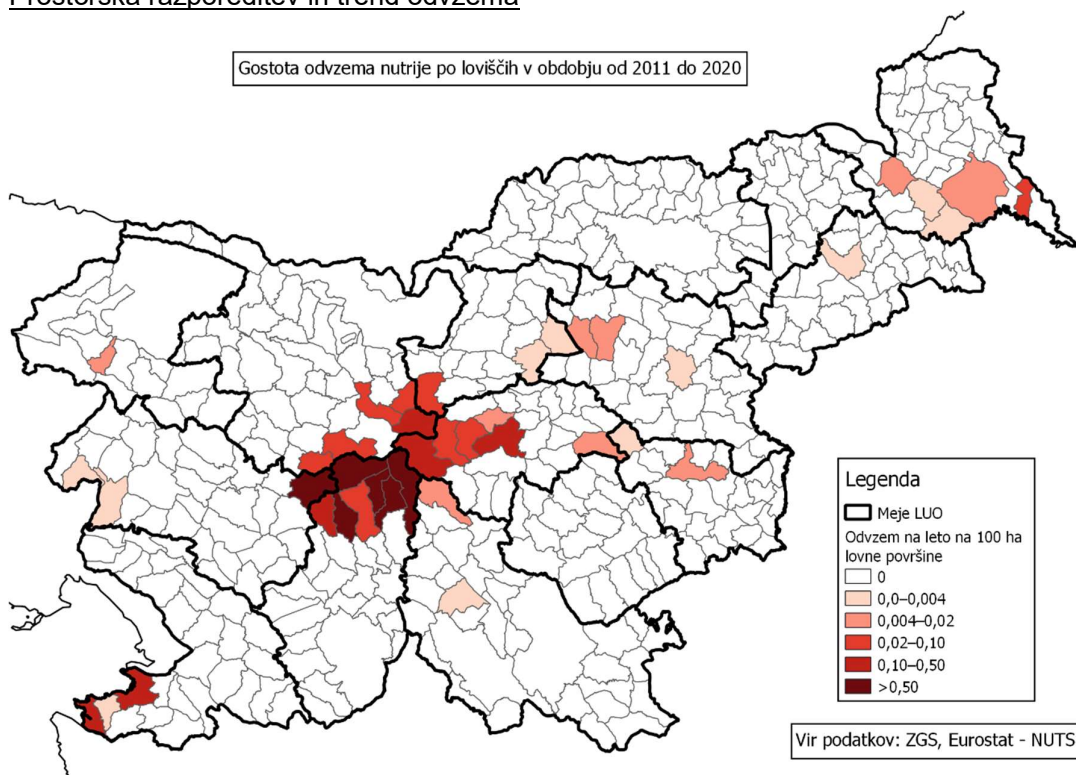
Na splošno je zdravstveno stanje zajcev dobro, poginov ne beležimo. Populacija je z vidika povzročanja škod v okolju s svojim okoljem usklajena.

4.3.12 Nutrija

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

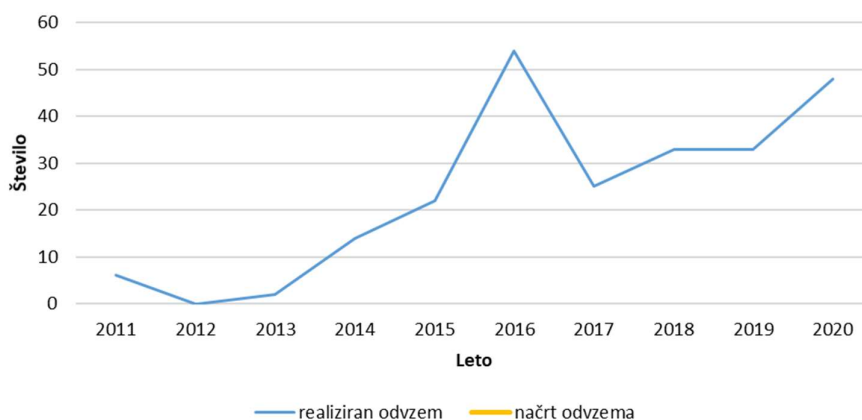
Prostorsko nutrijo obravnavamo enotno v LUO. Pojavlja se v obliki skupin ali posameznih živali v NNE Istra in Kras.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 49: Prostorska razporeditev odvzema nutrije v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem nutrije v preteklem desetletju je bil izveden le v Istri, v treh loviščih. Delež odvzema je 60 % lovišče Koper, 38 % lovišče Strunjan in 1 % lovišče Izola. Nutrija se sicer pojavlja tudi širše v Istri – lovišča Dekani, Rižana ter ob reki Vipavi – lovišče Fajti hrib. V preteklem desetletju tam ni bilo evidentiranega odvzema.

* načrtovan odvzem je neomejen

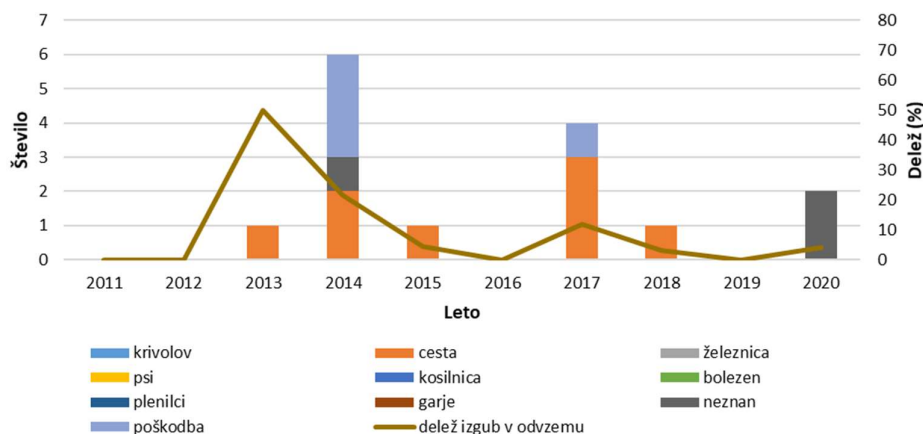
Slika 50: Dinamika realiziranega odvzema nutrije v obdobju 2011-2020

V preteklem desetletju odvzema številčno nismo omejevali, saj je bil prihod nutrije v Primorsko LUO naključen – pobeg/izpust iz umetne reje. Cilj je bil popolna redukcija vrste.

Odvzem ima trend naraščanja, je pa lov na nutrijo težaven, saj se večinoma pojavlja v urbanih predelih, ki so opredeljeni kot nelovne površine.

Izgube

Delež izgub je bil v preteklem desetletju nizek. V povprečju za obravnavano obdobje predstavljajo slabih 5 %. Verjetno je ta delež višji, saj niso evidentirane vse izgube, prav tako niso evidentirane nobene izgube v štirih letih, kar ni realno. Največ izgub je nastalo zaradi povoza na cesti 73 %, ostalih 27 % je izgub neznanega vzroka.

Slika 51: Dinamika višine in strukture izgub nutrije v obdobju 2011-2020

Povprečni delež izgub je pri nutriji skoraj zanemarljiv, saj znaša le 0,7 %, pri čemer je kot edini vzrok naveden povoz.

Medvrstni vplivi

V območju ne zaznavamo nikakršnih medvrstnih odnosov z drugimi živalskimi vrstami.

Ocena stanja populacije

Najmočnejše je prisotna v mestnem delu in okolici Kopra, Škocjanskem zatoku, porečju reke Dragonje ter vodnih površinah v Sečoveljskih solinah ter njeni okolici. Videna je ob reki Vipavi, na brežinah v Renčah. Vezana je na vodne ekosisteme, se hitro razmnožuje in v omenjenih območjih povzroča tudi nemalo škode na kmetijskih površinah ter spodkopavanju brežin nasipov. Populacija številčno narašča, prostorsko pa se ne bistveno širi. V Sloveniji je opredeljena kot tujerodna in invazivna vrsta. V območje je prišla s pobegom iz umetne reje. Izrazitih naravnih sovražnikov, ki bi uravnavali velikost njene populacije, nima. Škode v kmetijstvu od nutrije so v zadnjem desetletju prisotne in obvladljive.

4.3.13 Navadni polh

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Polh je prisoten v vseh loviščih Primorskega LUO. Razširjen dokaj enakomerno.

Območje nima tradicije polharjenja, odvzem je slučajnost in ni rezultat načrtnega upravljanja z vrsto. Odvzem se v preteklem desetletju beleži zgolj v šestih loviščih. Razen dveh živali je celoten odvzem v Brkinih. Največji odvzem polhov je zabeležen v lovišču Gradišče Košana 1073 živali ali 80 % celotnega desetletnega odvzema LUO.

V preteklem desetletnem obdobju je bilo v LUO iz narave odvzetih 1.343 polhov. Načrt odvzema je bil povsem neomejen, saj je realizacija vezana zgolj na pojav polhov v t. i. rodnem letu in od interesa za lov, ki ima v posameznih delih Slovenije izrazito tradicijo, v Primorskem LUO pač ne. Odvzem je beležen do leta 2016, potem več ne.

Izgube

V obravnavanem obdobju ni zabeležena niti ena izguba, kar je povsem nerealen podatek.

Zdravstveno stanje

Zdravstvenih in drugih težav v sami populaciji navadnega polha ni zaznati.

Medvrstni vplivi

Navadni polh predstavlja plen mnogim plenilskim vrstam divjadi in zavarovanih živalskih vrst.

Ocena stanja populacije

Za populacijo polha so značilna velika nihanja številčnosti med posameznimi leti, ki so posledica različnih prehranskih ponudb oz. razmer. O vplivu odvzema polhov iz narave na številčnost populacije ni nobenih dokazov, zato ocenjujemo, da dosedanji lov nima neposrednega vpliva na stanje populacije. Razen izjem v urbanih predelih območja ter posameznih bivalnih objektih, škode od polha ne beležimo. Njegova prisotnost povečuje biotsko pestrost območja, njegovo stanje pa ocenjujemo kot uravnoteženo in usklajeno. Vrsta je prisotna v celotnem območju, najbolj ji ustrezajo listnati in mešani gozdovi.

4.3.14 Rakunasti pes

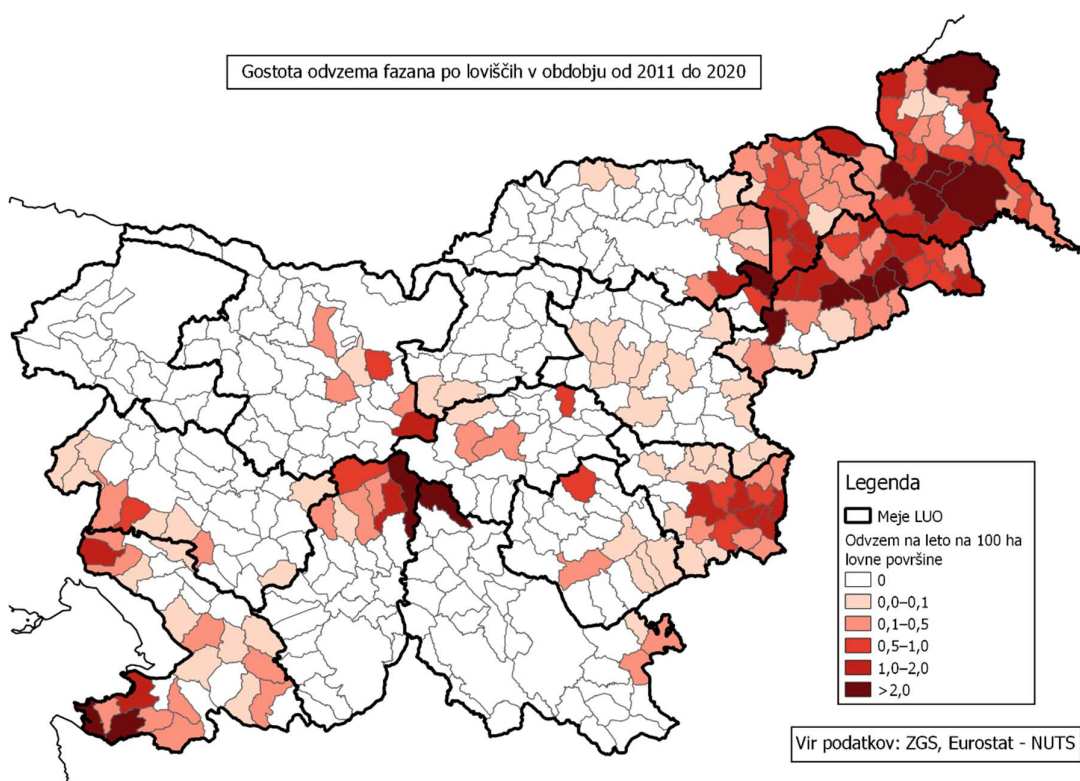
V obdobju 2011 - 2020 v LUO ni bil odvzet noben rakunasti pes.

4.3.15 Fazan

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

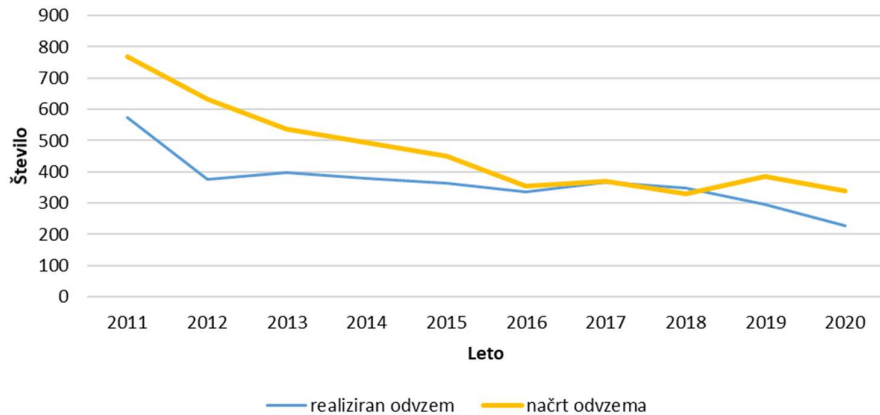
Prostorsko fazana obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 52: Prostorska razporeditev odvzema fazana v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Kot vsa mala divjad je tudi fazan izredno ranljiva vrsta skoraj v celotnem območju. Spremembe v kmetijstvu in kmetijskem okolju, porast števila ujed in drugih plenilskih vrst (predvsem kun in lisic) so povzročili, da je nekdanje zelo številčna vrsta mestoma celo izginila. Velika vlaganja fazana se glede dviga številčnosti niso obrestovala. Le v obalnih loviščih in lovišču Trstelj Kostanjevica so z načrtnim vlaganjem dosegli številnost, ko je fazan sposoben preživeti in se razvijati prosto v naravi.

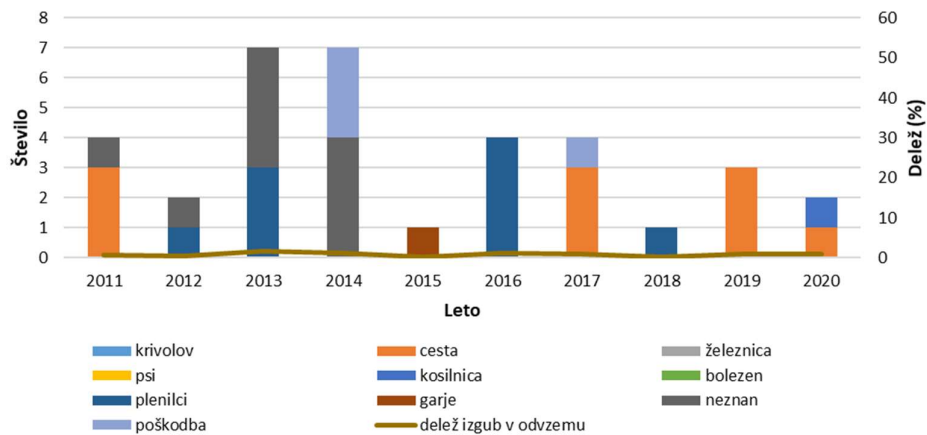

Slika 53: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema fazana v obdobju 2011-2020

Realizacija nakazuje trend upadanja številčnosti. Odvzem je bil v celotnem obdobju odvisen od vlaganj fazanov iz umetne vzreje, načrti so bili postavljeni v deležu od števila vloženih fazanov.

Izgube

Delež izgub je bil v preteklem desetletju nizek, v povprečju manj kot 1 %. Verjetno je ta delež višji, saj niso evidentirane vse izgube, ki jih je pravzaprav težko tudi dobiti. Največ izgub je nastalo zaradi povozov na cestah 32 %, sledijo plenilci z 29 %. Evidentirane so tudi izgube od pokosov ter drugih poškodb. 32 % je izgub neznanega vzroka.

Slika 54: Dinamika višine in strukture izgub fazana v obdobju 2011-2020

Povprečni delež izgub je pri fazanu skoraj zanemarljiv, saj znaša le 0,5 %, pri čemer kot vzrok odločno prevladujejo plenilci s 56,0 %, povoz na cestah 28,0 % in bolezen 12,0 %.

Medvrstni vplivi

Fazan predstavlja plen mnogim plenilskim vrstam divjadi in zavarovanim živalskim vrstam.

Ocena stanja populacije

Prisotnost naravnega fazana, sposobnega preživeti v naravi, je ogrožena. Razen v loviščih, kjer se ga sistematično (večletno) vlaga, vrsta skoraj ni prisotna. Območja s prisotnostjo fazana so le na območju Istre (lovišča Koper, Strunjan, Šmarje) in lovišči Trstelj ter Kostanjevica na Krasu. V ostalih loviščih je njegova prisotnost odvisna od vlaganj iz umetne vzreje, ki pa so večinoma namenjena predvsem izvajanju lova na malo divjad in lovnemu turizmu in ne dvigu številčnosti, kar pa je brez ustrezne priprave habitatov tudi nesmiselno.

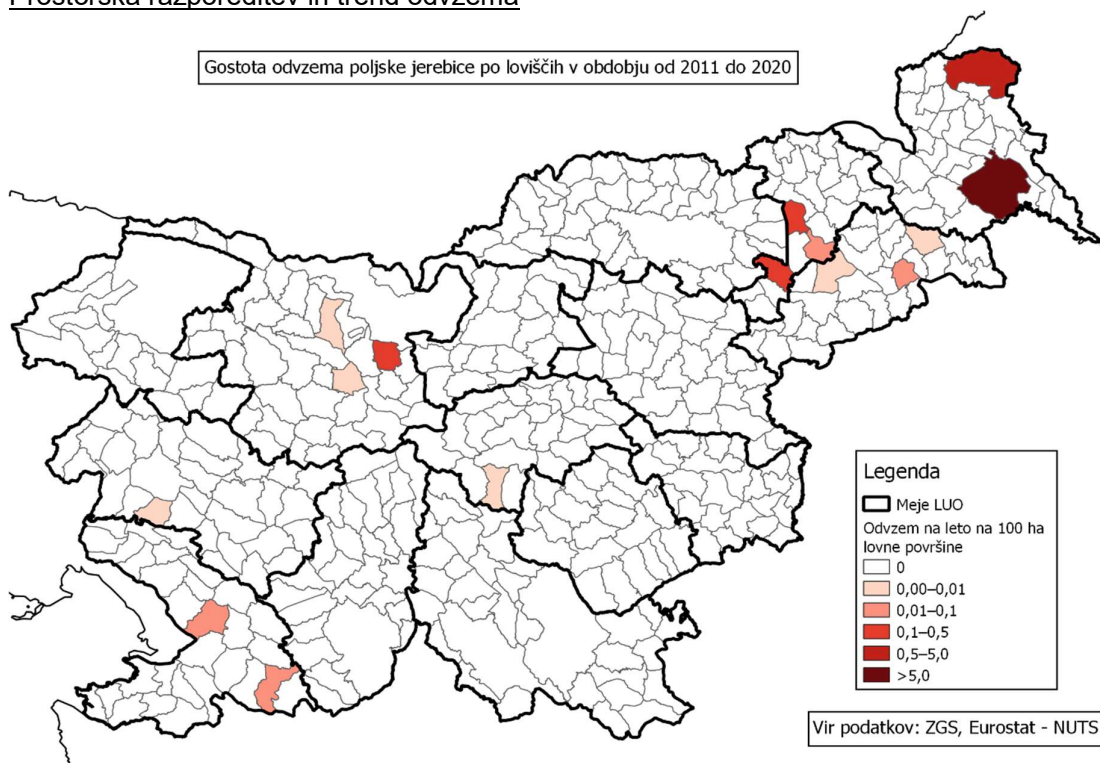
Populacija je v trenutno povsem odvisna od vlaganj iz umetne vzreje, ki so se v zadnjem desetletju zelo zmanjšala. Posledica je drastično zmanjšanje populacije, ki bo brez vlaganj po vsej verjetnosti iz tega okolja v prihodnje izginila. Vrsta v okolju ne povzroča škode. Drugim vrstam ne predstavlja konkurence. Na dinamiko rasti populacije negativno vpliva visoka gostota populacij plenilcev (šakal, lisica, obe vrsti kun, ujede in sove).

4.3.16 Poljska jerebica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

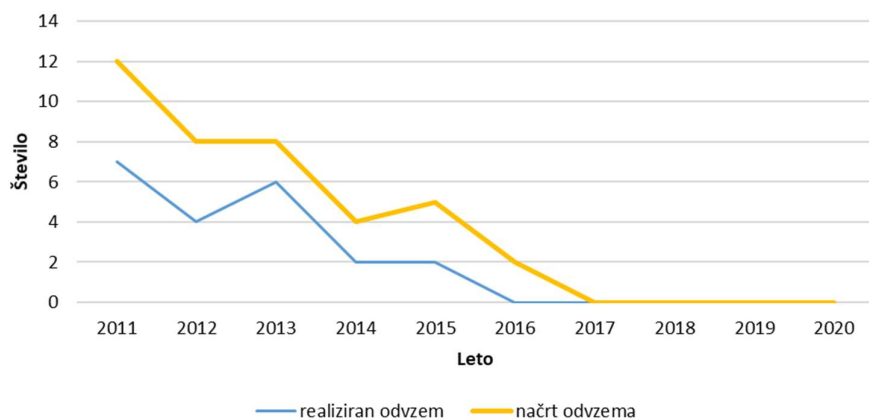
Prostorsko poljsko jerebico obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 55: Prostorska razporeditev odvzema poljske jerebice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Podobno kot fazan (v večini LUO) je tudi poljska jerebica izredno ranljiva vrsta v celotnem območju. Njena prisotnost in številčnost je odvisna od vlaganja živali v naravo. Spremembe v kmetijstvu in kmetijskem okolju, porast števila ujed in drugih plenilskih vrst (predvsem kun in lisic) so povzročili, da je na poljih nekdanja zelo številčna vrsta skoraj povsod izginila. Vlaganja se glede dviga številčnosti niso obrestovala. Odvzem je realiziran le v prvi polovici desetletja, ko so lovišča jerebico še vlagala. Kasneje se z opuščanjem vlaganja (po letu 2016) odvzem ni realiziral več. Odvzem beležimo le v loviščih Gaberk Divača in Brkini.

Slika 56: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema jerebice v obdobju 2011-2020

Odvzem se je realiziral prilagajal okviru načrtovanega, saj je temeljil na 10 % od vloženih živali. Realizacija ni nikoli preseгла 100 %, je pa po ukinitvi vlaganj padla na nič.

Izgube

Število evidentiranih izgub je bilo v preteklem desetletju nizko, v povprečju ena na leto. Delež izgub je v povprečju 24 %. Verjetno je ta delež višji, saj niso evidentirane vse izgube, ki jih je pravzaprav težko tudi dobiti. Vse evidentirane izgube so neznanega vzroka.

Medvrstni vplivi

Jerebica predstavlja plen mnogim plenilskim vrstam divjadi in zavarovanim živalskim vrstam.

Ocena stanja populacije

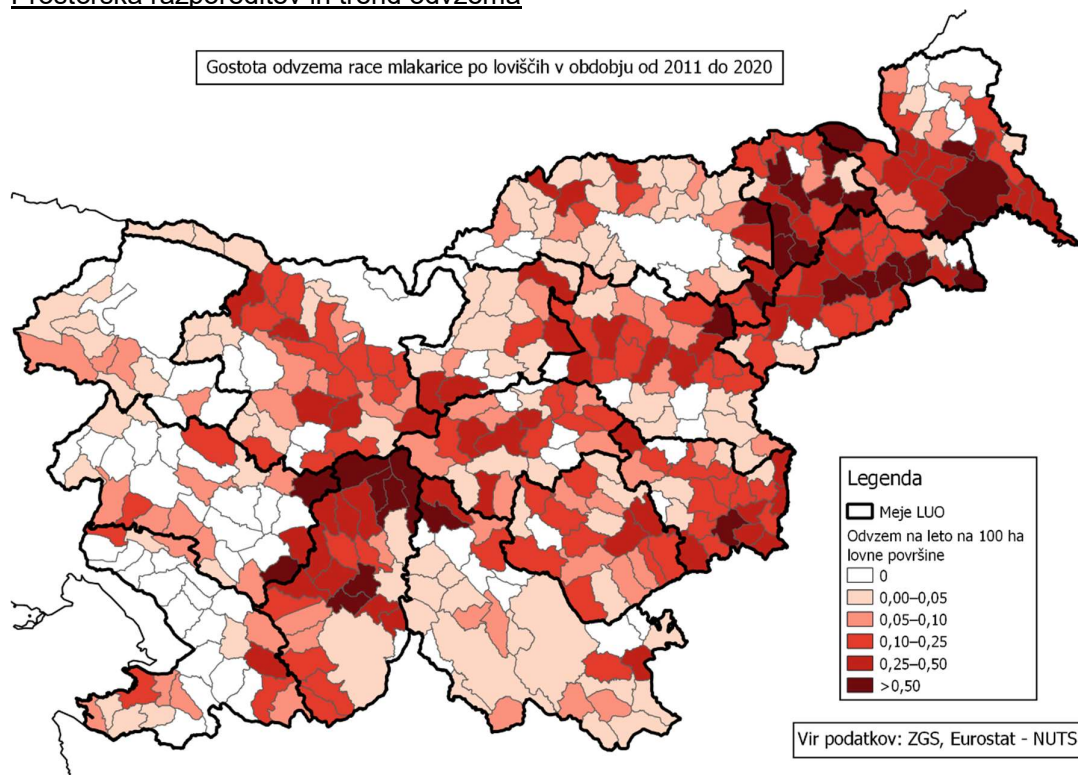
Poljska jerebica je prisotna le v nekaterih loviščih. Število živali je zelo odvisno od vlaganj. Trenutni način vlaganj z namenom revitaliziranja vrste ni učinkovit. Vlaganja so namenjena le lovu, ki bi moral biti sekundarnega namena. Za vlaganja živali z namenom repopulacije vrste je zelo pomembna priprava ustreznega življenjskega okolja, ta pa je bila v preteklem desetletju skromna. V večini lovišč (nekoliko bolje v loviščih istrskega bazena) se biotehničnih ukrepov za malo divjad skoraj ni opravljalo več, tu in tam se je izdelala kaka remiza, vendar je to izrazito premalo in nesistematično, zato je problem številčnosti male divjadi v LUO in z njo problem poljske jerebice velik. Po letu 2016 se jerebic ni več vlagalo, hkrati pa se jih tudi ni več lovilo. Številčnost v naravi je zelo nizka, prisotnost na poljih bolj slučajnostna.

4.3.17 Raca mlakarica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

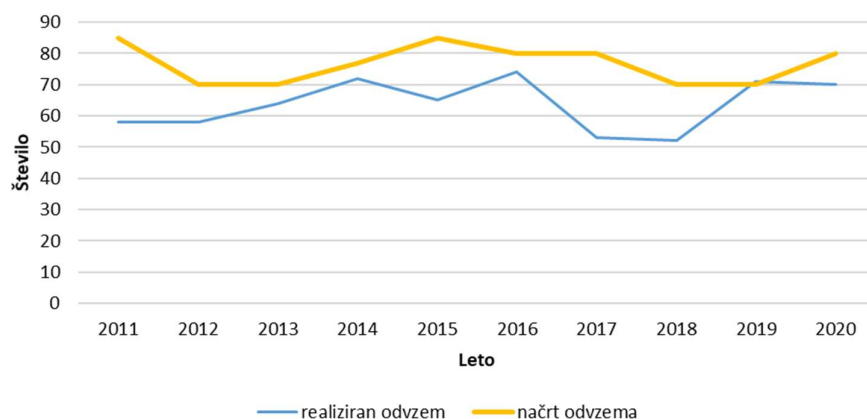
Prostorsko raco mlakarico obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 57: Prostorska razporeditev odvzema rase mlakarice v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Raca mlakarica je razpršeno prisotna je po celotnem območju, poselitev je vezana na vodne habitate. Najbolj številčna je ob reki Reki, kjer se je tudi največ lovi. Za raco so pomembne še reke Vipava, Rižana, Dragonja ter okolice mokrišč kot Škocjanski zatok, Strunjanske in Sečoveljske soline ter vodna zajetja Klivnik, Mola in Vanganel. Skoraj 60 % vsega odvzema je ob reki Reki, sledi Istra z vsemi vodnimi površinami (24 %odvzema) ter reka Vipava s 16 %. Največji odvzem beležimo v lovišču Prem (30 % celotnega odvzema v LUO).

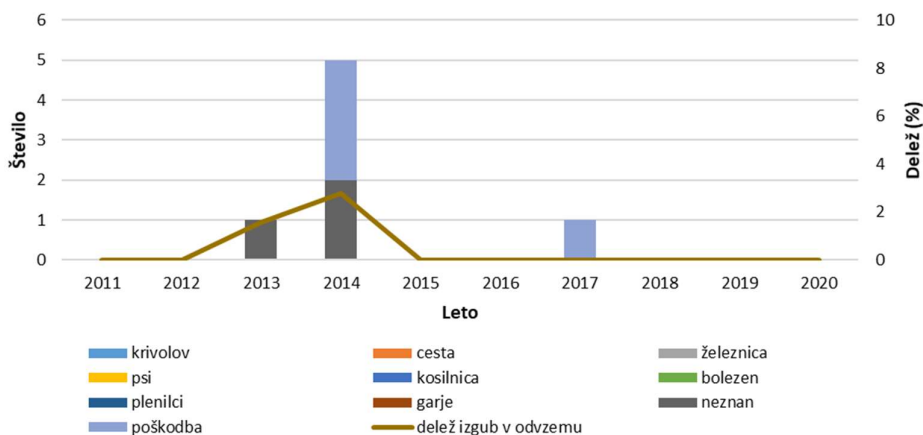

Slika 58: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema race mlakarice v obdobju 2011-2020

Odvzem rac je v preteklem desetletju rahlo nihajoč in postavljen nekoliko previsoko. Realizacija je preseгла načrtovan odvzem le v letu 2019. Načrt je sledil stanju rac v naravi ter realizaciji v preteklem letu upoštevajoč tudi želje upravljavcev lovišč po večjem odstrelu.

Izgube

Delež izgub je bil v preteklem desetletju nizek. V povprečju za obravnavano obdobje predstavljajo slabih 0,5 %. Verjetno je ta delež višji, saj niso evidentirane vse izgube, prav tako niso evidentirane nobene izgube v osmih letih, kar ni realno. Evidentirane so le tri izgube neznanega vzroka.

Slika 59: Dinamika višine in strukture izgub race mlakarice v obdobju 2011-2020

Medvrstni vplivi

Mlakarica nobeni vrsti divjadi v LUO ne predstavlja neposredne konkurence za hrano in prostor. Predstavlja pa plen v območju prisotnim zverem in ujedam, ki ga je težko ali nemogoče dokazati v obliki dokazljivih izgub.

Ocena stanja populacije

V LUO ima rasa mlakarica nekaj izredno ugodnih področij za razvoj - Škocjanski zatok, Sečoveljske in Strunjanske soline, vodni zajetji Mola in Klivnik ter več območij ob rekah (Dragonja, Rokava, Rižana, Reka in Vipava). V zadnjem desetletju se je številčnost race mlakarice v Istri poginila, v Škocjanskem zatoku (1999) opomogla. Beleženje, evidentiranje in poročanje vseh vrst izgub, pri katerih pomemben delež prav gotovo predstavljajo plenilci bi lahko vsakoletno bistveno spremenilo sliko realizacije načrtovanega odvzema.

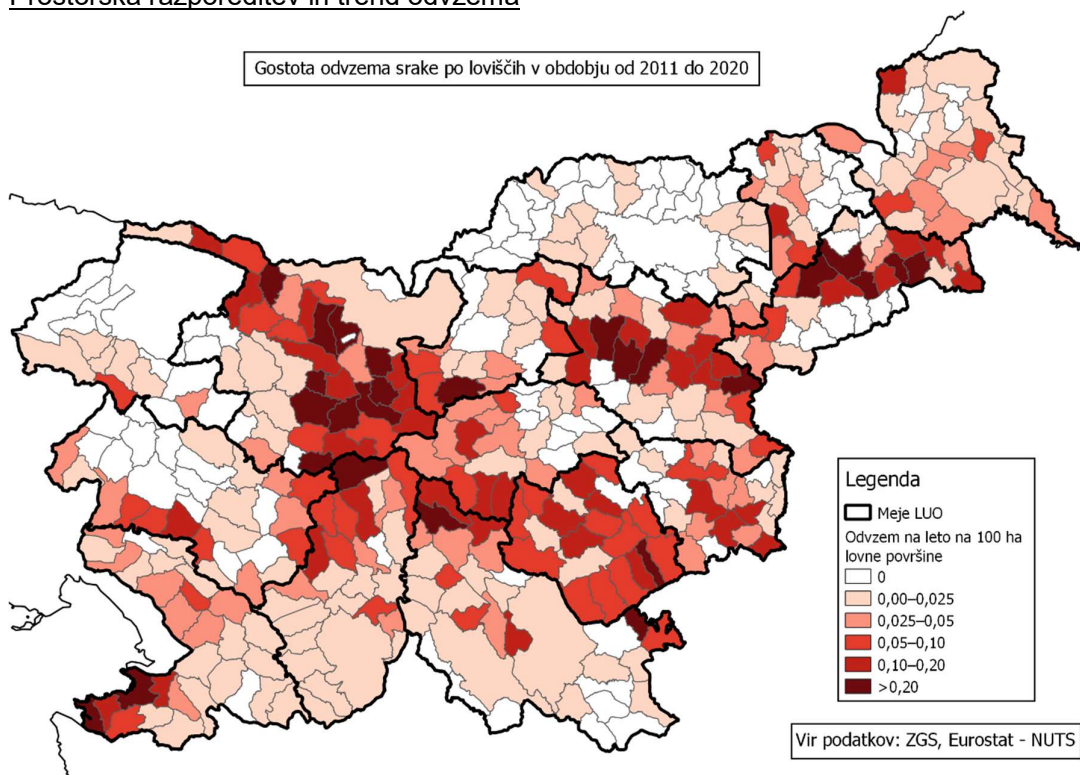
Populacija je v prostoru lokalno razporejena, z rahlim trendom upadanja številčnosti. V okolju ne povzroča škode.

4.3.18 Sraka

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

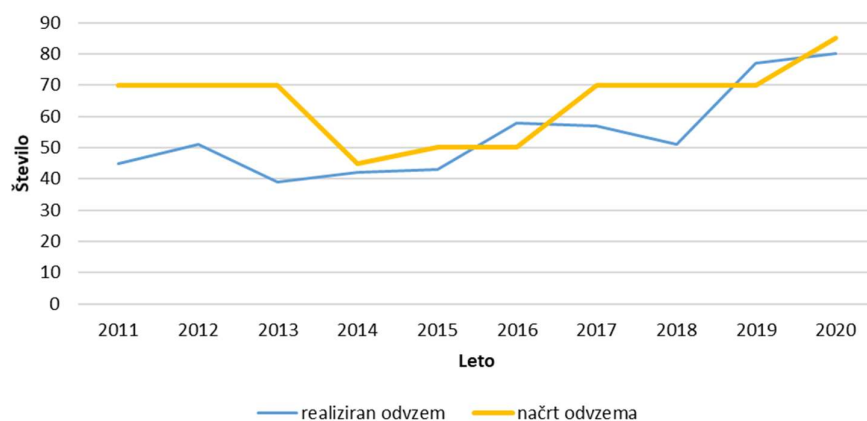
Prostorsko srako obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 60: Prostorska razporeditev odvzema srake v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Odvzem srak se je izvajal v vseh loviščih LUO, razen lovišč Tabor Dornberk in Žabnik Obrov. Prostorsko je dokaj enakomerno zastopana po območju, vezana bolj na urbana središča. Največji odvzem imajo lovišča, v katerih so večja mesta ali kraji – Koper, Strunjan, Izola, Dekani. Največji odvzem srak je v Istri, kot lovišče pa prednjači Koper z 31 % celotnega odvzema.

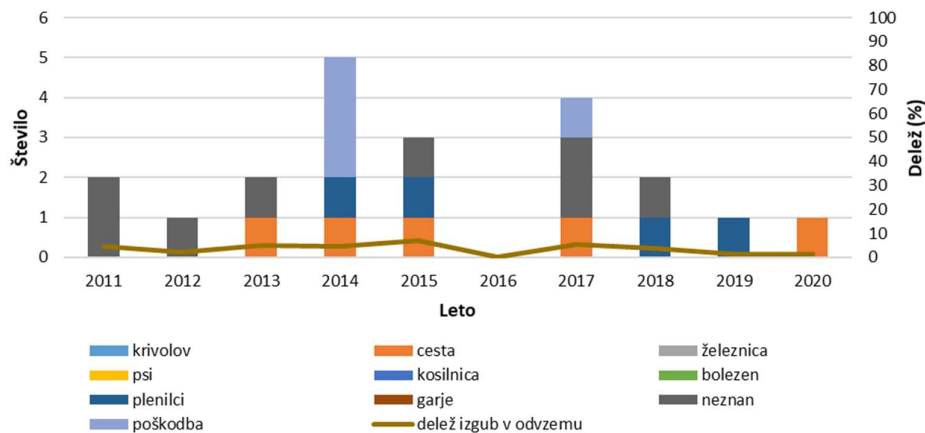

Slika 61: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema srake v obdobju 2011-2020

Odvzem ima rahlo nihajoč, a naraščajoč trend, ki nekako stalno sledi načrtovanemu. Načrt je sledil stanju srak v naravi ter realizaciji v preteklem letu. Na realizacijo bi vsekakor lahko vplivale izgube, a jih je evidentiranih zelo malo.

Izgube

Delež izgub je bil v preteklem desetletju nizek. V povprečju za obravnavano obdobje predstavljajo dobre 3 %. Verjetno je ta delež višji, saj prav gotovo niso evidentirane vse izgube, prav tako niso evidentirane nobene izgube letu 2016, kar ni realno. Skupaj je evidentiranih le 17 izgub, pri čemer je 47 % neznanega vzroka. Ostale vrste evidentiranih izgub so povoz na cestah 29 % in plenilci 24 %. Delež naravnih izgub je 71 %.

Slika 62: Dinamika višine in strukture izgub srake v obdobju 2011-2020

Medvrstni vplivi

Pri vrsti ne zaznavamo izraženih medvrstnih odnosov. Sraka nima izrazitega plenilca, ki bi uravnal njeno številčnost, še najbolj bi lahko na njeno številčnost vplivale ujede, ki pa jih v urbanih predelih, kjer je srak največ, ni.

Ocena stanja populacije

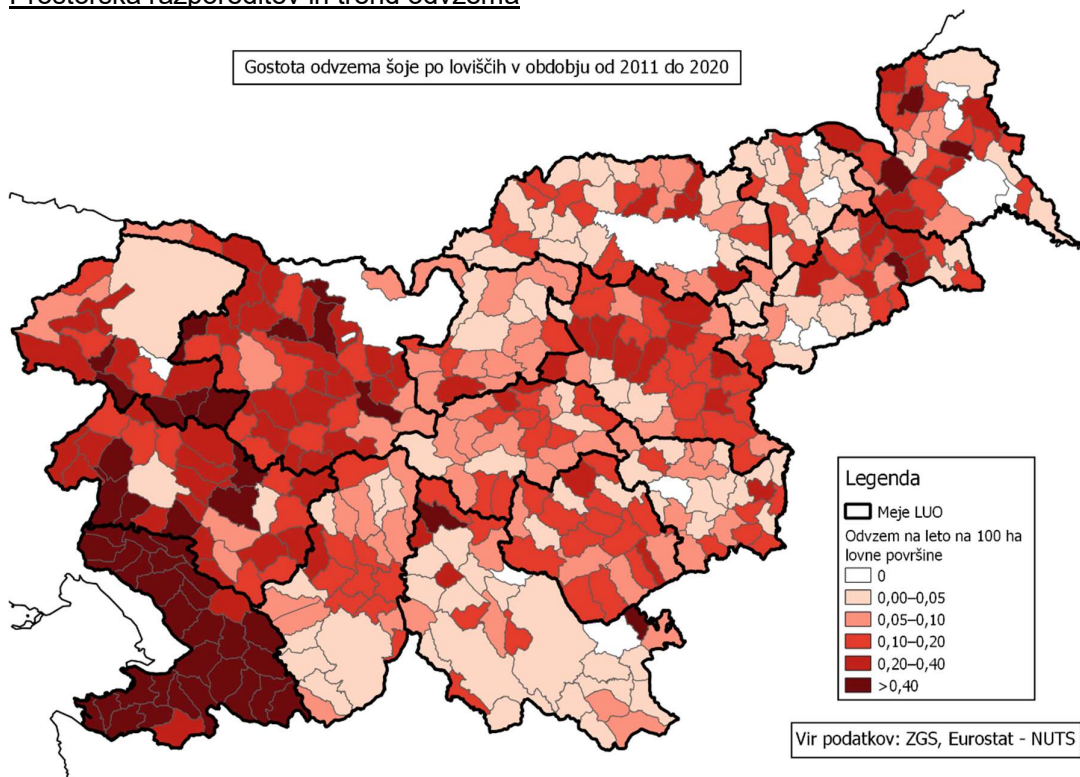
Populacija srake je stabilna, vitalna, vezana na urbane predele, bližino naselij. Ima trend rasti populacije. Gre za vrsto, ki se je zelo dobro prilagodila na človekovo prisotnost in urbanizacijo. V prostoru ni problematična, ne povzroča večje škode na človekovem premoženju.

4.3.19 Šoja

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

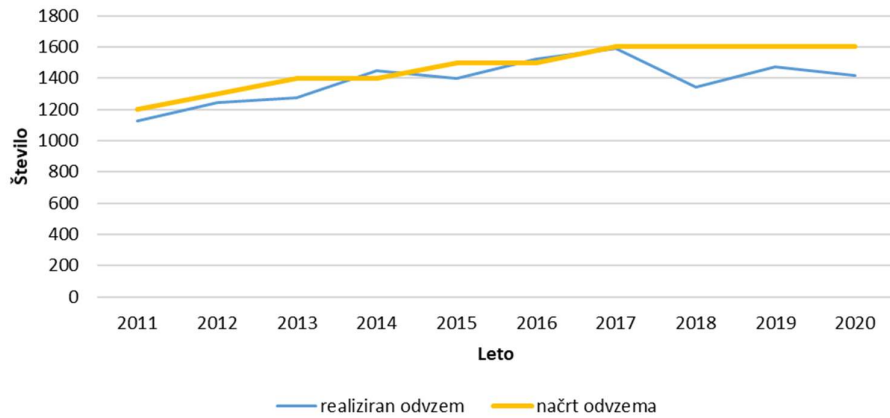
Prostorsko šoja obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 63: Prostorska razporeditev odvzema šoje v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Prostorsko je odvzem šoj razporejen po celotnem območju dokaj enakomerno, nekoliko višji je odvzem v področjih večjih sadovnjakov v Brkinih. Ob pojavljanju večje škode se je izvajal povečan odstrel. V nasadih zgodnjih sort jabolk in hrušk so se večkrat uporabile odločbe o predčasnem odstrelu šoj. Odvzem je evidentiran v vseh loviščih LUO. Največji odvzem imajo lovišča, v katerih so sadovnjaki - Videž Kozina 10 % in Gradišče Košana ter Timav Vreme s 7 % desetletnega odvzema v LUO. Na nivoju Slovenije je odvzem šoj v Primorskem LUO zelo velik. Je odraz velikih populacijskih gostot in odstrela, ki je usmerjen v preprečevanje škod v kmetijstvu, zlasti sadjarstvu in vinogradništvu.

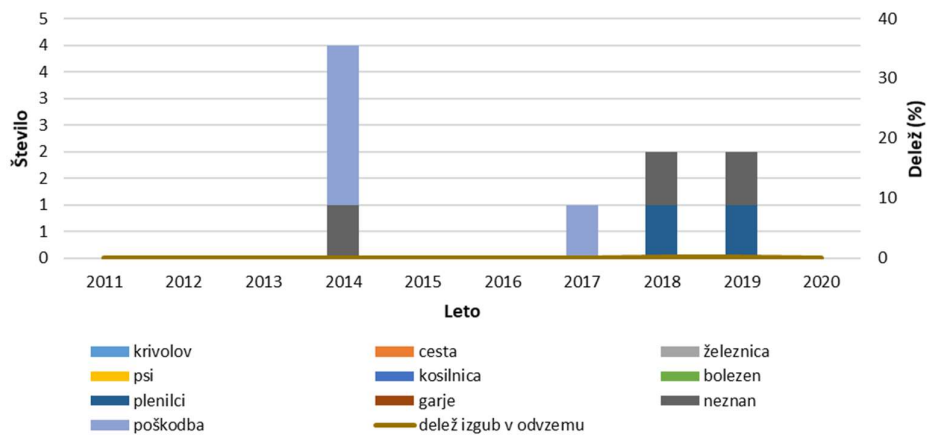

Slika 64: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema šoje v obdobju 2011-2020

Odvzem ima rahlo nihajoč, a dolgoročno naraščajoč trend, ki nekako stalno sledi načrtovanemu odvzemu. Realizacija je preseгла načrtovan odvzem le v letu 2016, zatem je začela počasi padati. Intenziteta lova je odvisna od škod, ki jih šoje povzročajo v sadovnjakih. V letih velikih škod, odstrel naraste. Načrt je sledil stanju šoj v naravi, škodah v prostoru ter realizaciji v preteklem letu.

Izgube

Delež izgub je bil v preteklem desetletju nizek, evidentiranih je le 5 izgub. Verjetno je ta delež višji, saj prav gotovo niso evidentirane vse izgube, prav tako niso evidentirane nobene izgube v osmih letih, kar ni realno. V strukturi izgub je 60 % neznanega vzroka. Ostale vrste evidentiranih izgub so še plenilci 40 %. Delež naravnih izgub je 100 %.

Slika 65: Dinamika višine in strukture izgub šoje v obdobju 2011-2020

Medvrstni vplivi

Pri vrsti ne zaznavamo izraženih medvrstnih odnosov. Šoja ima kar nekaj izrazitih plenilcev, ki vplivajo na njeno številčnost (zlasti ujede), vendar nimamo nikakršnih podatkov o izgubah, zato težko podajamo realno oceno intenzivnosti tega medvrstnega odnosa.

Ocena stanja populacije

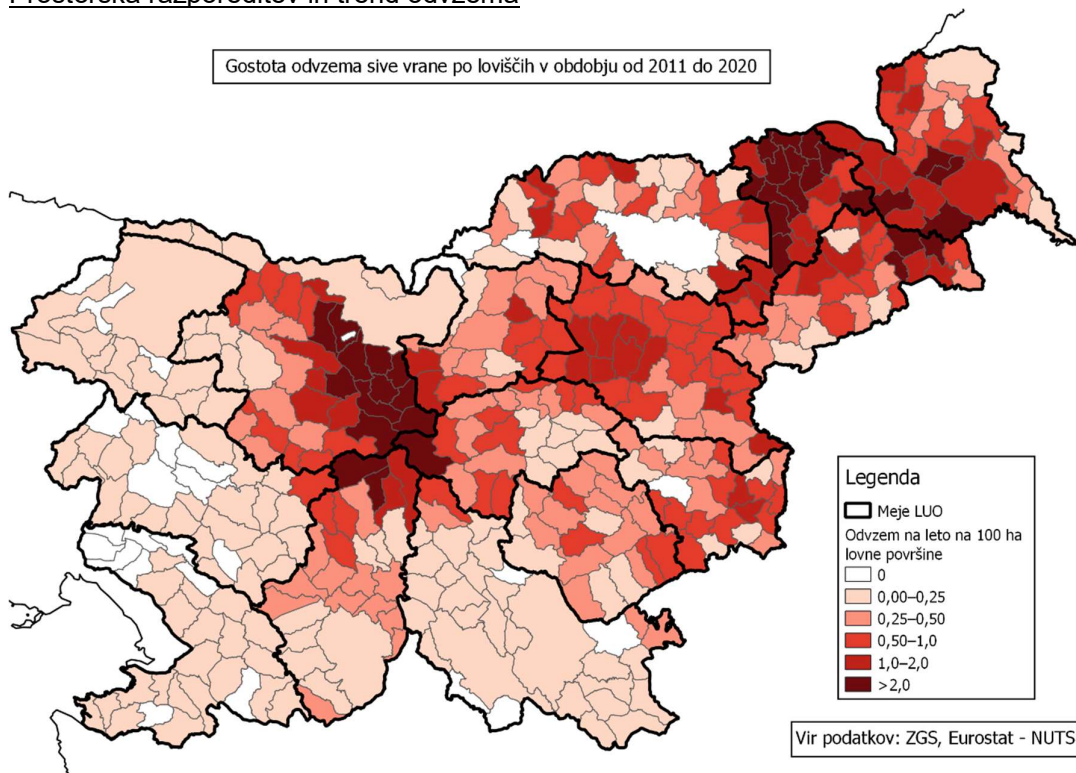
Populacija šoje je v LUO stabilna, vitalna, z občasnimi nihanji, a trendom naraščanja številčnosti. Gre za vrsto, ki se je zelo dobro prilagodila na okolje. Od vrst vranov, ki so divjad, živi šoja najbližje gozdu in gozdnemu robu. V prostoru je lahko krajevno problematična, lahko povzroča večje škode v sadovnjakih in vinogradih. Lov na velikost populacije nima velikega vpliva, zaznava se pomanjkanje interesa na lov te vrste. Edini motiv je resnost škod.

4.3.20 Siva vrana

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

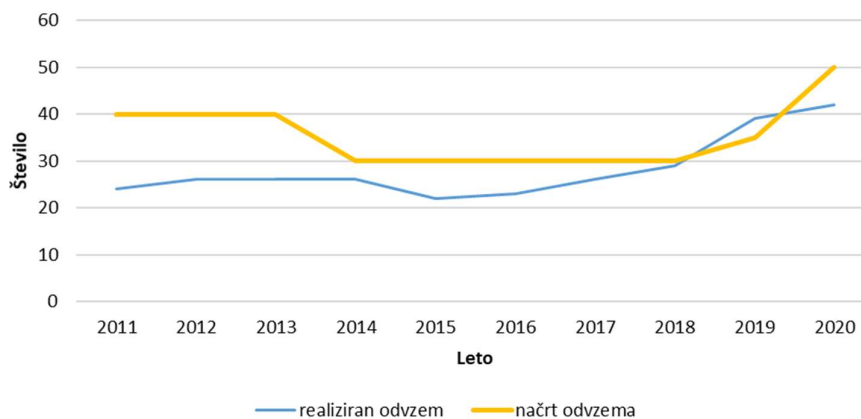
Prostorsko sivo vrano obravnavamo v okviru LUO enotno, posamezne ukrepe pa opredeljujemo ločeno po NNE.

Prostorska razporeditev in trend odvzema

Slika 66: Prostorska razporeditev odvzema sive vrane v Sloveniji v obdobju 2011-2020

Prostorsko je odvzem sivih vran neenakomerno razporejen po LUO. 53 % celotnega desetletnega odvzema je izveden v Istri, 37 % v Brkinih in le 11 % na Krasu. Odvzem je evidentiran le v dveh tretjinah lovišč Primorskega LUO. Daleč največji odvzem ima lovišče Koper – 52 vran ali 18 % celotnega odvzema v LUO.

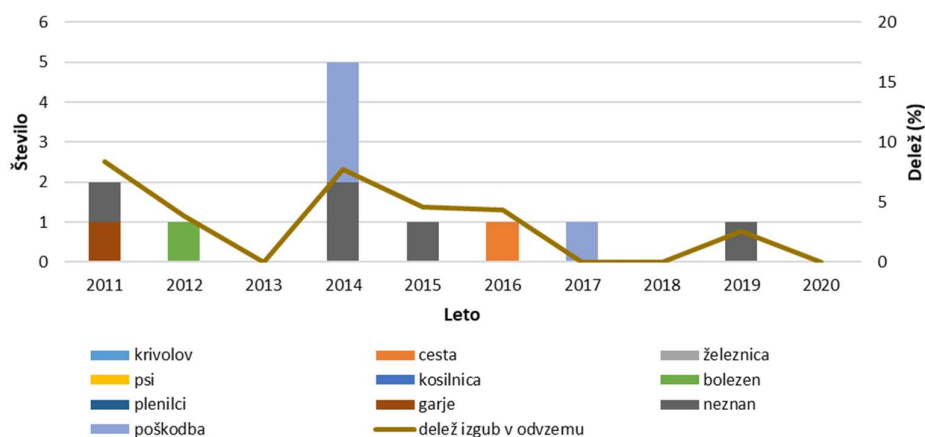
Slika 67: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema sive vrane obdobju 2011-2020

Odvzem ima naraščajoč trend, ki nekako stalno sledi načrtovanemu odvzemu. Nekoliko strmейše naraščanje številčnosti je opaženo v zadnjih letih, ko je tudi realizacija preseгла

načrtovani odvzem. Podatek za leto 2020 ni odraz stanja v naravi, temveč težav v povezavi z izvajanjem lova v času pandemije covid -19. Načrt je sledil stanju sivih vrnan v naravi, škodah v prostoru ter realizaciji v preteklem letu.

Izgube

Delež izgub je bil v preteklem desetletju nizek, evidentiranih je le 8 izgub. Verjetno je ta delež višji, saj prav gotovo niso evidentirane vse izgube, prav tako niso evidentirane nobene izgube v štirih letih, kar ni odraz stanja v naravi. V strukturi izgub je 63 % neznanega vzroka. Ostale vrste evidentiranih izgub so še povoz na cesti, bolezen in drugo s po eno izgubljeno živaljo. Delež naravnih izgub je 75 %.

Slika 68: Dinamika višine in strukture izgub sive vrane v obdobju 2011-2020

Medvrstni vplivi

Pri vrsti ne zaznavamo izraženih medvrstnih odnosov. Siva vrana ima kar nekaj izrazitih plenilcev, ki bi uravnaval njeno številčnost, še najbolj bi lahko na njeno številčnost vplivale ujede, vendar nimamo nikakršnih podatkov o izgubah, zato težko podajamo realno oceno.

Siva vrana spada med oportunistične generalistične plenilce in je tudi mrhovinar (Stien in sod., 2010). Poleg tega je tudi glavni plenilec gnezd mnogih vrst ptic. Pleni tako jajca kot mladiče (Stien in sod., 2010), zato ima lahko v prostoru negativen vpliv na nekatere vrste manjših vrst ptic (lahko tudi ogrožene vrste) in njihovo prisotnost, ne samo v naravnem okolju, tudi znotraj urbanih naselij.

Ocena stanja populacije

Populacija sive vrane v LUO je stabilna, vitalna in kaže trend naraščanja številčnosti. Rast populacije je v večji meri posledica nezanimanja za lov na to vrsto, oteženih razmer za lov v primestnem, delno urbaniziranem območju, kjer je ta vrsta najbolj zastopana, velikih koncentriranih virov hrane (odprta smetišča), velikih razpršenih virov hrane (naselja) ter izjemne prilagodljivosti vrste. V območju se sive vrane najpogosteje pojavljajo prav v okolici smetišč in kmetijskih površin na obrobju mest. Vrsta se je dobro prilagodila na človeka in

urbano okolje. Zelo pogosta je na kmetijskih površinah, pašnikih kjer je, zaradi bližine naselja in pogostih sprehajalcev lov težko ali celo nemogoče izvajati [4].

5. PRESOJA TRAJNOSTNEGA UPRAVLJANJA DIVJADI IN ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

5.1 Presoja izvedbe ukrepov

5.1.1 Presoja izvedbe ukrepov v populacijah divjadi

Realizacija načrtovanih odvzemov v populacijah divjadi Primorskega LUO je različna po posameznih vrstah, za izvajalce predstavlja velik napor, saj so odstrelki visoki. Intenziteta lova je bila splošno usmerjena v vrste, ki v okolju povzročajo škode oz. imajo od njih tudi upravljavci lovišč posredno korist (trofejni lov, pridobivanje mesa..). V grobem lahko zaključimo, da je ogromno energije in časa usmerjenega v odstrel prašičev, jelenjadi ter srnjadi in zelo malo v odvzeme male poljske divjadi (razen lovišč širšega obalnega območja Slovenske Istre). Velika hiba podatkov odvzema je, razen pri parkljarjih, evidenca izgub.

Preglednica 6: Realizacija odvzema divjadi v obdobju 2011-2020

VRSTA	A Načrt	B Realizacija	Indeks (B/A)
SRNA	21.926	20.685	94,3
NAVADNI JELEN	3.681	3.485	94,7
DAMJAK	63	72	114,3
GAMS	do 100	18	18,0
ALPSKI KOZOROG	/	/	/
MUFLON	/	/	/
DIVJI PRAŠIČ	23.665	27.328	115,5
ŠAKAL	/	71	/
LISICA	4.358	4.159	95,4
JAZBEC	1.791	1.669	93,2
KUNA ZLATICA	/	5	/
KUNA BELICA	1.160	877	75,6
ALPSKI SVIZEC	/	/	/
PIŽMOVKA	/	/	/
POLJSKI ZAJEC	1.645	1.1469	87,7
NUTRIJA	neomejen	237	/
NAVADNI POLH	/	/	/
RAKUNASTI PES	/	/	/
FAZAN	4.663	3.671	78,7
POLJSKA JEREBICA	39	21	53,8
RACA MLAKARICA	752	637	84,7
SRAKA	650	543	83,5
ŠOJA	14.700	13.835	94,1
SIVA VRANA	355	283	79,7

Evropska srna:

Skupni odzem v desetletju je bil 20.068 živali ali povprečno letno 2.068 živali. V prvi polovici dekad je bilo letno povprečje 2.376 živali, v drugi pa 1.761. Stopnja realizacije načrtovanega odvzema je bila 94,3 %, pri čemer je realizacija nihala med 86,1 % (l. 2015) in 101 % (l. 2014). Spolna struktura odvzema je dobra, izgube predstavljajo 15,5 % odvzema. Načrti so bili vsa leta doseženi v okviru dovoljenih odstopanj. Odzem je bil za dobrih 27 % nižji kot v preteklem desetletnem obdobju.

Navadni jelen:

Skupni odvzem v desetletju je bil 3.485 živali ali povprečno letno 348 živali. V primerjavi začetka in konca desetletja se je odvzem povečal za več kot 60 %. Stopnja realizacije načrtovanega odvzema v desetletju je bila 94,7 %, pri čemer je realizacija nihala med 87 % (l. 2020) in 100 % (l. 2019). Spolna struktura odvzema je pomaknjena v ženske osebke z 52,6 %, izgube predstavljajo 9,6 % odvzema. Načrti so bili vsa leta doseženi v okviru dovoljenih odstopanj. Odvzem je bil za slabih 124 % višji kot v preteklem desetletnem obdobju.

Damjak:

Višina odvzema je bolj posledica naključnega odstrela iz obor pobeglih damjakov, kot načrtnega upravljanja z vrsto v območju, ki ga damjak naseljuje. Odvzem izkazuje rahel trend naraščanja in je bil 72 živali ali povprečno letno 7 živali. Stopnja realizacije načrtovanega odvzema v desetletju je bila 114 %, pri čemer je realizacija nihala med 50 % (l. 2011) in 180 % (l. 2019). Spolna struktura odvzema je pomaknjena v moške osebke s 63,9 %, izgube predstavljajo 15,3 % odvzema. Odvzem je bil za slabih 65 % višji, kot v preteklem desetletnem obdobju.

Gams:

Odvzem je nihajoč, 1 do 3 živali/letno ter je bil bolj posledica naključnega odstrela, kot načrtnega upravljanja z vrsto. Stopnja realizacije načrtovanega odvzema v desetletju je bila 18 %, pri čemer je nihala med 10 % in 30 %. Spolna struktura odvzema je pomaknjena v moške osebke z 72,2 %, izgub ni evidentiranih. Odvzem je bil za slabih 160 % višji, kot v preteklem desetletnem obdobju. V prvi polovici dekad je bilo odvzetih 39 %, v drugi pa 61 %.

Divji prašič:

Skupni odvzem v desetletju je bil 27.328 živali ali povprečno letno 2.733 živali. Stopnja realizacije načrtovanega odvzema v desetletju je bila 115 %, pri čemer je realizacija nihala med 84 % (l. 2018) in 122 % (l. 2019). Spolna struktura odvzema je pomaknjena v moške osebke z 52 %, izgube predstavljajo le 2,4 % odvzema. Načrti so bili vsa leta doseženi v okviru dovoljenih odstopanj. Odvzem je bil za slabih 130 % višji kot v preteklem desetletnem obdobju.

Evrazijski šakal:

Do leta 2019 je bil odvzem zaznan le kot izgube. V letu 2020 se je prvič načrtoval tudi odstrel. Osnovni načrt odvzema je bil realiziran praktično v par mesecih in se je koncem leta tudi povečal. Spolna struktura odvzema je pomaknjena v moške osebke z 62 %, izgube predstavljajo 31 % odvzema.

Lisica:

Skupni odvzem v desetletju je bil 4.159 živali ali povprečno letno 416 živali. V prvi polovici dekad je bilo letno povprečje 190 živali, v drugi pa 226. Stopnja realizacije načrtovanega desetletnega odvzema je bila 95 %, pri čemer je realizacija nihala med 82 % (l. 2013) in 109 % (l. 2015). Spolna struktura odvzema je pomaknjena v polovico, izgube predstavljajo 18,5 % odvzema. Načrti so bili vsa leta doseženi v okviru dovoljenih odstopanj. Odvzem je bil za dobrih 7 % nižji kot v preteklem desetletnem obdobju.

Jazbec:

Skupni odvzem v desetletju je bil 1.669 živali ali povprečno letno 167 živali. V prvi polovici dekad je bilo letno povprečje 136 živali, v drugi pa 197 ali 45 %. Stopnja realizacije načrtovanega desetletnega odvzema je bila 95 %, pri čemer je realizacija nihala med 76 % (l. 2018) in 114 % (l. 2012). Načrti so bili vsa leta doseženi v okviru dovoljenih odstopanj.

Odvzem je bil za dobrih 63 % višji kot v preteklem desetletnem obdobju. V skupnem odvzemu prevladuje moški spol s 57 %. Izgube predstavljajo 30,3 % odvzema.

Kuna zlatica:

Realizacija v glavnem temelji na izgubah. Le ena kuna zlatica je bila odstreljena, pa še ta kot napačno ocenjena kuna belica. Povprečno letno je odvzem znašal 0,5 živali. Odvzem je v primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem še nižji in ne dosega niti 1 % odvzema kun belic.

Kuna belica:

V preteklem desetletnem obdobju je bilo iz narave odvzetih 877 kun belic, kar je za slabih 10 % več kot v predpreteklem obdobju. Realizacija nekako stalno sledi načrtu in je bolj ali manj odvisna od evidentiranih izgub. Realizacija ne dosega načrta v nobenem letu, v desetletnem povprečju je 76 % ter se giba v razponu od 64 % (l. 2012) do 88 % (v letu 2019). V desetletju smo načrt odvzema zmanjšali za skoraj 25 %. Izgube predstavljajo 47,9 % odvzema.

Poljski zajec:

V preteklem desetletnem obdobju je bilo iz narave odvzetih 1.469 poljskih zajcev, kar je za dobrih 10 % manj kot v predpreteklem obdobju. Realizacija nekako sledi načrtu in je bolj ali manj odvisna od evidentiranih izgub. Realizacija ne dosega načrta v nobenem letu, v desetletnem povprečju je 88 % ter se giba v razponu od 76 % (l. 2011) do 96 % (v letu 2017). Izgube predstavljajo 40,1 % odvzema.

Nutrija:

Odvzetih je bilo 237 živali. Indeks na prejšnje desetletno obdobje je 16,9. Odvzem ima trend naraščanja. Izgube predstavljajo 4,6 % odvzema.

Navadni polh:

V preteklem desetletnem obdobju je bilo v LUO iz narave odvzetih 1.343 polhov. Načrt odvzema je bil povsem neomejen, realizacija je beležena do leta 2016, potem ni več evidentiranega odvzema.

Fazan:

V preteklem desetletnem obdobju je bilo v LUO odvzetih 3.671 fazanov, kar je skoraj štirikrat manj kot v prejšnjem desetletju. Realizacija nakazuje trend upadanja številčnosti in je bila 79 %, v posameznih letih se je gibala med 60 % (l. 2012) 106 % (l. 2018). Odvzem je bil v celotnem obdobju odvisen od vlaganj fazanov iz umetne vzreje. Izgube predstavljajo skromnih 0,8 % odvzema.

Poljska jerebica:

Odvzem je bil v celotnem obdobju odvisen od vlaganj in nakazuje izrazit trend padanja številčnosti, ki vodi do popolne ničle odvzema. Ta je posledica ukinitve vlaganj. V desetletju se je načrtovalo vlaganje 361 jerebic. Od vloženih gojenih jerebic se jih je iz narave odvzelo slabih 6 %. Izgube predstavljajo 23,8 % odvzema.

Raca mlakarica:

Odvzem rac je v preteklem desetletju rahlo nihajoč in znaša 637 živali. V prvem delu deкаде je odvzete skoraj enako število živali kot v drugem delu. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem je odvzem skoraj 70 % nižji. Povprečna realizacija načrta v desetletju je bila skoraj 85 %, v posameznih letih se je gibala med 66 % (l. 2017) in 101 % (l. 2019). Izgube predstavljajo le 0,5 % odvzema.

Sraka:

V preteklem obdobju je bilo iz narave odvzetih 543 - srak, kar je 15 % več kot v prejšnjem desetletju. Realizacija načrta v desetletju je bila 83,5 %, v posameznih letih se je gibala od 56 % (l. 2013) do 116 % (l. 2016). Izgube predstavljajo le 3,1 % odvzema.

Šoja:

Iz narave je odvzetih 13.835 šoj, kar je 51 % več kot v prejšnjem desetletju. Realizacija načrta v desetletju je bila 94,1 %, v posameznih letih se je gibala od 84 % (l. 2018) do 104 % (l. 2014). Izgube predstavljajo manj kot 0,1 % odvzema, kar je povsem ne relevantno.

Siva vrana:

V preteklem obdobju je bilo iz narave odvzetih 283 sivih vran, kar je 35 % več kot v prejšnjem desetletju. Realizacija načrta v desetletju je bila 80 %, v posameznih letih se je gibala od 60 % (l. 2011) do 111 % (l. 2019). Izgube predstavljajo le 2,8 % odvzema.

5.1.2 Presoja izvedbe ukrepov v življenjskem okolju divjadi

Vlaganja v življenjsko okolje divjadi so se izvajala vsakoletno v okviru del, ki so jih lovišča opravila v skladu z letnimi lovsko upravljaljskimi načrti. V analizi opravljenih ukrepov ugotavljamo, da dela v splošnem niso bistveno odstopala od načrtovanega. V loviščih se je še vedno več energije in sredstev vlagalo v krmljenje divjadi, manj pa v izboljšanje ter povečevanje naravne pestrosti in naravne ponudbe hrane, kar je za ohranjanje trenutne številčnosti divjadi nujno potrebno.

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

Načrtovani in realizirani ukrepi za varstvo in monitoring divjadi so se skozi obdobje postopoma povečevali in se v 10 letih podvojili. V okviru ur se opravi spremljanje prisotnosti posameznih živalskih vrst, njihovih območij pojavljanja ter stanja v populacijah gamsa, rjavega medveda, volka, risa, šakala, sov ter damjaka (le Videž Kozina, Tabor Sežana in Gaberk Divača), nadzor lovišč, ki ga upravljavci izvajajo v okviru lovsko čuvajske službe, spremljanje povozov divjadi ter obveščanje upravljavcev cest o prehodih prostoživečih živalih.

Biomeliorativni ukrepi

Zaradi sprememb v krajini (zaraščanje kmetijskih površin, malo mladovja ipd.) je vzdrževanje pašnih površin z redno košnjo zelo pomemben, če ne kar bistven biomeliorativni ukrep za izboljšanje prehrabnenih razmer rastlinojede divjadi, s tem pa zmanjševanje vseh vrst škod na poljih in v gozdu ter nazadnje tudi uspešnejše opazovanje in izvajanje lova. V povprečju se je v preteklem ureditvenem obdobju pokosilo 137 ha travnikov na leto, kar pomeni 1,02 ha travnikov/1000 ha lovne površine letno. Prav tako so ukrepi vzdrževanja grmišč, remiz in gozdnega roba premalo izkoriščeni. Povprečno se je na leto vzdrževalo le 16 ha grmišč, katere večji del je bil izvajan na požariščih, 4 ha gozdnega roba in 6 ha remiz. Dejansko je v tem ukrepu veliko rezerv, s katerim lahko izboljšamo prehranske razmere rastlinojede divjadi. Tudi vzdrževanje vodnih virov ima v območju velik in tradicionalen pomen, predvsem to velja za kraški del oz. za dele lovišč na apnenih tleh, kjer je površinskih voda malo. Upravljavci lovišč izdelujejo in vzdržujejo t. i. kale – večje vodne vire, ter manjše vodne zbiralnike, v katere je potrebno ob sušnem času vodo tudi dovažati. V povprečju desetletja je bilo vzdrževanih 144 večjih vodnih virov in 164 kaluž. V povprečju to pomeni več kot 10 vodnih teles na lovišče letno. V kolikor pa tu prištejemo tudi vodna korita in manjša vodna napajališča, ki jih vzdržujejo posamezniki in niso vključena v

letne načrte lovišče, je dejansko število vzdrževanih vodnih virov razmeroma veliko. V splošnem so se vsi biomeliorativni ukrepi izvajali le na spodnji ravni načrtovanega, kljub usmeritvam, da se je zaželeno, da se z leti povečujejo. vrednejše vlagati v okolje kot v vredno zaželeno, da se povečujejo. V primerjavi s prejšnjim desetletnim obdobjem se količina opravljenih del ni bistveno spremenila.

Biotehnični ukrepi

Med biotehniškimi ukrepi se je najintenzivneje izvajalo privabljalno krmljenje, ki se je skozi obdobje podvojilo in se je povečevalo sorazmerno s številčnostjo divjega prašiča. V desetletju porabljen količina krme ne presega načrtovano. Najmanj se je načrtovalo in tudi realiziralo (62 %) zimskega krmljenja male poljske divjadi, ki se v prvi polovici načrtovanega obdobja sploh ni izvajalo. Šele v drugi polovici obdobja se je prepoznalo potrebo po izvajanju tega ukrepa. Po letu 2018, ko je bila realizacija zimskega krmljenja izredno visoka (750 %, oz. 3000 kg krme), je bil ukrep dejansko izvajan. Načrtovano je bilo tudi zimsko krmljenje jelenjadi, ki pa je bilo izvedeno v manjšem obsegu, saj v preteklem desetletju ni bilo ekstremnih, dolgotrajnih zim, ki bi predstavljale tveganje za večje izgube. Ugotavlja se, da se upravljavci lovišč dosledno ne držijo strategije krmljenja. V LUO se pojavljajo neevidentirana krmišča, le ta tudi na neprimernih lokacijah (v bližini kmetijskih površin). S tem je bila količina krme v posameznih loviščih večja od načrtovane.

Obseg priprave krmnih njiv je gotovo posledica spoznanja lovcev, da ti objekti ugodno vplivajo na rastlinojede in olajšajo ustrezno poseganje v te populacije. Vzdrževanje pridelovalnih njiv upada. Stroški priprave in vzdrževanja pridelovalnih njiv so se povečali.

Vnos soli v naravo se je v preteklem načrtovalnem obdobju v primerjavi s predpreteklim znižal. Vnesene količine soli majhne in ne predstavljajo nevarnosti za okolje.

Lovski objekti

Za večjo učinkovitost pri upravljanju z divjadjo in varnost, upravljavci lovišč gradijo ter vzdržujejo veliko število lovsko tehniških objektov. Na območju LUO-ja je bilo v preteklem desetletju v ta namen opravljenih veliko delovnih ur. Največ dela je bilo opravljenega pri vzdrževanju in postavitvi visokih prež, sledi vzdrževanje solnic, lovskih stez, in krmišč.

Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi

Večina ukrepov za preprečevanje škod od divjadi, ki jih opravljajo upravljavci lovišč, se izvaja na kmetijskih površinah, v gozdu skoraj nič. Za zaščito se uporabljajo tehnična (električni pastirji, zaščitne mreže, zaščitni tulci...) ter kemična sredstva (Arbin in Tricon). V območju se povečuje število zavarovanih obdelanih kmetijskih površin – poljščin. Pozitivno je dejstvo, da se tega zavedajo upravljavci, ki sredstva in materiale lastnikom zemljišč tudi zagotavljajo. Število opravljenih ur za zaščito se je v desetletju povečalo za 300 %. Največ sredstev za preprečevanje škod se porabi pri zaščiti vinske trte, oljčnih nasadov in različnih njiv. Ob oteženem pomlajevanju se preko ZGS lastnikom gozdov nudi zaščita mladja v obliki sredstev za preventivno varstvo pred divjadjo: zaščita z količki, ograjevanje s tulci, mrežo, premazovanje vršičkov, ipd. Letna poraba materialov za zaščito zelo niha in ne kaže na porušeno razmerje med okoljem in divjadjo, temveč je le posledica želje oz. potrebe posameznih lastnikov po zaščiti.

Preglednica 7: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v obdobju 2011-2020

Vrsta ukrepa / leto	Enota mere	A Načrtovan o	B Realizirano	Indeks (B/A)
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI				
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	55.927	57.756	103
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI				
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	1.390,14	1.374,11	99
Spravilo sena z odvozom	ha	246,40	235,64	96
Priprava pasišč za divjad	ha	179,56	171,38	95
Gnojenje travnikov	ha	115,95	115,90	100
Vzdrževanje grmišč	ha	188,23	161,00	86
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	60,75	60,26	99
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	41,29	41,31	100
Izdelava in vzdrževanje kaluž	št.	1.665	1.641	99
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	št.	1.636	1.443	88
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	št.	170	180	106
Postavitve in vzdrževanje gnezdnic	št.	95	92	97
3. BIOTEHNIČNI UKREPI				
Zimsko krmljenje - parkljasta divjad	kg	57.200	42.790	70
Zimsko krmljenje - mala poljska divjad	kg	15.600	9.655	62
Preprečevalno krmljenje	kg	81.635	77.095	94
Privabljalno krmljenje	kg	496.505	492.891	99
Krmne njive	ha	779,05	797,53	102
Pridelovalne njive	ha	10,47	10,16	97
Solnice	kg	68.035	64.167	94
4. LOVSKI OBJEKTI				
Solnice (obnova in novogradnja)	št.	22.977	16.908	74
Lovske preže (obnova in novogradnja)	št.	1.629	1.608	99
Krmišča (obnova in novogradnja)	št.	510	455	89
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	1.065,2	1.043,7	98
5. UKREPI ZA PREPREČEVANJE ŠKOD OD DIVJADI				
Opravljen delo (tehnična in kemična zaščita)	ure	5.141,1	4.066,5	79

5.2 Presoja doseganja zastavljenih ciljev

Cilj upravljanja v LUO je bila številčnost divjadi usklajena z danostmi v okolju oz. njen vpliv na okolje, ki bi se odrazila v znižanju škod. V preteklem desetletju smo ohranili vse vrste, ki so bile prisotne v LUO že v prejšnjem obdobju. Bolj uspešni smo pri parkljarjih, nekoliko manj pa pri mali poljski divjadi. Glede vrstne pestrosti in medvrstnih odnosov ne moremo mimo dejstva, da se je v prostor zelo hitro in močno naselil evrazijski šakal ter da je številčnost velikih zveri večja, hkrati pa tudi prostorsko širša.

Pri doseganju zastavljenih ciljev male poljske divjadi, pri katerih so se zaradi načina rabe tal spremenili življenjski pogoji, smo bili manj uspešni. Odgovor zakaj je tudi v dejstvu, da je napor lovcev za realizacijo ukrepov v populacijah velikih parkljarjev velik, s tem se je interes za upravljanje z malo divjadjo v večini LUO zelo zmanjšal (čutiti ga je moč le v loviščih Slovenske Istre in deloma lovišča Trstelj Kostanjevica). Pri mali poljski divjadi nismo realizirali oz. smo premalo zavestno izvajali ukrepe vzdrževanja primernega okolja. Vse preveč se je zanašalo na vlaganja posameznih vrst iz umetne reje. Pri vrstah, ki imajo manjši vpliv na posamezno rabo in ne predstavljajo večjih problemov v kmetijstvu (damjak, gams, lisica, jazbec...), smo cilje v glavnem realizirali. Pri dveh okoljsko lahko bolj spornih vrstah sta uspešnosti različni. Pri jelenjadi smo večino cilja realizirali. Tudi vpliv na okolje v osrednjem brkinsko kraškem delu je majhen, objedenost in škode nizke. Neuspešni smo bili le pri širjenju populacije v predele, kjer je jelenjad nezaželena – zgornja Vipavska dolina, vinogradniški del Krasa in širši priobalni pas Slovenske Istre. Slednje je težko uresničiti, saj

je pritisk jelenjadi v zanjo zelo ugodne habitate pač prevelik. Najmanj uspešni smo bili pri doseganju ciljev pri divjem prašiču. Vrsta je v izraziti ekspanziji, tako številčni kot prostorski. V kontekstu doseganja cilja znižanja številčnosti smo popolnoma sprostili odstrel, ga povečali, omogočili lov tudi z umetnimi viri svetlobe... številčnost se je vseeno povečala. Neuspešno smo zastavili krmljenja, ki v okolje vnaša dodatno količino hrane. Z načrti smo krmljenje usmerili v povečanje odstrela, a je bil ta namen izkoriščen in s prekomernim krmljenjem smo nehoti izboljševali pogoje za reprodukcijo vrste ter prostorsko širjenje. Manj uspešni kot smo pričakovali smo bili tudi pri nutriji in evrazijskem šakalu. Cilj pri nutriji je bil redukcija vrste. Nutrija se je naselila v obvodne habitate mest in naravnih rezervatov, ki so večinoma nelovne površine. Na šakala z načrtom nismo imeli vpliva, loven je postal šele leta 2020.

Preglednica 8: Uspešnost upravljanja z divjadjo v obdobju 2021-2030

VRSTA	A	B	C	D
SRNA	3	3	3	2
NAVADNI JELEN	3	4	4	4
DAMJAK	4	4	4	4
GAMS	4	4	4	4
ALPSKI	*	*	*	*
KOZOROG				
MUFLON	*	*	*	*
DIVJI PRAŠIČ	2	3	2	3
ŠAKAL	*	*	*	*
LISICA	4	4	4	3
JAZBEC	4	4	4	4
KUNA ZLATICA	*	*	*	*
KUNA BELICA	3	4	4	4
ALPSKI SVIZEC	*	*	*	*
PIŽMOVKA	*	*	*	*
POLJSKI ZAJEC	2	2	4	3
NUTRIJA	2	*	3	*
NAVADNI POLH	*	*	*	*
RAKUNASTI PES	*	*	*	*
FAZAN	2	1	4	3
POLJSKA	1	1	4	3
JEREBICA				
RACA	4	*	4	4
MLAKARICA				
SRAKA	4	4	4	4
ŠOJA	3	4	2	4
SIVA VRANA	4	4	4	4

A: Uspešnost doseganja ciljev glede populacije

B: Uspešnost doseganja ciljev glede okolja

C: Usklajevanje populacij divjadi z njenim življenjskim okoljem

D: Uspešnost doseganja ciljev glede medvrstnih odnosov

1: zelo neuspešno - manj kot 25 % ciljnega stanja; 2: neuspešno - manj kot 50 % ciljnega stanja; 3: uspešno - več kot 50 % ciljnega stanja; 4: zelo uspešno - več kot 75 % ciljnega stanja; *: cilj ni relevanten

5.3 Presoja ustreznosti prejšnjega načrta

Z veliko mero kritičnosti lahko presojamo, da je bila postavitev ciljev in usmeritev za upravljanje z divjadjo ter ukrepi, ki jih lovci kot upravljavci lovišč izvajajo, v LUN za Primorsko LUO za obdobje 2011 – 2020, v skupnem pogledu realna in je odražala stanje ter pričakovano pot. Nekoliko manj uspešni smo bili z izvedbo načrtovanih ukrepov. Največkrat bi lahko izpostavili pomanjkljivost premalo smelega ali prepozne reakcije/odločitve. Reakcije narave na spremembe niso nagle, navadno pridejo z zakasnitvijo in težko je pravi

čas reagirati (primer odnos šakal srnjad, ko še sedaj ne znamo natančno pojasniti ali je vpliv na številčnost velik, majhen, ga ni, povečana številčnost šakala pa je v LUO že šesto leto...). Prav tako si pri presoji usmeritev ne moremo natančno odgovoriti ali so bile popolnoma uspešne ali ne, saj so realizacije zastavljenih ukrepov zelo različne in ne odražajo pravega rezultata, ki bi ga usmeritev lahko na koncu imela... Nekateri odvzemi so v povprečju realizirani le nekaj preko 50 %; ukrepi za preprečevanje škode 79 % ...

Izpostavljamo glavne pomanjkljivosti prejšnjega načrta:

- pri upravljanju z malo poljsko divjadjo - premajhen interes lovcev za sam lov in slabo evidentiranje izgub,
- evropska srna - prepozno in prešibko nižanje načrta odvzema; premajhno in prepozno upoštevanje vpliva plenilcev na mladiče, populacija se je starala, primanjkovati je začelo mlajših faz,
- navadni jelen - prehiter vdor v območja t.i. neželena za jelenjadi, ni bilo vezave jelen/košuta, prenizek odvzem rodnega dela populacije,
- divji prašič - prepozno ne omejevanje odstrela brez strukture, kasneje prenizek odvzem rodnega dela in prenizko postavljen osnovni načrt s % rodnega dela zaradi presejanja realizacije,
- jazbec - prepozno reagiranje in prenizko načrtovan odvzem,
- kuna belica - previsoko načrtovan odvzem v Brkinih in Krasu ter prenizka realizacija v Istri,
- poljski zajec - nerealno zastavljen cilj zvišati številčnost ,
- nutrija - usmeritev ni načrtovanega odstrela po loviščih – vsaj minimalni odstrel, ločevanje na moške in ženske osebe nima smisla, prenizek odvzem, slaba evidenca izgub,
- fazan - nerealno zastavljen cilj zvišati številčnost v smislu interesa lovišč za revitalizacijo vrste z vlaganji in ne vlaganj za lov, premalo dela v okolje, podcenjen vpliv plenilcev,
- poljska jerebica - isto kot fazan,
- rasa mlakarica - odvzemi previsoko načrtovani, preveč so temeljili na željah lovcev premalo na oceni stanja v naravi,
- premalo del je bilo izvedenih za povečevanje dostopnosti do naravnih virov hrane, predvsem v gozdnem prostoru, preveč ukrepov je namenjenih krmljenju,
- ugotavljamo, da so problemi, ki jih povzročajo divji prašiči (kot glavni povzročitelji škod), neodvisni od izvajanih ukrepov v populaciji in okolju, oz. so posledica naravnih obrodov plodonosnih drevesnih vrst ter pojavljanja divjih prašičev v območjih, kjer jih prej ni bilo.

Preglednica 9: Presoja ustreznosti načrta za obdobje 2021-2030

	CILJI	USMERITVE	UKREPI
V POPULACIJAH DIVJADI			
SRNA	4	4	3
NAVADNI JELEN	4	3	3
DAMJAK	4	4	4
GAMS	4	4	4
ALPSKI KOZOROG	/	/	/
MUFLON	/	/	/
DIVJI PRAŠIČ	4	3	2
ŠAKAL	*	*	*
LISICA	4	4	4
JAZBEC	4	4	3
KUNA ZLATICA	4	4	4
KUNA BELICA	4	4	3
ALPSKI SVIZEC	/	/	/
PIŽMOVKA	/	/	/
POLJSKI ZAJEC	3	4	2
NUTRIJA	4	3	3
NAVADNI POLH	4	4	4
RAKUNASTI PES	*	*	*
FAZAN	2	3	2
POLJSKA JEREBICA	2	3	1
RACA MLAKARICA	4	4	3
SRAKA	4	4	3
ŠOJA	4	4	3
SIVA VRANA	4	4	3
V OKOLJU	3	4	3
V ODNOSU OKOLJE- DIVJAD	4	4	2

1: zelo neuspešno - manj kot 25 % ciljnega stanja; 2: neuspešno - manj kot 50 % ciljnega stanja; 3: uspešno - več kot 50 % ciljnega stanja; 4: zelo uspešno - več kot 75 % ciljnega stanja; *: cilj ni relevanten

5.4 Glavne prednosti in problemi upravljanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja

Na podlagi analize preteklega upravljanja divjadi in opravljenih ukrepov v življenjskem okolju divjadi ter stanja divjadi in njenega življenjskega okolja, vključujoč rezultate delavnice z zunanjimi deležniki v sklopu obnove območnih načrtov - lovsko upravljalovski del za Primorsko LUO za obdobje 2021 – 2030 (DLUN) na podlagi SWOT analiz, smo opredelili glavne prednosti in ključne probleme upravljanja z divjadjo v LUO.

Glavne prednosti upravljanja populacij

Med prednosti upravljanja z divjadjo izpostavljamo:

- Vitalnost populacij (divji prašič, navadni jelen, lisica, jazbec, sraka, šoja, siva vrana), ki je posledica večanja gozdnatosti prostora ter s tem ugodnih bivalnih, prehranskih in klimatskih pogojev. Razen divjega prašiča so vse ostale vrste divjadi številčno bistveno pod nosilno kapaciteto okolja.
- Odsotnost bolezni ali drugih razlogov množičnega poginjanja divjadi povečuje interes lova ter s tem koriščenja divjadi kot naravne dobrine.
- Razmeroma nizke škode od rastlinojede divjadi in manjšanje stopnje objedenosti gozdnega mladja izražajo dobro upravljanje s temi vrstami, ki bi lahko dodatno povečevale že tako velik konflikt, ki ga v kmetijski krajini povzroča divji prašič.
- Dobro sodelovanje med deležniki, ki upravljajo s prostorom (lovske, kmetijske, naravovarstvene in gozdarske organizacije), zlasti v fazi načrtovanja, ko preko izražanja svojih interesov pripomorejo k celostni obravnavi sprejemljivosti divjadi v okolju, njeno prostorsko razširjenost in koristi od upravljanja.
- Velik napor lovcev za doseganje ciljev zlasti okoljsko problematičnih vrst (divji prašič, tudi jelenjad, nutrija...) je prednost, ki jo upravljavci lovišč dosegajo z doslednim izvajanjem relativno sproščene odvzema in zavedanjem, da kakršnakoli drugačna strategija pomeni konflikt na pretežno kmetijskem območju.

Glavni problemi v povezavi s stanjem populacij

Kot najbolj problematično dejstvo lahko izpostavimo ogroženost dolgoročne ohranitve populacij male poljske divjadi (poljski zajec, fazan, poljska jerebica) ter zmanjšano številčnost in vitalnost populacije evropske srne - pomanjkanje zlasti pred reproduktivnega dela populacije. Kljub poskusom vlaganj osebkov iz umetnih vzrej, se stanje v naravi male poljske divjadi ne izboljšuje. K temu izdatno pripomorejo tudi okoljske spremembe – manjšanje obdelanih kmetijskih površin in visoka ter stalna podcenjenost vpliva plenilskih vrst (lisica, šakal, vrani, ujede).

Visoka in naraščajoča številčnost ter prostorska širitev divjega prašiča (tudi kot posledica nekontroliranega in nelegalnega krmljenja), številčna in prostorska širitev nutrije ter širjenje jelenjadi v območja kjer si je ne želimo.

Problemi, ki izhajajo iz stanja življenjskega okolja divjadi

Antropogeni vplivi na okolje stalno spreminjajo življenjski ritem divjadi, za LUO lahko izpostavimo najbolj ključne dejavnike, ki predstavljajo tudi določene probleme upravljanja:

- zaraščanje (ne obdelovanje) kmetijskih površin
- ograjevanje večjih kompleksov pašnih površin in ZTO ukrepi ob meji z R Hrvaško, ki vplivajo na migracije prostoživečih živali
- širjenje rekreacije in turizma v prostoru ter motnje/nemir tudi v nočnem času
- pomanjkanje mlajših razvojnih faz gozda ter pašnih površin v gozdnem prostoru (manjšanje naravne ponudbe hrane za rastlinojedo divjad, ob večanju deleža prostora ugodnega za kritje, pomeni večji pritisk divjadi na kmetijske površine)
- pojavljanje nutrij v urbanih okoljih in zavarovanih območjih

Problemi zaradi vplivov divjadi na okolje

Številčno in prostorsko širjenje divjega prašiča povzroča vedno več škodnih situacij in predstavlja za upravljavce lovišč velik izziv obvladovanja. Nekoliko manj odgovornosti upravljavci nosijo pri obravnavi škod, ki jo v okolju povzročajo ptice (veliko je nelovnih vrst), predstavljajo pa skoraj enak delež kot prašiči.

Poškodbe zaradi objedenosti gozdnega mladja v splošnem niso problematične in na naravno obnovo gozdov v LUO nimajo pomembnejšega vpliva. Je pa jelenjad problematična v vinorodnih predelih in večjih sadovnjakih v LUO, kjer so škode lahko lokalno velike. Zaznava se neizkušenosti upravljavcev lovišč z upravljanjem slednje, saj je v preteklosti na teh območjih ni bilo. Prav tako so zaščitni ukrepi za jelenjad povsem neprimerni.

Škode, ki jih povzroča divjad so eden izmed vzrokov nadaljnega opuščanja poljedelstva. Vse pogosteje pojavljanje divjadi v urbanih okoljih tudi kot posledica nemira v naravnem okolju in obilja razpoložljive hrane prav tako predstavlja problem. V mestih in naseljih je pogosta prisotnost lisic, kun, jazbecev in sivih vran. Lokalno pa je povečana tudi prisotnost nutrije, divjega prašiča in srnjadi.

6. TEMELJNI VIDIKI UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

V LUO lahko opredelimo priložnosti upravljanja divjadi in njenega življenjskega okolja preko vidikov, ki smo jih po pomembnosti tudi rangirali.

Upravljaljski vidik

Upravljanje zagotavlja trajnostno ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in njihovih habitatov. Izvajanje upravljaljskih ukrepov je poleg tega usmerjeno predvsem v zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju, zlasti divjega prašiča ter jelenjadi v vinorodnem območju Krasa, Vipavske doline in Slovenske Istre. Upravljaljski vidik je v LUO posebej izražen pri parkljasti divjadi, zlasti divjem prašiču, ki preko škod v kmetijstvu vpliva na upravljanje s prostorom. Po drugi strani, nam v prostor pospešeno prihaja jelenjad, ki ključen prehranski vir za velike zveri, ki so prisotne v NNE Brkini. Sooblikovanje življenjskega prostora divjadi ima pozitivne učinke tudi na druge prostoživeče živalske in rastlinske vrste. Načrtovanje upravljanja temelji na sodelovanju vseh uporabnikov prostora.

Naravovarstveni vidik

Trajnostno upravljanje s populacijami divjadi zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti. To pomeni tako gensko, kot vrstno in ekosistemsko raznovrstnost ter vse vplive in ekološke vloge divjadi. V LUO je kar nekaj področij primernih za varstvo velikih zveri (širše območje Vremščice, Slavnika), kjer je treba tu prilagoditi upravljanje z velikimi parkljarji.

Od neavtohtonih je v večjem številu, vendar na manjšem območju prisotna le nutrija, medtem, ko ostale neavtohtone vrste (damjak) ne pomenijo grožnje za okolje.

Za ohranjanje prostoživečim živalim ustreznih habitatov je treba posege v prostor prilagajati njihovim življenjskim potrebam.

Izvajanje lovsko-čuvajske službe in stalna prisotnost lovcev v prostoru je pomoč pri naravovarstvenem nadzoru.

Znanstveno - raziskovalni vidik

Upravljaljske odločitve temeljijo na rezultatih proučevanja in spremljanja populacij vrst divjadi in njihovih habitatov. Raziskave tako ključno prispevajo k ohranjanju populacij divjadi in sobivanju med ljudmi in divjadjo ter imajo velik pomen za razvoj metod na tem področju.

Ob sodelovanju z lovci so v delu LUO potekali projekti Slowolf, LIFE DINALP BEAR, LIFE Lynx in 3Lynx, CRP »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste Zlati šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji«. Sodeluje se pri monitoringu velikih zveri in plena, ugotavljanju rodnosti divjih prašičev in srnjadi...

Družbeno – ekonomski vidik

Lov in udejstvovanje v lovstvu predstavlja za več kot 1.400 nepoklicnih lovcev način kakovostnega ter tudi družbeno koristnega preživljanja prostega časa. S tem se ohranja tudi lovsko izročilo, ki je pomemben del kulturne dediščine v Sloveniji.

Optimalna trajnostna raba lovnih vrst z lovom prinaša dohodke od prodane divjačine npr. divjih prašičev katerih številčnost je v slovenskem merilu tu zelo visoka in lovnega turizma ter posredne dohodke od oddaje lovskih objektov. V lokalnem okolju prispeva k razvoju turizma in infrastrukture, vezane na lov. Pridobivanje divjačine predstavlja ekološko neoporečno lokalno pridelavo mesa in povečuje prehransko samooskrbo RS. Zagotavlja lokalna delovna mesta, ohranjanja kulturno krajino z ukrepi za izboljšanje habitatov in posegi v populacije divjadi z namenom preprečevanja škod.

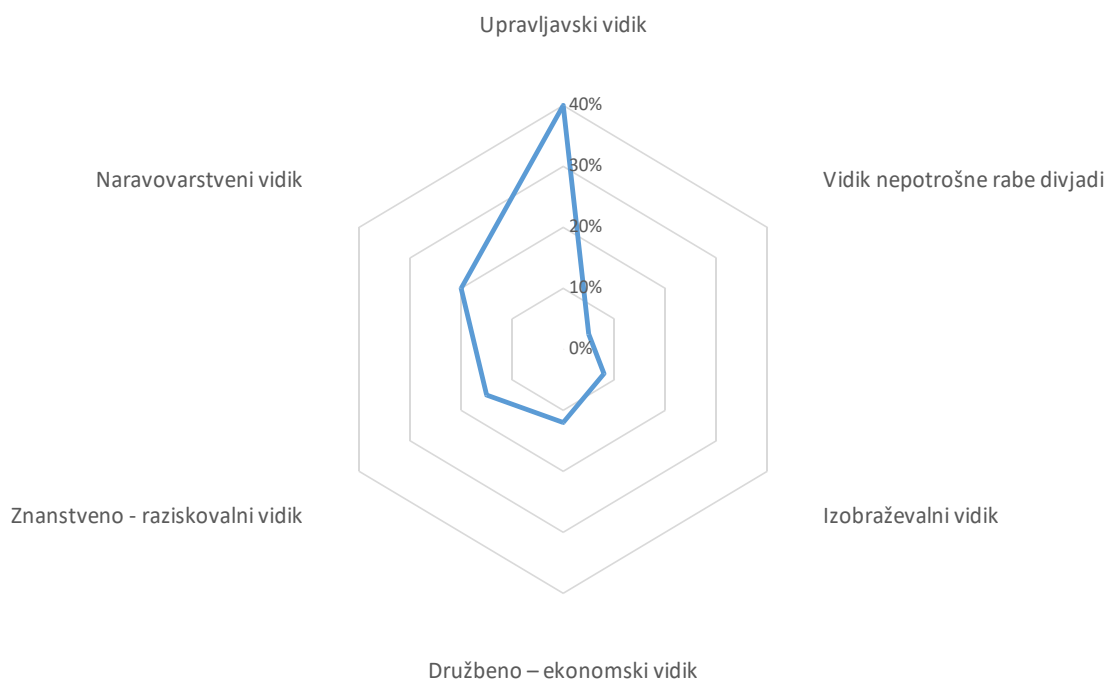
Izobraževalni vidik

Strokovna predstavitev značilnosti in upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja, organiziranosti lovstva ipd. kot pristop k ozaveščanju (in s tem tudi ohranjanju narave) različnih javnosti:

- predšolski in osnovnošolski otroci, dijaki in študentje;
- različne zainteresirane skupine javnosti;
- strokovna javnost, npr. lovci in lovski čuvaji; visokošolske ustanove s tega področja
- tuja zainteresirana laična in strokovna javnost, ki nam priznava uspešnost upravljanja s populacijami divjadi in zavarovanih vrst na številnih področjih.

Vidik nepotrošne rabe divjadi

Nepotrošna raba prosto živečih živali in rastlin nudi številne priložnosti za učinkovitejše varstvo narave, ob tem pa tudi za razvoj pomembnih dodatnih virov dohodka za lokalne skupnosti ter spreminja razmere znotraj turističnega sektorja. V LUO vidik nepotrošne rabe divjadi še ni posebej izpostavljen, zagotovo pa ima potencial.

Slika 69: Pomembnost posameznih vidikov v Primorskem LUO

7. CILJI IN USMERITVE

7.1 Strateški cilji in prednostne naloge upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja

7.1.1 Strateški cilji

- Ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in drugih prostoživečih živali ter njihovih habitatov. V LUO Primorske bo poudarek predvsem na ohranjanju srnjadi, njena številčnost je ponekod že kritično upadla [12]. Pomembno je tudi zagotavljanje prehranskega vira za velike zveri predvsem volka, v manjši meri tudi risa, ki sta prisotna v NNE Brkini. Območje prisotnosti volka in risa se zaradi dinamike populacij zveri v 10 – letnem obdobju lahko spremeni, zato se bo sprotno spremljalo in posodabljal. Ciljni vrsti, ki sta pomembni za prehranski vir volka in risa sta predvsem jelenjad in srnjad.
- Sooblikovanje življenjskega prostora divjadi in drugih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst ter preprečevanje fragmentacije prostora, s poudarkom na divjem prašiču in jelenjadi, ki imata v LUO največji vpliv na okolje. Z ustreznimi deli v okolju je možno negativen vpliv zmanjšati, zato je pomembno, da se temu področju nameni dovolj pozornosti.
- Optimalna trajnostna raba vrst divjadi z lovom. Glede na značilnosti habitatov v LUO in stanje populacije je v LUO divji prašič vrsta, za katero se po celotnem LUO vlaga največ lovskega navora. Na območju NNE Brkini je pomembna tudi jelenjad, še posebej zaradi adaptivnega upravljanja kot zagotavljanje prehranske kapacitete za velike zveri.
- Zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju:
 - zmanjševanje škod na kmetijskih površinah - divji prašič, jelenjad v vinogradniškem delu (Vipavska dolina, Kras, Istra) in večjih sadovnjakih v Brkinih
 - zmanjševanje vpliva rastlinojedov na območjih, kjer je ogroženo naravno pomlajevanje - jelenjad
- Omejevanje prostorske razširjenosti in številčnosti invazivnih ter drugih tujerodnih vrst, zlasti preprečevanje naraščanja številčnosti in prostorskega širjenja nutrije v NNE Istra, predvsem na območju KP Strunjan, KP Sečoveljske soline, NR Škocjanski zatok in mesta Koper.

7.1.2 Prednostne naloge

Da bi upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem čimbolj približali širšemu krogu deležnikov ter da bi uspešneje reševali probleme in težave, ki v odnosih divjad – okolje nastajajo, smo opredelili naslednje prednostne naloge in projekte po vrstah ključnih dejavnosti, ki se tičejo Primorskega LUO. Ključnega pomena je medinstitucionalno sodelovanje več deležnikov (ZGS, KGZ; LZS, BF, GIS, raziskovalne organizacije...).

Gozdarstvo:

- Na področju posegov v življenjsko okolje divjadi bi bilo treba opredeliti merila za posege v prostor, ki bi lahko bistveno spremenili življenjske razmere za divjad.
- Na podlagi dosedanjih rezultatov in analiz popisa objedenosti gozdnega mladja izboljšati/razširiti metodo tudi v smeri, da bodo rezultati uporabni za manjša območja vplivnosti posameznih vrst rastlinojede parkljaste divjadi ali kako izvesti popis v delih, kjer po veljavni metodologiji popisa ni možno izvesti - izvesti popis tudi v PE Istra.
- Razvoj gozdarskih opravil in strategij, ki bi na strokoven, hiter in poceni način dale odgovore na vprašanja okoli označevanja gozdnega drevja za posek, pomladitvenih dob in načinov, ki zagotavljajo ustrezno velikost pomladitvenih površin v smislu omogočanja pomlajevanja ob pritiskih rastlinojede parkljaste divjadi.
- Natančnejša opredelitev in popis rukališč in območij pomembnih za divjad (gnezdišča, brlogi, mirne cone, ekocelice...) v LUO.

Lovstvo:

- Ugotoviti kakšen pomen ima naravna ponudba hrane na reprodukcijo divjih prašičev ter vpliv krmljenja pri tem. Opraviti primerjavo med področji s podobnimi okoljskimi značilnostmi (druge države Evrope). Urediti popolno kontrolo nad krmljenjem divjadi, zlasti divjih prašičev (tako lokacije, kot tudi namen krmljenja, predvsem pa število krmišč ter količino položene krme).
- Kakšne so prioritete del za izboljšanje habitatov za malo poljsko divjad in kako bi sistemsko uredili vlogo ali nagradili lastnike zemljišč za izvedbo ukrepov za izboljšanje življenjskega okolja male poljske divjadi.
- Ugotoviti pomen in vpliv damjaka v primorskem LUO na dejavnost lovstva, na domorodne vrste divjadi ter na njihovo življenjsko okolje, tudi v luči podnebnih sprememb.
- Ugotoviti kakšen vpliv ima evrazijski šakal na srnjad.
- Priprava strokovnih podlag za izdajo dovoljenj in prilagoditve zakonodaje glede lovnih dob ter nočnega lova nekaterih vrst divjadi.

Kmetijstvo:

- Uvesti enotno in za vse deležnike sprejemljivo sistematično ocenjevanje, vrednotenje ter evidentiranje škod, ki jih v okolju povzročajo prostoživeče živali.
- Natančnejša opredelitev zakonskega določila varovanja premoženja kot dober gospodar oz. določiti merila minimalne potrebne zaščite pri varovanju premoženja pred neželenimi vplivi divjadi, na površinah, ki niso opredeljena kot nelovne.

Turizem, rekreacija in ostale rabe prostora:

- Zakonsko urediti okoljsko neželene človekove vplive oz. koriščenje ekosistemskih storitev, ki vedno bolj otežujejo upravljanje z lovišči in divjadjo, nepotrebne dejavnosti v nočnem času in ostale motnje, ki neposredno ali posredno vplivajo na življenje prostoživečih živali.
- Reševanje problematike voženj z motornimi vozili v naravnem okolju.
- Preučitev vpliva vetrnih elektrarn na populacije divjadi in opredelitev kriterijev za umeščanje vetrnih elektrarn v prostor.

7.2 Cilji in usmeritve za posamezne vrste divjadi

7.2.1 Evropska srna

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Srnjad se ohranja v vseh loviščih LUO, porazdelitev naj bo čimbolj enakomerna. Glede na spremembe v okolju so operativni cilji po nižjih načrtovalskih enotah:

- NNE Istra v obalnem delu ohranjati trenutno številčnost, v kontinentalnem delu številčnost povečati,
- NNE Brkini in Kras številčnost povečati,
- V vseh delih LUO se do doseganja zastavljenega cilja odvzem zmanjšuje. Cilj upravljanja je stabilna številčnost, ki bi zagotavljala trajnostni odvzem ter ohranjala ugodno stanje vpliva srnjadi na kmetijstvo. Razmerja v številu izločitev ter starostni in spolni strukturi odvzema med posameznimi NNE bodo sledila stanju v populaciji ter stanju v njenem življenjskem okolju.

Starostna struktura naj bo usmerjena v razmerje M:Ž=50:50, lahko je tudi nekoliko porušena v korist ženskega spola (nekoliko večji delež mladic ter srn 2+).

V okolju je treba v celotnem LUO zagotavljati vzdrževanje pašnih površin, grmišč in gozdnega roba.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno-spolni razredi

S pričujočimi smernicami pri evropski srni (dalje: srnjad) za potrebe načrtovanja pri moškem spolu združujemo starostna razreda mladiči in lanščaki v enoten razred, pri ženskem spolu pa mladice in srne 2+ (dalje: srne) v enoten razred. Taka združitve je smiselna tako zaradi iste/podobne biološke/razmnoževalne vloge mladičev in lanščakov oz. mladic in srn, kakor tudi zaradi poenostavitve ter večje prožnosti pri načrtovanju upravljanja srnjadi oz. pri realizaciji načrtovanega odvzema.

Preglednica 10: Starostno-spolni razredi pri srni

razred po pravilniku	združen razred
moški spol	
mladiči	mladiči M in lanščaki
lanščaki	
srnjaki 2+	srnjaki 2+
ženski spol	
mladiči	mladiči Ž
mladice	mladice in srne 2+
srne 2+	

Ne glede na enoten/združen razred mladiči M in lanščaki oz. mladice in srne se ob kategorizaciji ločeno evidentira mladiče, enoletne živali in osebkke starosti 2+ obeh spolov.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Struktura načrtovanega odvzema je prikazana v spodnji preglednici. Minimalni intervali vrednosti deležev v posameznih starostno-spolnih razredih dopuščajo možnost usmerjanja populacije proti želeni starostno-spolni strukturi. V primeru zaznavanja (na podlagi preteklega odvzema) izrazito porušene strukture populacije lahko struktura odvzema odstopa od predpisane, vendar le na ravni posameznih nižjih načrtovalskih enot (znotraj LUO).

Preglednica 11: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu

moški spol	
mladiči M in lanščaki	25-30
srnjaki 2+	20-25
ženski spol	
mladiči Ž	15-20
mladice in srne 2+	30-35

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Preglednica 12: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno

moški spol	
mladiči M in lanščaki	±20
srnjaki 2+	±20
ženski spol	
mladiči Ž	±20
mladice in srne 2+	±20
SKUPAJ	±20

V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 10 osebkov, dopustno odstopanje navzdol znaša 10 osebkov. V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane višine odvzema posameznega starostno-spolnega razreda pomeni manj kot 3 osebkve, dopustno odstopanje navzdol za posamezen starostno-spolni razred znaša 3 osebkve.

Vezava odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+

Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja pri odrasli/reproduktivni srnjadi mora v posameznem lovišču, kjer načrtovani odvzem znaša enako ali več kot 1 osebek/100 ha/leto, višina odstrela srn in mladic (združen razred) znašati vsaj 120 % višine odstrela srnjakov 2+. V loviščih, kjer načrtovani odvzem znaša manj kot 1 osebek/100 ha/leto, te vezave ni. V primeru, da bi zagotavljanje predpisane višine vezave pomenilo preseganje dopustnih odstopanj odvzema srn in mladic, navedene vezave ni potrebno dosegati (dopustna odstopanja so nadrejeno pravilo).

Prilagoditve upravljanja srnjadi na območjih redne prisotnosti volka/risa/šakala se nanašajo na: (i) načrtovano višino odvzema, (ii) dopustna odstopanja realizacije odvzema v posameznih starostno-spolnih razredih in skupno, (iii) vezavo odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+.

Glede višine načrtovanega odvzema velja le splošno načelo, da se ob ugotovljenih izrazitih vplivih velikih zveri, ki imajo za posledico padajoč trend številčnosti srnjadi (in to ni skladno s ciljem upravljanja), lahko znižuje načrtovana višina odvzema. V primeru ocene, da je

populacija srnjadi lokalno ogrožena, je možno celo, da se odvzema srnjadi ne načrtuje (načrtuje se odvzem 0).

Način prilagoditve dopustnih odstopanj realizacije odvzema in vezave odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+ se razlikuje glede na gostoto srnjadi oz. načrtovano višino odvzema srnjadi. Tako ločimo tri območja prilagoditev:

Območja lovišč z zelo nizkim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem do 1 osebek na 100 ha lovne površine);

Območja lovišč z zmerno nizkim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem nad 1 do 2 osebkov na 100 ha lovne površine);

Območja lovišč z višjim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem nad 2 osebkov na 100 ha lovne površine).

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom do 1 osebek na 100 ha lovne površine:

- Dopustna odstopanja realizacije odvzema za vse razrede in skupaj znašajo -100 % in +20 %.
- Vezava odstrela srn in mladic z odstrelom srnjakov 2+ se na teh območjih ukine.

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom nad 1 do 2 osebkov na 100 ha lovne površine:

- Dopustna odstopanja realizacije odvzema za vse razrede in skupaj znašajo -40 % in +20 %.
- Vezava: višina odstrela srn in mladic znaša vsaj 60 % višine odstrela srnjakov 2+.

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom nad 2 osebkov na 100 ha lovne površine:

- Na teh območjih se kljub redni prisotnosti volka/risa/šakala upravljanje srnjadi načrtuje isto kot na območjih brez redne prisotnosti volka/risa/šakala.

Druge usmeritve

- Do 25. julija je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odvzem predvidenih srnjakov 2+.
- Zaradi lažje realizacije načrta ter manjše porabe energije živali v prehranski ožini (pozna jesen, zima) je priporočeno čim hitreje izvršiti odstrel srn in mladičev, predvidoma vsaj 70 % do 31. oktobra.

7.2.2 Navadni jelen

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Osrednje območje jelenjadi ostaja NNE Brkini. Tu je cilj zadržati naraščanje oz. ohranjanje številčnosti, kar pomeni tudi zagotavljanje dovolj visoke prehrabene kapacitete za velike zveri. V ostalih predelih LUO je cilj znižanje številčnosti, v NNE Istra tudi preprečevanje nadaljnega prostorskega širjenja populacije.

V vseh delih LUO se do doseganja zastavljenih ciljev odvzem zvišuje. Cilj upravljanja je stabilna številčnost, ki bi zagotavljala trajnostni odvzem ter ohranjala ugodno stanje vpliva jelenjadi na kmetijstvo in pomlajevanje v gozdu. V območju neželene prisotnosti je treba stremeti k popolni odstranitvi jelenjadi iz prostora.

Spolna in starostna struktura se ohranja. Odvzem rodnega dela populacije mora biti ciljem prilagojen, v območjih neželene prisotnosti jelenjadi je treba stremeti k popolni odstranitvi rodnega dela populacije.

V osrednjem območju jelenjadi je treba povečati tako število kot površino pašnih površin, povečati površino mladovji, število vodnih virov ter površino grmišč.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Razmerja v številu izločitev ter starostni in spolni strukturi odvzema med posameznimi NNE bodo sledila stanju v populaciji ter stanju v njenem življenjskem okolju.

Conacija prostora

Za potrebe upravljanja jelenjadi in optimalno doseganje upravljavskih ciljev prostor (lovišča) uvrščamo v tri kategorije:

1. **osrednje območje** populacije jelenjadi,
2. **robno območje** populacije jelenjadi,
3. **območje neželene prisotnosti** jelenjadi.

Osrednje območje populacije jelenjadi obsega lovišča, kjer je (skoraj) v celoti primeren habitat za jelenjad, vrsta lovišče poseljuje v (relativno) večjih gostotah, populacija pa ima izgrajeno starostno-spolno strukturo. Medletna in med sezonska variabilnost gostote jelenjadi v teh loviščih je razmeroma majhna. V tem območju je mogoče trajnostno upravljanje z jelenjadjo skladno s kazalniki stanja populacije in uspešnosti upravljanja ter skladno z usmeritvami za posamezne deleže starostno-spolnih razredov v načrtovanem odvzemu (glej preglednico 5).

Robno območje populacije jelenjadi obsega lovišča, v katerih je habitat manj primeren za jelenjad oz. je primeren le v delu lovišča. Za lovišča robnega dela je značilna manjša gostota jelenjadi, poselitev le dela lovišča in/ali večja medletna oz. medsezonska nihanja v gostoti jelenjadi. Robno območje ni v celoti namenjeno trajni poselitvi z jelenjadjo, dopušča pa delno poseljenost oz. poseljenost v določenih obdobjih leta. Zaradi manj primernih oz. neprimernih habitatov poselitev določenih delov lovišča z jelenjadjo ni zaželena. Poleg tega predstavlja robno območje tudi območje, ki preprečuje nadaljnje prostorsko širjenje jelenjadi. Za lovišča robnega območja velja poenostavljeni model upravljanja. Odvzem se načrtuje skupno za več lovišč na ravni načrtovalske enote in ne po posameznih loviščih. Lovišča robnega območja lahko lovijo jelenjad številčno neomejeno in v določenem

razmerju vso jelenjad, ki jo je mogoče odstreliti. Pri tem je odstrel telet, junic, lanščakov in košut 2+ (dalje košute) neomejen. Odstrel jelena 2+ je možen ob odstrele 1-3 osebkov mulaste jelenjadi (telet, junic, košut; odvisno od gostote populacije, spolnega razmerja v populaciji in ciljev upravljanja), med katerimi mora biti najmanj ena junica ali košuta. Obvezen odstrel mulaste jelenjadi se lahko izvede pred odstrelom jelena 2+ (predhodno), lahko pa tudi naknadno. V slednjem primeru se do odstrela predpisanega števila osebkov mulaste jelenjadi zadrži odstrel naslednjega jelena 2+.

Območje neželene prisotnosti jelenjadi obsega lovišča z izrazito kmetijsko in/ali urbano krajino. To je hkrati območje, kjer jelenjad ni prisotna, ali pa je prisotna le občasno oz. v zelo nizkih gostotah. Upravljavski cilj v tem območju pa je v vsakem primeru odsotnost jelenjadi. Odstrel telet, junic, lanščakov in košut je neomejen. Odstrel jelena 2+ je možen ob odstrele 1-3 osebkov mulaste jelenjadi (telet, junic, košut), od tega vsaj ene junice ali košute. Obvezen odstrel mulaste jelenjadi se lahko izvede pred odstrelom jelena 2+ (predhodno), lahko pa tudi naknadno. V slednjem primeru se do odstrela predpisanega števila osebkov mulaste jelenjadi zadrži odstrel naslednjega jelena 2+. V loviščih, kjer se jelenjad pojavlja na novo, je odvzem jelenjadi vseh starostno-spolnih razredov neomejen do odstrela 5 jelenov 2+ v zadnjem 10-letnem obdobju, nato se uvede zgoraj naveden sistem upravljanja. Na območjih, kjer nastajajo pogoste dokazljive škode po jelenjadi, se z dvoletnimi načrti LUO lahko dovoli neomejen odstrel jelenjadi vseh starostno-spolnih razredov. Neomejen odstrel velja tudi v primerih osebkov, pobeglih iz obor.

Uvrstitev lovišč v osrednje, robno in območje neželene prisotnosti jelenjadi se izvede v dvoletnih načrtih LUO in torej velja dve leti.

Starostno-spolni razredi

S pričujočimi smernicami združujemo starostne razrede jelenov 5-9 in jelenov 10+ v enoten razred odraslih jelenov 5+ (preglednica 4). Za razliko od dosedanje rabe združujemo tudi teleta po spolu (M+Ž).

Preglednica 13: Starostno-spolni razredi pri navadnem jelenu

razred po pravilniku	združen razred
moški spol	
teleta	teleta M+Ž
lanščaki	lanščaki
jeleni 2-4	jeleni 2-4
jeleni 5-9	jeleni 5+
jeleni 10+	
ženski spol	
teleta	teleta M+Ž
junice	junice
košute 2+	košute 2+

Ne glede na združen razred telet obeh spolov se ob odvzemu ugotavlja in evidentira tudi spol telet.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Odvzem v prikazani strukturi se načrtuje na ravni LUO in na ravni lovišč osrednjega območja populacije jelenjadi.

Preglednica 14: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+	30-40	
1+	5-15	min 10
2-4	10-20	20-30
5+	max 10	

V primerih načrtnega zmanjševanja številčnosti jelenjadi in/ali spolnega razmerja ki je v (sub)populaciji močnejše v korist košut naj se načrtovani delež košut v odvzemu približuje 30 %, obenem pa naj se zmanjša delež telet in jelenov 2+ v odvzemu.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Preglednica 15: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+	-15, +50	
1+	-20, +70	-20, +70
2-4	-100, +35	-15, +50
5+	-100, +35	
SKUPAJ	-15, +50	

V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 3 osebk, dopustno odstopanje navzdol znaša 3 osebk. V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane višine odvzema lanščakov ali odvzema junic oz. -15 % od načrtovane višine odvzema telet ali odvzema košut pomeni manj kot 1 osebk, dopustno odstopanje navzdol za navedene starostno-spolne razrede znaša 1 osebk.

Prilagoditve upravljanja jelenjadi na območjih redne prisotnosti volka se nanašajo na: (i) načrtovan delež košut 2+ v odvzemu, (ii) upoštevanje jelenov 5+ pri realizaciji odvzema in sicer na način:

- Načrtovani odvzem košut predstavlja največ 25 % vsega načrtovanega odvzema jelenjadi.
- Uplenitev jelena 5+ s strani volka ne vpliva na možnost odstrela jelena. To pomeni, da se dopustno odstopanje realizacije razreda jelenov 5+ dvigne za toliko kot znaša število evidentiranih izgub po volku v tem razredu.

Druge usmeritve

- Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel telet, junic in košut, predvidoma najmanj 70 % do 30. novembra.
- Zaželena je čim prejšnja realizacija letnega načrta lovišča.

7.2.3 Damjak

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Načrtno upravljanje z damjakom – trajnostna raba vrste z lovom je prostorsko omejena v del med avtocestami (Sežana - Divača – Kozina). V skladu z Naravovarstvenimi smernicami za Primorsko LUO 2021-2030 [13] je cilj ohranjanje številčnosti, oz. stabilizirati številčnost na okrog 200 živali, v primerni starostni in spolni strukturi. V ostalih predelih LUO je cilj popolna izločitev živali iz prostora. Poseben poudarek je na popolni izločitvi vseh osebkov pobeglih iz obor.

V območju trajnostne rabe vrste je treba povečati tako število kot površino pašnih površin, povečati površino mladovij, število vodnih virov ter površino grmišč.

Načrtovani odvzem se izvaja le v prostorsko omejenem območju (lovišča Tabor Sežana, Gaberk Divača in Videž Kozina). Izven je odvzem neomejen in prednosten, razen lovne dobe tudi brez kakršnih koli spolnih ali starostnih omejitev.

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja niso predmet upravljanja z vrsto in jih je kot take v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo ali drugimi določili predmetne zakonodaje.

Pri odstreleu osebkov, za katere se predvideva da izvirajo iz obor, se upoštevajo določila 8. odstavka 50. čl. ZDlov-1. Damjake je treba iz proste narave odstraniti, ne glede na spol in starost živali. Upoštevati je treba le lovno dobo.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno-spolni razredi

Skladno z združevanjem razredov pri navadnem jelenu tudi pri damjaku združujemo jelene starostnih razredov 5-8 in 9+ v enoten razred odraslih jelenov 5+ in teleta obeh spolov v enoten razred telet (preglednica 7)

Preglednica 16: Starostno-spolni razredi pri damjaku

razred po Pravilniku	združen razred
moški spol	
teleta	teleta M+Ž
lanščaki	lanščaki
jeleni 2-4	jeleni 2-4
jeleni 5-8	jeleni 5+
jeleni 9+	
ženski spol	
teleta	teleta M+Ž
junice	junice
košute 2+	košute 2+

Ne glede na združen razred telet obeh spolov se ob odvzemu ugotavlja in evidentira tudi spol telet.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Preglednica: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu damjaka

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+		30-40
1+	max 10	min 10
2-4	5-15	
5+	5-10	20-30

Načrtovanje strukture odvzema in dopustna odstopanja

V loviščih z načrtovanim odvzemom nad 10 živali se načrtuje struktura odvzema damjaka po opredeljenih starostno-spolnih razredih. Dopustno odstopanje realizacije od načrta skupnega odvzema in odvzema posameznega razreda znaša $\pm 20\%$. V primeru, da dopustno odstopanje -20% od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 2 osebka, dopustno odstopanje navzdol znaša 2 osebka. Neizvršen odvzem telet se lahko nadomesti z odstrelom junic ter obratno. Odstrel košut naj znaša vsaj 100% višine odstrela dve- in večletnih jelenov.

Odvzema do 10 živali se praviloma ne načrtuje. Določi se zgolj, da je odstrel jelena 2+ možen ob predhodnem odstrelu 3 mulastih živali (telet, junic, košut), od tega vsaj ene junice ali košute. Odvzem ostalih razredov (razen jelenov 2+) je številčno neomejen. Skupni odvzem navzgor ni omejen. Na območjih (oz. v loviščih), kjer je cilj preprečevanje prostorskega širjenja damjaka in ta cilj v preteklosti ni bil izpolnjen, se lahko številčno načrtuje tudi odvzem do 10 živali.

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja, niso predmet trajnostnega upravljanja z vrsto in jih je kot take v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo in drugimi določili predmetne zakonodaje.

Navedena struktura odvzema po starostno-spolnih razredih, dopustna odstopanja in ostale usmeritve veljajo le v primeru opredeljenega cilja trajnostne rabe vrste z lovom (trajnostnega upravljanja). Na območjih, kjer je cilj upravljanja lokalna izločitev vrste iz narave, odvzem navzgor ni omejen, možen pa je kakršen koli režim upravljanja, ki najbolj učinkovito zagotavlja doseg tega cilja.

Ostalo

Naseljevanje in doseljevanje (dodajanje) damjaka v prosto naravo v Primorskem LUO ni dovoljeno.

Za reševanje problemov, ki so posledica uhajanja divjadi iz obor za rejo divjadi, naj se upošteva naslednje ukrepe: Če lastnik obore ugotovi pobeg živali, je dolžan o tem takoj obvestiti upravljavce lovišč, lovsko inšpekcijo in ZGS, ki ukrepajo skladno s 50. členom ZDLov-1A. Lastnik oziroma imetnik obore mora pobeglo divjadi ujeti v osmih dneh od dneva, ko je bil pobeg ugotovljen, sicer se pobegle živali štejejo za prostoživečo divjad. O nadaljnjem ravnanju s pobeglo divjadjo odloča ZGS. V dogovoru z lastniki živali, pristojnim upravljavcem lovišča in lovsko inšpekcijo je treba opredeliti možnosti privabljanja pobeglih živali nazaj v oboro za vsak konkreten primer posebej. Upravljavci obor so odgovorni za škode, ki jih vrsta povzroča na gozdnih in kmetijskih zemljiščih. Glede na konfiguracijo terena, tehnične možnosti odlova, vrsto in strukturo pobegle divjadi ter ostale dejavnike se določi način rešitve problema.

Pri gradnjah in obratovanju obor je treba upoštevati zakonske predpise s področja lovstva (50 čl. ZDLov-1) in gradnje objektov (Zakon o graditvi objektov, Ur. l. RS).

7.2.4 Gams

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Cilj upravljanja je ohranjanje prisotnosti vrste, z željo povečanja številčnosti in delež ženskega spola v meliščnih pobočjih zg. doline Raše in Brestovice na Krasu.

Za zagotavljanje miru je treba vzpostaviti in vzdrževati režim in druge ukrepe v povezavi z mirnimi conami.

Skladnost z določili Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (t.i. »habitatna direktiva«) ter prilogo V, kjer je gams na območju članic EU naveden med zavarovane živalske vrste z možnostjo upravljanja ob izpolnjenih pogojih. Glavni varstveni cilj direktive je ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatov.

Gamsa v območju opredeljujemo kot vrsto, ki razen manjših predelov v Primorskem LUO nima primernega habitata, zato zanj ne načrtujemo nikakršnih del v okolju.

Odvzem se v LUO številčno omejuje na do 6 živali letno. Zaželeno je poseganje v mlajše (0+ in 1+) ter starejše (nad 8+) razrede z večjim poudarkom na moškem spolu. Lovišča naj v skladu z vodenjem evidenc odvzema pristopijo tudi k evidentiranju pojavnosti gamsov v območju svojega lovišča (datumsko beleženje in geokoordinate).

Vse spremembe teh usmeritev se bodo obravnavale znotraj LUO individualno, kar bo zapisano v dvoletnih operativnih načrtih za LUO.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno-spolni razredi

S pričujočimi smernicami bistveno poenostavljamo starostne razrede gamsov za potrebe lovsko upravljavskega načrtovanja. Pri obeh spolih osebke starosti 0+, 1+ in 2+ združujemo v razred mladih (mladi kozli, mlade koze) in osebke dosedanjih razredov 3- do 7-letni (pri kozah 3- do 10-letni) in 8+ letni (pri kozah 11+ letne) v enoten razred starejših (starejši kozli, starejše koze).

Preglednica 17: Starostno-spolni razredi pri gamsu

razred po pravilniku	združen razred
moški spol	
kozličji	mladi kozli (0+, 1+, 2+)
kozli 1-letni	
kozli 2-letni	
kozli 3- do 7-letni	starejši kozli (3- in večletni)
kozli 8- in večletni	
ženski spol	
kozice	mlade koze (0+, 1+, 2+)
koze 1-letne	
koze 2-letne	
koze 3- do 10-letne	starejše koze (3- in večletne)
koze 11- in večletne	

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Ločujemo strukturo za velike populacije in manjše populacije oz. skupine gamsov. Pri manjših populacijah oz. skupinah manj (primerjalno z velikimi populacijami) posegamo med starejše (reproduktivne) živali.

Za lovišča z izjemno prisotnostjo gamsov, kjer se pojavljajo neželeni vplivi (ovirano pomlajevanje gozda) se lahko dovoljuje neomejen odvzem gamsov ne glede na starost in spol, vendar v tekočem letu do največ enega kozla iz razreda starejših.

Preglednica 18: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu

starostni razred	M (kozli)	Ž (koze)
mladi	25-30 (30-35*)	25-30 (30-35*)
starejši	20-25 (15-20*)	20-25 (15-20*)
skupaj	50	50

* struktura odvzema za manjše populacije/skupine gamsov

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustno odstopanje pri realizaciji skupnega odvzema znaša $\pm 20\%$. Dopustno odstopanje (v obe smeri) je lahko tudi večje ob pojavu gamskih bolezni (slepota, garjavost, bradavičavost) in z njimi povezane dinamike številčnosti gamsa. Odvzem v razredu starejših pri vsakem spolu posebej se lahko preseže za 10 %. V primeru, da dopustno odstopanje -20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 3 osebk, dopustno odstopanje navzdol znaša 3 osebk. V primeru, da dopustno odstopanje +20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 1 osebk, dopustno odstopanje navzgor znaša 1 osebk. V primeru, da dopustno odstopanje v razredu starejših +10 % (pri vsakem spolu posebej) pomeni manj kot 1 osebk, dopustno odstopanje navzgor znaša 1 osebk. Neizvršen odvzem v razredu starejših se lahko nadomesti z odvzemom v razredu mladih.

Prilagoditve upravljanja gamsa na območjih redne prisotnosti volka/risa se nanašajo na: (i) načrtovano višino odvzema, (ii) Dopustna odstopanja realizacije odvzema v posameznih starostno-spolnih razredih in skupno in sicer na način:

- Načrtovanje višine odvzema se prilagaja ocenam trendov populacije gamsa.

- Dopustno odstopanje realizacije skupnega odvzema se navzdol poveča na -30 %.

Druge usmeritve

- Gamsi v LUO niso problematični in v okolju ne povzročajo škode, vrsta pa v območju zaseda le določena področja, kjer je zanjo ustrezen habitat, njenega prostorskega širjenja ne oviramo.

7.2.5 Divji prašič

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Cilj upravljanja je znatno zmanjšanje številčnosti prašičev v celotnem LUO. V obalnih loviščih v Istri tudi preprečevanje nadaljnega prostorskega širjenja populacije.

V vseh delih LUO se do doseganja zastavljenega cilja odvzem zvišuje. Cilj upravljanja je stabilna številčnost, ki bi zagotavljala trajnostni odvzem v celotnem območju ter drastično znižala negativni vpliv prašičev v kmetijstvu. Razmerja v številu izločitev ter starostni in spolni strukturi odvzema med posameznimi NNE bodo sledila stanju v populaciji ter stanju v njenem življenjskem okolju.

Spolna struktura populacije naj bo zamaknjena v korist moškega spola, starostno se struktura ohranja. Odvzem rodne delo populacije mora biti cilju prilagojen, kar pomeni, da v prvi vrsti ob dovolj visokem številčnem odvzemu, sledi tudi visok delež reproduktivnega dela populacije (ženski spol starosti 1+ in nad dvoletnih svinj).

Na območju celotnega LUO se detajlno kontrolira načrtovano število krmišč in količino položene krme.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostni in spolni razredi

Preglednica 19: Starostni in spolni razredi pri divjem prašiču

razred po pravilniku	Združen razred
moški spol	
mladiči/ozimci	moški spol + ozimke
lanščaki	
merjasci	
ženski spol	
mladiči/ozimke	moški spol + ozimke
lanščakinje	lanščakinje in svinje
svinje	

Zaradi velike variabilnosti v času poleganja divjih prašičev (prek celega leta) se lahko starostna kategorizacija vsake izločene živali opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in iz raščenosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim

odstrelom, se pri opredelitvi starostnega razreda v primeru dvoma presoja v smislu določitve nižjega starostnega razreda, in sicer:

- osebkki do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot ozimci, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12-13 mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31. 3./1. 4.;
- osebkki z oceno starosti od 13 do 24 mesecev starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
- osebkki z oceno starosti od 24 do 27 mesecev ter uplenjeni do 31. 3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem, oziroma spomladanskem času.

Struktura odvzema po starostno-spolnih razredih

Preglednica 20: Delež (%) starostno-spolnih razredov v odvzemu

starostno-spolni razredi	delež (%)
moški spol + ozimke	max 80
lanščakinje + svinje	min 20

V primeru preseganja načrtovanega odvzema (realizacija nad 100 %) mora delež lanščakinj in svinj znašati najmanj 20 % načrtovanega (in ne realiziranega) odvzema.

Za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkov določilo o minimalnem deležu lanščakinj in svinj v odvzemu (20 %) ne velja.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Odvzem vseh razredov divjega prašiča količinsko navzgor ni omejen, tako na nivoju LUO kot tudi po posameznih loviščih/LPN. Dopustno odstopanje načrtovanega skupnega odvzema navzdol znaša -30%. V primeru, da -30 % pomeni manj kot 5 osebkov, dopustno odstopanje navzdol znaša 5 osebkov.

V kolikor je na ravni LUO ali nižjih načrtovalskih enot (lovsko upravljavski bazeni, skupine lovišč) dosežen načrtovan delež odvzema lanščakinj in svinj (min 20 % načrtovanega skupnega odvzema), se smatra da je dosežen odvzem lanščakinj in svinj za vsa lovišča na ravni LUO oz. posamezne nižje načrtovalske enote.

Druge usmeritve

- V primeru pojava fenotipsko očitnih križancev z domačim prašičem se lahko odstreljuje vse starostno-spolne razrede teh (križanih) osebkov brez omejitev, pri čemer se odstrel izven lovne dobe obravnava kot izredni odstrel in mora biti izveden skladno z zakonodajo.
- Skupni lovi – brakade na divje prašiče se praviloma izvajajo od 15.9. do 31.1.
- V skladu z 12. členom ZNUAPK in Sklepom o določitvi visoke stopnje ogroženosti zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (Ur.l. RS, št. 10/21) je pri intenzivnem

odstrelu divjih prašičev dovoljena uporaba umetnih virov svetlobe, strelnih namerilnikov z napravo za elektronsko ojačevanje svetlobe oziroma z infrardečo napravo ali namerilnikov s termičnim (IR) senzorjem [15].

- Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjene, poginule ali povožene divjadi v preiskavo, v skladu s programom in pogodbo med Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) [20] in OZUL.

7.2.6 Evrazijski šakal

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje ugodnega stanja.
- Skladno z Direktivo Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, kamor je uvrščen šakal smo v Sloveniji dolžni vzdrževati ugotovljeno ugodno stanje populacije vrste, kar praktično pomeni ohranjanje (leta 2018) ugotovljene številčnosti in območja razširjenosti. Ta cilj zasledujemo na ravni LUO v daljšem časovnem obdobju (10 let), kar pomeni, da so lokalno in v krajšem časovnem obdobju možna odstopanja od tega cilja [17].
- Zmanjšanje vplivov vrste na druge domorodne živalske vrste (plenske vrste, npr. srna).
- Omejevanje škod na domačih/rejnih živalih.
- Omejevanje/preprečevanje nadaljnje naraščanje številčnosti in prostorskega širjenja šakala (v povezavi s prejšnjima ciljema).

Odvzem se načrtuje na način, da ni ogroženo ugodno stanje populacije, pri čemer je referenčno stanje populacije iz leta 2018 (CRP projekt) [17].

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na ravni LUO oz. na ravni nižjih načrtovalskih enot (in ne na ravni posameznih lovišč). Po daljši časovni seriji podatkov spremljanja populacije je v območjih stalne prisotnosti vrste možno preiti na način načrtovanja odvzema na ravni lovišč.

Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Spremljanje populacije

Spremljanje temelji na dveh sklopih: I.) monitoring, vzpostavljen v CRP projektu »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste Zlati šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji« (Potočnik in sod., 2018; dalje CRP projekt), II.) kazalniki na osnovi podatkov o odvzemu vrste in njenih vplivih v okolju.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 65/20) v prvem odstavku 6. člena (prehodne in končna določba) določa, da ne glede na določbe 54. in 55. člena zakona za premoženjsko škodo, ki jo povzroči šakal v obdobju od uveljavitve tega zakona do 30. aprila 2025, odgovarja Republika Slovenija v višini dejanske škode.

i) Upravljavci lovišč so dolžni v spletni aplikaciji Lovske zveze Slovenije (dalje: LZS) »Monitoring šakala« evidentirati naslednje podatke:

- lokacije in čas smrti posameznih osebkov,
- lokacije in čas oglašanja šakalov,
- lokacije in čas vseh ostalih znakov prisotnosti šakalov.

ii) Kazalniki na osnovi podatkov o odvzemu vrste in vplivih v okolju:

- višina realizacije odvzema,
- hitrost realizacije odvzema,
- višina in delež izgub v odvzemu
- obseg škod na domačih/rejnih živalih.

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovanega odvzema šakala ni treba dosegati, presega se ga lahko za 50 %. Z dvoletnimi načrti je na podlagi kazalnikov stanja in trendov populacije, ki so opredeljeni v Smernicah, na območjih stalne prisotnosti vrste možno uvesti način načrtovanja odvzema na ravni lovišč. Prav tako je z dvoletnimi načrti je na podlagi kazalnikov stanja in trendov populacije, ki so opredeljeni v Smernicah, na območjih stalne prisotnosti vrste možno uvesti spodnjo mejo dopustnih odstopanj.

Druge usmeritve

Ob odvzemu se evidentira spol in ocenjena starost osebkov (mladič oz. do enega leta stara žival ali odrasel osebek).

7.2.7 Lisica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje številčnosti vrste v višini, ki preprečuje izbruhe tradicionalnih lisičjih bolezni (garje, steklina). V nižinskih loviščih tudi znižanje številčnosti, kar omogoča mali poljski divjadi nekoliko več možnosti za dvig številčnosti.

Višina dvoletnega odvzema se določa sprotno, na podlagi ocene številčnosti, prostorske razporeditve odvzema, realizacije z odstrelom, ugotovljenih izgub ter oceni zdravstvenega stanja, predvsem garij. Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je -30 %.
- Ne glede na navedeno je pri lisici minimalno dopustno odstopanje navzdol - 3 osebkke.

Druge usmeritve

- Lov lisice naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.
- Upravljalci lovišč morajo zagotoviti tudi izvajanja ukrepov preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjenih, poginulih ali povoženih lisic v preiskavo, v skladu s programom Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR).

7.2.8 Jazbec

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje številčnosti vrste. V loviščih z večjim deležem vinogradov, zaradi preprečitve večjih škod, tudi znižanje številčnosti.

Višina dvoletnega odvzema se določa sprotno, na podlagi ocene številčnosti, prostorske razporeditve odvzema, realizacije z odstrelom ter prostorski razporeditvi in oceni višine škod. Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je pri jazbecu -50 %.
- Ne glede na navedeno je pri jazbecu minimalno dopustno odstopanje navzdol - 5 osebkov.

Druge usmeritve

- Lov naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.

7.2.9 Kuna zlatica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje številčnosti vrste. V sodelovanju z znanstveno izobraževalnimi institucijami a ugotoviti natančnejše stanje vrste (številčnost in prostorsko pojavljanje). Skladnost z določili Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (t.i. »habitatna direktiva«) [11] ter prilogo V, kjer je kuna zlatica na območju članic EU navedena med zavarovane živalske vrste z možnostjo upravljanja ob izpolnjenih pogojih. Glavni varstveni cilj direktive je ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatov.

Na celotnem LUO se načrtno v kuno zlatico z odvzemom ne posega, se je načrtno ne lovi.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Vestno in natančno pa je treba voditi evidence izgub ali slučajnih ulovov v pasti.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno preseganje odvzema je za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je pri kuni zlatici -50 %.
- Ne glede na navedeno je pri kuni zlatici minimalno dopustno odstopanje navzdol - 5 osebkov.

Druge usmeritve

- Lov kune zlatice naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.

7.2.10 Kuna belica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje številčnosti vrste. V nižinskih loviščih in v bližini naselij je zaželeno znižanje številčnosti, kar omogoča mali poljski divjadi nekoliko več možnosti za dvig številčnosti ter zmanjša konflikte v naseljih (škoda na ostrešjih, avtomobilih...).

Višina dvoletnega odvzema se določa sprotno, na podlagi ocene številčnosti, prostorske razporeditve in realizacije odvzema. Načrtuje se le skupen odzem. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Načrtuje se na nivoju nižjih načrtovalskih enot. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno preseganje odvzema je za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je pri kuni belici -50 %.
- Ne glede na navedeno je pri kuni belici minimalno dopustno odstopanje navzdol -5 osebkov.

Druge usmeritve

- Lov kune belice naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.

7.2.11 Poljski zajec

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Povečanje številčnosti na celotnem LUO, predvsem v nižinskih loviščih. Več pozornosti se nameni izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer ter intenziviranju odvzema plenilcev.

Višina dvoletnega odvzema se določa sprotno, na podlagi ocene številčnosti, prostorske razporeditve in realizacije odvzem ter škod. Načrtovanje odvzema naj bo konzervativno, upoštevajoč situacijo populacije poljskega zajca v LUO ter velike letne izgube. Načrtuje se le skupen odzem. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri poljskem zajcu ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja poljskega zajca v lovišča se lahko odzem poveča za določen delež od števila vloženi živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Na isti površini lovišča naj se lov vrši samo enkrat letno ali pa se lovišče »conira«, tako da se določi površina (največ 1/3 lovišča), na kateri se lov lahko izvaja večkrat letno (na preostanku površine lovišča pa se lov zajca ne izvaja). Površine namenjene izvajanju lova se letno menjajo (»kolobarjenje«). Upravlavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča/LPN.

Lov zajcev v bližini intenzivnih nasadov ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča.

Čim večji del načrtovanega odvzema (odstrela) naj se realizira v prvi polovici lovne dobe na poljskega zajca – v oktobru. Takrat je v odstrelu visok delež mladih osebkov (poleženih tistega leta); s tem varujemo nosilni oz. reproduktivni del populacije (živali v drugem življenjskem letu in starejše).

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.

7.2.12 Nutrija

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Redukcija vrste, po pridobitvi ustreznih dovoljenj tudi na nelovnih površinah in v zavarovanih območjih. Za nutrijo ne opravljamo nikakršnih del v okolju

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

- Na območjih, kjer se vrsta pojavi na novo: zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.
- Na območjih obstoječe razširjenosti se praviloma izvaja neomejen odvzem. Odvzem se lahko načrtuje številčno za posamezna lovišča. Ob tem je dopustno odstopanje navzdol -30 %, preseganje odvzema pa ni omejeno.
- Za izvajanje popolnega odvzema je nutrijo dovoljeno z namenom privabljanja iz urbanih območij na lovno površino izven urbanih predelov privabljajno krmiti.
- Na območjih pojavljanja vidre in bobra je prepovedano uporabljati neselektivne pasti, v katere bi se lahko ujela tudi vidra ali bober.

7.2.13 Navadni polh

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje vrste. Omogočanje trajnostne rabe. Odvzema se številčno ne načrtuje.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Razporeditev območij, kjer se izvaja lov na navadnega polha je opredeljen z izdajo lovne dovolilnice po upravljavcih lovišč. Lov polha se usmerja tako, da ta ne bo imel negativnih posledic na samo populacijo polha, populacije drugih prosto živečih vrst divjadi in na njihovo okolje.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustna odstopanja niso potrebna.

Druge usmeritve

Lov na polha je dovoljen vsem v Republiki Sloveniji. Tisti, ki nameravajo polha loviti, si morajo predhodno pridobiti polharsko dovolilnico od krajevno pristojnega upravljavca lovišča. Vsakdo, ki prejme polharsko dovolilnico je dolžan le-to po končanem lovu izpolniti in jo vrniti izdajatelju.

Krajevno pristojni upravljavec lovišča izdaja polharsko dovolilnico tudi svojim članom oz. zaposlenim.

Upravljavec lovišča je dolžan voditi predpisane evidence odvzema.

7.2.14 Rakunasti pes

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Ob morebitnem pojavu osebkov rakunastega psa se izvede popolni odvzem (odstrel) osebkov skladno z lovno dobo. Upravljavec lovišča/LPN vodi evidenco odvzema.

7.2.15 Fazan

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Povečati številčnost v loviščih, kjer se z vrsto aktivno upravlja – obalna lovišča in Trstelj Kostanjevica. Gre za območja, kjer je fazan sposoben preživeti in kjer poteka naravna reprodukcija vrste. Upravljanje pomeni tudi vlaganji, kjer pa so količine omejene in kjer je predpogoj izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer ter intenziviranjem odvzema plenilcev.

Višina dvoletnega odvzema se določa sprotno, na podlagi ocene spomladanske številčnosti, letnega prirastka, jesenske ocene številčnosti ter predlagane količine za umetna vlaganja. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna, pri čemer pa vseeno priporočamo, da se fazank ne lovi.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot. Odvzem se načrtuje le v loviščih, ki imajo v svojih letnih načrtih predvidene tudi ukrepe za izboljšanje življenjskega okolja za vrste male poljske divjadi. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Praviloma bo načrt odvzema vezan na delež vloženih fazanov iz umetne vzreje in sicer na podlagi novejših zgodovine upravljanja s to vrsto v LUO.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri fazanu ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja fazana v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Na isti površini lovišča naj se lov »naravnega« fazana vrši samo enkrat letno ali pa se lovišče »conira«, tako da se določi površina (največ 1/3 lovišča), na kateri se lov lahko izvaja večkrat letno (na preostanku površine lovišča pa se lov fazana ne izvaja). Površine namenjene izvajanju lova se letno menjajo (»kolobarjenje«). Upravlavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča/LPN. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja.

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču oz. ob načrtovanju ukrepov za izboljšanje oz. vzpostavitev ugodnega ciljnega stanja habitata. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.
- Izvajanje ukrepa dodajanje fazana je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča.

7.2.16 Poljska jerebica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Povečati številčnost v loviščih, kjer bi se z vrsto lahko aktivno upravljalo – obalna lovišča in lovišča z večjimi, obdelanimi poljskimi ekosistemi. Upravljanje pomeni širjenje naravne populacije, v manjšem obsegu tudi vlaganja, ki so druga faza priprave ugodnih habitatov ter intenziviranjem odvzema plenilcev. Stremeti je treba k mozaičnem malo površinskem kmetovanju, z veliko mejic in travnih pasov, košenih vsako drugo leto. Na lovskih objektih naj se uporabljajo jara žita ter ohranja vse vrste strnišč v zimskem času.

Ob ugodnem stanju se višina dvoletnega odvzema določa sprotno, na podlagi ocene spomladanske številčnosti, letnega prirastka, jesenske ocene številčnosti ter predlagane količine za umetna vlaganja. Načrtuje se le skupen odzem. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Upravljanje s poljsko jerebico in njeno izkoriščanje z lovom se načrtuje s spremljavo v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja stanju populacije.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri vrstah male poljske divjadi ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču oz. ob načrtovanju ukrepov za izboljšanje oz. vzpostavitev ugodnega ciljnega stanja habitata.. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča.
- Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.
- Pred izvedbo dodajanja osebkov v lovišče naj se izvede študija pojavljanja naravnih populacij poljske jerebice.

7.2.17 Raca mlakarica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje številčnosti. Zagotavljanje prisotnosti na vseh mokriščih in večjih vodnih površinah v LUO. Primerna številčnosti je povezana z izboljšanjem okoljskih/habitatnih razmer ter intenziviranjem odvzema plenilcev.

Višina dvoletnega odvzema določa sprotno, na podlagi ocene spomladanske številčnosti, letnega prirastka, jesenske ocene številčnosti ter realizacije preteklega leta. Načrtuje se le skupen odvzem. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri raci mlakarici ni potrebno dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Lov na raco mlakarico na posebnih varstvenih območjih mora biti skladen z naravovarstvenimi usmeritvami, ki veljajo za to območje.

Lov na raco mlakarico naj se na določenih predelih območja ali vsem območju zaradi varstva rac in ostalih vodnih ptic pred vznemirjanjem omeji na 2 dneva v tednu. Dneva skupaj določijo upravljavci lovišč v OZUL.

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.
- Svinčenih nabojev naj se ne uporablja na mokriščih in 100 m robnem pasu glede na zunanje meje mokrišča (konkretne usmeritve v prilogi, preglednica 4).

7.2.18 Sraka

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje številčnosti ter zadrževanje naraščanja številčnosti vrste. Odvrčanje od kmetijskih površin.

Odvzem srake se načrtuje skladno s trajnostno rabo vrste z lovom. V območjih, kjer so prisotne vrste male poljske divjadi (fazan, poljska jerebica), je lahko cilj tudi znižanje številčnosti srake. Lov srake je dovoljen tudi LD, katere nimajo z razdelilnikom dodeljene kvote za odvzem. Načrtuje se le skupen odvzem. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot - LUB. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrta odvzema ni potrebno dosežati, presega se ga lahko za 100 %.

Druge usmeritve

- Upravljalci lovišč naj spremljajo stanje populacije in naj si prizadevajo za preprečevanje škode na kmetijskih površinah. V ta namen naj izvajajo ustrezne posege v populacije, odganjanje z lovom t.j. odvrčalni odstrel, uporabijo zvočna in vizualna plašila, uporabijo fizične ovire za preprečevanje dostopa (mreže), uporabijo odvrčalne kemične snovi.

7.2.19 Šoja

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Zniževanje številčnosti, ki je tako prostorsko kakor tudi količinsko vezana na kmetijske površine ter površine vinogradov in sadovnjakov. Odvrčanje od kmetijskih površin

Odvzem šoje se praviloma načrtuje le za primere preprečevanja nastajanja škode v kmetijstvu in skladno s trajnostno rabo z lovom le v minimalnem številu. Lov šoje je sicer dovoljen tudi LD, katere nimajo z razdelilnikom dodeljene kvote za odvzem. Usklajenost z okoljem se mora dosežati predvsem na ravni posameznih lovišč. Načrtuje se le skupen odvzem. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrta odvzema šoje ni potrebno dosegati, presega se ga lahko za 100 %. V primeru pojavljanja škod na kmetijskih površinah v večjem obsegu se lahko tudi za šoje v dvoletnem načrtu LUO določi spodnja meja dopustnih odstopanj od načrtovanega odvzema.

Druge usmeritve

- Upravljavci lovišč naj spremljajo stanje populacije in naj si prizadevajo za preprečevanje škode na kmetijskih površinah. V ta namen naj izvajajo ustrezne posege v populacije, odganjanje z lovom t.j. odvrčalni odstrel, uporabijo zvočna in vizualna plašila, uporabijo fizične ovire za preprečevanje dostopa (mreže), uporabijo odvrčalne kemične snovi.

7.2.20 Siva vrana

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

Ohranjanje številčnosti. V območjih, kjer je prisotna škoda je cilj znižanje številčnosti, predvsem pa odvrčanje od kmetijskih površin.

Odvzem sive vrane se načrtuje prvenstveno s ciljem omejevanja neželenih vplivov te vrste v okolju. Pri upravljanju s sivo vrano se upoštevajo tudi usmeritve CRP projekta »Značilnosti, problematika in upravljanje populacij (sive) vrane v urbanem okolju« [4]. Načrtuje se le skupen odvzem. Delitev na spolne in starostne kategorije ni potrebna.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Odvzem se načrtuje na nivoju nižjih načrtovalskih enot. Izgube divjadi se evidentirajo kot pomemben bioindikator.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustno odstopanje navzdol je -30% in navzgor 100% načrtovanega odvzema. Ne glede na navedeno znaša minimalno dopustno odstopanje navzdol -3 osebke.

Usmeritve za odvrčanje osebkov sive vrane od kmetijskih površin

- Odstrel naj se izvaja predvsem na tistih kmetijskih površinah, kjer prihaja ali bi lahko prišlo do škodnih primerov.

- Za zmanjšanje možnosti nastanka škod se priporoča izvajanje t. i. odvrčalnega odstrela. Izvajalec odvrčalnega odstrela naj se nahaja na škodni površini oziroma v njeni neposredni bližini. Izvajalec odvrčalnega odstrela naj strelja z mesta, ki je dobro vidno (sive vrane bodo na ta način hitro razvile znanje, da se je določenih površin treba izogibati).
- Uporaba drugih odvrčal (elektronske, pirotehnične in druge plašilne naprave).

Usmeritve za učinkovitejše zadrževanje naraščanja/zmanjševanje številčnosti sive vrane

- Povečanje interesa za lov srake in sive vrane. Izobraževanje lovcev o različnih možnostih lova na sivo vrano, ki so bolj učinkovita od klasičnega lova (npr. lov s klicanjem in vabniki...).
- Podaljšanje lovne dobe na juvenilne (negnezdeče) osebkke sive vrane.

Druge usmeritve

- Upravljavci lovišč naj spremljajo stanje populacije in naj si prizadevajo za preprečevanje škode na kmetijskih površinah. V ta namen naj izvajajo ustrezne posege v populacije, odganjanje z lovom t.j. odvrčalni odstrel, uporabijo zvočna in vizualna plašila, uporabijo fizične ovire za preprečevanje dostopa (mreže), uporabijo odvrčalne kemične snovi.
- Spodbujajo in izvajajo naj se preventivni/preprečevalni ukrepi iz Akcijskega načrta za reševanje problemov , povezanih s sivo vrano

7.3 Oblikovanje življenjskega okolja divjadi

7.3.1 Operativni cilji oblikovanja življenjskega okolja divjadi

Zagotavljanje prehranskih razmer, razmer za kritje in pogojev za razmnoževanje je z vidika divjadi najpomembnejši cilj in ga je treba zagotavljati na celotnem območju LUO, prilagojeno vrstam, ki so v določenem predelu LUO gosteje prisotne.

Zagotavljanje ekološke povezljivosti je izjemnega pomena na območjih, ki povezujejo gozdne komplekse. Upoštevati je treba koridorje, ki so bili določeni za Primorsko LUO.

Zmanjševanje neželenih vplivov na okolje predvsem divjega prašiča, jelenjadi in šakala s povzročanjem škod v kmetijstvu ter jelenjadi s povzročanjem škod v kmetijstvu in objedanjem gozdnega mladja.

7.3.2 Usmeritve za določitev ukrepov v življenjskem okolju divjadi

UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI

V okviru varstva in monitoringa divjadi se spremlja prisotnost, populacijske trende divjadi, spremljanje stanja habitatov, spremljanje potreb po delih v okolju, spremljanju in omejevanju neprimernih dejavnosti v okolju, presoja potrebnosti dodajanja divjadi v lovišče, določanja dobe mirovanja dejavnosti za posamezne habitate ipd.

Vrsta in obseg aktivnosti naj bo prilagojena problematiki v prostoru; poudarek je na vrstah, katerih populacija in/ali habitatni so v slabšem stanju.

Enota za načrtovanje obsega: ura.

Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih ur, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

BIOMELIORATIVNI UKREPI

Skladno z naravovarstvenimi smernicami (priloga 1) veljajo omejitve in usmeritve umeščanja površin biomeliorativnih ukrepov po posameznih zvrsteh naravnih vrednot, upravjaljskih conah Natura 2000 in v zavarovanih območjih. V nadaljevanju pri posameznem ukrepu ali skupini ukrepov povzemamo ključne omejitve in usmeritve iz naravovarstvenih smernic.

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, se dejavnost oblikovanja življenjskega okolja divjadi načrtuje tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst. Ohranja naj se njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovna povezanost, če bi bila le-ta prekinjena. Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev je podan v naravovarstvenih smernicah (preglednica 3 v prilogi 1).

Vzdrževanje travnikov in pašnikov v gozdnem prostoru

Ukrepi vzdrževanja travnikov in pašnikov so prvenstveno namenjeni ohranjanju deleža travnatih površin (travinj) v gozdnem prostoru. Med te ukrepe uvrščamo: pripravo pasišč za košnjo, gnojenje travnikov, ročno košnjo, strojno košnjo, spravilo sena z odvozom in osnovanje pasišč za divjad.

Splošne usmeritve:

- Ukrepi vzdrževanja so usmerjeni predvsem v območja z večjo gozdnatostjo.
- Ukrepe usmerjamo predvsem v okolja: z več vrstami rastlinojede parkljaste divjadi in višjimi gostotami populacij; kjer se travniki in pašniki zaraščajo; s slabše usklajenimi odnosi med rastlinojedo parkljasto divjadjo in njenim okoljem.
- Ukrepe razporedimo na več manjših površin (namesto malo velikih površin; površine < 3 ha).
- Prednost imajo površine, ki so oddaljene od naselij in prometnih javnih cest.

Priprava travnikov za košnjo

Opis: spomladansko čiščenje (odstranjevanje vejevja, kamenja, neželenih zeli (tudi strojno)), grabljenje (odstranjevanje mahu in listja) in preprečevanje zasenčenosti travnikov in pašnikov.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih del, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

Košnja travnikov

Opis: ročna ali strojna košnja travnikov in odstranitev pokošene travne mase s površine. Izvaja se 1-krat do 2-krat letno. Prva košnja po cvetenju cvetnic. Pasišče se lahko vzdržuje tudi strojno z mulčenjem. Na nekaterih območjih Natura 2000 (SI3000225 Dolina Branice, SI3000276 Kras, SI3000037 Pregara – travišča, SI3000212 Slovenska Istra, SI3000226 Dolina Vipave, SI3000223 Reka) in nekaterih naravnih vrednotah, kot so navedene v naravovarstvenih smernicah (priloga 1, preglednica 2) je priporočena prva košnja: po 15. 6. na suhih traviščih v Z delu Krasa, po 30. 6. na suhih traviščih v V delu Krasa in na vseh mokrotnih/vlažnih traviščih, po 15. 7. na suhih traviščih na območju Vremščiće, Goliča, Kojnika.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ za ročno košnjo znaša 20 ur/ha, za strojno košnjo 3 ure/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih del, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

Spravilo sena

Opis. Namen ukrepa je pridobivanje krme za zimsko krmljenje jelenjadi. Izvaja se pretežno na površinah s strojno košnjo. Izbira površin, kjer se spravlja seno, je odločitev upravljavcev lovišč. Priporočljivo je baliranje posušenega sena. Na nekaterih območjih Natura 2000 (SI3000225 Dolina Branice, SI3000276 Kras, SI3000037 Pregara – travišča, SI3000212 Slovenska Istra, SI3000226 Dolina Vipave, SI3000223 Reka) in naravnih vrednotah, kot so navedene v naravovarstvenih smernicah (priloga 1, preglednica 2), se trave ne balira v silažne bale, ampak se jo posuši na travniku.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ je 16 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obsega načrtovanih del ni treba realizirati, lahko se ga presega.

Osnovanje pasišč za divjad v gozdu

Opis. Namen je osnovanje (novih) pašnih površin za rastlinojede parkljarje v gozdovih. Ukrep obsega (po potrebi): odstranitev vegetacije na predvideni površini (ročno, košnja, mulčenje), izkop panjev, poravnava zemljine, zatravitev. Ukrep se usmerja na območja: z nizkimi deleži travniških oz. pašnih površin, v bližino zimovališč. Velikost osnovanega pasišča naj ne presega 3 ha. Pasišče naj tvori čim daljši gozdni rob (razgibana oblika).

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ za ravnanje zemljine z bagrom v primeru majhne grmovne zarasti 30 ur/ha. Skupni normativ za odstranitev panjev in ravnanje zemljine v primeru krčitve gozda (300-500 panjev/ha) z bagrom je 80 – 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obsega načrtovanih del ni treba realizirati, lahko se ga presega.
- Priporočamo dogovor z lastnikom o dovoljenju vzdrževanja travne površine vsaj za obdobje 10 let po osnovanju.

Gnojenje travnikov

Opis. Ukrep se izvaja predvsem na površinah s strojno košnjo oz. na površinah, ki so namenjene za krmne in pridelovalne njive. Prednostno naj se gnojenje izvaja v območju intenzivnejšega kmetijstva. Gnoji se zmerno, da se zagotavlja in ohranja čim večja vrstna pestrost na pasiščih.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: 8 ur/ha (ročno), 2 uri/ha (s traktorjem).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga ne presega.
- Gnojenje košenic se skladno z omejitvami naravovarstvenih smernic (priloga 1, preglednica 4) ne izvaja na določenih območjih Natura 2000 (SI3000225 Dolina Branice, SI3000276 Kras, SI3000037 Pregara – travišča, SI3000212 Slovenska Istra, SI3000226 Dolina Vipave, SI3000223 Reka).

Vzdrževanje grmišč in obrečnih pasov

Opis. Grmišče je sklenjena površina, ki jo poraščajo grmovne in drevesne vrste, tako da so brsti v višini, dosegljivi divjadi. V ukrep uvrščamo vzdrževanje grmišč v gozdu in v agrarni krajini ter vzdrževanje obrečnih pasov (obvodni gozdni robovi). Prvenstveno je ukrep namenjen rastlinojedi parkljasti divjadi, koristen je tudi za malo divjad. Namen je ohranjati/vzpostavljati dostopnost listov, popkov in poganjkov v nižjih slojih («v višini gobca» živali). Sem štejemo tudi periodična čiščenja travnikov/pašnikov, na katerih zaradi zaraščanja košnja ni več mogoča, je pa omogočena paša in objedanje poganjkov. Smiselna je kombinacija vzdrževanja grmišč, gozdnega roba in obrečnih pasov ter sajenja sadik plodonosnega drevja in grmovja.

Usmeritve, določila:

- Ukrep usmerjamo v območja: z večjo gozdnatostjo, v gozdove z manjšimi deleži mladih razvojnih faz, zasmrečena območja z revnim zeliščnim in polnilnim slojem, območja z več vrstami rastlinojede divjadi, z višjimi lokalnimi gostotami/koncentracijami divjadi, z večjim vplivom divjadi na gozd.
- Prednostne lokacije: sončne lege, vstran od prometnih cest; bolje je več manjših površin.
- Na isti površini se izvaja na 3-10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja, oz. ko postanejo listi in popki nedosegljivi za divjad.
- Na območju evidentirane prisotnosti gozdnega jereba naj se vzdrževanje grmišč izvaja malopovršinsko oz. na način, da po izvedbi ukrepa ostane na voljo dovolj ustreznega grmovnega habitata (vsaj 1/3 prvotne površine).
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost ($d < 5$ cm, $h > 3$ m) 80 ur/ha, močna zaraščenost ($d > 5$ cm, $h > 3$ m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.

Vzdrževanje remiz za malo divjad

Opis. Remize so ostanki naravne vegetacije (ali umetno osnovani) v intenzivno obdelani agrarni krajini. Namenjene so kritju male divjadi, uporabljajo jih tudi druge prostoživeče živali. Ukrep obsega posek grmovnega sloja in zložitev vejevja na kupe ali v vrste. Ukrep je potreben saj z višinsko rastjo grmovnih in drevesnih vrst začanja njihova funkcija kot kritje za malo divjad usihati.

Usmeritve, določila:

- Ukrep je usmerjen predvsem v nižinska lovišča oz. njihove predele z intenzivnim kmetijstvom in brez oz. z malo ostanki naravne vegetacije. Smiselno je tudi v loviščih, ki vlagajo fazana ali poljsko jerebico iz umetne vzreje ter intenzivno gospodarijo z malo divjadjo (tudi raco mlakarico).
- Obhodnja je 3-10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja.
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost ($d < 5$ cm, $h > 3$ m) 80 ur/ha, močna zaraščenost ($d > 5$ cm, $h > 3$ m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.

Vzdrževanje gozdnega roba

Opis. Ukrep je namenjen predvsem rastlinojedi parkljasti divjadi, koristi pa tudi drugim živalskim vrstam (vključno z malo divjadjo). Namen ukrepa za potrebe rastlinojede parkljaste divjadi je ohranjati/vzpostavljati dostopnost listov, popkov in poganjkov »v višini gobca« živali. Usmerjen je tudi v ohranjanje in nego plodonosnega gozdnega drevja in grmovja ter vejnatga odraslega gozdnega drevja. Pomembno je ohranjati vrstno pestrost ter zagotavljati čim večjo širino in slojevitost gozdnega roba.

Usmeritve, določila:

- Obhodnja je 3-10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja.
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost ($d < 5$ cm, $h > 3$ m) 80 ur/ha, močna zaraščenost ($d > 5$ cm, $h > 3$ m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.
- V upravljavski coni D Natura 2000 (območje gozdnega jereba) naj se vzdržuje strukturiran, vrstno pester gozdni rob s prisotnostjo plodonosnih drevesnih vrst.

Vzdrževanje vodnih virov

Izdelava in vzdrževanje kaluž

Opis. Vodni viri se osnujejo in vzdržujejo predvsem tam, kjer v naravnem okolju primanjkuje površinskih voda; najmanj 3 vodni viri na 1000 ha. Ukrep se izvaja na način, ki ohranja

biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali (pozno jeseni ali pozimi). Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. Ostale kaluže (vodne vire) naj se samo spremlja v smislu preprečevanja škodljivih antropogenih vplivov (v realizaciji se ne upošteva). Ukrep vzdrževanja obsega odstranitev odmrlih vej, listja ipd. Z manjšimi zemeljskimi deli se uredi brežine kaluž. Za doseg nepropustnosti se lahko dno in brežine zahodi oz. potepta. Za izdelavo kaluž naj se poišče primerna mesta (nepropustna tla), kjer se z zemeljskimi deli izoblikuje kotanja in ta zatlači z nepropustno zemljino. Na področjih vodotokov se preučiti možnost za ureditev večjih (izkopnih) zajetij, katera bi ob sušnem obdobju lahko bila vodni vir za potrebe divjadi (možnost za ureditev raznih mrtvic ob potokih, ureditev nekdanjih strug potokov, rek...) vse v sodelovanju z Direkcijo za vode oz. Kraškimi vodovodom, da se ob izpustnih (čistilnih) mestih vodovodnega sistema preuči možnost, da se ta voda uporabi za polnjenje zajetja, ki bi na kraškem terenu lahko predstavljala večji vodni vir. V bližini kaluž je potrebno varovati »čohalna drevesa« za divje prašiče.

V neposredno bližino mokrišč in kaluž ni dovoljeno postavljanje solnic. Ukrep se izvaja na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali (pozno jeseni ali pozimi). Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. V čim večji meri se uporablja naravne materiale.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ: vzdrževanje 4 ure/objekt, izdelava 12 ur/objekt.
- V sušnem obdobju, ko v kaluži, vodnem koritu ali večjem vodnem viru zmanjkuje vode, je potrebno v le-te, če je le mogoče, dostaviti ustrezno količino vode, da se prepreči izsušitev. Evidentira se kolikokrat je bila kaluža ali večji vodni vir napolnjen z vodo in koliko vode je bilo pripeljano v posamezni vodni vir preko leta. Izdelava in vzdrževanje drugih vodnih virov oziroma korit ter zagotavljanje ustrezne količine vode v sušnem obdobju.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obseg načrtovanih del v lovišču mora biti opravljen vsaj 80 %, dovoljeno je neomejeno preseganje načrtovanih količin.
- Vzdrževanje vodnih virov, ki so opredeljeni kot naravne vrednote (glej naravovarstvene smernice, priloga 1) naj se izvaja v sodelovanju z ZRSVN.
- Na območjih Natura 2000, kjer je kvalifikacijska vrsta veliki pupek (glej naravovarstvene smernice, priloga 1) naj bo mlaka vsaj del dneva osončena, različno globoka (najgloblji del je lahko globok več kot 1 m), vsebuje naj vodno rastlinje, brežine naj bodo položne.
- Na območjih Natura 2000, kjer je kvalifikacijska vrsta hribski urh (glej naravovarstvene smernice, priloga 1) naj bo mlaka vsaj del dneva osončena, do 30 cm globoka, zaželeno so vodne rastline.

Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira

Opis. Ukrep obsega izdelavo, urejanje ali vzdrževanje manjših tekočih voda ali njihovih odsekov (studenci, potoki) ali stoječih voda (grabni, bajerji, opuščeni in z vodo zaliti glinokopi, gramoznice, račnjaki). Izvaja se odstranjevanje podrtega drevja, vej, posek visečega grmovja ipd. Ukrep obsega tudi strojno odstranjevanje mulja in nanešenega peska. Izvaja se predvsem v območjih, kjer vode primanjkuje ter je bolj izražena potreba po večjem vodnem viru za prostoživeče živali. Vodno telo mora biti dostopno prostoživečim

živalim. Ukrep se izvaja v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali (jeseni in pozimi).

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ za vzdrževanje je do 40 ur/objekt.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega obsega ni treba realizirati, lahko pa se ga preseže.

Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja

Opis. Ukrep je namenjen izboljšanju prehranske ponudbe za več vrst divjadi, pomeni pa sadnjo in vzdrževanje plodonosnih drevesnih in grmovnih vrst v gozdnem in kmetijskem prostoru. Ukrep obsega: izkop jame, namestitvev sadike, po potrebi gnojenje, zasutje jame in poravnava zemljine, namestitvev opornega količka in zaščite.

Usmeritve, določila:

- Pred izvedbo ukrepa naj se upravljavci lovišč glede izbire lokacij dogovorijo z lastniki zemljišč in z ZGS (revirni gozdar); s slednjim tudi glede izbire najprimernejše vrste sadik in njihove zaščite.
- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ predvideva sadnjo 30 dreves/8ur.
- Načrta del ni treba realizirati, lahko pa se ga preseže.
- V upravljavskih conah Natura 2000 (območje gozdnega jereba) naj se sadijo in vzdržujejo plodonosne vrste namenjene prehrani gozdnega jereba (leska, breza, jelša, jerebika, mokovec, brek, češmin, glog).

Postavitev in vzdrževanje gnezdnic

Opis. Ukrep obsega izdelavo/nakup in namestitvev gnezdnic, prilagojenih za različne vrste ptic na drevje in njihovo vzdrževanje (čiščenje ipd.). Gnezdnice so namenjene predvsem sekundarnim duplarjem kot so koconogi čuk, mali skovik, smrdokavra, vijeglavka, zlatovranka, golob duplar, pogorelček, belovrati muhar. Ukrep naj se pospešuje v loviščih ali njihovih delih, kjer je v gozdovih delež naravnih dupel majhen.

Pretekla dinamika in obseg. V obdobju 2009-2018 je obseg ukrepa medletno precej nihal. (med 475 in 789 gnezdnic). Razlike v obsegu med posameznimi območji so zelo velike in so v razponu med povprečno 3 gnezdnicami letno v Triglavskem LUO in 167 gnezdnicami v Zahodno visoko kraškem LUO.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ: namestitvev na drevje 8 gnezdnic/dan, vzdrževanje (čiščenje in kontrola) 16 gnezdnic/dan.
- Dopustna odstopanja: načrta del ni treba realizirati, lahko se ga preseže.

BIOTEHNIŠKI UKREPI

V zavarovanih območjih, območjih naravnih vrednot, ekološko pomembnih območij in posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) [13] se pri načrtovanju in izvajanju ukrepov upoštevajo konkretne usmeritve podane v prilogi (poglavje 12).

Krmljenje

Zimsko (dopolnilno) krmljenje se izvaja z namenom zmanjšanja pritiska parkljaste divjadi na naravne prehranske vire (predvsem gozdno mladje) in tvorbe energijske rezerve v času prehranske ožine (praviloma pozimi). Pri mali divjadi je krmljenje namenjeno povečanju prehranske ponudbe tudi izven zimskega obdobja ter s tem izboljšanju vitalnosti osebkov in populacij.

Namen privabljalnega krmljenja je predvsem izvajanje odstrela divjadi s ciljem učinkovitejše/lažje in pravilnejše (po starostni in spolni strukturi) realizacije načrtovanega odvzema. Dodaten namen je izvajanje monitoringa divjadi.

Preprečevalno krmljenje smo v preteklem obdobju načrtovali pri divjem prašiču z namenom preprečevanja/zmanjševanja obsega škod v kmetijstvu. Skladno z ZNUAPK¹ preprečevalno krmljenje divjega prašiča v Sloveniji ni dovoljeno, zato ga v pričujočem dokumentu ne obravnavamo. Pri ostalih vrstah divjadi preprečevalnega krmljenja ne načrtujemo.

Krmišča zimskega in privabljalnega krmljenja ne smejo biti na isti lokaciji.

Vrste krme. Za krmljenje uporabljamo (glede na izvor, energijsko vrednost in vsebnost vode) naslednje vrste krme:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi rastlinskega izvora),
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje),
- voluminozna krma (seno, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci),
- krma živalskega izvora (v skladu z veterinarskimi predpisi).

Vrste divjadi, ki jih ciljno krmimo in dovoljena vrsta krmljenja (Z = zimsko, P = privabljalno):

- navadni jelen (Z, P)
- mala divjad (fazan, poljska jerebica, poljski zajec, raca mlakarica; Z)
- divji prašič (P)
- lisica (P)
- jazbec (P)
- kuna belica, kuna zlatica (P)
- šakal (P)

Namensko krmljenje srnjadi in gamsa, razen v izjemnih razmerah (dolgotrajna visoka in pomrznjena snežna odeja), ni dovoljeno. O nameri krmljenja navedenih vrst zaradi izjemnih razmer upravljavci lovišč z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje krmljenja, čas, vrsta divjadi) preko OZUL obvestijo OE ZGS. Soglasje k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo.

¹ Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (Ur. l. RS 200/20)

Z namenom zmanjšanja povezo srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1-2 tedna) dovoljeno t.i. prestrezno krmljenje (»intercept feeding«), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Krmljenje se izvaja v pasu 300-500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest(e). Za pridobitev dovoljenja za prestrezno krmljenje velja enak postopek kot za krmljenje srnjadi v izjemnih zimskih razmerah.

Zimsko krmljenje

Zimsko krmljenje navadnega jelena

Gostota krmišč in količina krme

- Na ravni lovišča je največja dovoljena gostota krmišč, ki se opredeli v dvoletnem načrtu LUO, največ 1/1250 ha lovne površine. V loviščih, ki te gostote v letu 2020 ne presegajo dovoljeno povišanje gostote krmišč ni dovoljeno [15].
- V LUO Primorske se število zimskih krmišč prilagaja naravnim razmeram v posameznem letu in načrtuje v okviru Dvoletnih načrtov LUO
- Ob travnikih in pašnikih manjših od 0,5 ha, ki so locirani v gozdovih z manj kot 10 % travnatih površin, je ob košnji dovoljeno seno prve košnje zložiti v jasli, stoge ali kope za namen krmljenja divjadi. V primeru, da tako položena krma na ravni lovišča ne presega 10 % vse krme položene jelenjadi, damjaku in muflonu, se takšna krmišča ne štejejo med krmišča, za katera je predvidena zgoraj navedena omejitev gostote. Na teh lokacijah ni dovoljeno dodajati druge (npr. od drugod pripeljane) krme. Takšna krmišča se v dvoletnem načrtu LUO in načrtih lovišč/LPN evidentirajo tako kot druga krmišča.

Lokacije krmišč

- Lokacije krmišč morajo biti izbrane ob upoštevanju zgradbe gozdov in gozdnogospodarskih ter gozdnogojitvenih ciljev – predvsem na način, da ne privabljajo divjadi v bližino pomlajenih površin in (smrekovih) drogovnjakov oz. na način, da divjad odtegnejo v predele, kjer ni pomlajenih površin oz. so poškodbe mladja manj problematične.
- Lokacije krmišč ne smejo biti postavljene v mladovja, sestoje v pomlajevanju in v sestoje, v katerih se bo v naslednjih 10-letih (načrt GGE) pričelo uvajati v pomlajevanje oz. v neposredno bližino teh sestojev.
- Preverjanje lokacij in zamenjavo obstoječih krmišč na neustreznih lokacijah je potrebno opraviti do konca leta 2026. Pri tem je potrebno zajeti površine vseh GGE, ki so bile oz. bodo z načrti obnovljene do vključno leta 2024. Zamenjavo neustreznih lokacij krmišč na površinah GGE, ki bodo z načrti obnovljene v letih 2025 in 2026, se načrtuje v LUN za obdobje 2027-2028. Vsak naslednji dvoletni LUN predvidi zamenjavo lokacij krmišč na površinah GGE, ki so bile z načrti obnovljene v preteklem dvoletnem obdobju
- Novo (nadomestno) krmišče se postavi v oddaljenosti najmanj 500 m od obstoječega krmišča. Prvo zimsko sezono uvedenega novega krmišča je dovoljeno krmiti divjad na obeh krmiščih, pri tem skupna količina krme na obeh krmiščih ne sme presežati količine na dotedanjem krmišču.

- Na naravovarstveno pomembnih območjih (opredelitev v naravovarstvenih smernicah dolgoročnega načrta) ter na območju rastišč divjega petelina se krmljenje ne izvaja.
- Opuščanje/ukinjanje krmišč na določenem območju mora potekati postopno, da se prepreči negativne učinke hitrega opuščenja (začasno večje poškodbe gozda, poslabšanje vitalnosti in pogini na krmo habituiranih živali).
- Oceno ne/primernosti lokacij krmišč opravi ZGS. O lokaciji morebitnega nadomestnega krmišča se skupaj dogovorita upravljavec lovišča in ZGS. Pobudo za spremembo lokacije krmišča lahko poda tudi upravljavec lovišča.
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Struktura krme mora biti sledeča: sočna krma do 35 %, voluminozna krma vsaj 65 %. Pri zimskem krmljenju uporaba močne škrobne krme ni dovoljena.
- Jelenjad je dovoljeno krmiti le v loviških osrednjega območja populacije.
- Krmišča morajo biti stalno založena v zimskem in zgodnje spomladanskem času (december-marec); v primeru snežne odeje pa tudi izven tega obdobja.
- Z razporeditvijo položene krme je potrebno omogočiti, da vse živali istočasno pridejo do krme.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč) ni potrebno dosegati in ni dovoljeno presehati.

Zimsko krmljenje male divjadi

Usmeritve, določila in omejitve

- Dovoljeno je zimsko (privabljalno) krmljenje fazana, poljske jerebice, poljskega zajca in rase mlakarice.
- Krmljenje male poljske divjadi je smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja.
- Vrsta krme, ki se polaga na krmiščih za malo divjad: koruza, žita, zelena krma.
- Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako, da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužile druge vrste divjadi. Za krmljenje fazana in poljske jerebice se priporoča uporaba t.i. »spiral feeder« krmilnic.
- Male poljske divjadi se na krmiščih ne lovi.
- Število krmišč in količina krme na ravni LUO in posameznih lovišč se določi glede na višino odvzema živali posamezne vrste.
- Krmljenje rase mlakarice je dovoljeno za gojitev rac mlakaric v račnjakih. Število krmišč in količina krme naj se smiselno prilagodi velikosti račnjaka in številu ptic, ki v njem bivajo.
- Krmljenje poljskega zajca se lahko izvaja le izjemoma in le v prostoru intenzivno obdelane agrarne krajine (intenzivno kmetijstvo, delež gozda < 20 %, pomanjkanje naravne vegetacije) in se določi z lovsko upravljavskimi načrti.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč) ni potrebno dosegati in ni dovoljeno presehati.
- Lokacije krmišč morajo upravljavci navesti v letnem načrtu lovišča/LPN, v dvoletnem načrtu LUO se lokacij ne navaja.

Privabljalno krmljenje

Splošne usmeritve

- Za doseganje učinka lokalnega privabljanja so na krmišču potrebne in dovoljene le minimalne količine krme.
- Navadnega jelena in divjega prašiča je dovoljeno privabljalno krmiti z: močno škrobno krmo, sočno krmo, voluminozno krmo. Male zveri se privabljalno krmi s krmo živalskega izvora (v skladu z veterinarskimi predpisi).
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo. Pri divjem prašiču so v dvoletnem načrtu LUO opredeljene vse lokacije privabljalnih krmišč v posameznih loviščih, medtem ko se v letnem načrtu lovišča/LPN izmed teh lokacij opredelijo dejansko aktivna krmišča.

Privabljalno krmljenje navadnega jelena

Gostota krmišč in količina krme

- Na ravni lovišča je največja dovoljena gostota krmišč, ki se opredeli v dvoletnem načrtu LUO, 1/500 ha lovne površine.
- Največja dnevna količina položene krme na posameznem krmišču ne sme presegati 50 kg in količina močne škrobne krme ne sme presegati 5 kg. V LUO oz. posameznih loviščih znotraj LUO z manjšo gostoto odvzema jelena se lahko predpiše tudi manjša dovoljena dnevna količina krme.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Privabljalno krmljenje se lahko izvaja le v času lovne dobe (redne, predčasne, podaljšane) za jelenjad.
- Na območju rastišč gozdnih kur je dovoljeno privabljalno krmljenje jelenjadi v času po rasti, od 1. avgusta dalje. Na rastiščih se ne privablja divjega prašiča in malih zveri. Vrsta krme mora biti temu prilagojena – ne krmi se s koruzo, žiti, krmo živalskega izvora.
- Zaradi omejevanja neželenih vplivov v gozdnih sestojih (predvsem od jelenjadi) ustreznost lokacij krmišč presodi ZGS.
- V primeru, da posamezna lokacija privabljalnega krmljenja zaradi sprememb v sestojih kot posledica ujm, podlubnikov ali rednega gospodarjenja z gozdovi postane neprimerna (nastanek površine v pomlajevanju), se jo tekom leta lahko nadomesti z novo in se jo vključi v naslednji dvoletni načrt LUO. Upravlavec lovišča je pred zamenjavo krmišča o tem dolžan obvestiti ZGS in lovsko inšpekcijo.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni potrebno dosegati in ni dovoljeno presegati.

Privabljalno krmljenje divjega prašiča

Ukrep privabljalnega krmljenja mora biti nadzorovan in prilagojen gostoti divjih prašičev ter ne sme imeti za posledico povečan obseg škod na kmetijskih površinah.

Gostota in lokacije krmišč ter količina krme

- Največja dovoljena gostota aktivnih krmišč, ki so določena v letnem načrtu lovišča/LPN, je 1/300 ha lovne površine (gostota vseh krmišč, ki so opredeljena v dvoletnem načrtu LUO, je lahko večja).
- Krmišče mora biti oddaljeno vsaj 200 m od meje gozdnega kompleksa z negozdno krajino.
- Krmišča niso dovoljena na območju rastišč gozdnih kur.
- Največja dnevna količina položene močne škrobne krme na posameznem krmišču ne sme presegati 5 kg. V LUO oz. posameznih loviščih znotraj LUO z manjšo gostoto odvzema divjega prašiča se lahko predpiše tudi manjša dovoljena dnevna količina krme.
- Oceno ne/primernosti lokacij krmišč opravi ZGS.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Privabljalno krmljenje divjih prašičev se lahko izvaja vse leto.
- Za krmo se uporablja vse vrste žit in koruzo.
- Krmljenje se izvaja na način, da je krma dostopna predvsem divjemu prašiču in čim manj ostali divjadi (npr. krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme ipd.)
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni potrebno dosežati in dovoljeno presegati.

Privabljalno krmljenje malih zveri (lisica, jazbec, kuna zlatica, kuna belica, šakal)

Usmeritve, določila in omejitve

- Uporablja se krma živalskega izvora in sadje.
- Pri izvajanju ukrepa je potrebno upoštevati veterinarske predpise o ravnanju z živalskimi stranskimi proizvodi.
- Na privabljalnem krmišču naj bo dnevno dostopno do 2 kg krme.
- Krma naj bo primerno prikrita in/ali plitvo zagrebena v zemljo.
- Malih zveri ni dovoljeno krmiti v območjih habitatov gozdnih kur.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni potrebno dosežati in ni dovoljeno presegati.
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo.

Krmne njive

Opis. Med parkljarji so namenjene jelenjadi in divjemu prašiču; pomagajo zmanjševati pritisk jelenjadi na gozdno mladje in divjega prašiča na kmetijske površine. V intenzivno obdelani krajini so namenjene tudi izboljšanju bivalnih razmer za malo divjad (poljski zajec, poljska jerebica).

Usmeritve, določila in omejitve

- Uporaba tujerodnih rastlin (npr. topinambur) ni dovoljena.
- Enota za načrtovanje obsega: ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosežati in se ga lahko presega.

- Krmne njive naj bodo čim bolj odmaknjene od drugih kmetijskih površin.
- Z načrti se njive lokacijsko usmerja.

Pridelovalne njive

Opis. Pridelovalne njive so namenjene pridelavi krme za divjad. Uporabljajo jih tisti upravljavci lovišč, ki izvajajo določeno obliko krmjenja.

Usmeritve, določila in omejitve

- Uporaba tujerodnih rastlin (npr. topinambur) ni dovoljena.
- Enota za načrtovanje obsega: ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosežati in se ga lahko presega.

Sečnja v zimskem času

Opis. Z zimsko sečnjo drevja in grmovja povečujemo količino naravne hrane v zimskem času ob visokem snegu, ko je dostop do nje oviran. Ukrep je namenjen vsem rastlinojedim parkljarjem, še posebej jelenjadi na območjih visokih gostot (zimovališča). Od drevesnih vrst so za sečnjo najprimernejše košate, z omelo obrasle jelke, vsi mehki listavci, nekateri trdi listavci (npr. javor, jesen, brest, hrast), od grmovnih vrst pa predvsem leska. Ukrep ima v primerjavi s krmljenjem več prednosti: dostopnost velike količine naravne hrane, ne proži koncentracij jelenjadi in poškodb sestojev, lahko zmanjšuje objedenost mladja, je poceni.

- Enote za načrtovanje obsega: drevo – število, grmovje – ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosežati, lahko pa se ga neomejeno presega.

Zaščita s tehničnimi in kemičnimi sredstvi

Opis. Uporaba tehničnih in kemičnih (tudi drugih) sredstev za zaščito pred škodo od divjadi in škodo na divjadi.

Škoda na divjadi: kemična odvrata, zvočna odvrata, svetlobni odsevniki, kombinacije zvočnih in svetlobnih odsevnikov, silhuete, plašilne naprave na kosilnicah, cestno prometni znaki, osveščanje širše javnosti in drugo.

Škoda od divjadi: zaščita z vsemi vrstami tehničnih (npr. električna ograja) in kemičnih sredstev.

- Enota za načrtovanje obsega: dolžina (m).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrt se izvaja v obsegu najmanj 80 % in je lahko presežen.

LOVSKOTEHNIŠKI OBJEKTI

Med lovskotehniške objekte uvrščamo lovske preže, krmišča, solnice, lovske steze, lovske kočje, domove, bivake in zbiralnice uplenjene divjadi. Potrebni so za trajnostno gospodarjenje z divjadjo in loviščem, predvsem za izvajanje lova, izboljšanje prehranskih razmer za divjad in za izvajanje monitoringa populacij divjadi.

Skladno z naravovarstvenimi smernicami (priloga 1) veljajo omejitve postavljanja lovskotehniških objektov (z izjemo lovskih stez) po posameznih zvrsteh naravnih vrednot in po posameznih upravljavskih conah Natura 2000. Objektov se ne postavlja:

- na geološke, točkovne in nekatere površinske geomorfološke, vse botanične in zoološke naravne vrednote;
- na točkovnih hidroloških in ekosistemskih naravnih vrednotah v razdalji vsaj 50 metrov od vodnih teles;
- na linijskih hidroloških naravnih vrednotah v razdalji vsaj 50 m od vodotokov – velja za krmišča in solnice;
- v neposredni okolici jamskih vhodov (najmanj 25 m), ki so podzemeljske geomorfološke naravne vrednote;
- na drevesa kot drevesne in oblikovne naravne vrednote – velja za lovske preže (odmik vsaj 5 m od zunanjega tlorisa drevesnih krošenj);
- na posamezne ostale naravne vrednote različnih zvrsti kot so navedene v naravovarstvenih smernicah (preglednica 2 priloge 1);
- v območjih Natura 2000 v razdalji vsaj 50 metrov od roba mokrišča in drugih vodnih površin – velja za solnice;
- na rastišča jadranske smrdljive kukavice in raznolistne mačine na območju Natura 2000.

Objekte, ki ne ustrezajo navedenim lokacijskim omejitvam, je potrebno odstraniti oz. prestaviti do konca veljavnosti pričujočega načrta.

Lovske preže

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosežati in se ga lahko presega
- Za postavitev lovske preže je potrebno pridobiti soglasje lastnika zemljišča.

Krmišča

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta so navedena v poglavju o krmljenju.
- Pred vzpostavitvijo krmišča je potrebno pridobiti soglasje lastnika zemljišča.

Kataster krmišč

Kataster krmišč je seznam lokacij in atributov vseh načrtovanih krmišč. Vsako krmišče je v katastru opredeljeno z naslednjimi atributi: šifra lovišča, ime lovišča, šifra katastrske občine, ime katastrske občine, parcelna št., krajevno ime, koordinati lokacije (X in Y), ciljna živalska

vrsta, namen/vrsta krmišča (zimsko, privabljalno), ali je dovoljeno polagati ŽSP², ali je namenjeno ogledom medvedov.

Kataster krmišč za vso Slovenijo vodi ZGS v digitalni obliki, na nivoju LUO pa v tiskani obliki kot sestavni del dvoletnih načrtov LUO. Kataster se posodobi ob vsaki pripravi dvoletnih načrtov LUO. V digitalnem katastru se beležijo vsi zgoraj navedeni atributi, medtem ko se v tiskani obliki (kot sestavni del načrtov LUO) beležijo vsi atributi, razen šifre lovišča, šifre katastrske občine in koordinat lokacije (X in Y).

V katastru krmišč se vodijo lokacije za sledeče vrste krmišč in načine krmljenja:

- krmišča za zimsko krmljenje navadnega jelena,
- krmišča za privabljalno krmljenje navadnega jelena,
- krmišča za privabljalno krmljenje divjega prašiča,
- krmišča za privabljalno krmljenje malih zveri.

Solnice

Usmeritve, določila, omejitve:

- Namen solnic je privabljanje divjadi z namenom odstrela in monitoringa.
- Solnice se zalaga v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico/letno).
- Postavljanje solnic je prepovedano:
 - v mladovjih in sestojih v obnovi (izjemoma s soglasjem lastnika in ZGS),
 - ob prometnih cestah,
 - v gozdnih rezervatih,
 - v mokriščih,
 - v razdalji do 50 m od vodnih virov (soli se ne sme vnašati v kaluže in ostale vodne vire!),
 - na naravovarstveno pomembnih območjih (opredelitev v naravovarstvenih smernicah dolgoročnega načrta).
- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število. Enota za načrtovanje obsega polaganja soli: kg.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosežati in se ga ne sme presegati.

Lovske steze

Opis. Lovske steze so namenjene predvsem lažjemu, varnejšemu in učinkovitejšemu lovu, kot tudi nadzoru lovišča.

- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število in km.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: Načrta ni treba dosežati in se ga lahko presega.

Lovske koče, domovi, bivaki, zbiralnice uplenjene divjadi

² živalski stranski proizvodi

- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosežati in se ga lahko presega.

7.4 Časovne, prostorske in ostale omejitve lova

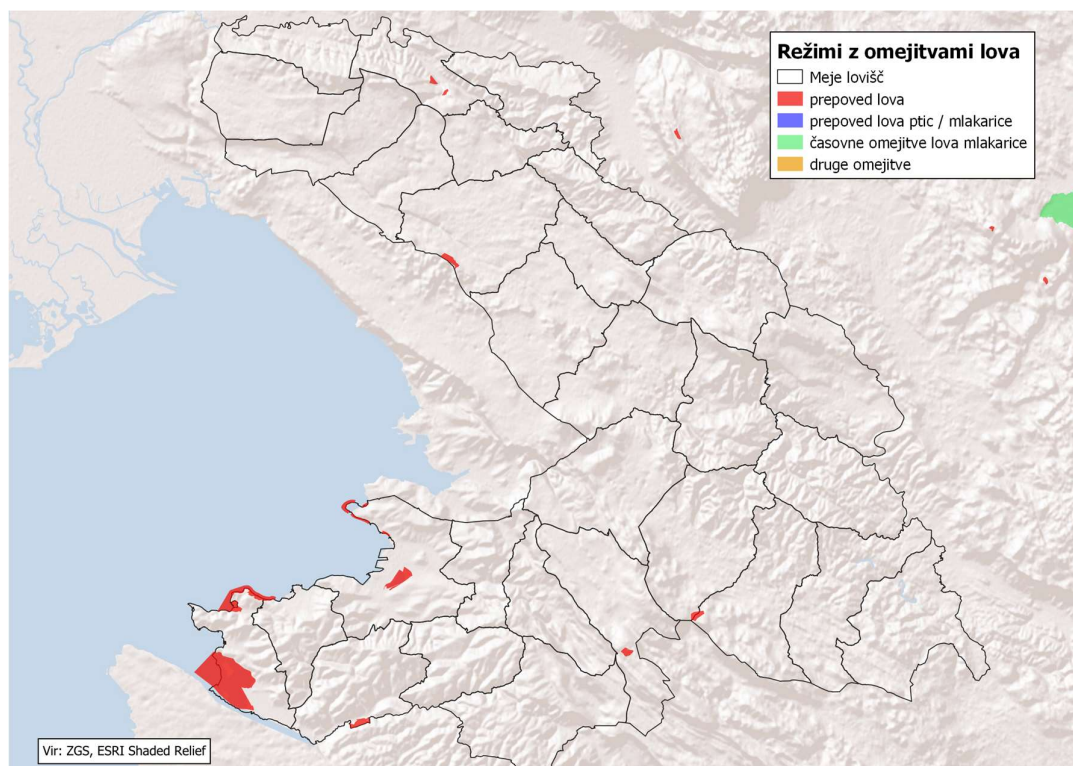
Poleg prostorskih, časovnih in ostalih (npr. načini lova) omejitev lova, ki izhajajo iz ZDLov-1 in njegovih podzakonskih aktov, na območju LUO veljajo tudi omejitve, ki izhajajo iz zahtev naravovarstva. Ob podrobnejšem načrtovanju na ravni dvoletnih LUO se upošteva omejitve, ki izhajajo iz varstvenih ciljev in režimov zavarovanih območij, katerih površine so v celoti ali delno znotraj območja načrta. V nadaljevanju povzemamo omejitve kot so navedene v naravovarstvenih smernicah (priloga 1). Časovne in prostorske omejitve lova so prikazane na sliki 70.

Območja, kjer velja popolna prepoved lova:

- naravni rezervat Strunjan, Strunjan Stjuža, Škocjanski zatok in Sečoveljske soline.
- naravna vrednota Ankaran – obrežno močvirje pri Sv. Nikolaju, Škocjanski zatok, Debeli rtič – klif z morjem, Debeli rtič – Valdoltra – klif, Zaliv Sv. Jerneja - trstičja

Območja, kjer je prepovedano loviti s pastmi:

- Natura 2000 območje Dolina Vipave

Slika 70: Časovne in prostorske omejitve lova v Primorskem LUO

7.5 Usmeritve za usklajevanje rabe prostora

Posegi in dejavnosti v prostoru lahko pomembno vplivajo na življenjske razmere divjadi in ostalih prostoživečih živali: ožijo življenjski prostor, zmanjšujejo prehranske možnosti, poslabšujejo možnosti za gnezdenje, poleganje in vzrejo mladičev, spreminjajo življenjski ritem z vnašanjem nemira ter slabšajo ekološko povezljivost prostora ali celo predstavljajo neposredni vir smrtnosti živali. Pri usklajevanju rabe prostora in dejavnosti v njem je zato treba upoštevati tudi živalstvo.

Usmerjanje posegov v prostor v povezavi s prostoživečimi živalmi in lovstvom se začneja pri snovanju planskih dokumentov v državnih in občinskih prostorskih načrtih ter naknadnimi vlogami za posege v prostor, pri katerih sodeluje tudi ZGS (mnenja, soglasja). Po svoji strokovni plati presojava širši vplivni prostor in kumulativne vplive izvedbe posega in drugih načrtovanih ali tudi že izvedenih posegov v prostor, ki bi lahko bistveno poslabšali življenjske možnosti divjadi (posegi iz 30. člena ZdLov) [16].

V Primorskem LUO so za divjad izrazito pomembna območja: Črni hribi na Goriškem, Volniška brda (Brestovsko podolje in Žekanc), Sopada s Čebulovico, pogorje Vremščice s Terom in zgornjo dolino reke Raše, širše območje Golobne med Rodikom in Artvižami, Slavniško pogorje s Kojnikom in dolino Malinske, severno pobočje Čičarije z Matarskim in Podgrajskim podoljem do Staroda. Posegi v prostor v omenjenih območjih naj ne fragmentirajo gozdnega prostora in naj bodo prilagojeni življenjskim potrebam prostoživečih živali.

Območja, kjer veljajo omejitve za posege in dejavnosti v gozdu in gozdnem prostoru, so vključno z usmeritvami opredeljena v gozdnogospodarskem delu območnega načrta za Kraško GGO, in sicer v okviru funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti in lovnogospodarske funkcije s 1. ali 2. stopnjo poudarjenosti. V GGN GGO in podrobneje v GGN GGE so opredeljene usmeritve za zagotavljanje funkcij gozdov ter omejitve pri gospodarjenju z gozdovi in aktivnostih uporabnikov gozdnega prostora [2].

Ob razporejanju posameznih dejavnosti v prostoru je treba v postopkih usklajevanja prostorskim načrtovalcem predstaviti trenutne razmere in nosilno kapaciteto prostora za prostoživeče živali ter pričakovane trende razvoja. Pri tem mora ZGS delovati kot povezovalni člen med upravljavci lovišč in nosilnimi projektanti odgovornih institucij in investitorji. Stanje prostora je treba predstaviti s konkretnimi preverljivimi podatki, obenem pa, kjer je moč iskati kompromise, podati tudi predloge za morebitne omilitvene ukrepe in prilagoditve človeških aktivnosti danostim narave, če te obstajajo.

Glavne usmeritve za gospodarjenje z gozdovi

- Čas izvajanja posegov in opravljanja dejavnosti je treba kar najbolj prilagoditi življenjskim ciklom živali tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, oz. v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko živali potrebujejo mir, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev ter prezimovanja.
- Pri izvajanju gozdnogospodarskih del se je treba izogibati aktivnim gnezdiščem, brlogom ali zavetiščem.
- Izvajanje gozdnogospodarskih del v zimovališčih rastlinojede parkljaste divjadi praviloma ni dopustno v obdobju od 1. decembra do 31. marca.
- Del sečnje z bršljanom obraslih dreves in del sečnje jelke se, z namenom izboljšanja prehranskih razmer rastlinojede divjadi, opravi v zimskem času. To še zlasti velja za območja zimovališč.

Usmeritve in omejitve pri posegih v prostor:

- Posebno pozornost je treba posvetiti načrtovanim posegom, ki predstavljajo izrazito spremembo okolja in imajo lahko velik vpliv na življenjski prostor prostoživečih vrst živali/divjadi, kot so npr. veliki (linijski) infrastrukturni objekti, površinsko velika območja kot so industrijske cone ali stanovanjska naselja. Presoja vplivov na okolje mora spoštovati populacijski nivo posamezne ali skupine živalskih vrst vključno z migracijskimi potmi.
- V primeru nacionalnega interesa, ko posegov ni mogoče umakniti, je treba v največji možni meri načrtovati omilitvene ukrepe (nadomestne gozdne površine, izgradnja nad in podhodov). Ti ukrepi morajo biti krajevno in časovno opredeljeni ter prilagojeni posameznemu posegu. Pri tem je treba vzpostaviti tesno sodelovanje z ostalimi soglasodajalci z namenom določitve skupnih izhodišč. Ob izvedbi celovite presoje vplivov na okolje oz. presoje vplivov na okolje mora presojevalec v izdelavo poročila vključiti tudi stališča Zavoda za gozdove Slovenije in upravljavcev lovišč. Pomembno je vključevanje v proces oblikovanja prostorskih načrtov na različnih ravneh.
- Pri večjem številu manjših posegov v prostor je treba upoštevati kumulativne vplive na divjad in druge prostoživeče živalske vrste. Istovrstni posegi oz. posegi z istim ali podobnim učinkom na prostoživeče živali se v postopkih praviloma presojujejo posamič, medtem ko so njihovi kumulativni vplivi povečini spregledani. Učinke tovrstnih posegov bo zato potrebno predhodno na podlagi preteklih izkušenj predvideti. Zlasti pri spremembah občinskih planov, kot krovnih dokumentov, s katerimi določamo prihodnjo rabo prostora, bo treba biti pozoren na vse grožnje in nevarnosti, ki lahko spremenijo življenjske pogoje živalim. Vse pobude za spremembo namenske rabe bo potrebno kritično presoditi in že v fazi pobud doseči opustitev nesprejemljivih posegov.
- Pri omejitvah posegov v prostor in različnih dejavnosti v kmetijski krajini je še posebej potrebno:
 - spoštovati določila 32 – 34. člena ZDLov-1 [16];
 - ohranjati obstoječe omejke, remize, grmovne zaplate, skupine gozdnega drevja in manjše gozdne površine ter ostale pomembne elemente habitatov živalskih vrst v celotni kmetijski krajini;
 - vzpodbujati vzpostavljanje mozaičnih struktur na velikih monokulturnih kompleksih;
 - zagotoviti nadomestne površine za izkrčene gozdne površine;
 - preprečevati postavljanje za živali neprepustnih ograj in ostalih ovir;
 - za nepropustne linijske objekte je treba zagotoviti prehajanje živali z vzpostavitvijo ustreznih nad- ali podhodov;
 - puščati brežine vodotokov prehodne in zaraščene z obrežnim grmovjem oziroma drevesi, pri urejanju vodotokov v kmetijski krajini je treba ohranjati posamezne odseke stare struge;
 - spodbujati pozno poletno ali jesensko setev rastlin za zeleno gnojenje, ki naj se jih pušča čim dlje za zagotavljanje kritja mali poljski divjadi tudi po spravilu žit in v zimskem času;
 - izvajati ukrepe vzdrževanja gozdnega roba – orne površine naj se ne dotikajo gozda, pač pa naj bo prehod iz gozdov na polja postopen, s pasom grmovja in travnate površine.
- Zagotavljati ekološko povezljivost - V LUO so določeni koridorji (Slika 4), ki omogočajo povezljivost populacij in prehajanje prostoživečih živali. Koridorji niso pomembni samo na gozdni površini, ampak tudi na kmetijskih zemljiščih, ki jih zajemajo. Zato je za zagotavljanje povezljivosti na območjih koridorjev nujno:

- ohranjati posamezna drevesa ali skupine gozdnega drevja, grmovja, in omejke ter obrečni pas in ostale vegetacijske strukture, ki zagotavljajo povezljivost in prehodnost kmetijske krajine za prostoživeče živali;
- prepovedani so kakršnikoli posegi, ki bi slabšali povezljivost območij, zlasti pozidave (npr. širitve industrijskih con) oz. kakršna koli urbanizacija tega prostora,
- pri umeščanju linijskih objektov (npr. prometnic), ki bi prekinili ali slabšali povezljivost, zagotoviti omilitvene ukrepe, ki bodo minimizirali negativne učinke posega (izgradnja ustreznih nad ali podhodov).

Navedene usmeritve in omejitve pri posegih v prostor je potrebno upoštevati v smernicah, mnenjih in soglasjih, ki jih ZGS pripravi v postopkih prostorskega načrtovanja. Z usmeritvami posegov v prostor in dejavnosti v kmetijski krajini se je potrebno aktivno vključevati v postopke priprave strateških dokumentov na področju skupne kmetijske politike.

Usmeritve in omejitve različnih dejavnosti v gozdu in gozdnem prostoru

- Na celotni površini LUO je treba preprečevati širitev rekreativnih dejavnosti na območja, kjer so za prostoživeče vrste živali najbolj moteče.
- Umeščanje poti ali gradnjo drugih rekreacijskih ali turističnih objektov usmeriti izven območij zimovališč, rukališč, rastišč gozdnih kur, gnezdišč, mirnih con.
- V obdobju intenzivnega parjenja jelenjadi so v trajanju 1 meseca prepovedane vse turistične in rekreacijske aktivnosti na celotni površini rukališč.
- Prostočasne aktivnosti se usmerja na obstoječe poti, več pozornosti se nameni kakovosti infrastrukture in njenemu vzdrževanju.

Navedene usmeritve in omejitve služijo kot podlaga pri presojanju v postopkih pridobivanja dovoljenj/soglasij za posege v prostor, v katere se ZGS aktivno vključuje.

8. NEVARNOSTI IN TVEGANJA UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Tveganja in nevarnosti, ki v Primorskem LUO lahko ogrozijo doseganje zastavljenih ciljev v območnem načrtu v naslednjem desetletju, ter na katere ne moremo vplivati s samim načrtom, velja izpostaviti sledeče (po področjih z nevarnostmi):

Lovstvo:

- **Manjše število lovcev v LUO**, po sedanjih podatkih se v Sloveniji članstvo v lovskih organizacijah niža, niža se tudi delež aktivnega članstva, povprečna starost lovcev pa se povečuje.
- **Zmanjševanje lovske aktivnosti**, tempo življenja, vsakodnevne obveznosti, delovni čas... krajšajo čas posvečen udejstvovanju v lovu. Volontersko delo se zmanjšuje, odgovornosti so prevelike. Nihče noče več prevzemati vodilnih funkcij društva, interes po izobraževanju pada. V javnosti postaja prevladujoč negativen pogled na lovca, nihče se noče izpostavljati. Lovstvo se zapira v lasten krog interesov izpostavljenih konfliktom z ostalimi souporabniki prostora. Tako manjše število lovcev kot tudi manjša lovska aktivnost lahko resno ogrozita izvajanje ukrepov v populacijah divjadi in njihovih okoljih, povečanju konfliktov v okolju ter širitev invazivnih tujerodnih vrst.
- V javnosti se vse pogosteje izpostavlja interes spremembah zakonodaje v smer **privatizacije lovstva**, ki je tveganje za zagotavljanje trajnostne rabe divjadi kot naravne dobrine.

Gozdarstvo:

- Zaradi **ne realizacije možnih posekov in izvedbe gojitvenih ter varstvenih del v gozdovih**, zlasti mlajših razvojnih fazah, bo ogrožena prehranska ponudba ter kritje za rastlinojedo parkljasto in drugo divjad, kar bo imelo za posledico povečanje vpliva rastlinojedov na naravno pomlajevanje in škode v kmetijstvu.
- Neustrezni **in divjadi neprizanesljivi posegi v gozdni prostor** bodo neugodno vplivali na velikost in ohranjanje življenjskega prostora divjadi.

Kmetijstvo:

- Zaradi **zaraščanja kmetijskih površin in izsekavanja krajinskih elementov izven gozdnega prostora** (omejki, mejice, remize, proti veterni pasovi, obvodna vegetacija) se bo zmanjševal in slabšal življenjski prostor (male) divjadi.
- **Opuščanje kmetijstva in struktura kmetijske dejavnosti** je v LUO vezana na pospeševanje vinogradništva, oljkarstva, sadjarstva, živinoreje... opušča se poljedelstvo, kar veča tveganja biodiverzitete živalskega sveta. Zlasti močno je ogrožena mala poljska divjad in veliko število vrst (zavarovanih) prostoživečih ptic in sesalcev.
- Premalo lastnikov kmetijskih (in gozdnih) zemljišč se vključuje v lovske organizacije, kjer bi z lastno aktivnostjo in delovanjem reševali odprte probleme na relaciji lovstvo – kmetijstvo.

Turizem in rekreacija:

- Zaradi povečevanja **nekontroliranega in neusmerjenega obiska** v gozdovih ter tudi v odprtem kmetijskem prostoru, vedno večja aktivnost rekreacije v nočnem času... divjad ne bo imela ustreznega miru, kar se bo odražalo v stalnih migracijah, približevanju naseljem (nelovne površine), povečani potrebi po hrani, motnjah v procesu razmnoževanja ter poleganja mladičev in tudi v potrebi po večjem lovskem naporu za doseganje realizacije načrtov odvzema.

- **Hkratna raba istega prostora v istem času** lahko proži trenutna in sistemska nesoglasja različnih souporabnikov prostora.

Infrastruktura:

- V primeru izgradnje avtoceste Postojna – Jelšane bo ogrožena povezljivost populacij parkljarjev med Primorskim in Notranjskim LUO ter prehrabnih migracij rjavega medveda v smeri Snežniški masiv – Brkini.
- Jakost in hitrost prometa na relaciji Starod – Kozina ogroža povezljivost Čičarije in Brkinov ter povzroča veliko prometnih nesreč s trki vozil in divjadi.
- Železniški promet na drugem tiru med Divačo in Koproj bo motnja življenjskega bioritma v predelu med Divačo in Dekani ter bo grožnja odmika divjadi v bolj kmetijsko krajino.

Družbeno okolje:

- V primeru prevelikega vpliva pogosto ne relevantnih deležnikov - civilnih iniciativ in nevladnih organizacij, ki so nenaklonjeni lovu kot trajnostni rabi naravne dobrine, se bodo kazali negativni vplivi na vse cilje povezane z divjadjo, drugimi prostoživečimi živalmi ter njihovim okoljem.
- Posledica pritiskov nekaterih organizacij je ne-upravljanje s populacijami volka in rjavega medveda. Trajnostno in smotrno upravljanje volka in rjavega medveda, ki vključuje selektivni odstrel osebkov obeh vrst, v zadnjih letih močno omejujejo pobude nekaterih predstavnikov civilne družbe in odločitve sodišč. Navedeno so-pogojuje naraščanje lokalnih populacijskih gostot (zlasti medveda) in širjenje območja prisotnosti obeh vrst. Če se bo ta trend nadaljeval tudi v prihodnje, to ne bo povzročalo zgolj naraščanja obsega škod na človekovem premoženju in ostalih neposrednih konfliktov s človekom, ampak bo imelo bistveno povečan vpliv tudi na določene vrste divjadi in njihovo upravljanje. Volk lahko s plenjenjem parkljaste divjadi v kombinaciji z neugodnimi okoljskimi dejavniki negativno vpliva na dinamiko njihovih populacij, kar lahko le deloma kompenziramo s prilagojenim upravljanjem parkljaste divjadi. Medved poleg plenjenja mladičev (zlasti srnjadi) preko rednega pojavljanja na privabljalnih krmiščih za parkljasto divjad ponekod močno ovira izvajanje odstrela divjadi in s tem doseganje upravljavskih ciljev. Vse navedeno predstavlja dodaten razlog za ponovno vzpostavitev trajnostnega poseganja v populaciji volka in rjavega medveda.

Klimatske spremembe:

v primeru večjih klimatskih sprememb se bodo slabšali življenjski pogoji vsaj za nekatere vrste divjadi, kar lahko privede do ogroženosti ohranjanja vitalnih populacij avtohtone divjadi. Poleg tega lahko privede do pojava in širjenja neavtohtone divjadi.

9. METODOLOGIJA IZDELAVE NAČRTA

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021-2030; dalje načrt) je bil izdelan na podlagi analiz podatkovnih zbirk Zavoda za gozdove Slovenije, ki vključujejo podatke o odvzemu divjadi, izvedenih delih v njihovem življenjskem okolju, povzročenih škodah, podatkih objedenosti gozdnega mladja ter ostalih baz, ki celovito obravnavajo prostor.

S procesom izdelave načrta smo začeli že v letu 2019 in sicer s pripravo Smernic za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021-2030, ki predstavljajo operativno-tehnični pripomoček za izdelavo dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov. V sklopu priprave smernic smo najprej zbrali podatke ter uredili evidence o odvzemu divjadi, delih v okolju in drugih ključnih vhodnih podatkih. Za vsako izmed živalskih vrst so bile izdelane analize, opredeljeni izhodiščni cilji ter predlagane usmeritve. Smernice so bile v procesu izdelave predstavljene ključnim deležniškim skupinam ter na podlagi podanih pripomb ustrezno dopolnjene. V postopku izdelave načrta smo s strani ZRSVN prejeli in pri izdelavi načrta upoštevali tudi naravovarstvene smernice.

Zaradi usklajevanja številnih interesov družbe v povezavi z divjadjo smo poseben poudarek v postopku priprave dali participaciji deležnikov. Pred izdelavo načrta so bili konec leta 2020 vsi deležniki pozvani k oddaji pobud in predlogov k nastajajočim načrtom. Poleg formalno določene participacije smo v letu 2021 pripravili dve delavnici za zainteresirano javnost. Na prvi delavnici smo predstavili vsebino analitskega dela načrta (stanje populacij divjadi in njenega okolja) ter z udeleženci delavnice opredelili glavne prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja upravljanja divjadi. Na drugi delavnici smo predstavili načrtovane cilje, usmeritve in ukrepe.

Vzporedno s pripravo dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov je potekal tudi proces izdelave okoljskega poročila in dodatka za varovana območja v postopku Celovite presoje vplivov na okolje. Izvedeno je bilo interno vsebinjenje in vsebinjenje s sektorji, kjer smo skupaj z udeleženci identificirali potencialne vplive, določili okoljske cilje in kazalnike ter merila vrednotenja.

Novembra 2021 je strokovni svet ZGS določil osnutek načrta in obravnaval osnutek okoljskega poročila z dodatkom. Nato smo osnutek skupaj z okoljskim poročilom ter Vlogo za izdajo mnenja o ustreznosti okoljskega poročila in sprejemljivosti vplivov LUN 2021-2030 poslali na Ministrstvo za okolje in prostor. Po prejemu mnenja o ustreznosti okoljskega poročila so bili med julijem in septembrom 2022 osnutki vseh lovsko upravljavskih načrtov 2021-2030 skupaj z okoljskim poročilom javno razgrnjeni. V tem obdobju so bile izvedene tudi javne obravnave načrtov. Do vseh zbranih pripomb na načrt se je na seji oktobra 2022 opredelil svet OE Sežana. Osnutek načrta je bil dopolnjen skladno z omilitvenimi ukrepi iz okoljskega poročila in upoštevanimi pripombami. Dne 3. 4. 2023 smo prejeli odločbo Ministrstva za okolje, podnebje in energijo o okoljski sprejemljivosti načrta, kar je bil pogoj za nadaljnji postopek sprejemanja. Dne 18. 5. 2023 je bil na 11. redni seji Sveta Zavoda za gozdove Slovenije določen predlog LUN V. Primorskega LUO, ki je bil skupaj z ostalimi LUN dne 22. 5. 2023 poslan na ministrstvu, pristojni za okolje, prostor in vode ter ohranjanje narave, v mnenje. Po prejemu mnenj obeh pristojnih ministrstev ob koncu junija 2023 je bil LUN poslan v sprejem.

10. LITERATURA

- [1] Agencija RS za okolje. <https://www.meteo.si/>.
- [2] Osnutek ON Kraškega GGO. 2021-2030, 2021. Sežana, Zavod za gozdove Slovenije, neobjavljeno.
- [3] Geografski atlas Slovenije: država v prostoru in času. 1998. Ljubljana, Državna založba Slovenije.
- [4] Jelenko Turinek, I. in sodel. 2016. Značilnosti, problematika in upravljanje populacij (sive) vrane v urbanem okolju (V4-1437): zaključno poročilo. Velenje, Inštitut ERICo, 132 str.
- [5] Lovsko upravljavski načrt za V. Primorsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020. 2012. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Sežana, 122 str.
- [6] Agencija RS za okolje. <https://www.meteo.si/>
- [7] Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo. Uradni list RS, št. 91/10 in 200/20.
- [8] Raba tal 2020. Podatki evidence dejanske rabe. Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. <https://rkg.gov.si/vstop/> (25. 4. 2021)
- [9] Raba tal 2009. Podatki evidence dejanske rabe za pretekla leta. Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. https://rkg.gov.si/arhiv/RABA_Verzije/index.html (25. 4. 2021)
- [10] Zakon o gozdovih – ZG. Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16.
- [11] Direktiva o habitatih. 1992. Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Uradni list EU, št. L 206.
- [12] Resolucija o nacionalnem gozdnem programu. Uradni list RS, št. 111/07.
- [13] Naravovarstvene smernice za lovsko upravljavski načrt za Primorsko lovsko upravljavsko območje (2021-2030). Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave – OE Sežana, marec 2021. 30 str.
- [14] Program upravljanja območij Natura 2000 (2015-2020). RS, Vlada Republike Slovenije, 9. 4. 2015, 44 str.
- [15] Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih - ZNUAPK. Uradni list RS, št. 200/20.
- [16] Zakon o divjadi in lovstvu – ZDLov-1. Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON-C, 31/18, 65/20 in 97/20 – popr.
- [17] Kos, I. in sod. 2018: Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste zlati šakal (*Canis aureus L.*) v Sloveniji, (V1-1626), Ciljni raziskovalni program »Zagotovimo.si hrano za jutri«, sofinancerja: Mi.
- [18] Hafner M. in sod. 2021. Analiza stanja poškodovanosti gozdnega mladja od rastlinojede parkljasti divjadi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020. 2021. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.
- [19] Okoljsko poročilo za 15 dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov za obdobje 2021-2030. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Zavita d.o.o.

- [20] Sklep o določitvi visoke stopnje ogroženosti zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih. Uradni list RS, št. 10/21.
- [21] Dodatek k okoljskemu poročilu za presojo sprejemljivosti izvedbe 15 dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov za obdobje 2021-2030 na varovana območja, Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Zavita d.o.o.

11. NAČRT SO IZDELALI

Avtorja načrta:

Andrej Sila, inž. gozd.

Aljoša Žnidaršič, univ. dipl. inž. gozd.

Sodelavci pri izdelavi načrta:

Ivan Rožac, inž. gozd. in lov.

Bogdan Magajna, univ. dipl. inž. gozd.

Matija Šemrov, gozd. teh.

dr. Matija Stergar, univ. dipl. inž. gozd.

Datum: 18. 05. 2023

Podpisniki

Vodja odseka za načrtovanje razvoja gozdov:

Matej Reščič, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja OE Sežana:

Boštjan Košiček, univ. dipl. inž. gozd.

Direktor ZGS:

Gregor Danev, univ. dipl. inž. gozd.

12. PRILOGE

NARAVOVARSTVENE SMERNICE ZA PRIMORSKO LUO

Zavarovana območja, ki jih obravnavajo naravovarstvene smernice, so navedena v preglednici 1.

Na zavarovanih območjih je potrebno skladno s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja za posege izvesti presojno sprejemljivosti posegov v naravo.

Pri upravljanju z divjadjo se obvezno upoštevajo usmeritve, izhodišča in pogoji za varstvo zavarovanih območij narave, navedenih v preglednici 1, ki so podani z varstvenimi režimi v sprejetih aktih o zavarovanju, navedenih v poglavju 1.2 (Pravne osnove naravovarstvenih smernic).

Preglednica 1: Pregled zavarovanih območij in varstvenih režimov

ZAP. ŠT.	IME	STATUS	URADNA OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
1	Beka - soteska Glinščice z dolino Griža in ponornimi jamami	KP		
2	Beka - brezno na Škrklovici	NS		
3	Brestovica pri Povirju - Petnjak	NS		
4	Brezovica - Brezoviška slepa dolina	NS		
5	Brezovica - Brimšca jama	NS		
6	Dane pri Divači - jama nad Škrinjarco	NS		
7	Dane pri Divači - Medjame	NS		
8	Divača - Bukovnik	NS		
9	Divača - Divaška jama	NS		
10	Divača - Kačna jama	NS		
11	Divača - Risnik	NS		
12	Dobravlje - Debela peč	NS		
13	Gorenje - Konjičja jama	NS		
14	Gradišče pri Materiji - jama pod Mavrovcem	NS		
15	Gradišče pri Materiji - Martinjska jama	NS		
16	Hotična - Hotenjske ponikve	NS		
17	Hotična - Široka jama	NS		
18	Ivanji Grad - Preserska jama	NS		
19	Jama na Prevali II	NS		
20	Jama Škrlica	NS		
21	Kazlje - Komihcova jama	NS		
22	Komen - gozd Cirje	NS		
23	Komen - gozd Draga	NS		
24	Komen - Obršljanski gozd	NS		
25	Lipica - Lipenjska jama	NS		
26	Lokev pri Divači - jama pod Gaugami	NS		
27	Lokev pri Divači - jama Vilenica	NS		
28	Mala jama na Prevali	NS		
29	Obrov - Kaserova jama	NS		
30	Obrov-Jezerina s ponikvami	NS		
31	Odolina - slepa dolina s ponikvami	NS		
32	Orlek - Golokratna jama	NS		
33	Orlek - Orleška draga	NS		
34	Podgrajske ponikve	NS		
35	Poljane pri Podgradu - Grde jame	NS		
36	Povžane - Kremplak	NS		
37	Rakitovec - jama pod Gabrkom	NS		
38	Rakitovec - pečina v Radotah	NS		
39	Rodik - Cikova jama	NS		
40	Rodik - Velika Kozinska jama	NS		
41	Sežana - Čebulcova jama	NS		

Odluk o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Sežana (Uradne objave št. 13/92)

Varstveni režimi so opredeljeni v 13. in 14. členu Odloka.

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljaljskega območja (2021 – 2030)

ZAP. ŠT.	IME	STATUS	URADNA OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
42	Sežana - jama Bukovnik	NS		
43	Sežana - Jama v Golokračini	NS		
44	Sežana - Jama ob Bazoviški cesti na Gropajski gmajni	NS		
45	Sežana - Jama ob Bazoviški cesti na Trebanjski gmajni	NS		
46	Sežana - Jama v Kanjadolcah I.	NS		
47	Sežana - Jama v partu pri Ogradi	NS		
48	Sežana - Koblarska jama	NS		
49	Sežana - Orleška in Tomažkova jama	NS		
50	Sežana - Sežanski dol z jamami I. in II.	NS		
51	Sežana - Škamprlova ali Škamprletova jama	NS		
52	Sežana - Ulčarjeva jama v Paredu	NS		
53	Sežana - jama v Ukmarjevem dolu ob Bazoviški cesti	NS		
54	Skadanščina - Jama Medvedjak	NS		
55	Skadanščina - Pečina v Zjatih	NS		
56	Slavnik - vrh in pobočja	NS		
57	Slivje - Dimnice	NS		
58	Vremščica - vrh in pobočje	NS		
59	Žirje - Belinca jama	NS		
60	Žirje - Junčja jama	NS		
61	Regijski park Škocjanske jame	RP	Zakon o regijskem parku Škocjanske jame, Uradni list RS, št. 57/96 in 46/14 – ZON-C	Varstveni režimi so opredeljeni v 8., 9. in 10. členu Zakona.
62	Grič Stena v dolini Dragonje	NS	Odlok o razglasitvi posameznih naravnih spomenikov in spomenikov oblikovane narave v občini Piran, št. 5/1990, 26. 1. 1990	16. člen prepoveduje trgati, poškodovati rastline, uničevati vegetacijske formacije
63	Reka Dragonja s pritoki	NS		
64	Jezeri v Fiesi	NS		
65	Krajinski park Debeli rtič	KP	Uradni list RS, št. 48/18	Po 11. členu Odloka je med drugim prepovedano vnašanje tujerodnih oziroma invazivnih vrst rastlin in živali (14. točka), na 2. varstvenem območju je po 12. členu prepovedano zmanjševanje obsega obstoječih gozdnih sestojev (2. točka), hoditi po občutljivih habitatnih tipih, kot so metličje, halofiti, trstičje in izven urejenih poti (7. točka), uničevanje, nabiranje ali odvzemanje iz narave prostoživečih vrst rastlin in živali, razen za gospodarski ribolov (11. točka).
66	Krajinski park Strunjan	KP	Uredba o Krajinskem parku Strunjan (Uradni list RS, št. 107/04, 114/04 – popr., 83/06, 71/08, 77/10 in 46/14 – ZON-C)	V NR Strunjan je prepovedano loviti divjad, na območju NR Strunjan Stjuža pa velja prepoved odvzema rastlin in živali prostoživečih vrst. V NS Pinijev drevored se na drevesa ne smejo postavljati lovske preže (Načrt upravljanja Krajinskega parka Strunjan za obdobje 2018–2027).
67	Naravni rezervat Strunjan	NR		

ZAP. ŠT.	IME	STATUS	URADNA OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
68	Škocjanski zatok	NR	Uredba o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 75/13 in 46/14 – ZON-C)	Na območju naravnega rezervata so prepovedana vsa ravnanja, posegi in dejavnosti, ki bi lahko vplivali na živalske in rastlinske vrste, njihove habitate in habitatne tipe, in bi lahko spremenili ekološke in druge lastnosti naravnega rezervata, zlasti pa je prepovedano izvajati lov in ribolov (10. točka 6. člena Uredbe o NRŠZ)
69	Sečoveljske soline	KP	Uredba o Krajinskem parku Sečoveljske soline (Uradni list RS, št. 29/01, 46/14 – ZON-C in 48/18)	Lov in ribolov sta v parku prepovedana. Območje parka v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04 in 17/08) zaradi trajne prepovedi lova spada med nelovne površine (Načrt upravljanja Krajinskega parka Sečoveljske soline: 2011–2021).

NARAVNE VREDNOTE

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE

Z naravnimi vrednotami je treba ravnati tako, da se ne ogrozi njihov obstoj (40. člen ZON).

Posegi in dejavnosti se izvajajo na naravni vrednoti, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti za izvedbo posega ali opravljanje dejavnosti (5. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti, se posegi in dejavnosti:

- na površinski in podzemeljski geomorfološki, hidrološki in geološki naravni vrednoti izvajajo v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma v obsegu in na način, da se v čim manjši možni meri spremenijo druge fizične, fizikalne, kemijske, vidne in funkcionalne lastnosti naravne vrednote.
- na drevesni naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne zmanjša vitalnost in ne poslabša zdravstveno stanje drevesa ter, da se ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču.
- na botanični in zoološki naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne poslabšajo življenjske razmere rastlin in živali, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, do takšne mere, da jim je onemogočeno dolgoročno preživetje.
- na ekosistemski naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne spremenijo kvalitete ekosistema ter naravni procesi v njem do takšne mere, da se poruši naravno ravnovesje.

Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto, ali uničenja naravne vrednote (6. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Za potrebe priprave načrtov rabe naravnih dobrin se območje vpliva na naravno vrednoto opredeli glede na nameravani poseg ali dejavnost na podlagi naslednjih izhodišč:

- za hidrološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto območje porečja ali dela porečja, v katerem se naravna vrednota nahaja,
- za podzemno geomorfološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto površje nad podzemno jamo ter, če je naravna vrednota vodna podzemna jama, porečje voda, ki tečejo v podzemno jamo,
- za naravne vrednote drugih zvrsti je območje vpliva na naravno vrednoto območje, v katerem lahko vplivi posegov in dejavnosti človeka ogrozijo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto: za geomorfološke in geološke naravne vrednote je to zlasti njihova stabilnost, za botanične, zoološke, ekosistemske in drevesne naravne vrednote je to zlasti kvaliteta habitatov rastlin in živali,
- naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje naravne vrednote. Na naravni vrednoti, katere obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitev ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje naravne vrednote ali njenega dela fizično onemogoči.

PODROBNEJŠE VARSTVENE USMERITVE

Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se lahko izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim) ter da zaradi prisotnost ljudi (velike množice) ni motena vidna podoba naravne vrednote in onemogočeno njeno doživljanje. Obiskovalci naravne vrednote naj se gibajo po poteh, če so le-te za ta namen urejene.
- Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani v primeru, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.

Podzemeljske geomorfološke naravne vrednote

- Sigastih tvorb in drugega jamskega inventarja se ne poškoduje, uničuje, odstranjuje, odnaša.
- Sten, stropa in tal, zraka v jami ter vode, ki tečejo skozi jamo, se ne onesnažuje.
- Jame in brezna oziroma njihove dele se osvetljuje le toliko, kolikor je minimalno potrebno za obisk ljudi, znanstveno-raziskovalno delo ali jamarstvo.
- V jamah in brezni se ne kuri ognja.
- Odpadkov in drugega materiala se ne odlaga ali skladišči v jami, tekočih odpadkov se ne odvaža v jamo in se jih ne izliva v jami.

- V jamo se ne vnaša organskih snovi (človeška hrana, iztrebki, les in drug organski material).
- V okolici jam se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.

V jamskem vhodu in njegovi neposredni okolici:

- Gradnja objektov se ne izvaja, zemeljsko površje se ne spreminja.
- Odpadkov se ne odlaga.
- Vhoda se ne zasipava, v neposredno okolico se ne odlaga in skladišči materiala.
- Enostavne objekte, ki nimajo vsebinske povezave z naravno vrednoto se namešča v takšni oddaljenosti, da se ohranja vidna podoba jamskega vhoda nespremenjena.
- V vegetacijsko združbo v jamskem vhodu se ne posega s fizičnim uničevanjem, spreminjanjem vrstne sestave ipd., razen v primeru, da se s tem omogoči dostop. Obseg odstranitve vegetacije sme biti tolikšen, da se ohranijo obstoječe lastnosti mikroklimе v jamskem vhodu in jami.

Na površju nad znanimi rovi jame, ponornice, ki teko v jamo oziroma skozi njo:

- Izvaja se takšne vrste gradenj, da se ne poškoduje podzemeljske naravne vrednote.
- Vegetacijsko odejo, vključno z njenim odstranjevanjem, se spreminja le v takšnem obsegu, da se ne ali bistveno ne spremenijo kakovostne (kemične) in količinske lastnosti pronicajoče vode.
- Odpadkov se ne odlaga.
- Nevarnih snovi, kot so nafta in naftni derivati, kemikalije in podobne snovi, se ne pretovarja in skladišči.
- Ne slabša se kvalitete vod, ki tečejo v jamo.
- Posege in gradnje na vodotokih se izvaja tako, da se ohranja čim bolj naraven vodni režim.

Geološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Delov naravne vrednote se ne lomi, razbija, odkopava ali odnaša v takem obsegu, da se uniči nahajališče oziroma okrne lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto.

Hidrološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Ne slabša se kvalitete vode.
- Na naravno vrednoto se ne odlaga odpadkov.

- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.
- Čas izvajanja posegov v obrežnem pasu se prilagodi živalskim ciklom tako, da poseganje ne sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti ter vzrejanja mladičev.
- Rekreatijske in športne aktivnosti se izvaja tako, da se naravne vrednote ne poškoduje in da se ne spremeni njenih lastnosti. Na jezerih se za rekreacijske namene ne uporablja čolnov z motorji z notranjim izgorevanjem. Na jezerih na nadmorski višini nad 900 m se ne izvaja rekreacijskih in športnih aktivnosti.

Botanične naravne vrednote

- Čas izvajanja posegov se rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.
- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču in da se ohranja rastline, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitve, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogozditvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje, razen za znanstveno-raziskovalno delo v obsegu, ki ne vpliva negativno na stanje populacije in na rastišče.
- Rastlin se ne požiga.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Preprečuje se naravno sukcesivno zaraščanje rastišč, če je to strokovno utemeljeno.
- Novih lovskih poti se na območje naravne vrednote ne umešča oz. se zagotavlja ustrezen odmik.
- Na naravni vrednoti, kjer se rastišče vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na rastišča se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin, po možnosti se kosi po semenitvi, intenzivnosti paše se ne povečuje nad tradicionalno.
- Naravno vrednoto se obiskuje na način, da se zaradi fizičnega učinka hoje ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za majhna rastišča zelo ogrožene vrste, se obiskovanje naravne vrednote lahko prostorsko omeji ali prepove.

Zoološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere za živali. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr.

osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitve, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.

- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodita življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovпада z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja po gnezditvenem času ptičev, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Eksplozije ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Ponoči se naravne vrednote ne osvetljuje. Jame ali dele jam, kjer so kolonije netopirjev se ne osvetljuje oziroma se osvetljuje le minimalno in za čim krajši čas.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za živali.
- Naravno vrednoto se obiskuje na način in v času, ki je za živali najmanj moteč. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za živalsko vrsto, ki je na človekovo prisotnost izjemno občutljiva, se obiskovanje naravne vrednote lahko časovno (npr. v času razmnoževanja) ali prostorsko omeji ali prepove.
- Rekreativne in športne aktivnosti se preusmerja na spoznavanje in doživljanje narave.

Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se populacije rastlinskih in živalskih vrst pretežno ohranijo. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitve, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za rastline in živali.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravno vrednoto se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov.
- Rekreativna in športna aktivnost, ki negativno vplivata na rastline in živali, se ne izvajata, preusmerjata se na doživljanje in spoznavanje narave.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti, z nadelavo poti, razgledišč, opazovališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami in opozorili, vendar tako, da se ne spremenijo lastnosti ekosistema in da je z dodatnimi ukrepi zagotovljeno, da prisotnost obiskovalcev ne bo vznemirjala živali (npr. skrite opazovalnice). Obiskovalce se usmerja na določene poti.

Drevesne naravne vrednote

- Vej, listov, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debela ali rastišča oz površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.
- Podlago se na rastišču utrjuje le tako, da se omogoči zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče se praviloma ne postavlja objektov ali naprav. V primeru, da drugih prostorskih možnosti ni, se manjše objekte, kot so odri, kioski, spominska obeležja, vodnjaki, svetilke, klopi in podobno, postavlja v primerni oddaljenosti na način, da se ekološke razmere na rastišču ne spremenijo ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno.

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

Preglednica 2: Pregled naravnih vrednot in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	IDENT. ŠT.	IME	ZVRST
- Na drevesa naj se ne postavlja lovskih prež oz. drugih lovskih objektov. Lovski objekti naj bodo od zunanjega tlorisa drevesnih krošenj oddaljeni vsaj 5 m.	vse drevesne naravne vrednote vse oblikovane naravne vrednote		DREV ONV
- Na geološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). - Praviloma naj se biomeliorativnih ukrepov na geoloških naravnih vrednotah ne izvaja. Možno je ročno odstranjevanje/čiščenje zarasti. Ukrep naj se izvaja v sodelovanju z ZRSVN.	vse geološke naravne vrednote		GEOL
Na točkovne geomorfološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.).	vse točkovne geomorfološke naravne vrednote		GEOMORF
- Na navedene površinske geomorfološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.).	4845	Babe pri Predloki - erozijsko žarišče	GEOMORF
	4846	Zasedski potok - erozijsko žarišče	GEOMORF
- Ohranja naj se vodne in močvirne biotope, kot so mlake, luže, izvire ter drugi vodni viri. - Vodnih virov naj se ne onesnažuje. - Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od vodnih virov naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodnega vira. - Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah oz. na razdalji vsaj 50 m od vodnih virov ne izvaja. - Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja v sodelovanju z ZRSVN.	vse točkovne hidrološke in ekosistemske naravne vrednote		HIDR, EKOS

<ul style="list-style-type: none"> – Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja zunaj obdobja razmnoževanja dvoživk oz. drugih živali. Najprimernejši čas za izvajanje posegov je pozno jeseni oz. pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. – Pri vzdrževanju se v čim večji meri uporablja naravne materiale. – Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih. – Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. – Svinčenih nabojev naj se ne uporablja na mokriščih in 100 metrskem robnem pasu glede na zunanje meje mokrišča. Mokrišča pomenijo območja močvirij, barij ali mokrotnih travnikov, šotišča ali vodne površine, naravne ali umetne, stalne ali začasne, pri čemer je voda stoječa ali tekoča, sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katerih globina ob oseki na presega šestih metrov. 		
<ul style="list-style-type: none"> – Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od vodotokov naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodotoka. – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah oz. v razdalji vsaj 50 m od vodotokov ne izvaja. – Vodotokov naj se ne onesnažuje. – Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih. – Svinčenih nabojev naj se ne uporablja na mokriščih in 100 metrskem robnem pasu glede na zunanje meje mokrišča. Mokrišča pomenijo območja močvirij, barij ali mokrotnih travnikov, šotišča ali vodne površine, naravne ali umetne, stalne ali začasne, pri čemer je voda stoječa ali tekoča, sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katerih globina ob oseki na presega šestih metrov. 	vse linijske hidrološke naravne vrednote	HIDR, EKOS
<ul style="list-style-type: none"> – Na botanične naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja. – Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. 	vse botanične naravne vrednote	BOT

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

<ul style="list-style-type: none"> - S košnjo in drugimi potrebnimi ukrepi se preprečuje zaraščanje travniških površin. Intenzivneje se ukrepa na površinah v zaraščanju (s strojnim mulčenjem se revitalizira degradirane travniške površine), na ohranjenih travnikih pa se s pozno košnjo vzdržuje obstoječe stanje. - Prioriteta za izvajanje ukrepov so zaraščajoča se zemljišča, ki bodo ob izdelavi naslednjih gozdnogospodarskih načrtov določena kot gozd oziroma drugo gozdno zemljišče. - Košnja naj se izvaja po odvetu večine travniških rastlin. Priporočena prva košnja je: <ul style="list-style-type: none"> o po 15. 6. – suha travnišča v Z delu Krasa, o po 30. 6. – suha travnišča v V delu Krasa, o po 15. 7. – suha travnišča na območju Vremščice, Goliča, Kojnika; o po 30. 6. – mokrotna/vlažna travnišča - Košenic naj se ne gnoji. <p>Trave se ne balira v silažne bale, ampak se jo posuši na travniku.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ohranja ter vzdržuje naj se gozdni rob ter obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur v kmetijski krajini. - Sekanje, požiganje ali drugačno uničevanje živih mej, grmišč in s suho zarastjo poraslih površin po pašnikih, travnikih in poljih je prepovedano v času gnezdenja ptic in poganja mladičev, med 1. marcem in 1. avgustom. 	4810	Dragonja - suhi travnik pri Fermovem mlinu	BOT
	4815	Golič - Lipnik - Kavčič - travnišča	BOT, ZOOL
	1618	Gradišče pri Materiji - rastišče košutnika	BOT
	3629	Kraški rob	GEOMORF, GEOL, BOT, ZOOL
	3670	Movraški Kuk	BOT, EKOS, GEOMORF
	3678	Plasa - travnik	BOT, EKOS
	4814	Rakitovski kras	BOT, EKOS
	286	Slavnik	GEOMORF, BOT, EKOS
	352	Vremščica	BOT, ZOOL
	<ul style="list-style-type: none"> - Na zoološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). - Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja. - Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. 	vse zoološke naravne vrednote	
<ul style="list-style-type: none"> - Lova oz. drugih biomeliorativnih in biotehničnih ukrepov naj se na navedenih naravnih vrednotah ne izvaja. - Lovskih objektov naj se na območje navedenih naravnih vrednot ne umešča. 	3671	Ankaran - obrežno močvirje pri sv. Nikolaju	BOT, EKOS
	1609	Debeli rtič - klif z morjem	GEOMORF, GEOL, HIDR, ZOOL, BOT
	4273	Debela rtič - Valdoltra - klif	GEOMORF, GEOL, ZOOL, BOT
	270	Sečoveljske soline	EKOS, ZOOL, BOT, GEOL, GEOMORF
	2846	Strunjan - Stjuža	EKOS
	915	Strunjanske soline	GEOMORF, HIDR, GEOL, EKOS

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

	4275	Zaliv sv. Jerneja - trstišča	BOT, EKOS
	1265	Škocjanski zatok	ZOOL, EKOS, BOT
<ul style="list-style-type: none"> - Lovskih objektov naj se na območje naravne vrednote ne umešča. - Svinčenih nabojev naj se ne uporablja na mokriščih in 100 metrskem robnem pasu glede na zunanje meje mokrišča. Mokrišča pomenijo območja močvirij, barij ali mokrotnih travnikov, šotišča ali vodne površine, naravne ali umetne, stalne ali začasne, pri čemer je voda stoječa ali tekoča, sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katerih globina ob oseki na presega šestih metrov. 	Vse ekosistemske točkovne naravne vrednote		EKOS
	4274	Debeli rtič - ostanek hrastovega gozda	EKOS
	4273	Debeli rtič - Valdoltra - klif	GEOMORF, GEOL, ZOOL, BOT
	4559	Fiesa - južno jezero	HIDR, EKOS
	4269	Fiesa - Piran - klif z morjem	GEOMORF, GEOL, HIDR, EKOS
	57	Fiesa - severno jezero	EKOS, ZOOL
	141	Strunjan - drevored pinij	ONV, DREV
	4270	Strunjan - Pacug - klif z morjem	GEOMORF, HIDR, GEOL, EKOS
	4808	Strunjan – Rt Ronek	BOT
	306 V	Strunjanski klif	GEOMORF, GEOL, EKOS
	1613	Zaliv svetega Križa	HIDR, GEOL, GEOMORF, BOT, EKOS
	3912	Škofljek	BOT, EKOS
<ul style="list-style-type: none"> - V jame naj se ne vnaša organskih snovi. - V neposredni okolici jamskih vhodov naj se ne postavlja krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani. - Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja. 	vse podzemeljske geomorfološke naravne vrednote		GEOMORFP

EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA

Ekološko pomembna območja, ki jih obravnavajo naravovarstvene smernice, so navedena v preglednici 3, v poglavju 4.2. Seznam ekološko pomembnih območij.

Varstvene usmeritve za ekološko pomembna območja se določajo za območje rabe naravnih dobrin ter za izvajanje posegov in dejavnosti, z namenom, da se ohranja ali dosega ugodno stanje tistih habitatnih tipov ter rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno.

Na ekološko pomembnih območjih se v primeru obstoja alternativnih možnosti prostorske ureditve ne načrtujejo, če se zaradi njihove izvedbe lahko bistveno poslabša ugodno stanje habitatnih tipov ali vrst, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno, v drugih primerih pa se načrtujejo tako, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, so vsi posegi in dejavnosti možni, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Preglednica 3: Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih varstvenih usmeritev.

KODA	IME	VARSTVENE USMERITVE
78300	Debeli Rtič	Smiselno se upoštevajo usmeritve, ki so podane za posebna varstvena območja (območja Natura 2000).
53400	Dolina Branice	
92500	Dolina Vipave	
71500	Dragonja - porečje	<ul style="list-style-type: none"> – V pretežno kmetijski krajini se ohranja in vzdržuje mejice, grmišča, posamezna drevesa, itd. – Ohranja oz. pospešuje se redke in plodonosne vrste, na prehodu gozda v travnik se oblikuje široke, vrstno pestre in razgibane gozdne robove.
79800	Izolansko brezno	Smiselno se upoštevajo usmeritve, ki so podane za posebna varstvena
79200	Jezeri v Fiesi	
51100	Kras	
53700	Matarsko podolje	

79900		Mogoron	območja (območja Natura 2000).
70000		Morje in morsko obrežje	
59300		Mrzlek	
79300		Piranski klif	
53600		Reka (Velika voda)	
78200		Rižana	
79700		Rižana - estuarij	
78700		Rt Madona	
75200		Sečoveljske soline s Sečo	
55200		Slavinski Ravnik	
51200		Snežnik - Pivka	
96800		Strunjan	
96900		Strunjanska dolina	
78900		Sv. Nikolaj	
77600		Škocjanski zatok	
55700		Vrhe na Vipavskem	
78600		Žusterna	
78500		Žusterna - Izola	

POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (OBMOČJA NATURA 2000)

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE

Na Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

Aktivnosti lova ter izvajanja ukrepov v okolju divjadi naj se usmerja izven naravovarstveno najboljčutljivejših območij.

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

Na podlagi splošnih varstvenih usmeritev se določijo podrobnejše in konkretne varstvene usmeritve, ki se morajo obvezno upoštevati pri izdelavi načrtov rabe naravnih dobrin (šesti odstavek 7. člena Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) [15]).

Podrobnejše varstvene usmeritve so navedene v tabelarični obliki v Prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020 (v nadaljevanju PUN) oziroma so **dodatno določene v predmetnih naravovarstvenih smernicah**, kjer se določijo konkretne varstvene usmeritve za doseganje podrobnejših varstvenih ciljev oziroma izvajanje podrobnih varstvenih ukrepov (PUN, Poglavlje 3).

Sklep vlade št. 00719-6/205/13 z dne 09. 04. 2015 nalaga ministrstvu in drugim državnim organom ter izvajalcem javnih pooblastil, ki so v PUN določeni kot izvajalci ukrepov, da do izteka programskega obdobja te ukrepe tudi izvedejo. S sklepom vlade št. 35600-5/2020/4 z dne 7.1.2021 je vlada podaljšala uporabo podrobnih varstvenih ciljev in ukrepov za njihovo doseganje iz PUN, do sprejetja novega programa upravljanja v letu 2022.

Konkretne varstvene usmeritve za upravljanje z divjadjo

USMERITVE ZA VSA OBMOČJA NATURA 2000:

- Pri izvajanju biomeliorativnih ukrepov naj se pospešuje minoritetne, ogrožene in plodonosne drevesne in grmovne vrste (npr. glog, črni trn, kalina, šipek).
- Na območja Natura 2000 naj se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.
- Varujejo, vzdržujejo in vzpostavljajo naj se nahajališča, zatočišča ter strukture živalskih in rastlinskih vrst (mokrišča, travišča, barja, izviri, jame, brezna, kali, brlogi, gnezda, ...).
- Na nahajališčih, zatočiščih ter drugih posebnih habitatih naj se ne načrtuje biotehniških ukrepov ter lovskih objektov.
- Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin.
- Zagotovi naj se naravno usklajena gostota parkljaste divjadi, ki omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst.
- Aktivnosti lova ter izvajanja ukrepov v okolju divjadi naj se usmerja zunaj naravovarstveno najobčutljivejših območij, kot so zbirališča vodnih ptic, mokrišča z občutljivo barjansko, močvirsko in halofitno vegetacijo.

- Na krmnih in pridelovalnih njivah naj se ne uporablja tujerodnih rastlin (npr. topinambur ipd.).
- Solnice za divjad naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo.

- Velikost obstoječih populacij alohtnih vrst divjadi (damjak, pižmovka, nutrija) naj se na območjih Natura 2000 zmanjšuje oziroma vzdržuje na taki ravni, da le te ne vplivajo na ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst. Dolgoročno se alohtone vrste divjadi odstrani iz narave, prioritarno na območjih, kjer je zaznan njihov največji vpliv na pomlajevanje gozda in gozdnih habitatnih tipov.

Preglednica 4: Pregled območij Natura 2000 in evropsko pomembnih vrst in habitatni tipov, ki se ležijo znotraj LUO ter konkretne varstvene usmeritve za upravljanje z divjadjo.

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO	HT/VRSTE	KODA IN IME
– Ob vodotokih naj se ne izvaja lova s pastmi.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	SI3000226 Dolina Vipave
– Zagotavlja naj se naravno usklajeno gostoto parkljaste divjadi, ki omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst.	(9110) Bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	SI3000229 Vrhe nad Rašo
– Na območja Natura 2000 se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov. Velikost obstoječih populacij alohotnih vrst divjadi (damjak, pižmovka, nutrija) naj se zmanjšuje oziroma vzdržuje na taki ravni, da le te ne vplivajo na ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst. Dolgoročno se alohtone vrste divjadi odstrani iz narave, prioriteten na območjih, kjer je zaznan njihov največji vpliv na pomlajevanje gozda in gozdnih habitatnih tipov.	(91K0) Ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	SI3000276 Kras SI3000233 Matarsko podolje SI3000197 Slavinski Ravnik
– Na območja, kjer so prisotni navedeni gozdni habitatni tipi, naj se praviloma ne umešča novih obor, še posebno za gojenje alohtonih vrst divjadi (damjak).	(91L0) Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	SI3000225 Dolina Branice SI3000226 Dolina Vipave
– Lovskih objektov se ne umešča na območje manjšinskih gozdnih habitatnih tipov.	(9340) Gozdovi s prevladujočima vrstama <i>Quercus ilex</i> in <i>Quercus rotundifolia</i>	SI3000276 Kras SI3000212 Slovenska Istra
	(5130) Sestoji navadnega brina (<i>Juniperus communis</i>) na suhih traviščih na karbonatih	SI3000225 Dolina Branice SI3000276 Kras SI3000233 Matarsko podolje SI3000037 Pregara - travišča SI3000212 Slovenska Istra
– V jame naj se ne vnaša organskih snovi.	(8310) Jame, ki niso odprte za javnost	SI3000276 Kras SI3000233 Matarsko podolje SI3000197 Slavinski Ravnik
– V neposredni okolici jamskih vhodov naj se ne postavlja krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.		
– Biotehničnih ukrepov naj se v neposredni okolici jamskih vhodov ne izvaja.	človeška ribica (<i>Proteus anguinus</i> *) drobnovratnik (<i>Leptodirus hochenwarti</i>)	SI3000276 Kras SI3000233 Matarsko podolje SI3000197 Slavinski Ravnik
– Ohranja naj se vsa mokrišča in vodne površine v gozdu (mlake, luže, kaluže in kolesnice).	hribski urh (<i>Bombina variegata</i>) veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>)	SI3000225 Dolina Branice SI3000226 Dolina Vipave SI3000276 Kras SI3000037 Pregara - travišča SI3000223 Reka SI3000212 Slovenska Istra
– Krmišč naj se ne postavlja ob vodne vire.		
– Solnice naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov ali več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo.		
– Biotehničnih ukrepov naj se na razdalji vsaj 50 m od ključnih mrestišč ne izvaja. Ključna mrestišča se določijo v dvoletnih načrtih LUO.	laška žaba (<i>Rana latastei</i>)	SI3000225 Dolina Branice SI3000226 Dolina Vipave SI3000212 Slovenska Istra
– Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja izven obdobja razmnoževanja dvoživk oz. drugih živali. Najprimernejši čas za izvajanje posegov je pozno jeseni oz. pozimi.		

Lovsko upravljalovski načrt V. Primorskega lovsko upravljalovskega območja (2021 – 2030)

<ul style="list-style-type: none"> - Ohranja naj se vsa mokrišča in vodne površine v gozdu (mlake, luže in kaluže). - Solnice naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov ali več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo. 	<p><u>Vrste netopirjev:</u> dolgokrili netopir (<i>Miniopterus schreibersii</i>) južni podkovnjak (<i>Rhinolophus euryale</i>) mali podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) navadni netopir (<i>Myotis myotis</i>) ostrouhi netopir (<i>Myotis blythii</i>) vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>) veliki podkovnjak (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>)</p>	<p>SI3000225 Dolina Branice SI3000276 Kras SI3000233 Matarsko podolje SI3000223 Reka SI3000060 Rižana</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od vodotokov naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodotoka. - Biotehničnih ukrepov naj se na razdalji vsaj 50 m od vodotokov ne izvaja. - Vodotokov naj se ne onesnažuje. - Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih. 	<p>navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i>*)</p> <p>primorski koščak ali koščenc (<i>Austropotamobius pallipes</i>)</p> <p>veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>)</p>	<p>SI3000223 Reka</p> <p>SI3000226 Dolina Vipave SI3000276 Kras SI3000212 Slovenska Istra</p> <p>SI3000225 Dolina Branice SI3000212 Slovenska Istra</p>
<ul style="list-style-type: none"> - S košnjo in drugimi potrebnimi ukrepi se preprečuje zaraščanje travniških površin. Intenzivneje se ukrepa na površinah v zaraščanju (s strojnimi mulčenjem se revitalizira degradirane travniške površine), na ohranjenih travnikih pa se s pozno košnjo vzdržuje obstoječe stanje. - Prioriteta za izvajanje ukrepov so zaraščajoča zemljišča, ki bodo ob izdelavi naslednjih gozdnogospodarskih načrtov določena kot gozd oziroma drugo gozdno zemljišče. - Košnja naj se izvaja po odvetu večine travniških rastlin. Priporočena prva košnja je: <ul style="list-style-type: none"> o po 15. 6. – suha travišča v Z delu Krasa, o po 30. 6. – suha travišča v V delu Krasa, o po 15. 7. – suha travišča na območju Vremščice, Goliča, Kojnika; o po 30. 6. – mokrotna/vlažna travišča - Gnojenje košenic naj se ne izvaja. - Trav se ne balira v silažne bale, ampak se jo posuši na travniku. - Ohranja ter vzdržuje naj se gozdni rob ter obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur v kmetijski krajini. - Sekanje, požiganje ali drugačno uničevanje živih mej, grmišč in s suho zarastjo poraslih površin po pašnikih, travnikih in poljih je prepovedano v času gnezdenja ptic in poleganja mladičev, med 1. marcem in 1. avgustom. 	<p>(62A0) Vzhodna submediteranska suha travišča (<i>Scorzoneretalia villosae</i>)</p> <p>(6110) Skalna travišča na bazičnih tleh (<i>Alyso-Sedion albi</i>)</p> <p>(6410) Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>)</p> <p>(6510) Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>)</p>	<p>SI3000225 Dolina Branice SI3000276 Kras SI3000037 Pregara - travišča SI3000212 Slovenska Istra</p> <p>SI3000225 Dolina Branice SI3000276 Kras</p> <p>SI3000037 Pregara - travišča SI3000212 Slovenska Istra</p> <p>SI3000226 Dolina Vipave SI3000223 Reka</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Na rastiščih jadranske smrdljive kukavice in raznolistne mačine naj se ne postavlja oz. umešča lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). - Biotehničnih ukrepov naj se na rastišču ne izvaja. 	<p>jadranska smrdljiva kukavica (<i>Himantoglossum adriaticum</i>)</p> <p>raznolistna mačina (<i>Serratula lycopifolia</i>)</p>	<p>SI3000276 Kras SI3000212 Slovenska Istra</p> <p>SI3000276 Kras SI3000212 Slovenska Istra</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Na območju s kotorno se ne vlaga tujerodne vrste ptic (virginjski kolin, turška kotorna, španska kotorna, fazan). 	<p>kotorna (<i>Alectoris graeca</i>)</p>	<p>SI5000023 Kras</p>

Lovsko upravljalovski načrt V. Primorskega lovsko upravljalavskega območja (2021 – 2030)

<p>- Dreves z dupli naj se ne odstranjuje za postavitev lovskih objektov - Starih dreves (habitatnih dreves) naj se ne odstranjuje za postavitev lovskih objektov</p>	<p>smrdokavra (<i>Upupa epops</i>) veliki skovik (<i>Otus scops</i>)</p>	<p>SI5000023 Kras</p>
<p>- V neposredni bližini znanih gnezd naj se dosledno upoštevajo mirne cone, znotraj katerih naj bodo kakršna koli dela časovno in prostorsko omejena oz. prilagojena razmnoževalnim aktivnostim navedenih vrst ptic.</p>	<p>velika uharica (<i>Bubo bubo</i>) planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>) podhujka (<i>Caprimulgus europaeus</i>) kačar (<i>Circaetus gallicus</i>) sršenar (<i>Pernis apivorus</i>)</p>	<p>SI5000023 Kras</p>
<p>- Pri načrtovanju odvzema gamsa naj se upošteva tudi prehranske potrebe planinskega orla ter beloglavega jastreba.</p>	<p>planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) beloglavi jastreb (<i>Gyps fulvus</i>)</p>	<p>SI5000023 Kras</p>
<p>- Na navedenih območjih naj se lov ne izvaja.</p>	<p><u>Pomembna območja za ptice</u> <u>Občutljivi habitati:</u> (1140) Muljasti in peščeni položi, kopni ob oseki (1410) Sredozemska slana travišča (<i>Juncetalia maritimi</i>) (1420) Sredozemska slanooljubna grmičevja (<i>Sarcocornetea fruticosi</i>) (1310) Pionirski sestoji vrst rodu <i>Salicornia</i> in drugih enoletnic na mulju in pesku</p>	<p>SI3000241 Ankaran - Sv. Nikolaj SI5000018 Sečoveljske soline SI3000240 Sečoveljske soline in estuarij Dragonje SI5000031 Strunjan SI3000238 Strunjanske soline s Stjužo SI5000008 Škocjanski zatok SI3000252 Škocjanski zatok</p>
<p>- Svinčenih nabojev naj se ne uporablja na mokriščih in 100 metrskem robnem pasu glede na zunanje meje mokrišča. Mokrišča pomenijo območja močvirij, barij ali mokrotnih travnikov, šotišča ali vodne površine, naravne ali umetne, stalne ali začasne, pri čemer je voda stoječa ali tekoča, sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katerih globina ob oseki na presega šestih metrov.</p>		<p>SI3000243 Debeli Rtič SI3000225 Dolina Branice SI5000003 Dolina Reke SI3000226 Dolina Vipave SI3000239 Kanal Sv. Jerneja SI3000249 Med Izolo in Strunjanom - klif SI3000249 Med Strunjanom in Fieso SI3000247 Piranski klif SI3000223 Reka</p>

VARSTVENE USMERITVE IN PRIPOROČILA ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI IZVEN OBMOČIJ S STATUSOM

ZAVAROVANE VRSTE

Na območju lovsko upravljavskega načrta se izven območij z naravovarstvenim statusom nahajajo tudi zavarovane prostoživeče vrste, zavarovane z Uredbo o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah in Uredbo o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah.

Za varstvo teh vrst naj se poleg zgoraj navedenih usmeritev upoštevajo tudi naslednja priporočila:

volk (<i>Canis lupus</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>) ris (<i>Lynx lynx</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – Pri upravljanju z divjadjo na se upoštevajo vse usmeritve, ki so navedene v Strategijah ter Akcijskih načrtih upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji. – Pri načrtovanju višine odstrela divjadi naj se upošteva prehranske potrebe velikih zveri.
vidra (<i>Lutra lutra</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – Ob vodotokih, v katerih je prisotna vidra, naj se ne izvaja lova s pastmi.
velika uharica (<i>Bubo bubo</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – V polmeru 150-450 m okoli znanih gnezd uharice (<i>Bubo bubo</i>) naj se v času od sredine februarja do 31. avgusta oblikujejo mirne cone (bližina vseh sten Kraškega roba, Elerji pri Škofijah, Zasedski potok, Loka nad Rižano)*.
vse zavarovane vrste vodnih ptic	<ul style="list-style-type: none"> – Na tistih odsekih vodotokov, ki predstavljajo ključna območja, pomembna za prezimovanje zavarovanih vrst vodnih ptic, se lova ne izvaja. Območja večjih koncentracij prezimujočih vodnih ptic na rekah so predvsem v spodnjih tokovih rek, kjer so reke širše in je tok počasnejši, ter na rečnih akumulacijah in jezerih. – Ključna prezimovališča se določi v dvoletnih načrtih LUO.

Opomba:

* - lokacije gnezd naj ne bodo objavljene v lovsko upravljavskem načrtu

SPLOŠNE USMERITVE IN PRIPOROČILA PO ZAKONU O OHRANJANJU NARAVE

- Predlagamo omejitve oz. opustitev uporabe svinčenih nabojev v strelnem orožju na vseh mokriščih ter 100 metrskega robnega pasu glede na zunanje meje mokrišča. Ramsarska konvencija mokrišča definira kot območja močvirij, nizkih barij, šotišč ali vode, naravnega ali umetnega nastanka, stalna ali občasna, s stoječo ali tekočo vodo, ki je sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katere globina pri oseki ne preseže šestih metrov.
- Za vrste divjadi, kjer bi bila ugotovljena ogroženost njihovih populacij predlagamo, da se v načrte za upravljanje divjadi vnese varovalko v smislu opustitve lova ob ugotovljeni nizki številčnosti posameznih populacij na kritično mejo viabilnosti. V načrtih naj se ne uporablja dikcije, da se odstrel lahko neomejeno presega.
- Pred izpuščanjem gojenih osebkov poljske jerebice se na območja, kjer so še prisotne naravne populacije poljske jerebice, ne doseljuje živali, ki so vzrejene v ujetništvu, zaradi možnega vpliva na naravne populacije in možnosti genskega onesnaženja le-teh. Ker pojavljanje poljske jerebice v naravi ni raziskano, naj se pred načrtovanjem vlaganja izvede študija pojavljanja naravnih populacij poljske jerebice.
- Izpust vrst male poljske divjadi iz umetne vzreje naj se v neustrezen življenjski prostor ne izvaja oziroma se ga postopno ukinja.

- Pri reševanju konfliktov s sivo vrano, srako ter šojo naj se prioritetno uporabljajo preventivni/preprečevalni ukrepi iz predloga akcijskega načrta za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano.
- Dosledno naj se v primeru opažanja nemudoma izloča vse invazivne tujerodne lovne vrste (pižmovka, nutrija in rakunasti pes).

Realizacija odvzema divjadi 2011-2020

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljaljskega območja (2021 – 2030)

GAMS

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%/spol	%/skupaj
kozljiči	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0
kozli 1+	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	7,7	5,6
kozli 2+	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	7,7	5,6
I. starostni razred	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2	15,4	11,1
kozli 3-7	1	1	1	0	0	2	0	2	2	1	10	76,9	55,6
kozli 8+	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	7,7	5,6
skupaj KOZLI	1	1	1	0	0	3	0	3	3	1	13	100,0	72,2
kozice	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	20,0	5,6
koze 1+	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	20,0	5,6
koze 2+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0
I. starostni razred	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	40,0	11,1
koze 3-10	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	3	60,0	16,7
koze 11+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0
skupaj KOZE	2	0	0	1	1	0	1	0	0	0	5	100,0	27,8
realiziran odvzem	3	1	1	1	1	3	1	3	3	1	18		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom												
kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	
načrt odvzema	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100	
odstrel in izgube / načrt	30,0	10,0	10,0	10,0	10,0	30,0	10,0	30,0	30,0	10,0	18,0	
delež KOZLOV	33,3	100,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	100,0	100,0	72,2	
delež kozlov 2+ in več	33,3	100,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	66,7	100,0	100,0	66,7	
delež koz 2+ in več	33,3	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	16,7	
delež mladih (mladiči, 1+) ne glede na spol	33,3	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	33,3	0,0	0,0	16,7	

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	3	1	1	1	1	3	1	3	3	1	18	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
4 cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#SKLIC! #SKLIC!

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

DIVJI PRAŠIČ

Odstrel in izgube															
Starostna in spolna kategorija/leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%/spol	%/skupaj		
ozimci	470	994	690	657	609	705	832	591	919	823	7290	51,3	26,7		
lanščaki	386	612	534	388	524	591	571	494	727	809	5636	39,7	20,6		
merjasci 2+	72	100	113	99	85	153	186	123	171	186	1288	9,1	4,7		
skupaj PRAŠIČI	928	1706	1337	1144	1218	1449	1589	1208	1817	1818	14214	100,0	52,0		
ozimke	497	896	693	601	600	692	769	535	841	658	6782	51,7	24,8		
lanščakinje	303	458	418	293	380	414	479	383	479	497	4104	31,3	15,0		
svinje 2+	128	221	258	183	181	223	285	224	281	244	2228	17,0	8,2		
skupaj SVINJE	928	1575	1369	1077	1161	1329	1533	1142	1601	1399	13114	100,0	48,0		
realiziran odvzem	1856	3281	2706	2221	2379	2778	3122	2350	3418	3217	27328		100,0		

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj		
načrt odvzema	1600	1665	2300	2300	2200	2400	2600	2800	2800	3000	23665		
odstrel in izgube / načrt	116,0	197,1	117,7	96,6	108,1	115,8	120,1	83,9	122,1	107,2	115,5		
delež PRAŠIČEV	50,0	52,0	49,4	51,5	51,2	52,2	50,9	51,4	53,2	56,5	52,0		
delež mladičev ne glede na spol	52,1	57,6	51,1	56,6	50,8	50,3	51,3	47,9	51,5	46,0	51,5		
delež lanščakov ne glede na spol	37,1	32,6	35,2	30,7	38,0	36,2	33,6	37,3	35,3	40,6	35,6		
delež večletnih - 2+ ne glede na spol	10,8	9,8	13,7	12,7	11,2	13,5	15,1	14,8	13,2	13,4	12,9		

Izgube in odvzem													
kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%	
nenaravne izgube	47	57	49	39	70	69	52	56	69	91	599	90,5	
naravne izgube	7	14	6	3	12	5	3	3	5	5	63	9,5	
skupaj izgube	54	71	55	42	82	74	55	59	74	96	662	100,0	
delež izgub v odvzemu	2,9	2,2	2,0	1,9	3,4	2,7	1,8	2,5	2,2	3,0	2,4		
odstrel	1802	3210	2651	2179	2297	2704	3067	2291	3344	3121	26666		

Vzroki izgub													
vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%	
1 neznan	5	9	5	3	12	4	3	0	3	5	49	7,4	
2 bolezen	0	3	1	0	0	0	0	1	0	0	5	0,8	
3 krivolov	0	0	2	0	1	0	3	0	0	1	7	1,1	
4 cesta	31	45	32	33	38	50	33	41	61	53	417	63,0	
5 železnica	10	9	5	2	23	9	12	10	6	34	120	18,1	
6 plenilci	2	0	0	0	0	1	0	2	2	0	7	1,1	
7 psi	0	0	0	0	1	1	0	1	0	1	4	0,6	
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	
9 garje											0	0,0	
poškodba	6	5	10	4	7	9	4	4	2	2	53	8,0	

Telesne mase (biološka telesna masa)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020			
ozimci	25,3	20,9	20,5	26,0	25,4	22,9	22,3	24,6	23,3	24,3			
indeks	100,0	82,6	81,0	102,8	100,4	90,5	88,1	97,2	92,1	96,0			
lanščaki	25,3	20,9	20,5	26,0	25,4	22,9	22,3	24,6	23,3	24,3			
indeks	100,0	82,6	81,0	102,8	100,4	90,5	88,1	97,2	92,1	96,0			
merjasci 2+	84,6	88,3	72,1	75,9	71,7	71,7	75,4	73,0	85,1	73,0			
indeks	100,0	104,4	85,2	89,7	84,8	84,8	89,1	86,3	100,6	86,3			
ozimke	23,4	19,8	20,4	24,6	25,0	21,7	20,7	23,6	21,9	23,3			
indeks	100,0	84,6	87,2	105,1	106,8	92,7	88,5	100,9	93,6	99,6			
lanščakinje	46,3	44,7	40,3	43,5	43,9	42,5	41,9	42,4	47,5	42,4			
indeks	100,0	96,5	87,0	94,0	94,8	91,8	90,5	91,6	102,6	91,6			
svinje 2+	64,1	65,0	60,5	65,4	66,4	62,0	60,6	63,6	67,4	64,0			
indeks	100,0	101,4	94,4	102,0	103,6	96,7	94,5	99,2	105,1	99,8			

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

ŠAKAL

Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
samci	0	0	0	0	1	3	1	3	4	32	44
samice	0	0	0	0	1	0	0	0	3	23	27
skupaj odstrel in izgube	0	0	0	0	2	3	1	3	7	55	71
načrt odvzema	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	57
odstrel in izgube / načrt	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	96,5	124,6

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	šesto leto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	1	3	1	2	7	6	20	90,9
naravne izgube	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	9,1
skupaj izgube	0	0	0	0	2	3	1	3	7	6	22	100,0
delež izgub v odvzemu	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	10,9	31,0	
realiziran odvzem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	49	49	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	9,1
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	0	0	1	3	1	1	4	5	15	68,2
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	1	3	1	5	22,7
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

LISICA

Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
samci	217	179	167	173	203	221	221	213	237	256	2087
samice	216	206	179	170	188	208	217	202	246	240	2072
skupaj odstrel in izgube	433	385	346	343	391	429	438	415	483	496	4159
načrt odvzema	450	460	420	360	360	410	450	474	474	500	4358
odstrel in izgube / načrt	96,2	83,7	82,4	95,3	108,6	104,6	97,3	87,6	101,9	99,2	95,4

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	81	70	76	55	70	49	72	57	61	53	644	83,7
naravne izgube	33	20	13	12	12	4	17	3	2	9	125	16,3
skupaj izgube	114	90	89	67	82	53	89	60	63	62	769	100,0
delež izgub v odvzemu	26,3	23,4	25,7	19,5	21,0	12,4	20,3	14,5	13,0	12,5	18,5	
realiziran odvzem	319	295	257	276	309	376	349	355	420	434	3390	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	20	12	7	9	7	2	9	2	2	9	79	10,3
2 bolezen	9	7	2	1	0	2	6	1	0	0	28	3,6
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	79	69	74	54	70	49	69	53	58	51	626	81,4
5 železnica	1	1	2	1	0	0	3	2	2	0	12	1,6
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0,3
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	4	1	4	2	5	0	2	2	1	1	22	2,9
poškodba											0	0,0

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

JAZBEC

Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
93	67	76	90	74	87	114	117	88	123	114	950
samice	49	61	58	58	62	76	78	79	95	103	719
realiziran odvzem	116	137	148	132	149	190	195	167	218	217	1669
načrt odvzema	120	120	157	157	157	180	210	220	220	250	1791
odstrel in izgube / načrt	96,7	114,2	94,3	84,1	94,9	105,6	92,9	75,9	99,1	86,8	93,2

Izgube												
kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	52	48	55	38	41	47	48	45	57	58	489	96,6
naravne izgube	2	4	0	0	1	3	6	1	0	0	17	3,4
skupaj izgube	54	52	55	38	42	50	54	46	57	58	506	100,0
delež izgub v odvzemu	46,6	38,0	37,2	28,8	28,2	26,3	27,7	27,5	26,1	26,7	30,3	
odstrel	62	85	93	94	107	140	141	121	161	159	1163	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	1	4	0	0	1	3	6	1	0	0	16	3,2
2 bolezen	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,2
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	52	44	52	37	40	46	48	44	55	57	475	93,9
5 železnica	0	3	2	1	1	1	0	0	1	1	10	2,0
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	4	0,8

KUNA ZLATICA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
realiziran odvzem	0	1	2	0	0	0	1	1	0	0	5
načrt odvzema	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odstrel in izgube / načrt	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	1	2	0	0	0	1	0	0	0	4	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	1	2	0	0	0	1	0	0	0	4	100,0
delež izgub v odvzemu	#DEL/0!	100,0	100,0	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	100,0	0,0	#DEL/0!	#DEL/0!	80,0	
odstrel	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	1	2	0	0	0	1	0	0	0	4	100,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

KUNA BELICA

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	
realiziran odvzem	92	87	90	94	95	92	85	74	88	80	877	
načrt odvzema	135	135	120	120	120	120	110	100	100	100	1160	
odstrel in izgube / načrt	68,1	64,4	75,0	78,3	79,2	76,7	77,3	74,0	88,0	80,0	75,6	

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	47	45	38	43	42	46	37	31	43	30	402	95,7
naravne izgube	5	1	2	1	0	0	3	3	2	1	18	4,3
skupaj izgube	52	46	40	44	42	46	40	34	45	31	420	100,0
delež izgub v odvzemu	56,5	52,9	44,4	46,8	44,2	50,0	47,1	45,9	51,1	38,8	47,9	
odstrel	40	41	50	50	53	46	45	40	43	49	457	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	4	1	2	1	0	0	3	3	2	1	17	4,0
2 bolezen	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,2
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	47	45	40	43	42	46	37	30	43	30	403	96,0
5 železnica	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,2
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0,2

NUTRIJA

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	
realiziran odvzem	6	0	2	14	22	54	25	33	33	48	237	
načrt odvzema	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000	
odstrel in izgube / načrt	6,0	0,0	2,0	14,0	22,0	54,0	25,0	33,0	33,0	48,0	23,7	

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	1	2	1	0	3	1	0	0	8	72,7
naravne izgube	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	3	27,3
skupaj izgube	0	0	1	3	1	0	3	1	0	2	11	100,0
delež izgub v odvzemu	0,0	#DEL/0!	50,0	21,4	4,5	0,0	12,0	3,0	0,0	4,2	4,6	
odstrel	6	0	1	11	21	54	22	32	33	46	226	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	3	27,3
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	1	2	1	0	3	1	0	0	8	72,7
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

POLJSKI ZAJEC

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
realiziran odvzem	141	147	151	153	158	143	154	143	136	143	1469
načrt odvzema	185	170	170	170	170	170	160	160	160	160	1675
odstrel in izgube / načrt	76,2	86,5	88,8	90,0	92,9	84,1	96,3	89,4	85,0	89,4	87,7

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	40	33	30	23	32	29	39	21	31	32	310	94,2
naravne izgube	7	1	0	2	0	1	3	2	1	2	19	5,8
skupaj izgube	47	34	30	25	32	30	42	23	32	34	329	100,0
delež izgub v odvzemu	33,3	23,1	19,9	16,3	20,3	21,0	27,3	16,1	23,5	23,8	22,4	
odstrel	94	113	121	128	126	113	112	120	104	109	1140	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	5	0	0	2	0	0	3	2	0	1	13	4,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	40	30	28	23	32	29	39	21	31	25	298	90,6
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	2	0	0	0	0	1	0	0	1	1	5	1,5
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	3	2	0	0	0	0	0	0	2	7	2,1
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	1	0	0	0	0	0	0	0	5	6	1,8

FAZAN

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
realiziran odvzem	575	377	399	379	364	336	368	349	297	227	3671
načrt odvzema	768	634	536	495	450	355	370	330	385	340	4663
odstrel in izgube / načrt	74,9	59,5	74,4	76,6	80,9	94,6	99,5	105,8	77,1	66,8	78,7

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	3	1	0	0	1	0	3	0	3	2	13	41,9
naravne izgube	1	1	7	4	0	4	0	1	0	0	18	58,1
skupaj izgube	4	2	7	4	1	4	3	1	3	2	31	100,0
delež izgub v odvzemu	0,7	0,5	1,8	1,1	0,3	1,2	0,8	0,3	1,0	0,9	0,8	
odstrel	571	375	392	375	363	332	365	348	294	225	3640	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	1	1	4	4	0	0	0	0	0	0	10	32,3
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	3	0	0	0	0	0	3	0	3	1	10	32,3
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	1	3	0	0	4	0	1	0	0	9	29,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3,2
9 garje											0	0,0
poškodba	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	3,2

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

POLJSKA JEREBICA

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	
realiziran odvzem	7	4	6	2	2	0	0	0	0	0	21	
načrt odvzema	12	8	8	4	5	2	0	0	0	0	39	
odstrel in izgube / načrt	58,3	50,0	75,0	50,0	40,0	0,0	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	53,8	
	112	72	72	40	50	15	0	0	0	0	361	

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	5	100,0
skupaj izgube	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	5	100,0
delež izgub v odvzemu	14,3	25,0	16,7	50,0	50,0	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	23,8	
odstrel	6	3	5	1	1	0	0	0	0	0	16	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	5	100,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

RACA MLAKARICA

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	
realiziran odvzem	58	58	64	72	65	74	53	52	71	70	637	
načrt odvzema	70	70	70	77	85	80	80	70	70	80	752	
odstrel in izgube / načrt	82,9	82,9	91,4	93,5	76,5	92,5	66,3	74,3	101,4	87,5	84,7	

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	3	100,0
skupaj izgube	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	3	100,0
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	1,6	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	
odstrel	58	58	63	70	65	74	53	52	71	70	634	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	3	100,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

SRAKA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
realiziran odvzem	45	51	39	42	43	58	57	51	77	80	543
načrt odvzema	70	70	70	45	50	50	70	70	70	85	650
odstrel in izgube / načrt	64,3	72,9	55,7	93,3	86,0	116,0	81,4	72,9	110,0	94,1	83,5

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	1	1	1	0	1	0	0	1	5	29,4
naravne izgube	2	1	1	1	2	0	2	2	1	0	12	70,6
skupaj izgube	2	1	2	2	3	0	3	2	1	1	17	100,0
delež izgub v odvzemu	4,4	2,0	5,1	4,8	7,0	0,0	5,3	3,9	1,3	1,3	3,1	
odstrel	43	50	37	40	40	58	54	49	76	79	526	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	2	1	1	0	1	0	2	1	0	0	8	47,1
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	1	1	1	0	1	0	0	1	5	29,4
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0	4	23,5
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

ŠOJA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
realiziran odvzem	1124	1241	1275	1450	1400	1524	1589	1343	1474	1415	13835
načrt odvzema	1200	1300	1400	1400	1500	1500	1600	1600	1600	1600	14700
odstrel in izgube / načrt	93,7	95,5	91,1	103,6	93,3	101,6	99,3	83,9	92,1	88,4	94,1

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	0	0	1	0	0	0	2	2	0	5	100,0
skupaj izgube	0	0	0	1	0	0	0	2	2	0	5	100,0
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	
odstrel	1124	1241	1275	1449	1400	1524	1589	1341	1472	1415	13830	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	3	60,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2	40,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0

Lovsko upravljavski načrt V. Primorskega lovsko upravljavskega območja (2021 – 2030)

SIVA VRANA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
realiziran odvzem	24	26	26	26	22	23	26	29	39	42	283
načrt odvzema	40	40	40	30	30	30	30	30	35	50	355
odstrel in izgube / načrt	60,0	65,0	65,0	86,7	73,3	76,7	86,7	96,7	111,4	84,0	79,7

Izgube												
Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	25,0
naravne izgube	1	1	0	2	1	0	0	0	1	0	6	75,0
skupaj izgube	2	1	0	2	1	1	0	0	1	0	8	100,0
delež izgub v odvzemu	8,3	3,8	0,0	7,7	4,5	4,3	0,0	0,0	2,6	0,0	2,8	
odstrel	22	25	26	24	21	22	26	29	38	42	275	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan	1	0	0	2	1	0	0	0	1	0	5	62,5
2 bolezen	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12,5
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	12,5
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
6 plenilci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12,5